

A MAGYAR AUTONÓM TARTOMÁNY A GAZDASÁGI FEJLŐDÉS ÚTJÁN

Megjelent a Magyar Autonóm Tartomány Néptanácsának gondozásában

· A kézirat átírásánál a jelenlegi helyesírási szabályokat vettük figyelembe.
A szövegben nagyon sok javítás, átírási javaslat található. Ahol a javaslat terminológiai jellegű vagy az értelem módosulását vonja maga után, és mind az áthúzott, mind a javasolt átírás olvasható, mindkét változatot megtartottuk. Az áthúzott részeket piros betűvel szedtük, az áthúzott részt és a javasolt átírást /-lal választottuk el egymástól. Kivételt képeznek azok az esetek, amelyekben egy adott kifejezés elő- vagy utótagja került áthúzásra.
Az elektronikus változatban megtartottuk az eredeti oldaltöréseket.

Irták:

Balogh Rezső, Bakó Mózes, Bartalits István, dr. Bányai János, Benkő János, Făgărășan Irma, Józsa Ignác, Karácsonyi Ferenc, Keresztesi Károly, Keszi H. Sándor, Kovács Lajos, László Gábor, Nagy Domokos, Ollender Gyula, Solymossi István, Szabó Béla, Szép Béla, Varga János, dr. Vajda István, Veres Gyula, Veres Ferenc.

A bevezető tanulmányt Szövérfi Zoltán, a MAT Pártbizottságának titkára írta.

Előszóval ellátta: Lukács László, a Magyar Autonóm Tartomány Néptanácsa Végrehajtó Bizottságának elnöke.

Szerkesztette: Keszi H. Sándor és Karácsonyi Ferenc.

A fényképeket készítette Marx József.

ELŐSZÓ

A könyv megírásával azt a célt követtük, hogy bemutassuk a Székelyföldnek – a tőkés-földesúri rendszer időszakában elmaradt vidéknek – azt a lendületes gazdasági fejlődését, amelyet anépi hatalom évei alatt a Román Munkáspárt vezetésével elért. Ez a fejlődés önmagáért beszél. A tartomány gazdasági élete a felszabadulást követő 15 évben hétmérföldes léptekkel haladt előre a szocializmus útján, s többet fejlődött, mint a tőkés-földesúri rendszer egész korszaka alatt.

Az a **lendületes**/nagyarányú fejlődés, amelyet tartományunk gazdasági élete a népi hatalom évei alatt elért, azt is bizonyítja, hogy a Román Munkáspárt Központi Vezetősége és a RNK Kormánya, a szocializmus gazdasági törvényeire támaszkodva, arányosan, harmonikusan fejlesztette és fejleszti hazánk egész népgazdaságát, s különös figyelmet szentel olyan vidékek gazdasági fellendítésére, amelyeket a **burzsoázia**/régi rendszer elmaradottságra, szegénységre kárhoztatott.

Mínthogy a szocializmus építésében elért eredmények, a maguk teljességében csak a tőkés-földesúri rendszerbeli állapotok bírálata **után**/alapján érthetők meg, arra is törekedtünk, hogy a lehetőségekhez mérten bemutassuk tartományunk múltbeli gazdasági **helyzetét**/elmaradottságát. Csak ennek alapján mérhetjük valójában fel, mit jelentett hazánknak a fasiszta iga alóli felszabadítása a hős Szovjet Hadsereg által, valamint az a tény, hogy a párt vezette munkásosztály, szövetségben a dolgozó parasztsággal, kiragadta **az állam**hatalmat a kizsákmányoló osztályok kezéből, s megteremtette a proletariátus diktatúráját.

A proletárdiktatúra kivívása tette lehetővé a burzsoázia gazdasági hatalmának a felszámolását, a főbb termelési eszközök államosítását, a mezőgazdaság szocialista átalakításának kibontakozását, a kereskedelem szocialista formáinak megteremtését, egyszóval, a szocialista termelési viszonyok kiépítését hazánkban.

A proletárdiktatúra megteremtésében, a szocialista

termelési viszonyok létrehozásában, pártunk, a Román Munkáspárt tudományos gazdaságpolitikájában gyökereznek mindazon megvalósítások, amelyeket hazánkban s tartományunkban a népi hatalom éveiben elértünk, népgazdaságunk fejlesztése s a dolgozók életszínvonalának emelése terén.

Hazánk s ezen belül tartományunk 15 éves fejlődése bizonyítja továbbá, hogy milyen nagyszerű megvalósításokra, hazafias tettekre képes a kizsákmányolás és nemzeti elnyomás alól felszabadult nép, amelynek különböző nemzetiségű dolgozói testvéri összeforrottságban harcolnak marxista-leninista pártjuk vezetésével a közös célért, a szocialista társadalom felépítéséért.

Marosvásárhely, 1959. június.

A SZERZŐK

BEVEZETŐ

A Magyar Autonóm Tartomány a Román Munkáspárt következetes marxi-lenini nemzetiségi politikájának az eredménye

Írta: Szövérfi Zoltán, a MAT Pártbizottságának titkára.

Hazánk dolgozó népe a Román Munkáspárt vezetésével egyre nagyobb sikereket ér el a szocializmus építésében. **Nemzetgazdaságunk**/Népgazdaságunk minden ágát a szüntelen fellendülés és gyarapodás jellemzi. A szocializmus építéséért végzett munka egyre inkább megszilárdítja dolgozó népünk erkölcsi-politikai egységét. Minden újabb eredmény, amelyet az ipar fejlesztése, a mezőgazdaság szocialista átalakítása és a kultúrforradalom kiteljesítése terén elérünk, kifejezője annak, hogy hazánk dolgozó népe nemzetiségre való különbség nélkül felzárkózik a Román Munkáspárt és annak harcokban kipróbált Központi Vezetősége mögé, és kitartó lelkesedéssel harcol a párt politikájának valóra váltásáért.

A népi demokratikus állam, a proletárdiktatúra rendszere, amely a pártvezette néptömegek harcának eredményeképp jött létre és szilárdult meg országunkban, biztosítéka a szocializmus építésének. A népi demokratikus állam a legszélesebb körű demokratikus szabadságjogokat biztosítja az ország lakosságának hatalmas többségét kitevő dolgozó tömegek számára. „A népi demokrácia biztosítja a nép felszabadulását a kizsákmányolás alól, megszabadulását a gazdasági válságtól, a munkanélküliségtől és a nyomortól, a holnaptól való rettegetéstől, s ez a szabadság – amelyet egyetlen burzsoá demokrácia sem biztosíthat – szilárd alapja az összes többi szabadságjogoknak” – mondotta Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs a Párt II. kongresszusán tartott jelentésében.¹¹ A párt következetes marxi-lenini politikája a legteljesebb egyenjogúságot biztosította az együttélő nemzetiségek számára is. A Román

¹ Gh. Gheorghiu-Dej: Jelentés a Párt II. kongresszusán a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének tevékenységéről. Állami Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1955, 37. old.

Népköztársaság több nemzetiségű ország, amelyben a román néppel magyar, német, szerb és más nemzetiségű dolgozók a szocializmus építéséért testvéri egyetértésben munkálkodnak. Az együttélő nemzetiségek helyzete a felszabadulás után, a párt harcának eredményeként gyökeresen megváltozott. A burzsoá-földesúri Románia, mint minden kapitalista állam, kegyetlenül elnyomta a nemzeti kisebbségeket. A kapitalista kizsákmányolás és jogfosztottság fokozottabb mértékben nehezedett az együttlakó nemzetiségek dolgozóira. Mialatt a nacionalista magyar burzsoázia és földesúri osztály osztozkodott a kizsákmányolás jövedelméből a román uralkodó osztályokkal, addig a romániai magyar dolgozók sorsa az elnyomás, a munkanélküliség és állandó üldöztetés volt. Csak a felszabadulás, csak a Román Munkáspárt köré tömörülő népi erők harca teremtette meg annak lehetőségét, hogy a magyar és más nemzetiségű kisebbségi dolgozók egyenjogú fiai lehessenek közös hazánknak. Hazánk dolgozói büszkék arra, hogy a párt vezetésével **hazánkban**/országunkban a nemzetiségi kérdést megoldottuk.

Pártunk a nemzetiségi kérdés megoldásában a marxizmus-leninizmus tanítására támaszkodott. A marxizmus-leninizmus tudományos tételeit nagy hozzáértéssel alkalmazta országunk konkrét körülményeire, a szocializmusért folyó harc hazai sajátosságaira. A marxi-lenini eszmékhez való hűség és a nemzeti kérdést a világtörténelem folyamán először megoldó Szovjetunió példájának követése pártunkat döntő fontosságú eszmei fegyverekkel vértette fel.

A marxizmus nagy klasszikusai voltak az elsők, akik tudományos módon elemezték a nemzeti kérdést, a társadalom ellentétes osztályokra való tagozódásának elemzése alapján. A marxizmus-leninizmus mindig ellensége volt az osztály- és nemzeti elnyomásnak. A marxizmus azt tanítja, hogy a nemzeti ellentétek az osztály-ellentétek következményei és a nemzeti elnyomás az osztályelnyomásban gyökerezik. Éppen ezért a nemzeti kérdést nem lehet az osztályharctól függetlenül vizsgálni. A nemzeti kérdés szorosan összefügg az osztályharcral, az osztályharc általános

kérdésének alárendelt kérdés. Marx és Engels a nemzeti kérdés megoldásának útját a proletariátus felszabadításában és hatalomra jutásában látták.

Marx és Engels tanítására alapozva, a proletariátus forradalmi harcának új feltételei között Lenin dolgozta ki a marxi-lenini párt programját a nemzeti kérdésben. A kapitalizmus imperialista szakaszában a proletárforradalom kérdése került napirendre, és közvetlen gyakorlati problémává vált. A forradalmi harc sikere érdekében tisztázni kellett a proletárforradalom feladatait, s köztük a nemzeti kérdés megoldásának gyakorlati útjait is.

Az imperializmus nem képzelhető el nemzeti elnyomás nélkül. Az imperializmus jellegéből következően magában hordja a nemzeti elnyomás feltételeit. Az imperialista korszakban létrejövő nagy monopóliumok, tőkés érdekeltségek, amelyek egyre inkább maguk alá rendelik az államhatalmat, a maximális profit érdekében elnyomják és rabságban tartják a népeket. Ezért a nemzeti elnyomás elleni harc világviszonylatban csak az imperializmus elleni harcon belül, annak alárendelve lehetséges, és válik szerves részévé a kapitalizmus megdöntéséért és a szocializmusért vívott harcnak. A marxizmus arra tanít, hogy a nemzeti kérdést nem lehet tudományosan tanulmányozni, sem megérteni a forradalmak és a nemzetközi helyzet általános kérdéseitől elszakítva. A nemzeti kérdés a proletariátus felszabadításáért, a proletárforradalom győzelméért és a proletárdiktatúráért vívott harc része. Csak akkor tájékozódhatunk helyesen a nemzeti kérdésben, hogyha ilyen széles összefüggésben, az osztályharc részeként ítéljük meg azt. Az, hogy a marxizmus a nemzeti kérdést az osztályharcnak s a proletárdiktatúra érdekeinek alárendelt problémaként fogja fel, korántsem jelenti a nemzeti kérdés lebecsülését, mert a nemzeti kérdést, a proletárdiktatúrának alárendelt sok kérdés közül a legfontosabbak egyikének tekinti.

Lenin következetes harcot folytatott a különböző nacionalista törekvések ellen. Hangsúlyozta, hogy az új típusú forradalmi párt-

nak egyesítenie kell minden nemzet és nemzetiség forradalmi munkásait. Határozottan szembefordult azokkal az erőkkel, amelyek nacionalista módon a nemzeti kérdést fölébe helyezték a proletariátus általános érdekeinek, és ezzel gyengítették a munkásosztálynak a kapitalizmus megdöntéséért vívott forradalmi harcát. Ugyanakkor Lenin harcot folytatott azokkal szemben is, akik lebecsülték a nemzeti kérdést, és nem fordítottak kellő figyelmet a nemzeti elnyomás ellen vívott harcra.

Lenin a nemzeti kérdést tudományos módon, a maga konkrét történetiségében elemezte. A marxizmus-leninizmus azt tanítja, hogy a társadalom történelmi fejlődésének megfelelően változik a nemzeti kérdés tartalma is. A nemzeti kérdés megoldásáért vívott harcot a forradalom különböző szakaszai határozzák meg.

A marxizmus a nemzeti mozgalmak, a nemzeti kérdés történetében három szakaszt különböztet meg egymástól. Az első szakaszban, a hűbériség felszámolásának és a kapitalizmus győzelmének idején jöttek létre a nyugat-európai nemzeti államok, a kelet-európai soknemzetiségű államok, ekkor jelent meg a nemzeti elnyomás és az ellene küzdő nemzeti mozgalmak. A második szakaszban, az imperializmus korszakában, amikor a nyugat-európai államok gyarmati birodalmakká alakultak át, a nemzeti kérdés egy államon belüli kérdésből nemzetközi kérdéssé vált. A burzsoázia a profit érdekében szüntelenül fokozza a nemzeti elnyomást s a gyarmati népek kizsákmányolását. A nemzeti kérdés megoldásáért vívott harc összeforrt a gyarmati nemzeti felszabadító mozgalmakkal.

Az imperializmus nemcsak a kapitalizmus legfelsőbb foka, hanem pusztulásának **kezdet**e/korszaka is. A szocialista forradalom győzelme, kezdetben a Szovjetunióban és később más országokban is, létrehozta a szocialista világrendszert. Korunk a kapitalista rendszer pusztulásának, a szocialista világrendszer szüntelen erősödésének a korszaka, amelyre a kapitalista világrendszer általános válsága és a szocialista világrendszer szüntelen előrehaladása a jellemző.

Ebben a korszakban lényegesen megváltozik a nemzeti kérdés tartalma. Ez a szakasz a nemzeti kérdés fokozatos megoldásának az időszaka. A szocializmus erői felszámolják azokat az osztályokat, amelyeknek érdeke a nemzeti viszályok fenntartása, és így megteremtik a nemzeti kérdés megoldásának feltételeit. A nemzeti kérdés megoldása a proletárforradalom győzelme, a hatalom átvétele, a proletárdiktatúra megteremtése útján lehetséges.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalmat megelőző években Lenin ragyogó példáját adta annak, hogyan kell a mélyreható tudományos elemzést a közvetlen gyakorlati politikával szervesen összekötni. A különböző nacionalista torzítások és nacionalista törekvések ellen harcolva Lenin mindig szem előtt tartotta a proletárnemzetköziség magasztos elvét, a proletariátus általános érdekeit. Kimutatta, hogy a nemzetiségi viszályok keltése a kizsákmányoló osztályok érdeke, s a „nemzeti egység” hazug jelszava mögött a burzsoázia osztályérdekei húzódnak meg. Lenin leleplezte a burzsoáziának a munkásmozgalmon belül tevékenykedő ügynökeit, a különféle revizionistákat, szociálszoviniztákat, akik demagóg frazeológiával igyekeztek a néptömegek figyelmét az imperializmus elleni harcról elterelni. Lenin bebizonyította, hogy az a munkás, aki a saját nemzete burzsoáziájával való politikai egységet fölébe helyezi az összes nemzetek proletárjaival való teljes egységnek, a saját érdekei ellen, a szocializmus érdekei és a demokrácia érdekei ellen cselekszik.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, amelyet Lenin pártja, az orosz kommunisták pártja vezetett győzelemre, kimagasló példáját adta a különböző nemzetek proletariátusának internacionalista összefogásában, a közös ellenség elleni küzdelemben. A forradalom győzelmének eredményeként létrejött a soknemzetiségű szovjet állam, amely a világtörténelemben először lépett a nemzeti ellentétek és viszálykodások gyökeres felszámolásának az útjára. Oroszország, amely a múltban a népek börtöne volt, a szocializmus építése során a nemzeti

kérdés megoldásának példájává vált. A Szovjetunió Kommunista Pártja a marx-lenini tanítások alapján hozzálátott a nemzeti kérdés gyakorlati megoldásához. A forradalom felszabadította Oroszország népeit a társadalmi elnyomás alól. A kizsákmányolás alóli felszabadulás, a kizsákmányoló osztályok hatalmának megdöntése tette lehetővé a nemzeti felszabadulást is.

Mi a nemzeti kérdés megoldásának gyakorlati útja? Mindenekelőtt az állam demokratizálása. Ez a nemzeti kérdés megoldásának alapja. A néphatalom, a dolgozó parasztsággal szövetséges, marxista-leninista párt által vezetett proletariátus hatalma létrehozta a nemzeti egyenjogúságot a társadalmi élet minden területén, politikai, gazdasági, kulturális vonatkozásban egyaránt. A forradalom győzelme ugyanakkor biztosítja a nemzetek önrendelkezési jogát s végül a nemzetiségek internacionalista osztálytömörülését a pártban, szakszervezetekben, tömegszervezetekben és kulturális intézményekben.

A Szovjetunió ezeknek a lehetőségeknek a megteremtésével tért a nemzeti kérdés gyakorlati megoldásának az útjára.

A szovjet hatalom első intézkedései közé tartozott a nemzetiségek jogainak törvény **formájában való** általi biztosítása. A békéről és a földről szóló dekrétum mellett a nemzetiségek jogainak törvénybe iktatása hirdette azt, hogy a dolgozó tömegek évszázados vágyait kifejezésre juttató és valóra váltó osztály ragadta kezébe a hatalmat.

A pártvezette és hatalmas méretekben kibontakozó kultúrforradalom nyomán a Szovjetunióban tartalmában új kultúra született, amelynek ideológiai alapja a marxizmus-leninizmus, tartalma pedig a szocializmusért folytatott harc, illetve napjainkban a kommunizmus felépítéséért vívott küzdelem ábrázolása.

A szovjet nép, amely 40 évvel ezelőtt döntötte meg a kapitalizmust, s amely a második világháborúban hihetetlen áldozatok árán megmentette az emberiséget a fasizmus barbárságától, minden történelmi nehézség ellenére a legjelentősebb tudományágakban és a technika leg-

fontosabb területein nemcsak utolérte, hanem túl is szárnyalta a fejlett kapitalista országokat. A Szovjetunióban sugárzott először áramot atomhajtású erőmű. Szovjet hajóépítő munkások bocsátottak a világon először vízre atommeghajtású jégtörő hajót. Szovjet tudósok valósították meg elsőnek az interkontinentális ballisztikai rakétát. Szovjet emberek keze formálta földünk első mesterséges útítársait, a vörös műholdakat. Nemrég a Szovjetunió a hidrogénenergia békés felhasználása terén elért eredményeivel és a világűrbe küldött rakéta visszatérésének megoldásával ejtette bámulatba az egész világ közvéleményét. Ezek az eredmények nemcsak egy-két tudós munkájának az eredményei, hanem a szovjet rendszer felsőbbrendűségének, a szovjet nép alkotó energiájának bizonyítékai.

Az imperializmus apológiái s a tőke legreakciósabb, legsovinisztább elemeinek érdekeit kifejező fasiszta elméletgyártók megpróbálták elhíttetni azt, hogy vannak alsóbbrendű és felsőbbrendű népek. A Szovjetunió népeit – érdekeiknek megfelelően – az alsóbbrendű fajták csoportjába sorolták. A Szovjetunió hatalmas gazdasági, tudományos és kulturális eredményei a tények cáfolhatatlan logikájával döntötték halomra ezeket az állításokat. Új gyárak, nagyszerű technikai eredmények, szerte a világon megbecsült tudományos-kulturális értékek hirdetik, hogy minden nemzet hozzájárulhat az általános kulturális, gazdasági és tudományos fejlődéshez, ha biztosítva vannak a szükséges társadalmi, anyagi és szellemi feltételek. Nincsenek alacsonyabbrendű és felsőbbrendű **nemzetek**/népek, hanem csak alacsonyabbrendű és felsőbbrendű társadalmi rendszerek vannak. Ezek akadályozzák vagy pedig elősegítik a fejlődést.

Természetesen a Szovjetunióban új tartalmat kapott a hazafiság fogalma is. Lenin már a forradalmat megelőző években beszélt a nagyoroszok nemzeti büszkeségéről. A marxizmus azt tanítja, hogy a nemzeti büszkeség, az igazi hazafiság távol áll a nacionalizmustól. Ezek az eszmék a történelem folyamán, a különböző népek és nemzetek évszázados

küzdelseinek sodrában, az elnyomók és a leigázók elleni harcban születtek és fejlődtek. A nemzeti büszkeség és a hazafiság érzése a szocializmus körülményei között elmélyül és gazdagodik. Természetes, hogy a Szovjetunió kis és nagy népei egyaránt büszkék azokra az eredményekre, amelyeket a szovjet hatalom negyven éve alatt elértek. Minden nemzet joggal büszke lehet azokra a sikerekre, amelyeket az elnyomók elleni harcban elért, büszke lehet arra, amivel a történelem folyamán hozzájárult az emberiség fejlődéséhez. A szocialista hazafiság és nemzeti büszkeség szemben áll a nemzeti göggel s a kulturális elzárkózással. Az igazi nemzeti büszkeség harmonikusan olvad egybe a szocialista hazafiséggel és a proletár nemzetköziséggel magasztos eszméivel, míg a nemzeti gög a burzsoá nacionalizmus és sovinizmus kísérője.

Pártunk a felszabadulás előtt és **a felszabadulás** után egyaránt, a marxizmus-leninizmus tanításai alapján és a Szovjetunió történelmi példájából tanulva, törekedett a nemzeti kérdés marxista-leninista megoldására. A Román Kommunista Párt volt az egyetlen politikai erő, amely évtizedeken át, a legnehezebb körülmények között, következetesen harcolt a román nép és az együttélő nemzetiségek teljes jogegyenlőségéért és testvériségéért. A párt **megszületésének**/megalakulásának első pillanatától kezdve szembeszállt a burzsoá-földesúri osztályok nacionalista-soviniszta politikájával. A román nép és az együttélő nemzetiségek soraiból kikerülő dolgozókat a proletár internacionalizmus és a népek testvérisége eszméinek jegyében nevelte. Amikor a burzsoázia a legféltelenebb faji és nemzeti uszítással igyekezett egymással szembeállítani az egymásra utaltakat, a Román Kommunista Párt leleplezte ezeket a mesterkedéseket, és harcra vezette ellenük a széles dolgozó tömegeket.

A román munkásmozgalom történetének nagyjelentőségű eseménye volt az 1932-ben megtartott V. Pártkongresszus. Az V. kongresszus a marxi-lenini alaposággal elemzve az ország helyzetét és a párt előtt álló feladatokat, kiemelte a nemzeti kérdés fontosságát és a párt

egyik legfontosabb feladatuként jelölte meg a munkások, a parasztok és az elnyomott nemzetiségek dolgozói közötti szövetség megteremtését a proletariátus vezető szerepe és a párt vezetése alapján. A kongresszus pontosan meghatározta azokat a feladatokat, amelyek a párt előtt állottak a nemzetiségi dolgozók harcának vezetésében.

Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs a grivicai per idején elmondott nagyhatású beszédében egyértelműen megfogalmazta a párt politikáját. „Az öntudatos munkásság nem tesz semmiféle faji vagy nemzetiségi megkülönböztetést. A műhelyekben a román munkás éppen úgy szenved, mint a zsidó és a magyar, a gyárosok pedig az elbocsátásoknál és a fizetéscsökkentéseknél nem veszik tekintetbe, hogy a munkások románok-e vagy sem” – mondotta, visszautasítva a hadbíróság sovinszta provokációit.

A Román Kommunista Párt következetes nemzetiségi politikája a nemzetiségi kérdésben tanúsított következetes **harca**/kiállása, a nemzetiségi dolgozók jogainak biztosításáért vívott harca széleskörű visszhangra talált, és a kisebbségi dolgozók közül is egyre többet állított a pártvezette harcosok sorába.

A fasiszmus térhódítása s a szovjetellenes háború előkészítése idején a Román Kommunista Párt leleplezte az antiszemita üldözéseket, a nemzeti kisebbségek ellen szervezett pogromokat, és szembeszállt azzal a nacionalista demagógiával, amellyel a burzsoázia nemzetáruló politikáját eltakarni igyekezett. Mialatt a burzsoá államhatalom szélsőséges terrorhadjárattal próbálta a munkásmozgalom fejlődését megakadályozni és tömegével gyilkolta meg a nép legjobb fiait – a kommunistákat – a párt széleskörű felvilágosító és szervező munkával hazafias antifasiszta arcvonalat hívott létre, amely szembeszegült a szovjetellenes háború előkészítőivel, és harcot hirdetett a fasiszta diktatúra megdöntéséért.

A hitler-fasiszták és csatlósaik 1940-ben újabb kísérletet tettek arra, hogy a népeket egymásra uszítsák, és ágyútöltelékké változtassák a gyalázatos szovjetellenes háborúban. A hírhedt bécsi

diktátum is ezt a célt szolgálta. A Román Kommunista Párt volt az egyetlen erő, amely ez ellen tiltakozott, és rámutatott politikai hátterére.

A párt helyes politikája, amelyet a dolgozó tömegek érdekeinek felismerése és önfeláldozó szolgálata vezetett, új meg új harcosokat állított csatasorba, és a fasizmus elleni harcra mozgósította a román, magyar és más nemzetiségű dolgozókat. A kommunisták bátran szembeszegültek az Antonescu-féle diktatúrával éppúgy, mint a horthy-fasizmussal. Hiába pusztította el az osztályellenség a párt olyan törhetetlen harcosait, mint Ilie Pintilie, Breiner Béla, Petre Gheorghe vagy Józsa Béla, a párt élt, harcolt és egyre újabb eredményeket ért el a fasizmus elleni küzdelemben. A kommunisták harcának eredményeként a Román Kommunista Párt vezette fegyveres felkelés, a felszabadító szovjet hadsereg történelmi jelentőségű győzelmei által teremtett kedvező helyzetben, megdöntötte a fasiszta diktatúrát, és a győztes szovjet hadsereg oldalán felszabadította hazánkat a hitleri megszállás alól. A román hadsereg, amely vállvetve harcolt a szovjet katonákkal, részt vett Magyarország és Csehszlovákia felszabadításában. A román katonák önfeláldozó küzdelme a szomszédos népek szabadságáért, élő bizonyítéka a proletár internacionalizmus legyőzhetetlen erejének.

A felszabadulás után a Román Kommunista Párt hozzákezdett a nemzeti kérdés megoldásához. A párt a marxizmus-leninizmus tanításainak alapján világosan látta, hogy a nemzeti kérdés megoldásáért vívott küzdelem része az ország demokratizálásáért, a kizsákmányoló osztályok megdöntéséért, a szocializmus építéséért folyó harcnak. A párt harcának eredményeként 1945. február 7-én megjelent a Nemzetiségi Szabályzat című rendelettörvény. Ez a szabályzat a burzsoázia és az annak érdekeit védő úgynevezett történelmi pártok ellenkezésének ellenére, a Román Kommunista Párt és az általa vezetett demokratikus erők győzelmének gyümölcse.

Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs 1946-ban tartott nagyjelentőségű beszédében kifejtette a párt álláspontját a sovinszta és nacionalista

áramlatok elleni küzdelemben. Mindezek felvértezték a kommunistákat a nacionalizmus elleni, a nemzeti kérdés marxi-lenini megoldásáért, az együttélő nemzetiségek testvériségéért folyó harc módszereinek ismeretével. A párt állásfoglalása és következetes küzdelme a nacionalizmus és a sovinizmus ellen, újabb bizonyítéka volt annak, hogy a kommunisták voltak és maradnak a dolgozók mindenfajta érdekeinek az egyedüli következetes harcosai.

A népi demokratikus rendszer megteremtése határköve a nemzeti kérdés megoldásáért vívott küzdelemnek is. Ebben a rendszerben valósult meg hazánkban első ízben a nemzeti kisebbségek teljes jogegyenlősége. A pártvezette népi erők szétzúzták a különböző nacionalista és sovinizta próbálkozásokat, és méltó választ adtak a gyilkosságoktól sem visszarettenő/idegenkedő magyar nacionalistáknak éppen úgy, mint a pogromrendező Maniu-gárdáknak.

A nemzeti kérdés megoldásának új lendületet adott a monarchia megdöntése és a proletárdiktatúra megteremtése. A megváltozott történelmi-társadalmi helyzet mélyreható elemzése alapján a Párt Központi Vezetőségének Politikai Irodája 1948 decemberében alapvető jelentőségű határozatban jelölte ki azokat a feladatokat, amelyek a nemzeti kérdés megoldása terén a párt és a népi demokratikus rendszer előtt állottak.

A határozat ismételten kifejti azt az alapvető marxista tételt, hogy a nemzeti kérdést a munkásosztály előtt álló feladatokkal összefüggésben kell szemlélni, és mindig alá kell rendelni a munkásosztály fő feladatának, a kizsákmányolás megszüntetésének.

A párt határozata leleplezte a „nemzeti egység” hamis jelszavát, rámutatott arra, hogy ezzel a jelszóval az osztályellenség igyekszik megbontani a munkásosztály nemzetközi egységét, és gyengíteni szeretné a különböző nemzetiségű dolgozók közös harcát az elnyomás s a kizsákmányolás ellen. A burzsoázia mindig ezzel a jelszóval akarta eltéríteni a dolgozókat az osztályharc útjától.

A pártvezette tömegek harcának eredményeként országunkban meg-

valósult a proletárdiktatúra. A proletárdiktatúra megkezdte a kizsákmányoló osztályok felszámolását s ezzel azoknak a társadalmi erőknek a megszüntetését, amelyek a nemzetek közti viszálykodások előidézői és fenntartói.

A Román Népköztársaság Alkotmánya, amely szentesíti a dolgozóknak a párt vezetésével elért eredményeit, országunk alaptörvényébe iktatja a nemzeti kisebbségek alapvető jogait. Az 1948-as Alkotmány a nemzeti kisebbségeknek a román néppel való egyenjogúságát törvényerőre emelte. Az Alkotmány alapján a nemzeti gyűlöletet szítók a mi országunkban törvény bünteti. Az 1952-es Alkotmány biztosítja a nemzeti kisebbségek teljes jogegyenlőségét, az anyanyelv használatát a közigazgatásban, és a marxi-lenini elvek alapján törvénybe iktatja a Magyar Autonóm Tartomány létrehozását.

Természetesen a Magyar Autonóm Tartomány létrehozása nem jelenti azt, hogy a jogegyenlőség csak a tartomány területén valósul meg. A jogegyenlőség kiterjed az egész ország területére s minden együttlakó nemzetiségre.

A proletárdiktatúra megteremtése, a szocialista építés sikerei, a román nép és az együttélő **nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek közös harcának eredményei. A népi demokratikus rendszer, amelynek létrehozásában a román nép mellett tevékenyen részt vettek az együttélő **nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek is, véget vetett annak a szégyenteljes nemzeti elnyomó politikának, amelyet a burzsoá-földesúri uralom a magyar, német, szerb stb. lakosság ellen folytatott, és felszámolta a faji üldözést. A néphatalom éveiben, a szocializmus építéséért folyó közös harcban és közös munkában megszilárdult a román nép és az **együttélő**/együtt lakó **nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek dolgozóinak megingathatatlan testvéri barátsága. Népgazdaságunk fellendülése alapján példátlanul felvirágzott a román nép az összes **együttélő nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek – formájában nemzeti, tartalmában szocialista – kultúrája.

Ez a fontos megvalósítás annak köszönhető, hogy pártunkat a nemzeti kérdésben a marxi-lenini elvek, a proletár nemzetköziség nemes **ideológiája**/elvei vezérli(k).

„A nemzeti kisebbségek minden téren való teljes jogegyenlősége országunkban állampolitika lett, amit a Román Népköztársaság Alkotmánya tükröz és szentesít” – mondotta Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs a párt II. kongresszusán a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének tevékenységéről tartott jelentésében.¹

A nemzetiségi parasztok a román dolgozó földművesekkel együtt kaptak földet az elüldözött földbirtokosok birtokaiból. A nemzetiségi munkások a román munkásokkal együtt élvezik a munka és a pihenés jogát.

A széleskörű anyanyelvű oktatási hálózat mellett ma országunkban számos művészeti intézmény szolgálja az együttélő **nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek kulturális igényeinek kielégítését, mely kultúra szerves részét képezi a román nép szocialista kultúrájának.

A Nagy Nemzetgyűlésben a képviselők 15,35%-a a nemzeti kisebbségek soraiból **valók**/kerül ki: számos nemzetiségi dolgozó tevékenykedik az állami élet minden területén, a néptanácsokban, a bíróságokon stb. Mindezek kézzel foghatóan bizonyítják, hogy pártunk következetes politikájának eredményeként hazánkban megoldottuk a **nemzetiségi**/nemzeti kérdést.

A nemzeti kérdés megoldásában jelentős helyet foglal el a Magyar Autonóm Tartomány létrehozása. A Magyar Autonóm Tartomány a szovjet autonóm tartományok példája nyomán jött létre, célja az, hogy megkönnyítse az itt kompakt tömegben együttlakó székely-magyar lakosságnak a saját nyelvén, saját szokásai és nemzeti sajátosságai figyelembe vételével való részvételét a szocializmus megvalósításában, közös hazánk, a Román Népköztársaság szocialista fejlődésében.

„A Magyar Autonóm Tartomány létrehozása – mondotta Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs a II. pártkongresszuson – még jobban megszilárdította a közös haza, a Román Népköztársaság felvirágzásáért együtt küzdő román és magyar dolgozók testvériségét.”²

A Magyar Autonóm Tartomány, fennállásának évei alatt – az ország gazdasági és kulturális fejlődésével párhuzamosan – rendkívül jelentős eredményeket ért el. A Székelyföld, amely burzsoá-földesúri

¹ Uo.

² Uo.

rendszer idején iparilag elmaradt terület volt, ma a szocialista iparosítás útján halad. A jelen tanulmánykötet anyaga világosan tükrözi a tartomány gazdasági helyzetét. Párhuzamot vonva a múlt és a jelen között, kitűnik, hogy a mindenféle elnyomás alól felszabadult nép alkotó ereje milyen hatalmas megvalósításokra képes, a párt vezetése alatt.

E könyv csupán egynéhány epizódot tartalmaz a fejlődésben lévő Magyar Autonóm Tartományról, amelyek szerves részét képezik azoknak az eredményeknek, amelyeket hazánk a szocialista építés teljes **kibontakozása előestéjén**/kibontakozásának folyamán elért.

A felszabadulás óta eltelt 15 év alatt olyan új ipari objektívumok jöttek létre, mint az erdőszentgyörgyi 150 000 KW-os hőerőmű, a galócasi préselt-lemez kombinát és még sok más.

A román és magyar burzsoázia, amely a Székelyföldet egyaránt szabad vadászterületnek tekintette és féktelen rablógazdálkodással pusztította természeti kincseit, szomorú örökséget hagyott a népi demokratikus rendszerre. Csak a Román Munkáspárt politikája biztosította e terület gazdasági és kulturális felemelkedését. Ha az 1938-as ipari termelés színvonalát 100%-nak vesszük, a Magyar Autonóm Tartomány termelése 1958-ban 670%-ra emelkedett. Tartományunk dolgozó parasztsága követve a párt szavát egyre nagyobb bizalommal tér rá a mezőgazdaság szövetkezeti útjára, így tartományunk mezőgazdasági területének több mint 60%-a a szocialista szektorhoz tartozik.

A felszabadulás előtt a Magyar Autonóm Tartományban 60 000 írástudatlan élt. A népi demokrácia éveiben az analfabetizmust szinte teljesen felszámoltuk. 1944-ben a tartomány területén 652 iskola működött. Ezzel szemben az 1958/59-es iskolai évben már 825 iskola nyitotta meg kapuit. A tartomány területén számos műszaki iskola működik. Ezek az adatok azt a messzemenő figyelmet bizonyítják, amellyel a népi demokratikus rendszer az együttélő nemzetiségek kulturális felemelkedése iránt viseltetik. A Magyar Autonóm Tartomány székhelyén működik az Orvostudományi és Gyógyszerészeti Felsőoktatási

Intézet, ahol több mint 700 hallgató van/tanul.

Ugyancsak Marosvásárhelyen működik a Szentgyörgyi István Színművészeti Intézet, amely a hazai magyar nemzetiség hat színházának utánpótlásáról gondoskodik. A Román Népköztársaság Tudományos Akadémiájának marosvásárhelyi kutató állomása hozzájárul az egész országban folyó nagyjelentőségű tudományos munkához. Az ország határain túl is ismerik a marosvásárhelyi Állami Székely Színházat; a sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Színház előadásait Sepsiszentgyörgyön és a tartomány más falvaiban százezrek tekintették meg. Az állami bábszínház és az Állami Filharmónia szintén a kultúrforradalom fontos intézményei. Marosvásárhelyen jelenik meg az Igaz Szó, az RNK írószövetségének magyar nyelvű folyóirata s az Állami Irodalmi és Művészeti Könyvkiadó marosvásárhelyi szerkesztősége egyre több értékes könyvet juttat el az olvasókhoz. A román és magyar nyelven megjelenő Orvosi Szemle a tartományban folyó eredményes orvostudományi kutatások hű tükré. Nemrég jött létre, de máris megérdemelt népszerűséget szerzett az Állami Székely Népi Együttes, amely dallal és tánccal hirdeti szocialista kultúránk életerejét. Városunkban létesült rádióállomás ad hírt országunk dolgozóinak a Magyar Autonóm Tartomány életéről, s a nemrég megjelent „Művészet” című folyóirat a film, színház, zene és képzőművészet értékeivel és problémáival ismerteti meg az olvasókat.

Ezeket az értékes tudományos és kulturális eredményeket még jelentősebbé teszi a hatalmas arányú tömegművelődési mozgalom kibontakozása. A felszabadulás előtt **fizikai és** szellemi sötétségben tartott székely falvakban sorra kigyúlnak Iljics lámpái, és fényük olvasó, kultúrotthonban szórakozó, agrotechnikai körökben tanuló dolgozó parasztokat világít meg. 495 kultúrotthon, 58 olvasóház, 64 falusi könyvtár, 11 rajoni művelődési ház és a Népi Alkotások Tartományi Háza sokoldalú és gazdag kulturális tevékenység lehetőségét biztosítják. 1938-ban a tartomány területén mindössze 18 mozihelyiség volt. A falvak dolgozói szinte egyáltalán nem ismerhették a filmművészetet. Ma már

több mint 100 filmszínház nézőtere várja a dolgozókat, s ezek közül 79 vidéken működik. Jól felszerelt a szakszervezetek Művelődési Háza, rádiós körrel, repülőgép-modellező, természetjáró, fényképező- és sakk-körrel rendelkezik. A Művelődési Ház keretében román és magyar tagozatú irodalmi kör és színjátszó kör is működik.

Pártunk nagy gonddal ápolja a haladó és forradalmi hagyományokat, **népünknek**/népeink az elnyomás elleni több évszázados közös harcának emlékeit. Ezek a hagyományok elősegítik a dolgozók hazafias nevelését és elmélyítik a különböző nemzetiségi dolgozók testvériségét a román néppel. Így a marosvásárhelyi fiúliceum 400 éves évfordulója alkalmával Bolyai Farkas nevét kapta, az 1. számú középiskolát pedig Alexandru Papiu Ilarianról nevezték el. Nagyszabású ünnepek keretében emlékeztek meg a Magyar Autonóm Tartomány dolgozói Ady Endréről és Barbu Delavranceáról. 6000 dolgozó gyűlt össze Madéfalván a madéfalvi veszedelem 194-ik évfordulója alkalmából. Egyetlen év alatt szobrot kaptak Marosvásárhelyen a Bolyaiak és Papiu Ilarian, Sepsiszentgyörgyön Dózsa György. A Magyar Autonóm Tartomány dolgozói szeretettel és gonddal ápolják a marosvölgyi munkásmozgalom hős harcosainak emlékét.

A haladó hagyományok ápolásával és gondozásával egyidejűleg határozottan szembefordulunk a hamis nacionalista hagyománytisztelettel. Leninnek a két kultúráról szóló tanítása alapján határozottan megkülönböztetjük egymástól a haladó, a dolgozó nép harcát kifejező hagyományokat és a reakciós, elvtelen, az osztályszempontokat sutba dobó maradi hagyománytiszteletet. A forradalmi haladó hagyományok tisztelete, ápolása és a szocializmus építéséért, a burzsoá ideológia különböző megnyilvánulásai ellen vívott harc szorosan összefüggő fogalmak. Az együttélő nemzetiségeknek biztosított teljes jogegyenlőség azonban semmiképpen sem vezethet nemzeti elszigetelődéshez, hanem éppen azt a célt szolgálja, hogy elmélyítse a román nép és az együttélő nemzetiségek dolgozóinak testvériségét.

Igen jelentős ebből a szempontból Gh. Gheorghiu-Dej elvtársnak a Diák-szervezetek II. országos konferenciáján elmondott beszéde, amely felhívja figyelmünket arra a veszélyre, amit a nemzeti elszigetelődés jelenthet számunkra. Iskoláinknak, kultúrintézményeinknek egyik alapvető feladata hatékony eszköz lenni a román nép és az együttélő **nemzetiségi**/nemzeti kisebbségekhez tartozó dolgozók testvérisége elmélyítésében s a nemzeti elszigetelődési törekvések megszüntetésében.

Mindennek egyik lényeges feltétele a román nyelv elsajátítása az együttélő **nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek részéről. A román nyelv ismerete hozzásegít bennünket ahhoz, hogy megismerjük a román nép nagy kulturális kincseit a tudomány, a művészet, az irodalom terén, hogy közös hazánkban, a Román Népköztársaságban, bárhol teljes mértékben kivehessük részünket az új, boldogabb élet megteremtéséért folyó harcból.

Szocialista hazánk építése, népünk politikai és morális egységének további megszilárdítása, mindnyájunk elé azt a feladatot állítja, hogy kérlelhetetlen harcot folytassunk a **burzsoá**/polgári ideológia mindennemű maradványa ellen, és elsősorban a nacionalizmus, a sovinizmus, a nemzeti elszigetelődési törekvések ellen.

A hatalmukat vesztett kizsákmányoló osztályok maradványai, amelyeket a nemzetközi imperializmus támogat, dühvel és elvakult gyűlölettel fordulnak szembe mindazokkal az eredményekkel, amelyeket népünk a párt vezetésével elért. Különböző nacionalista és sovinszta jelszavakkal igyekeznek megzavarni a nemzeti kisebbségek és a román

nép testvériségét, békés alkotó munkáját. A „nemzeti egység” hazug jelszava és a kulturális elszigetelődés hirdetése egyaránt a burzsoázia osztályérdekeit szolgálja. A kulturális elszigetelődés, a nemzeti elszigetelődés a burzsoázia támadásainak különösen veszélyes megnyilvánulása. E hamis jelszó hirdetői **között**/mögött ugyanazokat az erőket találjuk, akik a felszabadulás előtt csendőri segédlettel és internáló táborokkal akarták a dolgozó nép szabadságtörekvéseit elfojtani. A pártvezette dolgozók határozott választ adtak és adnak minden ilyen törekvés szószólóinak. A magyarországi ellenforradalom idején a Magyar Autonóm Tartomány dolgozói ismételten hitet tettek a szocializmust építő Román Népköztársaság és annak vezető ereje, a Román Munkáspárt mellett. A Simó Géza, Minszki Lajos, Petőfi Sándor gyárakban és a tartomány más üzemeiben, valamint a kollektív gazdaságokban lezajlott tömeggyűléseken elhangzott felszólalások, a marosvásárhelyi írók nyilatkozata, az egyetemi tanárok felhívása, nagyszerű kifejezői voltak hazánk dolgozói erkölcsi-politikai egységének, az osztályellenség elleni gyűlöletnek, mélységes szocialista hazafiságának.

Lenin arra tanít, hogy a haza fogalmán azt a politikai-gazdasági és kulturális környezetet értjük, amelyben egy nép él és dolgozik. A lenini meghatározás jelzi azt, hogy a haza fogalmában a legfontosabb a politikai rendszer, jelen esetben a népi demokrácia szeretete, védelme és fejlesztése. Az a hazafiság, amely erről megfeledezik, nem igazi szocialista hazafiság, hanem burzsoá nacionalizmus. Nem az ország többségét alkotó dolgozó nép érdekeit, hanem a kizsákmányolók érdekeit képviseli.

A romániai **nemzetiségi**/nemzeti kisebbségekhez tartozó dolgozók büszkén vallják hazájuknak a Román Népköztársaságot, amely biztosította számukra a gazdasági és kulturális felemelkedést, s amelyben minden hatalom a dolgozó népé. A proletariátus diktatúrája a legszélesebb körű demokratikus jogokat biztosítja minden dolgozó számára, s ugyanakkor ezeknek a szabadságjogoknak a védelmében elnyomja a dolgozó nép ellenségeit. Az osztály-

ellenség jelenleg az imperializmus trójai falovának, a jelenkori revizionizmusnak a segítségével éppen a proletár nemzetköziséget támadja, és a szocialista tábor megingathatatlan egységét igyekszik megbontani. A revizionisták újra felélesztik a burzsoá nacionalizmus jelszavait. Pártunk Központi Vezetőségének eszmei irányításával felfegyverezve, hazánk dolgozói visszaverik és megsemmisítik ezeket a törekvéseket. Hazánk dolgozói nem engedik, hogy történelmi harcokban kikovácsolódott és vérrel megpecsételt testvériségüket, harci egységüket bárki is megbontsa. A revizionisták minden próbálkozása kudarcra van ítélve.

Ma országunk dolgozó népe, a párt vezetésével szilárdan halad előre a szocializmus építésének útján. Hazánk dolgozói nemzetiségre való tekintet nélkül tevékenyen részt vesznek a szocializmus építésének, a béke megvédésének nagy művében. Munkások, dolgozó parasztok és haladó értelmiségiek egyaránt a párt, és annak harcokban kipróbált lenini Központi Vezetősége köré tömörülnek. Nem engedik, hogy az osztályellenség, a revizionisták zavartkeltő tevékenysége gátolja országépítő munkánkat. A román nép és az együttélő **nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek testvérisége, amely a párt vezetésével vívott közös harcokban acélosodott meg, egyik fontos biztosítéka volt és marad annak, hogy hazánk népe teljes egységben megvalósítja nagy történelmi feladatát, a kizsákmányolástól mentes szocialista társadalom felépítését hazánkban, a Román Népköztársaságban.

I. FEJEZET

A MAGYAR AUTONÓM TARTOMÁNY GAZDASÁGI ÉLETÉNEK
TERMÉSZETI FELTÉTELEI1. A Magyar Autonóm Tartomány fekvése, területe és határai.

A Magyar Autonóm Tartomány Hazánk közepén fekszik. Földrajzi fekvését megadják a fokhálózati adatok. Kerek számban kifejezve területe a 45° és a 47° északi szélesség és a 24° 30' és a 26° 30' keleti hosszúság (Greenwich) között fekszik.

Tartományunk területe 13 000 km², nagyjából megfelel a négy régi székely vármegye területének. Területét tekintve hazánk közepes nagyságú tartományai közé tartozik.

A Magyar Autonóm Tartományt keleten – kisebb-nagyobb eltérésektől eltekintve – (Bélbor, Tölgyes, Gyimes, Ojtoz és Komandó) a Keleti-Kárpátok vízválasztója határolja el Bákó, Galac és Plojest tartományoktól. Délen Sztálin tartománnyal, nyugaton pedig Kolozsvár tartománnyal határos. Északon a Maros és a Nagy-Szamos közti vízválasztó képezi határát Kolozsvár és Suceava tartományokkal./ A Magyar Autonóm Tartománnyal szomszédos tartományok: délen Sztálin tartomány; keleten Bacău, Galați, Ploiești tartományok; északon Kolozsvár és Suceava tartományok; nyugaton Kolozsvár tartomány.

2. Domborzati viszonyok: Madártávlatból tekintve, tartományunkat két erős, északról délre haladó kemény vonal határozza meg: a Keleti-Kárpátok és a Hargita-gerinc vonulatai. A kettő közt apró kis medencék ékelődnek be, mint az egykori nagy Erdélyi-medence leszakadt részei (Bélbor, Borszék, Maroshévíz, Gyergyó, Csík, Kászon, Háromszék).

A Hargita nyugati oldalán mintegy lépcsőfokként egy 800-900 m magas fennsík (plató, a székelyek „láz”-a) terül el. A fennsík nyugati szélét a 20-40 m magas partfalak jelzik, amelyek fehér színükkel válnak ki a zöld környezetből (Firtosi „Fehérló”, Bekecs, Kúsmödi- és Siklódikő, Korondnál a Hollókő, Székelyudvarhelynél a Szarkakő, az Oklándi-tető, Homoródalmásnál az Ördög-gátja, Erdőfűlénél a Kút-teteje).

E fennsíkból ereszkednek le a folyóvizek közt az Erdélyi-medence felé lefutó hegygerincek. Ezek már a fiatal harmadkori sós, földgáz (metán) képződményekből állnak. A fennsíkon kezdődő lombos erdők folytatódnak a gerinceken, amelyek állandó mozgásban vannak (suvadások). A medence közepén egy békésen elsimuló dombvidék (Mezőség) következik (penepeln felszín), ahol a gabona és a gyümölcsfák szolgálnak uralkodó felszínfedőül.

A tengerszint feletti magasság igen sokféle volta nemcsak az éghajlati viszonyok változatosságával jár, hanem a rövid úton lefutó folyóvizeinkben rejlő energia felhasználásának nagy

lehetőségeire mutat. A nagy magaslatokkal szemben (Kelemen havasok 2102 m, Hargita 1801 m, Keleti Kárpátok 1793 m) feltűnő a tartományunkból kifutó folyóvizek igen kis tengerszint feletti magassága (Maros 290 m, Kisküküllő 330 m, Nagyküküllő 372 m, Olt 465 m).

3. Földtani ismertetés. Amint már említettük, tartományunk területének külső képét két hatalmas vonulat, a Hargita vulkánosora (beleértve a Kelemen-havasokat és a Görgényi-hegyeket is) és a nagyrészt üledékes kőzetekből felépített Kárpát-vonulat uralja. A nyugatra eső dombos fiatal harmadkori képződményekből felépített felszín már az Erdélyi-medencéhez tartozik.

a) Az Erdélyi-medence hajdan tengerfenék volt s a környező Kárpátokból lefutó folyók vastag agyag-, márga-, homok- és kavicsréteggel töltötték fel. A tengeri üledékeknek a legalsó tagját a sós-zónát alkotó sótömszök, gipsz, sósagyagok és vulkáni hamuhullásból keletkezett vastag dacittufa rétegek alkotják. (Ez utóbbi vastagsága kb. 40 m.) A sónak kitermelése tartományunkban Parajdon folyik.

A sós-zónán felül helyezkedik el egy 4 m vastag dacittufával kezdődő és félig sós természetű szarmatakorai és a metángáz felhalmozódására alkalmas homokos szintáj, melyet agyagos márga fed. A földgáz tartományunknak az Erdélyi-medencéjéhez tartozó csaknem egész részében fellelhető (Marosvásárhely, Erdőszentgyörgy, Székelykeresztúr rajonok). Ezekre a kiapadhatatlan földgázforrásokra épül fel hazánk egyik legnagyobb hőerőműve, az erdőszentgyörgyi „Vörös Csillag” hőerőmű. Egymagában ez a hőerőmű 1958-ban több villamosenergiát termelt, mint a burzsoá-földesúri Románia összvillamosenergia termelésének a háromnegyede.

Földgázkutaink számát évről-évre újabb területek feltárásával gyarapítjuk. Ennek következtében tartományunkban már 1955-ben közel 40-szer annyi földgázt termeltünk ki, mint 1948-ban, ami villamosenergia termelésünk nagyméretű növekedése mellett lehetővé tette, hogy évről-évre növeljük azoknak a településeknek a számát, amelyekben földgázzal fűtenek. Már 1957 végén csak Marosvásárhely rajonban 22 faluban volt bevezetve a földgáz.

A metángázt borító agyagos márga fölött, édesvízi lerakódásokként pontusi kori agyagos márgák, homok és laza konglomerátok következnek, 1 m vastag dacittufával kezdve, de közbül később 3 m vastagságú is található. A szarmata és pontusi lerakódásokban andezithamu lerakódások is fordulnak elő igen vékony rétegekben (5 mm és 1-1,2 mm, az utóbbiakból igen sűrűn egymásutánban egy 3 m partfalban. Székelyudvarhely mellett 150 réteg számolható meg, amelyek grafikonszerűen mutatják a megismétlődő, kisebb vulkáni kitöréseket). A dacit- és andezittufák mállásával a termőtalaj változatos ásványi anyagokban gyarapodik. A dacittufák homokkőszerű rétegeit a Mezőség kőszegény vidékein, mint a legellenállóbb kőfaját használják fel ház- és útépitésekre. A Rika hegység környékén előforduló nagyobb tömegű dacittufa mállott részletei a vegyiparban egyre fontosabb betonit anyagot szolgáltatják.

b) Az Erdélyi-medence említett fiatal harmadkori rétegeit keleten a Hargita andezites képződményei fedik. A kiemelkedő gerincen ezek andezit és lávaanyagból állnak, amelynek több válfaját különböztetjük meg. A tömöttebb, keményebb piroxénandezitek igen jó építőanyagok, és útépitési célokra éppúgy felhasználhatók, mint a közismert bazaltok. Ma már a Hargita vonulatát több helyen kőbányák bontják meg.

Az andezit anyaga a borvízforrások közelében megbomlik s fehér kaolinos módosulatba megy át. E nyersanyag kitermelésére és feldolgozására Hargitafürdőn korszerű üzemet építettünk. Még kitermelésre várnak a csíkszentsimoni és a legfinomabb anyagot szolgáltató dánfalvi előfordulások.

A Hargita gerincét nyugaton párhuzamosan kísérő 800-900 m magas fennsík az egykori vulkánokból kidobott törmelékanyagokból (andezit aglomerátum) épül fel. Egyes részleteiben átmosott és iszapolódott tufa található (tűzálló agyag és ben-

tonit) például Homoródszentmárton, Homoródvárosfalva, az Erdővidéki-medencében pedig Száldobos, Felsőrákos és Vargyas határában. Újabban Tusnádfürdő környékén habköves törmeléket (horzskövet, Simastein) termelnek ki az előregyártott építési elemek előállítására.

A Hargita déli folytatását képező Baróti-hegylánc peremén, az egykori mocsarokból képződött barnaszén-telepek találhatóak (Köpec, Vargyas, Ilyefalva, Felsőrákos, Erdőfüle, Magyarhermány, Bodok, Hidvég és Sepsiszentgyörgy).

Ezen természeti kincseknek is a nagyméretű kiaknázása népi hatalmunk éveiben kezdődött meg. 1957-ben 1600-szor több szenet termeltünk ki tartományunk bányáiban, mint 1938-ban. Különösen nagy jelentősége van tartományunk szénkitermelésében a köpeci és a vargyasi szénmedencének. E medence barnaszénének gazdaságos felhasználására Baróton most van épülőben egy **kokszosító**/brikettáló üzem. Hasonlóan fiatal harmadkori szeneink vannak (a pliocén dáciai és levantei emelete) Ditróban a Sóza nevű helyen, Borszáken és Bélborban (a falu mellett, a Rakottyásnál, a Szél-patakban). A kitermelés alatt álló borszáki szén fiatal korát meghazudtoló magas hőértékének magyarázata a jelentős bituméntartalom.

c) A Kárpátok vonulatának feltűnő vonásaként kell megemlítenünk a Gyimestől a Tömösi-szorosig tartó nagy kanyart, amely középkori és idősebb harmadkori (kréta, eocén és oligocén) homokkövekből, a kísérő palákból, konglomerátókból áll (az ún. flisvonulatból). A homokkövek igen jól faraghatók, de útépitési célokra (felső fedő rétegnek) nem alkalmasak. Köztük agyagvasérc (szferosziderit) telepek rejtőzködnek, amelyek vastartalma nagyon kicsiny, s ezért a jelenlegi kohászati eljárásokkal felhasználásuk nem gazdaságos.

A homokkővonulat egy másik értékes rétegcsoportját az opálos (menilit) kíséretében megjelenő fekete, vékony bitumenes palák képezik, amelyek dr. Soós Pál vizsgálatai szerint értékes gyógyító anyagokat tartalmaznak: ichtiolint, jódot, brómot

stb.

A Keleti-Kárpátoknak a Gyimesi szorostól északra menő folytatása már régebbi képződményekből van felépítve. Messzire látszanak a fantasztikus sziklaformákat mutató mészkövek (a Nagyhagymás–Gyilkos tó–Tölgyes közti vonulat). Alattuk a föld őskorából származó kristályos palák (fillit, csillámpala, gnájsz) foglalnak helyet. Az őspalák sok értékes ásványi anyagot és ércet tartalmaznak. Ezeknek egy része már kiaknázás alatt áll. A széleskörben megindult geológiai kutatások eredményeként újabb és újabb érlelőhelyek kerülnek felszínre, melyek újabb és újabb munkaalkalmat nyújtanak az itt lakó dolgozóknak.

E kristályos palavonulatot több helyen régi vulkáni kőzetek törik át. Ilyenek a gránitok, amelyek közül a durvaszövetű pegmatitos gránit, csillámtartalma miatt kitermelésre alkalmas (Bélbor, Csíkjenőfalva). A csíkszenttamási határban lévő piros gránitok a díszkőiparban helyettesíthetnék a külföldieket. Épp így anyagként szolgálnak a csiszolóipar számára a különféle márványok (a fehér, krémszínű és a tarkaszürke Csíkszenttamás, Szárhegy és Gyergyóvasláb mellett, valamint a szerpentinek, Rikában pedig a vöröstarka és tiszta vörös márványok).

A Kárpátok vonulatának értékes hegytörmzse a Ditró melletti Piricske szienit tömege. A különböző tarka fajták a gránitok helyettesítésére alkalmasak. Apróbb dísztárgyak csiszolására igen megfelelő a kék foltos ditroit. A Csengellér nevű részen lévő és sokakat megtévesztő „arany lemezkék” (a biotit lepidomélán fajtája) helyettesíthetnék az építészetben használt testvérüket, a fehér színű muszkovitot (mica albā). A szienit fészkei pedig igen értékes ritkafémeket tartalmaznak, nem beszélve a több helyen külön előforduló borillium titán és cikron **előjöveteleiről**/előfordulásairól, amelyek a korszerű vegyiparban nélkülözhetetlenek.

A legfiatalabb értékesíthető kőzetek közé tartoznak a meszes lerakódások, a mésztufák (tömöttebb fajtáik a travertin nevet viselik). Könnyen faraghatók és csiszolhatók, s ezért az építé-

szetben nagy szerepük van. A borszéki Kerekszék hatalmas mészlerekódása kitermelés alatt van. Hasonló előfordulást találunk Csíkszentdomonkosnál (ahol meszet égetnek belőle), Sepsibükszádnál, Bálványosfürdőn, Felsőrákoson (a Várhegy a Darázsforrás mellett). A korondi meszes lerakódás (forráskalcit) aragonit néven értékes dísztárgyak készítésére szolgál.

Erdővidéken található egy, ugyancsak fiatal lerakódású anyag, a kovaföld, amely sok igen jó tulajdonsága miatt az ipar különböző ágaiban a keresett cikkek közé tartozik.

Tőzegtelepeink főként az Olt mellett fordulnak elő nagyobb elterjedésben; legújabban ezek is kitermelés alá kerültek. A csíki előfordulásokhoz hasonlóan a Feketeügy-menti telepek is alkalmasak az értékesítésre.

4. Tartományunk vizei: Tartományunk folyóvizekben gazdag. Négy nagyobb folyó, a Maros, az Olt, a Kis- és Nagyküküllő gyűjti össze a tartományunk területén eredő folyóvizek többségét. A nagy erdőségek nemcsak bővízűvé teszik folyóvizeinket, hanem biztosítják ezek többé-kevésbé állandó jellegű vízellátását. Ez, valamint az a tény, hogy rövid szakaszon nagy esésük van, lehetővé teszi ezen folyóvizek energiájának felhasználását.

Vízi erőink kihasználása már régen foglalkoztatta műszaki szakembereinket. A burzsoá-foldesúri rendszerek idején azonban csak a tervezgetésig jutottak el, jóllehet folyóvizeink helyenként szűk völgye igen alkalmas helyeknek bizonyult erőművek építésére. A múltnak ezeket a mulasztásait egycsapással jóváteszi a tartományunk határán most épülő békási „V.I. Lenin” vízi erőmű. Ennek az erőműnek a kapacitása 210 000 kW lesz, amelyből 110 000-nyi már 1960-ban üzembe lép.

A Hargita és a Kárpátok vonala mentén több fennsíkszerű részlet módot ad a **fölöttes**/magasabb fekvésű területről jövő patakok további útjának irányítására. Ezek az ún. bifurkációs helyek már régebben is a

víznek egyik község határából a másikba való „átlopására” adtak alkalmat. Legismertebb eset talán a régi/hajdani két Oláhfalú (Udvarhely rajon) esete, amikor a zetelaki határból a Sugó patak vizét egy 7 km-es csatornával átvezették Nagyhomoród fűrészekkel **felt**/letelepített árkának gazdagítására. Hasonlóképp a Vargyas-pataknak és mellékágainak a vizét a Kishomoród rövid árkába csapolták át, s ezzel a vlahicai „Gábor Áron” vasműveket is annyira ellátták vízzel – nem számítva a rengeteg apró fűrész, posztódürückölő (ványoló) és csertörő malmokat –, hogy felülmúlja Nagyhomoródot.

Hasonló bifurkációs területek a Hargita mindkét oldalán és a Kárpátok depressziós medencéiben több helyen találhatók (Korond, Varság, Szakadát, Békás, Kászon, Komandó, Kovászna fölött stb.).

Folyóvizeink mellett igen kevés a nyílt, tóalakban jelentkező állóvíz. Legismertebbek, s idegenforgalmi szempontból jelentősek a Szent Anna-tó és a Gyilkos-tó, a Kárpátok gyöngyszemei. A Mezőség régen fontos halastavai feltöltődés és lecsapolás következtében eltűnő félben vannak. Sóstavaink közül gyógyászati szempontból legfontosabb a világhírű szovátai melegvízű Medve-tó. Figyelmet érdemel Görgénysóakna (Jabenița) szintén felmelegedő sóstava. Ezek a felmelegedő vízű sóstavak a reuma és más betegségek gyógykezelésére igen alkalmasak.

Egyre kisebb területeket foglalnak el a mocsarak, lápok. Az egykor terjedelmes völgyilápok lecsapolás alatt vannak, sőt nagy részük már a mezőgazdálkodás szolgálatában áll. Tartományunk pártszervezetei és néptanácsai kezdeményezésére a dolgozó parasztok nagy lelkesedéssel láttak hozzá a lecsapolási és talajjavítási munkálatokhoz. Ennek eredményeképpen csak 1958-ban tartományunk területén 5620 hektár területet hódítottak meg a mezőgazdálkodás számára. Még nagyobb méretű munkálatok folynak a tartományi pártbizottság kezdeményezésére a Nyárád és Vécke patakok szabályozására, amelynek során 7800 hektár területet ármentesítenek.

Az Olt, a Nagyküküllő, a Feketeügy és más áradó vadvizek szabályozásával és Gyergyó rajon borzonti területeinek lecsapolásával 1959-ben újabb 17 120 ha földterületet teszünk megművelésre alkalmasnak.

Tartományunk különösen gazdag ásványvizes forrásokban, gázömlésekben és ásványvizes lápokban, iszapokban.

A Hargita zónáját, a harmadkori vulkanizmus utóhatásaként még most is működő széndioxidos (mofetiás) és záptojásszagú kénhidrogénes (szolfatarás) kiömlések jellemzik. Ezek néhol száraz gáz alakjában ömlenek a felszínre, a föld repedésein kiáramolva, s így hatásos reumagyógyító gázfürdők használatára adnak alkalmat (ilyenek a nép által „Büdös”-nek nevezett helyek, köztük a világhírű torjai Büdös-barlang). Ahol a feltörő gázok szabad vízzel találkoznak, azokkal szénsavas ásványvizeket (borvizeket) képeznek. Ezek természete aszerint változik, hogy milyen anyakőzetten keresztül jutnak a felszínre. Így például nagy tömegű meszet véve fel a meszes szénsavas vizet alkotják (Borszék); a különböző ásványi anyagokat tartalmazó anyakőzetből főként az igen híres alkalikus (arzénos), gyengén konyhasós vizek kerülnek a felszínre (Kovászna, Málnás, Bodok, Kászon stb.). Ezek főként a kárpáti homokkőzónára jellemzők. A Hargita vasdús vulkáni kőzete aránylag keveset ad át anyagából a rajta keresztül áramló szénsavas víznek, úgy, hogy a szilárd sótartalom legtöbbször literenként a minimális 1 g-ot sem éri el. Ezért ezeket inkább üdítő természetes szódavíznek tekinthetjük. (Lerakódásaikban a vastartalmat mutató rozsdás szín az uralkodó.) A Kárpátok homokkőves zónájában tisztán kénhidrogénes források is vannak, melyek a közönséges édesvízű forrásokon át törnek a felszínre.

Tartományunk számos ásványvizét, a borszékit, a málnásit, az előpatakot, a kovásznait, a bikszádit, a zajzonit, a bibarcfalvit stb. palackozzák. Ennek a műveletnek korszerűsítése érdekében Borszéken

modern borvíztöltő állomást építettünk. A tartomány ásványvizeit állami kereskedelmünk hozza forgalomba, s így hazánk minden dolgozója élvezheti ezeknek gyógyhatását. Sőt továbbmenően, népi demokratikus rendszerünk megszervezte ásványvizeink kivitelét, mindenekelőtt a szocialista országokba.

Az Erdélyi-medence harmadkori üledékeiben metángáz halmozódott fel, melynek kísérője a konyhasós víz. Az Erdélyi-medencében alig van falu, melynek határában ne volna sóskút, vagy ahol ne találnánk a talaj sótartalmát eláruló sós kivirágzású foltokat. Különleges sóforrásokat találunk olyan helyeken, ahol az agyagos márgapalák vasszulfidokban gazdagabbak. Bomlásuk a szulfátos vizek képzésére vezet (glaubersós, keserűsós források: Csávás, Novaj, Ölyves, Kissolymos stb. határában).

Az ásványvíz-források mellett Borszéken, Tusnádon, Szovátán, Málnáson, Előpatakon, Maroshévízen stb. fürdőhelyek épültek ki. Eddig tartományunk fürdő- és üdülőhelyei főleg az uralkodó osztályoknak nyújtottak gyógyulást, üdülést, szórakozást. Ma ásványvíz-forrásaink és fürdőhelyeink a nép vagyonát képezik, és teljes egészében a dolgozók rendelkezésére állanak. Ezeket a nyári hónapokban – egyeseket télen is – a pihenni és gyógyulni vágyó dolgozók népesítik be.

A Magyar Autonóm Tartomány néptanácsa végrehajtó bizottsága – különösen az utóbbi időben – felismerve fürdőhelyeink és ásványvíz-forrásaink hatalmas gazdasági és egészségügyi jelentőségét, széleskörű programot dolgozott ki az eddig már működésben lévő fürdőhelyek kiszélesítésére és az eddig elhanyagolt fürdőhelyek működésbe helyezésére, hogy tartományunk ezeket a világhírű természeti kincseit országunk s az egész szocialista tábor országai dolgozóinak rendelkezésére bocsássa.

5. Éghajlat. Pontos időjárás adatok nem állnak rendelkezésre. A régi megfigyelő állomások nagyon szórányosan voltak elhelyezve s

a leközölt adataik is hiányosak voltak, főként műszeres felvételek hiányában. A ma már mindenütt működő megfigyelő hálózatnak viszont még nem állnak a rendelkezésére elég hosszú időtartam alatt felgyűlt adatok, amelyek alapján szabályszerű következtetéseket lehetne levonni. Ezért csak általános jellegű megállapításokra szorítkozunk.

Az időjárási viszonyok általában kiegyensúlyozottak, nincsenek nagy kilengések. A kb. 2000 m-es magassági szintkülönbség hatása tartományunkban inkább csak az évszakok változásának eltolódásában mutatkozik. Természetes dolog, hogy lenn, a 200-300 m-es szinten fekvő völgyekben a tavasz korábban áll be s a tél későbbben érkezik, mint a nagy magaslatokon.

Nyáron a/A nyári nagy kánikulás meleg csak az Erdélyi-medencében érezhető valamennyire. A magasabb helyeken az országos esőkön kívül jelentkező helyi esőjárások üdítően páradúsak, s lehűtve tartják a levegőt. Éppen ezért nagy jelentősége van fürdőhelyeinknek, ahol nemcsak gyógyulásban, hanem üdülésben is részesülnek az alföldeken és városokban lakó dolgozók.

A tengerszint feletti magasságnak megfelelően változatos évi közép-hőmérsékleteket találunk. Legkisebb Borszéken 4 C°, a Csíki-medencében 7 C°, Udvarhelyen 8 C°, Székelykeresztúron 9 C° és legmagasabb Marosvásárhelyen 10 C° (kikerekített számokkal).

A téli hóesés a Hargita és a Kárpátok gerincein sokszor júniusig kitart, s így sokáig áll sízésre alkalmas terep a sportolók rendelkezésére. A hosszantartó hótakarónak az a nagy haszna, hogy a lassú olvadással nagyobb mennyiségű víz tud a földre beszivárogni, s így hosszú időn át eloszolva biztosítja a patakok állandó, egyenletes vízállását. Az ősz rendszerint igen szép, napos, nagy ritkán esővel, s így nemcsak a betakarításra és az őszi mezei munkákra van jó hatással, hanem a fürdőidényt is meghosszabítja. A tavasz általában igen rövid és esős, a hegyvidékeken pedig számolni kell a késői, va-

lamint ősszel a korai fagyokkal, ami kihatással van ezen vidékek növénytermesztésére.

A növénytermesztésnél tekintetbe kell venni továbbá a mezőségi, korán beálló és kevés esőtől megszakított meleget. Ez kedvező a szőlő, dió és a korán beérő csonthéjasok szempontjából. Az Erdélyi-medence szélén a gyümölcsstermesztés nagy jelentőségű, a páratelt levegő és a gyakori esők miatt. Még a 800 méter magasan fekvő helyek is alkalmasak gyümölcsstermesztésre, jól megválasztott fajták nagy tömegű betelepítésével.

6. Termőtalaj. A növényi élet alapjául tudvalevőleg a termőtalaj minősége szolgál.

Tartományunk területe nem olyan nagy, hogy a talajnemek megkülönböztetésére a termőtalajok szokásos övezeti csoportosítását erőszakolhatnánk. Különböző mérsékelt éghajlat alatt a talajkülönbségek csak kis foltokon nyilvánulnak meg, melyek kialakulásában az anyakőzet minősége a döntő.

Folyóink árterületein általában az öntéses talaj az uralkodó, s ehhez csatlakoznak a szélesebb völgyekben a mocsaras, tőzeges talajok. Ez utóbbiak a Hargita fennsíkján és a Hargita-gerinc egykori krátereiben (Mohos, Szentkirályi Lucs, Ördögtő-tartománya stb.) és a hegyoldalak forráslápjában találhatók.

A Mezőség fekete humuszos talaja nagyrészt az egykori elmocsarasodott s kiszáradt tavak maradványa. A dombokat borító egykori lomboserdők alatt a barna erdei talaj keletkezett, s ez földművelésre alkalmas. Lényeges része az anyakőzet agyagos márgájából keletkezett erősen kötött talaj.

Az Erdélyi-medence szélein, ahol a harmadkori képződmények homokos-konglomerátos rétegei bújnak ki a felszínre, sovány homokos, kavicsos talaj az uralkodó. A Hargita vulkánikus kőzetének, az andezit lávaanyagnak és törmelékeinek a mállásából igen

szívós agyagos talaj, az ún. nyirok keletkezett, amely a növényi élet számára fontos ásványi anyagokban, köztük foszforban igen gazdag. Az egykori vulkáni hamuhullásból származó szürke, csillogó hamu igen sok helyen finom, laza szerkezetű talajt szolgáltat, amely gazdag ásványi tartalma mellett könnyen megmunkálható, s így gabonatermelésre különösen alkalmas (lásd a Háromszéki-medence híres búzáját).

A Kárpátok homokkőzónája igen sovány, kvarcos, de mészben gazdag talajt szolgáltat. Ez leginkább a szürke erdei talajjal (podzol) azonosítható. A mezőgazdálkodás szempontjából nincs jelentősége a mészkővonulatok vörös foltos, agyagos, fehér mészkavicsos és fekete humuszos talajának (rendzina). Különleges foltokat alkotnak a sóforrások kiömlésénél keletkezett sóskivirágzásos helyek, a maguk sajátos, húsos sásnövényeivel.

Az agyagos márgák mállásából keletkezett talajok, valamint a Kárpátok zónájának homokköves málladécai igen meszes talajt szolgáltatnak, viszont a Hargita andezites anyagának mállásából keletkezettek mészszegények. Kálitartalomban gazdag termőföld van a Gyergyói-medencében, amely a Piricske-hegy szienitjeinek a mállásából keletkezett.

7. Növényvilág. Tartományunkban nagyon kevés azoknak a területfoltoknak kiterjedése, amelyeket ne borítana növényzet. A következő természetes növénycsoportosulásokat találjuk, amelyek az éghajlati és felszíni viszonyok szerint emeletekre vagy magaslati zónákra oszlanak.

A hegyi növénycsoportosulás (800–2000 m magasság) három alemeletet képez: alpesi legelő borítja a legmagasabb hegyeket. Ezek tartományunkban igen nagy kiterjedésűek, s így komoly természetes alapot képeznek az állattenyésztés, s különösen a juhtenyésztés számára. Fenyő- és lombdők **fedik**/takarják a hegyek oldalait

800 és 1600 m között, ezek kiterjedése felőleli tartományunk összterületének 38,3 %-át, ami jóval az országos átlag felett van. Hatalmas erdőségeink szolgáltatják a nyersanyagot jelentős faiparunknak. Tartományunk fejlett bútorigipara (Marosvásárhely, Székelyudvarhely, Sepsiszentgyörgy) jelenleg már igen értékesen egészül ki nagyértékű használati tárgyakat forgalomba hozó faipari üzemekkel (Szászrégen – hangszer és csónak, Kézdivásárhely – sportfelszerelés stb.).

Erdőink igen gazdagok erdei gyümölcsökben. A múltban tartományunknak ez a kincse nagyrészt kárba veszett. Jelenleg széles körben megindult ezeknek feldolgozása, többek között a kézdivásárhelyi „Gábor Áron” helyiipari vállalat egy részlege kizárólag a csipkebogyónak borrá, szörppé és **ízzé**/lekvárrá való feldolgozásával foglalkozik.

A kaszálók széles területet foglalnak el a bükkerdőkben és az erdőszéleken. Jelentőségük igen nagy, mert szálás takarmányt szolgáltatnak, különösen a szarvasmarhatenyésztés számára. Ezek a nagy kiterjedésű erdei kaszálók képezik a Csík, Gyergyó, Maroshévíz és Udvarhely rajoni szarvasmarhatenyésztés természetes alapját.

A dombvidéki növénycsoportosulás 300-800 méter közötti magasságban terül el. Régen itt a tölgy- és bükkerdők nagy területet foglaltak el. Ezen erdők nagy részének helyét átvették a szántóföldek, a legelők, a gyümölcsösök és a szőlősök.

A síkvidék növénycsoportosulását az jellemzi, hogy hiányzik belőle a természetes fásnövényzet. Ezen a vidéken is szántóföldi növénytermesztés folyik. A síkvidékek főleg a folyók mentén találhatók.

A folyók mentén, az árterületen megtalálható a fűzfa, rekettyefűz, csigolyafűz, sás, nád stb. Ezek a növények már régóta kenyérkeresetet jelentenek tartományunk szegényparasztjai számára. Igen sok vidéken háziiparszerűen üzték és üzik a kosárfonást, a gyékényfonást stb. Az utóbbi időben már tartományunk helyi- és szövetkezeti ipara

is foglalkozik a kosár- és gyékényfonással.

A tartományunkban termesztett növények elterjedését, minőségét, termésük nagyságát is nagymértékben befolyásolják a domborzati, éghajlati és talajviszonyok.

Egy Szászrégenen, Székelyudvarhelyen és Baróton át a Háromszéki-medencéig északnyugati és délkeleti irányban húzott egyenes vonal nagyjában elkülöníti a földművelésre alkalmasabb nyugati részt az inkább erdővel fedett keleti résztől.

A nyugati rész alacsonyabb fekvésű, melegebb. A művelésre alkalmasabb, szélesebb völgyei vagy lankás dombvidékei a **szántóföldi**/mezőgazdasági növények, főként a gabonafélék termelésére alkalmasak. Ezen a részen is, a Hargita felé eső meredekebb hegyoldalak inkább a **fonalas**/rostonövények és a gyümölcsstermesztés számára ajánlhatók, szemben az alacsonyabb, melegebb helyek szőlő, dió- és baracktelepítéseivel. Az erdős zónába tartozó magasabb és csapadékosabb területeken, valamint a Csíki- és Gyergyói-medencében a burgonya, len, kender és a tavaszi gyógynövények adnak igen jó termést. Ezekre a növényekre épül tartományunk len- és kenderfeldolgozó ipara és a csíkszentsimoni keményítőgyár.

Tartományunkban az éghajlat és a talajviszonyok kedvezőek a cukorrépa-termesztés számára. Szakemberek becslése szerint mintegy 57 000 ha nagyon alkalmas és 151 000 ha alkalmas a cukorrépa termesztésére. Tartományunkban eddig is jó eredménnyel termesztették a cukorrépát, ami nagymértékben hozzájárult a marosvásárhelyi és botfalusi cukorgyárak nyersanyagellátásához.

Az RMP KV-nek 1958. november 26–28-i plenáris ülése, elemezve hazánk iparfejlesztésének a közeljövőbeni távlatait, megállapította: annak ellenére, hogy 1938-tól 1957-ig hazánkban a cukortermelés 95 100 tonnáról 185 351 tonnára növekedett, mégis a dolgozók megnövekedett fogyasztása mögött maradt. Ez arra készítette

népi demokratikus államunkat, hogy évről-évre cukrot importáljon.

Az 1958. novemberi plenáris ülés elhatározta tehát – a cukorbehozatal megszüntetése és a dolgozók cukorellátásának megjavítása érdekében – cukor-termelésünk erőteljes fokozását. Ezt viszont csak a cukorrépa-termelés **fokozásával**/növelésével lehet elérni. Tartományunk kollektivista, társas és egyénileg dolgozó parasztjai megértették e feladatnak jelentőségét, s már ebben az évben közel 14 000 ha cukorrépa **termésre**/vetésére kötöttek szerződést az azelőtti 8-10 000 ha-val szemben.

8. Állatvilág. A nagykiterjedésű természetes kaszálókra és legelőkre, valamint a természetett takarmánynövényekre támaszkodik tartományunk állattenyésztése. Az állattenyésztés – tartományunk lakosságának ősi foglalkozása – jelentős mennyiségű húst, zsiradékot, tejet, tojást biztosít a dolgozóknak, továbbá állati eredetű nyersanyagot élelmiszeriparunknak.

Az állattenyésztés, és különösen a szarvasmarha-tenyésztés termékeit ma már korszerű, a legmodernebb technikával felszerelt ipari üzemek dolgozzák fel. Ilyenek a gyergyóremetei tejporgyár, a marosvásárhelyi és székelykeresztúri vajgyárak, a marosvásárhelyi húsfagyasztó üzem stb. Jelenleg új tejipari üzem épül Baróton, amely Erdővidék s a Háromszéki-medence tejtermelését kondenzált tejjé fogja feldolgozni. Ezek az üzemek, amelyek nagyrészt a népi demokratikus rendszer évei alatt létesültek, nagymértékben hozzájárultak tartományunk állattenyésztésének fellendítéséhez. Elegendő, ha ezzel kapcsolatban utalunk arra, hogy a gyergyóremetei tejporgyár 1958-ban Gyergyó rajon parasztjainak közel 20 millió lejt fizetett ki a szállított tejért. Minden parasztgazdaság, amely a tejporgyárnak tejet szállít, évente átlagosan 4-5000 lejt bevételez.

Állatállományunk a burzsoá-földesúri rendszer éveihez viszonyítva igen jelentős emelkedést mutat. Kivételt egyedül a

ló képez. Ennek oka mindenekelőtt abban keresendő, hogy a mezőgazdasági munkák, s különösen a szállítás gépesítésével a lovak egyre inkább kiszorulnak.

Szarvasmarha állományunk 1938-hoz viszonyítva megkétszereződött. Az állomány, a nagyarányú mennyiségi változáson kívül, minőségileg is megváltozott. Már 1955-ben szarvasmarha állományunk 70%-a szimentáli fajta volt.

A hegyvidék legelőit a finom gyapjút és ízletes sajtot adó juhok tenyésztésével hasznosítjuk. A tartomány juhállománya 1938-hoz viszonyítva közel 2-szeresére emelkedett. 1955-ben már a cigája juhok száma az összjuhállomány 40 százalékát tette ki.

A kukoricatermő vidékeken fontos szerep jut az ipari disznóhízlalásnak. A gazdaságok a disznóhízlalással, valamint a nyúltartással és baromfitenyésztéssel sok, másként veszendőbe menő anyagot értékesítenek. Ezáltal nemcsak a hústermelést növelik, hanem a szőr, a toll, a bőr és tojás értékesítéséből eredő bevételekkel is szépen kiegészül a gazdálkodás jövedelme. A selyemhernyótartásra az eperfában gazdag vidékeken nyílik jó alkalom.

A méhészet tervszerű fejlesztése állandóan foglalkoztatja a néptanácsok mezőgazdasági osztályait. A méhecskék sok, másként ki nem használt értéket mentenek meg, s különösen a friss erdővágások közelében fizeti ki magát a gondozásuk.

Vadállományunk majdnem minden közismert fajt magába foglal. Ezek közül a medve és a farkas azonban több kárt csinál, mint amennyit a bőrük fizet. A nyulak, őzek, szarvasok, sőt a vaddisznók is értéket szolgáltatnak, nemcsak bundájukkal, hanem hússal is. A róka, vadmacska vagy hermelin, mókus, menyét, borz és vidra a bőrükkel juttatnak értékekhez.

Nagyobb folyóinkban gazdag halállomány van. A gyors hegyipatakokban igen elterjedt a pisztráng. A népi demokrácia évei alatt tartományunk több helyén pisztrángtenyésztet létesült.

9. A lakosság. Tartományunk lakosságának száma az 1956. évi népszámlálás szerint 732 ezer, 1 négyzetkilométerre tehát 54 lélek esik, ami feltűnően kevés az országos 74-es átlaghoz képest.

Ennek ellenére **sűrű népesedésről**/nagy népsűrűségről beszélhetünk, mert a Hargita és Kárpátok hatalmas területe nagyrészt lakatlannak mondható, márpedig ez a hatalmas terület tartományunknak körülbelül a felét foglalja el. A Magyar Autonóm Tartomány lakossága a népi hatalom éveitől kezdve szakadatlanul növekszik. A tartomány lakossága 1930-hoz viszonyítva közel 100 000 lélekkel szaporodott. A szocialista iparosítás hatásaként állandóan növekszik a tartomány összlakosságán belül a városi lakosok részaránya (1930-ban 13,6%, 1958-ban 28,5%).

A tartomány fontosabb városai, amelyek lakossága meghaladja a 10 000 főt, a következők:

1. Marosvásárhely a Magyar Autonóm Tartomány székhelye, a tartomány nyugati részén a Maros partján terül el. Lakosainak száma az 1956. évi népszámlálás adatai szerint 65 188. 1930-hoz viszonyítva lakossága majdnem háromszorosára növekedett.

Hazánk felszabadítását követő években Marosvásárhely sokoldalú és gyors fejlődést ért el. A múltban egyetlen komolyabb üzem a cukorgyár volt. Jelenleg ebben a városban van hazánk s egyben **Közép-Európa**/Délkelet-Európa legnagyobb és legmodernebb bútorgyára, amely a város kimagasló kommunista harcosának „Simó Gézának” a nevét viseli. A népi hatalom éveitől kezdve épült fel az „Encsel Mór” textilgép-alkatrészeket és kartoló szalagokat gyártó üzem, a korszerű húsfagyasztó üzem és számos más új ipari egység. A város iparosításával egyidőben új lakónegyedek keletkeztek a Postaréten, a Dózsa György úton, a Szabadság úton stb.

Ma Marosvásárhely nemcsak fontos ipari központ, hanem igen fontos kulturális központ is. Akadémiai bázisa, Orvosi és

Gyógyszerészeti Felsőfokú tanintézete és Színművészeti Főiskolája, számos középiskolája és technikai szakiskolája, rádióstúdiója, múzeuma, két színháza (az Állami Székely Színház és az Állami Székely Népiegyüttes), filharmonikus zenekara, bábszínháza, számos könyvtára és folyóirata stb. van.

2. Szászrégen. Ugyancsak a Maros partján, az Erdélyi-medence szélén fekszik. A múltban jelentéktelen kis városka volt, ma rajoni székhely 18 096 lakossal. Tartományunk faiparának egyik igen jelentős központja lett. Népi demokratikus rendszerünk fejlesztette korszerű vállalattá a régeni faipari kombinátot, ahol ma olyan termékeket állítanak elő (hangszereket, csónakokat, vitorlázó repülőgépeket stb.), amelyeket nemcsak országunk határain belül, hanem külföldön is ismernek és értékelnek. Itt épült fel továbbá hazánk korszerű **erdei-vasúti**/ipar-vasúti mozdonyjavító műhelye.

3. Sepsiszentgyörgy tartományunk déli részén, az Olt partján épült fel. Lakosainak száma 17 639. A népi hatalom éveitől ez a város is nagyarányú fejlődésen ment keresztül. A város elavult kis textilgyára korszerű gépekkel felszerelt üzemévé fejlődött. Az 1957-ben befejezett és beindított hatalmas korszerű fonoda kétszeresére emelte a „Dózsa György” textilművek termelését.

Ipari fejlődése mellett ki kell emelnünk még azt is, hogy Sepsiszentgyörgy tartományunk második kulturális központjává vált: színháza, múzeuma, számos iskolája stb. van.

4. Székelyudvarhely a múltban haldokló város volt. 1910-ben még 10 224 lakosa volt, 1935-ben már csak 8456. A népi demokratikus forradalom által felszabadított társadalmi erők ebben a városban is pezsdülő életet teremtettek. A haldokló város fejlődő várossá alakult, lakosainak száma állandóan szaporodik, 1956-ban már 14 161 volt.

Ma a több millió lej beruházással kibővített és fel-

szerezett fűrészipari vállalatban mind több és több munkás dolgozik. A városban ugyanakkor komoly szövetkezeti üzemek épültek.

Székelyudvarhely tartományunk küiküllömenti részeinek kulturális központjává alakult. Számos iskolája van, nemrég fejezték be művelődési házát stb.

Annak következtében, hogy a közelmúltban **az erdőszentgyörgyi hőerőműtől délkeleti irányban**/a Segesvárról kiinduló magasfeszültségű távvezeték elérte Székelyudvarhelyt, újabb távlatok nyílnak meg a város iparosítása és fejlődése terén.

5. Gyergyószentmiklós a Gyergyói-medence központja. Jelenleg több mint 12 ezer lakosa van. A múltban főleg kereskedelmi jellegű város volt, ma viszont mindinkább ipari központtá alakul át. A népi demokrácia éveiben épített korszerű lenfonoda, a kisipari termelőszövetkezetek újonnan épített részlegei mind-mind ennek a városnak ipari központtá való átalakulását jelzik. Jelenleg folyik a város ivóvíz-hálózatának a kiépítése. A Gyilkos-tó közelsége miatt Gyergyószentmiklós-nak az idegenforgalma is jelentős.

6) Csíkszereda a Csíki-medence közepén, az Olt partján terül el. Ennek a városnak a múltban mondhatni, semmi ipara sem volt. Ma a városban lévő fakitermelési és szállítási vállalat, a népköztársaságunkkal egyidős November 7. helyiipari vállalat, továbbá a kisipari termelőszövetkezetek a városnak komoly fejlődést biztosítanak. Csíkszereda ugyanakkor a Csíki-medencének iskolaközpontja is.

Tartományunk többi városaiban is új élet kezdődött. A többi városok is, mint Kézdivásárhely, Maroshévíz, Székelykeresztúr, Szováta, Borszék és Kovászna, erőteljes ütemben fejlődnek.

Népi demokratikus rendszerünk nagy átalakító erejére jellemző, hogy tartományunk területén az utóbbi években az új gyárak és üzemek mellett számos új, modern lakónegyed keletkezett Gyergyóremetén, Vlahicán, Köpecbányán és Baróton, Gyulakután, Balánbányán stb. **Most van épülőben Galócáson az új faipari kombinát mellett**

egy korszerű lakónegyed. Így számos, hajdan tisztára mezőgazdasági jellegű helység kifejezetten városi jellegű munkásgócponttá alakult át.

Falvaink életében is a felszabadulás után mélyreható változások történtek. A mezőgazdaság szocialista átalakításával megváltoztak falvaink tulajdonviszonyai. Jelentősen emelkedett dolgozó parasztságunk életszínvonala. Mindez maga után vonta falvaink külsejének megváltozását, a dolgozó parasztok számos új, modern lakóházat építettek. Ugyanakkor falvainkban új iskolák, új kultúrotthonok, modern gazdasági épületek (istállók, malmok és gabonaraktárok) stb. épültek.

Tartományunk gazdasági életében végbement forradalmi átalakulások jelentősen megváltoztatták a városok és a falvak külsejét. A városok nagyarányú fejlődésen mentek át, számos régi mezőgazdasági jellegű helység várossá vagy munkásközponttá alakult át. A falvak arculata is megváltozott, városokba beillő lakóházak, kultúrintézmények és gazdasági épületek létesültek. Számos faluban bevezettük a villanyt és a gázt. Mindezek a változások a lakosság anyagi és kulturális életszínvonalának a növekedését tükrözik.

10. Tartományunk természeti feltételeinek gazdasági jelentősége. Amint azt mindenki tudja, az anyagi javak termelése, a társadalmi termelés többé vagy kevésbé fejlett alakjától eltekintve, természeti feltételekhez van kötve. A természet szolgáltatja a növénytermesztéshez a talajt, az állattenyésztéshez a legelőt, a kaszálót, az ipar fejlesztéséhez szükséges energiát, nyersanyagot stb. Ezek a külső természeti feltételek Marx alapján „két nagy osztályra oszlanak: létfenntartási eszközökben való természeti gazdagságra, tehát talajtermékenység, halakban gazdag vizek stb., és munkaeszközökben való természeti gazdagságra, mint erős esésű vizek, hajózható folyók, fa, fémek, szén stb. A kultúra kezdetein a természeti

gazdaság első fajtája a döntő, magasabb fejlődési fokon a második.*

Tartományunkban, s különösen annak keleti vidékein a természeti feltételeknek első csoportja nem mondható nagyon gazdagnak. Ennek ellenére belteljesen gazdálkodva a növénytermesztés, s különösen az állattenyésztés komoly munkaalkalmat s megélhetést biztosíthat az itt élő lakosságnak. Mezőgazdálkodásunk múltbeli tulajdonviszonyai azonban nem tették lehetővé a természeti feltételek első csoportjának ésszerű felhasználását.

Ha tartományunk lakosságának **több évszázados**/múltbeli megélhetési körülményeire visszatekintünk, azt látjuk, hogy az egyéni gazdálkodás rendszerének körülményei közt valóságos robinzoni munkát végeztek. Küzdelmes életüknek az eredménye egyáltalán nem volt arányban a befektetett munkával. Mezőgazdálkodásuk csak annyira terjedhetett ki, hogy legjobb esetben a mindennapi sovány kenyeret megtermelte s az igaerőt szolgáltató állatokat eltarthatta, esetleg ruházatának házi megszövéséhez nyersanyagot teremthetett elő (len, kender, gyapjú). Mivel munkájának eredményéből másféle kiadásokra nem futotta, azért rákényszerült, hogy minden szükségleti tárgyát, amennyire lehetett, maga teremtsse elő.

A természeti feltételek első csoportjának nagyarányú felhasználását csak a nagyüzemi szocialista gazdálkodás teszi lehetővé, csak így lehet nagykiterjedésű legelőinket és kaszálóinkat értékesíteni, csak így lehet növénytermesztésünket fokozni, csak így lehet nagykiterjedésű gyümölcsösöket és szőlőtelepítéseket létrehozni stb. Ezt bizonyítja különben – amint azt a III. fejezetben kifejtettük – tartományunk mezőgazdaságának jelenlegi szövetkezeti alakulata is.

* Marx: *A tőke*. I. kötet. Szikra kiadás, Budapest, 1955, 476. lap.

A tanulmányból kitűnik, hogy a természeti feltételek második csoportjában tartományunk elég gazdag, vannak nagy esésű vizeink, hegyeink erdőségekkel borítottak, tartományunk földjének méhe ásványi kincsekben gazdag, stb. Mindezek lehetővé teszik ennek a vidéknek széleskörű iparosítását.

Felvetődik a kérdés: vajon miért nem valósult ez meg napjainkig? Talán a székely népnek **nincs**/nem volt meg a kellő ügyessége és rátermettsége erre? Mindenki már a kérdésnek a felvetésén is mosolyog, hiszen ennek a népnek kezűgyessége messzeföldön híres. Nem voltak mérnökeink talán? Ha jól megnézzük, mérnökök is akadtak volna.

Mi volt akkor hát az ok? Az okot a régi politikai **hatalomban**/rendszerben, valamint a régi tulajdonviszonyokban kell keresni. Ezek akadályozták igen nagy értékű természeti kincseink feltárását és kiaknázását.

Mihelyt a Román Munkáspárt vezetésével a dolgozó nép a politikai hatalom birtokosa lett s a régi tulajdonviszonyokat megdöntötte, széleskörben megindult az ipar fejlesztése ezen a vidéken is, új gyárak, új üzemek keletkeztek és keletkeznek. A természeti kincseknek mind nagyobb és nagyobb körét aknázzuk ki, sőt továbbmenően állandóan újabb geológiai kutatásokat végzünk az eddig még ismeretlen természeti kincsek feltárása érdekében.

II. FEJEZET

A SZOCIALISTA IPAROSÍTÁS EREDMÉNYEI

A Magyar Autonóm Tartomány – mint az előző fejezetben megállapítottuk – gazdag és változatos természeti kincsekkel rendelkezik. Mindezek a természeti kincsek a Székelyföldet már a múltban is hazánk egyik iparvidékévé tették volna. Ehelyett azonban a Székelyföld gazdasági szempontból országunk legelmaradottabb vidékei közé tartozott.

Az ipar legtöbb ága fejletlen volt, a nagyüzemek száma egészen alacsony (a 100-nál több munkást foglalkoztató üzemek száma mindössze 26 volt), és ezek is főleg élelmiszer- és könnyűipari termékeket állítottak elő. Egyetlen iparág a faipar volt, amely valamelyest fejlettnak számított, és amely a kapitalista tulajdonosok és vállalkozók minél nagyobb hasznának biztosítása érdekében kegyetlenül pusztította a Székelyföld legbőségesebb kincsét: az erdőket.

A faipar „hazája” elsősorban a Maros és az Olt völgyére és a Gyimesek vidékére terjedt ki. Ezenkívül faipari vidéknek számított Kovászna, Komandó és Szováta helységek környéke, ahol szintén összefüggő erdőségek voltak.

A faipar fenti övezetein kívül még két „ipari központ” létezett Marosvásárhely és Sepsiszentgyörgy városokban, ahol néhány könnyű- és élelmiszeripari üzem működött. A Székelyföld többi részén – a faipari üzemeken kívül – jóformán alig volt ipari üzem.

A felszabadulás előtt a meglévő ipari üzemek aránylag kevés munkást tudtak felszívni. Az 1930. évi népszámlálás adatai értelmében az ipari munkásság a lakosságnak mindössze 2,7 százalékát tette ki, ami már egymagában is beszél az ipar fejletlenségéről.

Az ipar fejletlensége és a mezőgazdaságban uralkodó rendkívül elaprózott kisparaszti gazdálkodás következtében a lakosság egy része nem tudott magának megélhetést biztosítani. Az így előállott viszonylagos túlnépesedés oda vezetett, hogy évente ezrek és ezrek kényszerültek a Székelyföldet elhagyni. Bár a Székelyföld népsűrűsége nem volt

nagy, a munkalehetőségekhez viszonyítva nagyszámú fölös népesség keletkezett, amelyet a gyáripár – fejletlensége miatt – nem tudott felszívni.

Az egyre jobban kiéleződő viszonylagos túlnépesedés és az azzal járó összes társadalmi-gazdasági bajok határozottan, sürgetőleg vetették fel a Székelyföld iparosításának szükségességét.

A tőkés-földesúri Románia uralkodó osztályainak nem állt érdekükben a Székelyföld gazdasági fellendítése. A bécsi diktátum utáni fasiszta magyar rendszer hivatalos körei politikai célzattal nagy port vertek föl a Székelyföld iparosítása körül. Lényegében azonban semmi sem történt, vagy ha igen, ezt semmiképp sem a dolgozók, hanem a magyar burzsoázia meggazdagodása és a szovjetellenes háború előkészítése és folytatása érdekében tették. A fasiszta magyar kormány által nyújtott pénzügyi hitelek és gazdasági előnyök főleg a háborús termelés fejlesztését szolgálták. Így tehát a fasiszta Magyarország hivatalos köreinek gazdaságpolitikája nemhogy enyhítette volna, hanem ellenkezőleg, súlyosbította és elmélyítette a Székelyföld gazdasági-társadalmi ellentmondásait.

Nagyvonalakban ilyen gazdasági viszonyok közepette találta a felszabadulás a Székelyföldet. A helyzetet még súlyosbította, hogy a háború alatt egyes iparvállalatok tönkrementek, másrészükből a német és magyar fasiszták a gépek és felszerelések jelentős részét elhurcolták, ami különösen súlyos helyzet elé állította kormányzatunkat a termelőmunka beindításakor.

A felszabadulás a megvalósulás közelségébe hozta a Székelyföld iparosítását. Hazánk felszabadítását követő években azonban mindenekelőtt az volt a feladat, hogy a tönkrement és leállott üzemeket helyreállítsuk s minél hamarabb elérjük a termelés háború előtti színvonalát. Munkásosztályunk az új körülmé-

nyek között, az ország gazdasági helyreállítási munkálataiban olyan hősi magatartást tanúsított, amelyre eddig nem volt példa gazdasági fejlődésünk történetében. Ennek egyenes következményeként 1948 végére ipari termelésünk elérte a háború előtti színvonalat.

1. A szocialista termelési viszonyok megteremtése tartományunk iparában

Miután kirekesztettük a kormányból a burzsoázia utolsó maradványait is, miután megdöntöttük a monarchiát és a munkásosztály, szövetségben a dolgozó parasztsággal, átvette a politikai hatalmat, megteremtve a proletariátus diktatúráját, rátérhettünk a régi, elavult tőkés termelési viszonyok felszámolására és az új, szocialista termelési viszonyok megteremtésére.

Ebben az irányban a legfontosabb lépés a főbb termelési eszközök 1948. június 11-i államosítása volt. Az államosítással szétzúztuk a burzsoázia gazdasági uralmát, a munkásosztály kezébe mentek át a népgazdaság kulcsállásai, s ezáltal megteremtettük a mai Magyar Autonóm Tartomány területén is az állami szocialista tulajdon, a szocialista termelési viszonyok alapját.

A főbb ipari termelési eszközök államosítását az tette szükségessé, hogy a történelem feladatul tűzte munkásosztályunk elé az elavult tőkés termelési viszonyok megszüntetését és az új, szocialista termelési viszonyok megteremtését. A termelési viszonyoknak a termelőerők jellegével való kötelező összhangja törvényének követelménye, illetve az ebből fakadó feladatok megoldása szükségessé tette egy új gazdasági rend, a szocialista gazdasági rend felépítését, amelyben megszűnt az embernek ember általi kizsákmányolása.

Ennek a feladatnak a megoldása, mindenekelőtt a „kisajátítók kisajátítását” követelte meg, vagyis azt, hogy a munkásosztály kiragadja a tőkés kezéből a gyárakat.

A proletárdiktatúra megteremtése és a főbb termelési eszközök államosítása tartományunkban, akárcsak az egész országban, gyökeresen megváltoztatta a munkásosztály helyzetét. „Míg a tőkés rendszer alatt a munkásosztálynak nem voltak termelőeszközei, kizsákmányolt, elnyomott és jogfosztott osztály volt – a munkásosztály ma ura a legfőbb termelőeszközöknek, s saját magáért, az összes dolgozók javáért dolgozik; a munkásosztály az állam vezető osztálya.”⁴ A munkásosztály vezető szerepét nemcsak az határozza meg, hogy a politikai hatalom birtokosa, hanem az is, hogy ennek a társadalmi osztálynak a léte a legfejlettebb szocialista tulajdonon, az állami, vagyis az ösztönei tulajdonon alapszik.

Az állami szocialista tulajdon, amelyhez közvetlenül kapcsolódik a munkásosztály léte, felöleli a Magyar Autonóm Tartomány legjelentősebb természeti kincseit (az erdőket, az altalaj kincseit, a vizeket), az ipari üzemeket, a közlekedési hálózatot, a bankokat, a kereskedelmi hálózat túlnyomó részét, az állami gazdaságokat, a gép- és traktorállomásokat stb.

Annak ellenére, hogy az összlakossághoz viszonyítva a munkásosztály száma még alacsony, mégis az anyagi javak termelési fo-

⁴ Gheorghiu-Dej: *Jelentés a Párt II. kongresszusán*. Állami Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1955, 32. old.

lyamatában igen fontos szerepet játszik. A nemzeti jövedelem létrehozásában játszott szerepe jóval felülmúlja az összlakossághoz viszonyított számarányát. Országos viszonylatban a munkásosztály állítja elő a nemzeti jövedelemnek mintegy 60 százalékát, a Magyar Autonóm Tartomány viszonylatában közel felét.

A fontosabb termelési eszközök államosítása felszámolta tartományunk iparában a tőkés termelési viszonyokat, és az anyagi javak termelésének, elosztásának és forgalmazásának folyamatában az emberek között új viszonyokat teremtett meg.

Tartományunkban külön jelentősége volt ennek, hiszen hazánknak ezen a vidékén az ipar fejletlen volt, **a tőkés termelés mondhatni gyermekcipőben járt**, miközben az ország többi vidékein már fejlett, modern technikával felszerelt üzemek működtek. A korszerűtlenül felszerelt székelyföldi tőkés üzemek a konkurencia harcban csak az ott dolgozó munkások nagyméretű kizsákmányolása mellett tudtak helytállni. Ezekben az üzemekben tehát a legkegyetlenebb, legbarbárabb kizsákmányolási módszerek voltak elterjedve.

A burzsoá-földesúri rendszer idején hazánknak ezen a vidékén a nyolcórás munkaidő ritkaság számban ment. A faipari üzemekben, ahol a munkásságnak több mint fele dolgozott, a munkaidő a 10-12 órát, sőt egyes esetekben a 15-16 órát is **kítette**/elérte.

Íme az egykorú munkássajtó néhány erre vonatkozó megállapítása: „A gyimesi fűrésztelep szervezetlen munkásait a legnagyobb mértékben kizsákmányolják, napi 10 és fél órát dolgoztatnak velük”.⁵ „A Lunca Bradului telepen kb. 200 munkás dolgozik. A munkaidő a kollektív szerződés szerint 8 óra lenne, de ennek ellenére a munkások 45-50 %-a napi 12, sőt 15 órát dolgozik, tehát heti 48 óra helyett 72–96 órát”.⁶

⁵ Idézi Fuchs Simon: A marosvásárhelyi munkások 1925. évi sztrájkja. *A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének Értesítője*. V. évf. 10–12 szám. 1954. okt–dec. Kézirat. 109. lap.

⁶ Uo.

„Maros völgye – siralomvölgye” című cikkében a „Világ” 1926. február 25-i száma ezt írja: „Nagyon gyakran 16–20 órát kell egyfolytában dolgozni a munkásoknak, s persze túlóradíjról szó sincs. Nagyon sok üzemben (különösen Gyergyóban) nyíltan bevezették már a 11-12 órás üzemet (munkanapot – szerző), sőt vannak olyan erdei üzemek, ahol reggel 5-től este 7-ig folyik a munka, reggeli fél- és déli egyórai szünettel”.⁷ A Szászrégen melletti Herbus nevű erdőben két kincstári fűrésztelep van, ahol a munkások napi 10 órát dolgoznak.⁸ Hogy a tőkés ezért ne kelljen több bért fizessen, a fűrésztelepen „mindenki napibért kap”. „Marosvölgyén a tűzifa-kitermelő munkások napi 16 órát dolgoznak” – ad hírt az „Új Szó” 1935. szeptember 1-i száma.

A nyolcórás munkanapot a városokon lévő tőkés üzemek sem tartották be. Még Marosvásárhelyen is voltak olyan üzemek, ahol a munkásságot napi 12–14 órát dolgoztatták, így a cukorgyárban, a Nussbaum gyárban, a gombgyárban, Demeter Józsa kézimunka üzemében stb., stb.

Ezt az egész napot felölelő munkaidőt a munkásoknak rossz, egészségtelen munkafeltételek között kellett eltölteniük. Egy cukorgyári munkás erről 1934-ben így ír: „35-40 fokos tikkasztó üzemi hőségben dolgozunk 12 órát naponta. A nagy meleg lemarja a húst rólunk. Agyunk eltompul, mozdulataink lassúvá bénulnak. Bőrünk megráncosodik, mint a vénasszonyoké. Lábaink akadoznak. Görnyedt a hátunk és szemünk az élőhalottak fénytelen szemei.”⁹

A marosvásárhelyi Nussbaum gyár két kis kaliba – írja az „Új Szó” –, amelyben készítenek babákat, szalagokat, **galandféléket**

⁷ *Világ*, 1926. február 25., III. évf., 78. szám.

⁸ *Építőipari munkás*, Tg. Mureș, 1928. szept., IV. évf., 10. szám.

⁹ *Székelyföldi Néplap*, 1934. nov. 4.

és kályhákat. „Összesen 160 ember dolgozik a szűk helyiségben, amelyben ha az egészségügyi törvényt betartanák, 50 ember számára sem volna hely. A gázmotor a »munkateremben« van elhelyezve, ahol elviselhetetlen hőséget és pokoli zajt okoz. Két-két gép között olyan szűk az átjárás, hogy a munkások csak féloldalt fordulva képesek átbújni köztük. Az emeletre szűk, sötét, meredek létraszerű falépcső vezet. A kályha csöve deszkafalon van átvezetve. Hogy tűz is keletkezhet, sőt, hogy ennek minden lehetősége meg van adva, azzal senki sem törődik, legkevésbé a gyár tulajdonosai.»¹⁰

A marosvásárhelyi Mező utcai bőrgyárban ismeretlenek voltak az egészségügyi/munkavédelmi berendezések és óvintézkedések, noha a munkások mérgező vegyi anyagokkal dolgoztak, s így egészségük állandó veszélynek volt kitéve.¹¹

A faipari üzemekben teljesen hiányoztak a munkavédelmi berendezések. **A nagy kerekek szíjai, amelyekkel mozgásba hozták a gépeket, nem voltak elkerítve,** ezért ezekben az üzemekben napirenden voltak a balesetek.

A székelyföldi tőkésék tehát profitjuk növelése érdekében a munkásokat szűk, egészségtelen helyiségekben zsúfolták össze, ezekben a kis és zsúfolt műhelyekben a veszélyes gépeket egymás hegyére-hátára állították, a balesetek elleni óvintézkedéseket elhanyagolták. Mindezzel tönkretették munkásaik egészségét. Érvényre jutott ezekben a tőkés üzemekben **Marxnak olyan tanítása**/is az a törvényszerűség, hogy: „A tőkés termelés, minden zsugorisága mellett fölöttébb tékozló az emberanyaggal”, „minden más termelési módnál nagyobb mértékben tékozolja az embereket, az eleven munkát, tékozolja nemcsak a húst és vért, hanem az idegeket is, az agyvelőt is”.¹²

¹⁰ *Új Szó*, 1935. aug. 18., I. évf., 2. szám.

¹¹ *Székelyföldi Néplap*, 1934. szeptember 23.

¹² Marx: *A tőke*. III. kötet. Szikra, Budapest, 1951. 116., illetve 118. lap.

A Székelyföld kapitalista üzemében kizsákmányolták a kiskorú gyermekeket is. Azokban a gyárakban, ahol korszerűtlen technikai felszerelések voltak, ahol a munkások a legembertelenebb feltételek között dolgoztak, a tőkés az értéktöbblet növelése érdekében igen széles körben használták a női- és gyermekmunkát. Ezeknek ugyanis, habár ugyanolyan munkát végeztek, mint a felnőtt férfimunkások, kevesebb bért fizettek. Erről tudósít az „Új Szó” 1935. szeptember 1-i száma: „Szalárd, Ilva és Toplița fűrészeknél ... a munkások 40 százaléka nő és kiskorú. A munkabérek 3 és 7 lej között mozognak. A kalifikált munkások kapnak csak 7 lejt, akiknek számát a munkamegosztás és az egyszerűsítés következtében nagyban csökkentették, használva helyettük az olcsó és könnyebben kizsákmányolható nőket és kiskorúakat”.¹³ Ugyanez az újság arról is tudósít, hogy a marosvásárhelyi gombgyárban a gyermekek napi 16–20 órát dolgoznak. A gombgyárban, 1935 augusztusában ellenőrzést gyakorolt a rendőrség. „Az ellenőrzés alatt, ami vasárnap történt, a gyárat üresnek találták... Hosszas keresés után megtaláltak egy deszkarakás alá bújtatva 12 gyermeklányt és 2 férfit. Ezek jegyzőkönyvbe mondták, hogy dolgozni rendelték be őket, és amikor a kapun döngetett a hatóság, a gyáros dugta el őket a deszka alá. Megmondták, hogy igenis mindig 16–20 órát dolgoznak, s a fizetések 1 lej 50 banitól 4 lej 50 baniig terjednek, óránként, minden túlóraszázalék nélkül”.¹⁴

Nem maradt alul a gyermekmunka kizsákmányolásában a Demeter Józsa tulajdonában lévő kézimunka üzem sem. Ebben az üzemben főleg 14 éven aluli lányokat alkalmaztak. „Napi munkaidő 11–14 óra. A vizet naponta kétszer körülhordozza egy darabont, többször inni tilos! (...) Felállni a székről senkinek sem szabad. Beszélni,

¹³ *Új Szó*, 1935. szeptember 1.

¹⁴ *Új Szó*, 1935. augusztus 11., I. évf., 1. szám.

suttogni szigorúan tilos. A klozettra csak jeggyel szabad kimenni, de azt is csak naponta kétszer. Órabér általában 4 lejtől lefelé. Ez a minden emberi érzéstől kivetkőzött »jótékony« úrinő, aki minden félmágnás áljótékonsági találka főrendezője... ezeken a szerencsétlen, vérig kipréselt gyermekeken milliomossá tornázta fel magát, amíg páriái vért köpnek, és a maguk 10-12 évével a biztos pusztulás csíráit ölik magukba».¹⁵

Ezekhez társult még a kizsákmányolásnak másik két formája e vidék iparában: a truck- és a cottage-rendszer. Truck-rendszemek nevezzük a munkabéreknek áruban történő fizetését. Ez a bérfizetési mód nyílt vagy burkolt formában igen elterjedt volt a faiparban, hiszen itt a munkások távol laktak a várostól vagy falutól, s így kényszerítve voltak, hogy a telep tulajdonosának üzletéből vásároljanak. A legtöbb ilyen esetben a fatelep tulajdonosa úgy tüntette fel magát, mint a munkások „jőtevője”, aki gondoskodik munkásainak ellátásáról. A valóságban viszont ezáltal munkásait a forgalmi folyamatban is kizsákmányolta.

A Grödl báró tulajdonában lévő komandói fatelepen a munkások kénytelenek voltak a fatelep kantinjában vásárolni, noha „itt az árak kétszeresét tették ki a normális kereskedelmi áraknak”.¹⁶ „A Rubin Testvérek fűrészgyár munkásai készpénz helyett bonokat kapnak, amivel az üzem tulajdonában levő kantinból kell vásároljanak, mindent kétszeres áron.”¹⁷

Az alcsíki gyárakban – tudósít a „Székelyföldi Néplap” – a munkásoknak pénz helyett bonokat adnak, ezekkel a gyár kantinjában „drágábban kénytelenek vásárolni, mintha pénzzel vásárolnának”.¹⁸

¹⁵ *Építőipari munkás*, IV. évf. 23. szám, 1928. nov. 25.

¹⁶ *Új Szó*, 1936. július 6., II. évf., 27. szám.

¹⁷ *Új Szó*, 1936. május 18., II. évf., 19. szám.

¹⁸ *Székelyföldi Néplap*, 1934. szept., 23. szám.

A truck-rendszer még Marosvásárhely egyes tőkés üzemeiben is megvolt. Így például a Nussbaum gyárban, ahol a munkásokat kényszerítették, „hogy a cég üzletében vásároljanak, lényegesen drágábban, mint máshol”.¹⁹

A faipari üzemeknek a falvaktól és városoktól **levő**/való nagy távolsága arra „kényszerítette” a tőkéseket, hogy lakásokat, jobban mondva kalibákat építsenek munkásaik részére. „A faipari üzemekbe hozott munkások a gyár telepein laktak, olyan házakban, amelyek a gyárhoz tartoztak. Ezek a lakások minden alapozás nélkül gerendából készültek. Az ajtókat és ablakokat sebtében készítették el, s rajtuk keresztül behatolt a szél, a hideg és az eső. A házak falai rövid idő alatt megteltek poloskákkal, a padlók alatt pedig bogarak és patkányok hemzsegték. Az egészségügyi felszerelések nagyon kezdetlegesek voltak.”²⁰

„A kaliba, amelyben berendezkedtünk – írja egy famunkás –, öt méter széles és négy méter hosszú. Ebbe a nyomorúságos lyukba, amely nem méltó arra, hogy ember lakjon benne, mert még valamire való teteje sincsen s beesik az eső a házba, egy tíztagú család lakik. A konyha falán ezrével nyüzsögnek a bogarak, s ha az ételt fedetlenül teszik az asztalra, néhány perc alatt ellepik a bogarak.”²¹

Mindezek ellenére a lakbér összegét a gyárosok többnyire levonták a munkások fizetéséből. Így ez a befektetésük igen nagy haszonnal járt, mindenekelőtt azért, mert a lakbért tetszés szerint állapították meg, továbbá azért, mert ezeknek a „lakásoknak” mindig volt bérlőjük.

A cottage-rendszer azonban a sztrájkok idején mutatta meg legnagyobb **hasznát a gyárosoknak**/előnyét a tőkéseknek. Ilyenkor a sztrájkoló munkáso-

¹⁹ *Új Szó*, 1935. aug. 18., I. évf., 2. szám.

²⁰ Fuchs Simon: i. m., 113. lap.

²¹ *Famunkás*, 3. szám, 1923. Idézi Fuchs Simon az idézett mű 113. lap.

kat egyszerűen kitették a „lakásból”. Szászrégenben például az 1925-ös sztrájk alkalmából a tulajdonosok „A munka abba hagyása után azonnal megkezdték a kilakoltatásokat, amelyek következtében 18 család a szabad ég alatt van.”²² Végig az egész Marosvölgyén így jártak el a tőkésék.

Ezekhez a **házbér**/barbár kizsákmányolási módszerekhez pársultak még az alacsony munkabérek, amelyek alacsonyabbak voltak, mint az országos átlag, nem is beszélve a fejlett iparvidékeken kialakult munkabékekről. Ezt bizonyítja következő táblázatunk.²³

	1933		1934		1937		1938	
	Lej	%	Lej	%	Lej	%	Lej	%
ORSZÁGOS átlag	1742	100	1705	100	1818	100	1853	100
Brassó	2629	150	2522	147	2401	132	2371	122
Marosvásárhely	1948	105	1884	110	1747	90	1768	95
Székelyudvarhely	1168	67	1140	66	1586	80	1590	86

A táblázat adatai szerint a Székelyföld munkásságának nominális munkabére az országos átlagnál és a fejlett iparvidékeken kialakult munkabéreknél alacsonyabb volt.

Ez a különbség abból is adódhatik, hogy a létfenntartási cikkek árszínvonala a Székelyföldön alacsonyabb volt, mint az ország más vidékein, s így a munkaerő **értéktörvényének működése értelmében/értékének**, s következésképpen a munkabéreknek is alacsonyabbaknak kellett lenniök. Pontos következtetés levonása érdekében tehát nem a nominális béreket, hanem a reálbéreket kell összehasonlítani.

²² *Világ*, 1925. április 25.

²³ *Anuarul Statistic al României, 1939 și 1940*. București, 1940, 344–345. lap.

A reálbéreket úgy számíthattuk ki, hogy a nominális béreket elosztottuk az illető városban kialakult létfenntartási költségekkel, melyeket az 1939. és 1940. évi Anuarul statistic al României a fenti évekre vonatkozóan kimutatott.²⁴ Számításainkban tehát kizárólag a burzsoá-földesúri Románia statisztikai adatait használtuk.

A reálbérek alakulása

Város	1933	1934	1937	1938
Brassó	28%	27%	22%	20%
Marosvásárhely	24%	26%	21%	19%
Székelyudvarhely	18%	17%	20%	18%

A táblázatból kiderül, hogy a burzsoá-földesúri Románia fenti városaiban a munkások átlagos bére mindössze 18–29%-os arányban fedezte egy öttagú munkáscsalád átlagos létfenntartási költségeit. Ezt a megállapítást úgy is megfogalmazhatjuk, hogy a munkás keresete – a burzsoá-földesúri Románia hivatalos statisztikája szerint – csak a dolgozó munkás egyéni fenntartását biztosította. Nyilvánvaló, hogy az ilyen munkabérek mellett a munkáscsaládok, s különösen a sokgyermekes munkáscsaládok élete nem volt egyéb, mint nyomor és éhség. A táblázat számposztopai mögül előtűnnek a nyomortanyák, a szétzüllött családok, az éhező, beteg gyermekek, azok az embertelen viszonyok, amelyek közé a tőkésék, a termelési viszonyok s ezek megszemélyesítői a munkásokat taszították.

A táblázatból továbbá megállapítható, hogy a székelyföldi munkások reálbérei alacsonyabbak voltak a Brassóban s az ország többi fejlett iparvidékein kialakult reálbéreknél. Ez azzal magyarázható, hogy a Székelyföldön viszonylag magas volt a kevés földdel rendelkező szegényparasztnak száma, akik megélhetésük biztosítása érdekében kénytelenek voltak munkaerejüket eladni. „A tő-

²⁴ Anuarul Statistic al României, 1939 și 1940. București, 1940, 344–345. lap és 650 lap.

késnek a verseny folytán – állapítja meg Engels – módjában áll, hogy azt, amit a család saját kertecskéjében a földcskéjén termel, a munkaerő árából levonja... Az ilyen, hagyományosan mélyen a munkaerő értéke alatt tartott munkabérek ólomsúlya a városi... munkások béreit is a munkaerő értéke alá nyomja.”²⁵ A szegényparaszt kis földparcellája ezen vidék tőkéseit is hozzásegítette, hogy a munkások munkabéreit a normális színvonal alá szoríthassák.

Egy másik tényező, amely ezen a vidéken a munkabéreket kedvezőtlenül befolyásolta, a nagyméretű viszonylagos túlnépesedés volt. A két világháború közötti időszakban mintegy 50 000-re tehető a székelyföldi agrárproletárok száma. Ezek nagy része a négy székely vármegye akkori iparában elhelyezkedni nem tudott, s mindig készen állt arra, hogy alacsony munkabér mellett is munkát vállaljon, vagy pedig vándorbottal a kezében elhagyja az országot. De nemcsak a falvakon, hanem a városokon is jelentkezett a munkanélküliség. 1930-ban Marosvásárhelyen 1528 munkanélküli családot tartottak nyilván hivatalosan, ezenkívül mintegy 900-ra tehető azoknak a munkanélkülieknek a száma, akik a hivatalos nyilvántartásokban nem szerepelnek.²⁶

Az amúgy is alacsony munkabérekhez járultak még a sorozatos munkabércsalások. Az alcsíki gyárakban 1934-ben a munkásokat 5 lej órabérrel alkalmazták. Dolgoztatták őket reggel 6-tól este 6-ig egy óras szünettel, tehát napi 12 órát. Ennek ellenére a munkásoknak naponta csak 50 lejt számoltak el. „A főnök úr” ugyanis azt mondta, hogy ő napszámot fizet annak, aki reggel 6-tól este 6-ig dolgozik s nem órabért.”²⁷ A faipari vállalatokban, külö-

²⁵ Marx–Engels: *Válogatott művek*. I. kötet. Szikra kiadás, 1948, 537. lap.

²⁶ „*Maros*”, 1930. február 2.

²⁷ *Székelyföldi Néplap*, 1934. okt. 21.

nösen a gazdasági válság idején, a munkásoknak fizetési előleget folyósítottak s félévenként csak egyszer számoltak el. Az elszámolás során a tőkésék utólagos munkabércsökkenéseket hajtottak végre.

Kétségtelen, hogy ilyen nagyméretű, ilyen kegyetlen kizsákmányolást a tőkésék csak úgy tudtak fenntartani, ha az üzemekben kaszárnyafegyelmet tartottak, a hajcsárok és spiclik tömkelegét alkalmazták. Erről a kaszárnyafegyelemről képet kapunk, ha átlapozzuk az egykori munkássajtót.

„A gyári terror – Szalárd-, Ilva- és Toplița-fűrészeknél – oly nagy, hogyha valamelyik elégedetlenségének hangot mer adni, azonnali hatállyal elbocsájtják.”²⁸

„Mi régeni Foresta üzemi munkások – írja egyik munkás – a legnyomorultabb bérek mellett... nap-nap után az igazgatósági terrornak vagyunk kitéve. A gyárban tilos a csoportosulás, amennyiben mégis valamelyik szólni mer a helyzetünkről, azt a gyár igazgatósága... (törölve a cenzúra által) addig molesztálják, amíg kénytelen munkáját elhagyni.”²⁹

De nemcsak a gyárakban voltak a munkások terrornak alávetve, hanem a gyárakon kívül is. Az államhatalmi szervek a burzsoá-földesúri Romániában teljes egészében alá voltak rendelve a földbirtokosoknak és a tőkésnek. Legfontosabb feladatuk a munkásosztály és a dolgozó parasztok elnyomása, valamint a kizsákmányolás fenntartása volt.

A tőkésék különösen a sztrájkok idején vették igénybe az államhatalmi szervek szolgálatait, a rendőrséget és a szigurancát. Az 1925. évi marosvölgyi sztrájk idején például a vezetőket letartóztatták és elhurcolták. „Valamennyi helységben munkás letartóztatásokat fogatosítottak, s a letartóztatottakat gyalog 60–80 km távolságra csendőrőrsről csendőrőrsre szállították.”³⁰

²⁸ *Új Szó*, 1935. szept. 1., I. évf., 4. szám.

²⁹ *Új Szó*, 1936. április 6.

³⁰ Fuchs Simon: i. m. 128. oldal.

Az államhatalmi szervek mindig készen álltak, hogy vérbefojtsák a székelyföldi munkások és parasztok jogos harcait a magasabb bérért, az emberibb bánásmódotért.

Ilyen volt a múltban a székelyföldi munkások helyzete. Mennyire hasonló ez a helyzet ahhoz, amelyet Marx fest le „A tőké”-ben a XIX. századbeli Anglia munkásosztályának a helyzetéről. A Székelyföld viszonylatában is teljes egészében érvényesült a tőkefelhalmozás általános és abszolút törvénye, melyet Marx így fogalmazott meg: „A gazdaság felhalmozása az egyik póluson egyúttal a nyomor, a kínzó munka, szolgaság, tudatlanság, eldurvulás, erkölcsi lealacsonyodás felhalmozása az ellenpóluson, azaz annak az osztálynak az oldalán, amely saját termékét mint tőkét termeli.”³¹

A múltban a Székelyföld gyáraiban, üzemeiben dolgozó munkásokat, mint egyszerű szerszámokat, dolgokat kezelték. A munkás a termelésben alárendelt szerepet töltött be. A vállalkozókat csak egyetlen kérdés érdekelte: minél nagyobb profitot akartak zsebrevágni. A profitért feláldozták a munkások egészségét, a gyermekek életét, a munkások pihenési idejét stb.

Ezek a jelenségek nem voltak véletlenek, hanem a tőkés termelésnek „vasszükségyszerűséggel” ható törvényszerűségei, amelyek mindenütt érvényesülnek, ahol tőkés termelési viszonyok vannak.

Ezen vidék kapitalista üzemeinek többségében azonban a tőkének ez a profitéhsége nyíltan, leplezetlenül jutott kifejezésre. Ezekben az üzemekben nem a tanult burzsoázia „kifinomult” kizsákmányolási módszerei uralkodtak, amelyek már ebben az időben a burzsoá-földesúri Románia ipari üzemeinek elég nagy részében meg voltak honosodva (nyolcórás munkanap mellett a munka intenzitásának erőteljes fokozása, a különböző, úgynevezett „izzasztó” bérezé-

³¹ Marx Károly: *A tőke*. I. Szikra, Budapest, 1955, 599. lap.

si rendszerek bevezetése stb.), hanem a kapitalizmus kezdeti időszakára jellemző nyílt, leplezetlen, durva kizsákmányolási módszerek (a munkanap meghosszabbítása, a gyermekmunka kegyetlen kizsákmányolása, természetbeni munkabér fizetése stb., stb.).

A tőke ezekben az üzemekben a valóságos, a kendőzetlen arcát mutatta meg, azt az arcot, amelyben mindenki felismeri a kegyetlenséget, az embertelenséget, a minél nagyobb többletmunka kipréselésére irányuló határtalan vágyat. **A tőkének ez az arculata különösen a Székelyföld faiparában és kisebb üzemeiben mutatkozott meg, azonban ezekben az üzemekben dolgozott e vidék munkásságának többsége.**

Ezektől az embertelen viszonyoktól szabadította meg tartományunk munkásságát a tíz évvel ezelőtt megvalósított államosítás.

A szocialista államosítás forradalmi változást jelentett a tulajdonviszonyokban: felszámolta a nagykapitalisták tulajdonát és helyette létrehozta a szocialista tulajdont. Az államosítás eredményeként megszűnt a kapitalizmus alapvető ellentmondása, s a termelési viszonyok az iparban összhangba kerültek a termelőerők jellegével, aminek következtében széles út nyílt a termelőerők fejlődése számára, s megszűnt a népgazdaság legfontosabb területén a tőkés gazdasági uralma. A fontosabb termelési eszközök államosítása nemcsak megszüntette a tőkés kizsákmányolási viszonyokat, hanem ugyanakkor megteremtette a szocialista együttműködési és kölcsönös segélynyújtási viszonyokat is.

A **Magyar Autonóm Tartomány** szocialista ipari **üzemeiben**/üzemekben nincsenek többé termelési eszközöktől megfosztott emberek. A munkás a termelési eszközök tulajdonosává lett. Így ezekben a vállalatokban megszűnt a kizsákmányolás.

Ennek következményeként nemcsak, hogy eltűnt a munkás és igazgató közötti érdekellentét, hanem közöttük érdekazonosság jött létre. Ennek az érdekazonosságnak az az alapja, hogy a gyár minden dolgozójának közös érdeke a termelés növelése, az önköltség csökkentése, s ezeken keresztül az életszínvonal emelése.

Megváltozott továbbá a munkásságnak a társadalmi termelés rendszerében elfoglalt helye. Mindaddig, amíg az üzemek és a gyárak a kapitalisták tulajdonában voltak, a munkásság kizárólag termelő tevékenységgel foglalkozott. A termelés irányítását, szer-

vezését a tőkések végezték.

A termelési eszközök államosításával a termelés szervezése, irányítása és vezetése a munkásosztály kezébe került. A munkásosztálynak ez a vezető és irányító szerepe mindenekelőtt abban jut kifejezésre, hogy a gyárak élén a munkásság képviselői állanak, továbbá abban, hogy mind a központi, mind a helyi államhatalmi szervekben a munkásság legjobb fiait vezetnek. **Ugyanakkor az üzemi demokrácia egyre nagyobb arányú kiszélesedése következtében a munkásság közvetlenül beleszól az üzem vezetésébe, sőt továbbmenően, demokratikus államrendszerünk lehetővé teszi, hogy a munkás beleszólhat az állam vezetésébe is, s ezen keresztül az egész ország gazdasági életének az irányításába.**

Tartományunk **munkásosztálya**/munkásai, az egész ország munkásosztályával egyetemben bebizonyította, hogy pártjának vezetésével képes a termelés és az államügyek vezetésére és irányítására. Mi sem bizonyítja ezt ékebben, mint az, hogy rövid tíz év leforgása alatt az addig elmaradt Székelyföldet fejlett iparral rendelkező tartománnyá változtatta. **Megvalósulása felé közeledik a vidék lakosságának régi álma: a Székelyföld iparosítása.** A Magyar Autonóm Tartomány ipara már nemcsak a belföldi szükségletek kielégítésére termel, hanem igen nagy mennyiségű ipari terméket szállít külföldi, főleg a szocialista tábor országainak piacára.

Az államosítással üzemeinkben és gyárainkban nemcsak a szűkebb értelemben vett termelési viszonyok, hanem az elosztási viszonyok is megváltoztak. A munkás nem munkaereje értékének megfelelően részesül az általa termelt új értékből, hanem munkája mennyiségének és minőségének arányában. A termelés növekedésével párhuzamosan tehát **a jelenlegi** ipari vállalatainkban nem a munkásosztály viszonylagos és abszolút elnyomódása megy végbe, mint a kapitalizmus idején, hanem az életszínvonal állandó emelkedése. Hazánban az életszínvonal emelkedése több úton valósul meg: először a munka-

bérek állandó emelkedése útján, másodsor a közfogyasztási cikkek árának leszállítása útján, harmadszor az ingyenes társadalmi juttatások, vagy másszóval a társadalmi bér emelkedése útján.

Az 1956. év végéig országunk, s **különösen**/ezen belül tartományunk múltbeli gazdasági elmaradottsága szükségessé tette, hogy **minden alapot**/rendelkezésre álló alapokat a lehető legnagyobb mértékben az ország elmaradottságának gyors felszámolására fordítsuk, szocialista iparunk gyorsütemű fejlesztése érdekében. Ez az időszak munkásosztályunktól jelentős áldozatokat követelt. 1956-tól kezdve a beruházások csökkentése lehetővé tette és teszi, hogy az előző években kifejlesztett szocialista ipar alapján az eddiginél nagyobb arányokban növelhessük a munkásság s országunk minden dolgozójának életszínvonalát.

A Román Munkáspárt Központi Vezetősége 1956. december 27–29-i plenáris ülése határozatának végrehajtása során **az elmúlt évben**/1957-ben **a legtöbb** ipari vállalatunkban bevezették a megjavított bérezési rendszert. A megjavított bérezési rendszer alkalmazása, valamint a munkatermelékenység növekedése következtében, a tartomány ipari munkásai 1957-ben 42 510 000 lejrel nagyobb jövedelemhez jutottak, mint 1956-ban, vagyis 14,2 százalékkal növekedett az összmunkásság keresete. 1958-ban tovább emelkedett tartományunk munkásságának keresete, 1956-hoz viszonyítva összjövedelmének növekedése elérte a 15,6 %-ot. Így tehát tartományunkban valósággá vált az RMP KV 1956. decemberi plenáris ülésének az átlagbér 15 %-os emelkedésére vonatkozó előirányzata.

A szocialista termelési viszonyok kialakulásával iparunkban letűntek a színről a kapitalizmus gazdasági törvényei, s az új körülményeknek megfelelő gazdasági törvények kezdték meg működésüket. Így letűnt a színről a kapitalizmus gazdasági alaptörvénye, s helyét a szocializmus gazdasági alaptörvénye foglalta el. Ennek megfelelően a termelés célja üzemeinkben már nem a profit növelése, hanem az egész társadalom egyre növekvő szükségleteinek minél magasabb fokon való kielégítése. **Amint az könyvünk VII. fejezetéből kitűnik, a termelés növekedésével párhuzamosan népi hatalmunk éveiben állandóan növekedett a tartomány lakosságának az életszínvonala.**

A termelés céljának megváltozása maga után vont az is, hogy azoknak az eszközöknek a többsége, amelyeken keresztül a kapitalisták növelték profitjukat, megszűntek. Mindazok az eszközök, amelyekkel a tőkés a munkásosztály helyzetének lerontása útján igyekeztek a termelést és a **gazdaságosságot**/jövedelmüket növelni, hatályukat veszítették, Ennek következtében üzemeinkben megváltoztak a munkafeltételek is. A munkások tág,

egészséges gyárakban, műhelyekben dolgoznak, ahol a gépek védőberendezéssel vannak ellátva.

Mivel a munkásság múltbeli munkakörülményeit főleg a faipari üzemekben mutattuk be, a jelenlegi munkafeltételek bemutatására is a faipari üzemeket használjuk fel.

A népi hatalom éveiben különös figyelmet fordítottunk az erdőmunkások egészség- és munkavédelmére. A fejlődést ezen a téren a következőkben lehet összefoglalni:

- kötelező orvosi vizsgálat bevezetése a munkába lépés előtt;
- a vágásterületeket az egészségügyi személyzet rendszeresen látogatja;
- minden munkahely kötelezően elsősegély felszereléssel van ellátva.

Rendszeresen oktatják a baleset elleni védekezést és az elsősegélynyújtás alapkövetelményeit. A súlyos balesetet szenvedett egyént elsősegély-kocsin azonnal beszállítják a kórházba.

– a központi fekvésű munkatelepeken fekvőhellyel ellátott orvosi rendelők vannak. Így például a szászrégeni vállalatnál, Isticeun 8 ágygal; a maroshévízi egységnél, Palotailván 9 ágygal; Ratosnyán 10 ágygal; a csíkszeredai vállalatnál, Gyimesközépkon 16 ágygal; a berecki vállalatnál, Ojtozban 16 ágygal; Udvarhelyen, a központban 14 ágygal és a sikaszói egységnél 3 ágygal; Komandón 10 ágygal; Szovátán 5 ágygal. Az isticsei és a komandói erdei rendelők röntgenkészülékkel is el vannak látva.

– a fiatalok, 16 éven alul, a munka veszélyessége miatt erdei munkára nem alkalmazhatók,

– tartományunkban évenként átlagosan 1200–1500 erdőgazdasági dolgozó kap díjtalanul vagy kedvező áron gyógyfürdőre vagy üdülőtelepre beutalást,

– munkavédelmi berendezésekre, védőruházatra és egyéb munkavédelmet szolgáló anyagokra az erdőkitermelő vállalatok évente komoly összeget költenek. Így pl. 1954-ben az ilyen jellegű összes kiadások tartományunkban 1 996 000 lejt, 1955-ben 1 557 000 lejt, 1956-ban 2 387 000 lejt, 1957-ben 2 464 00 lejt tettek ki.

A népi hatalom éveiben fokozatosan eltűntek a régi rendszer életemésztő kalyibái. Ma már minden **vágás területen**/erdőkitermelésnél egészséges lakások állnak az ott dolgozó munkások rendelkezésére, ágyneművel és egyéb szükséges berendezéssel ellátva. Ezek 30 százaléka már villanyvilágítással és rádióval is fel van szerelve.

Az erdőben/A fakitermelésnél dolgozók ételmisszerellátása is nagymértékben megváltozott. 1955 óta jól felszerelt, zárt forgalmú kereskedelem hálózta be raktáraival, elárúsító üzleteivel, meleg ételt szolgáltató étkezdéivel összes vágtereinket és erdőültetési munkatelepeinket. E kereskedelmi vállalat **1957-ben**/jelenleg központi raktárral, 38 kitermelési központoknál működő áruraktárral, 36 üzlettel, 100 ételmisszerelosztó kis raktárral, 14 pékséggel és 18 melegételt felszolgáló étkezdével rendelkezett. Ezekben az üzletekben és étkezdékben az árukat felárak nélkül hozzák forgalomba.

Kulturális téren is szembetűnő eredmények mutatják az erdőmunkások helyzetében végbement változásokat. A vágásterületeken megszervezett sajtóterjesztés folyik, újságokkal, folyóiratokkal, mozgókönyvtárakkal. Az erdőigazgatóság kezelésében a kitermelési helyeket megszabott program szerint látogatja egy mozikaraván, mely például 1957-ben 218 vetítést tartott. A szakszervezeti kultúr-csoportok rendszeresen látogatják **a vágásterületeket**/az erdőkitermelési helyeket.

Az új termelési viszonyok, melyeken a munkásosztály léte tartományunkban is felépül, megváltoztatták a munkásságnak a munkával szembeni magatartását, lehetővé tették **a vállalkozó szellem**, a szocialista munkaverseny, a merész kezdeményezés tömegméretű megnyilatkozását, a dolgozók alkotó kezdeményezésének kibontakozását. **Ez érthető is, hiszen a dolgozók tudják, hogy saját maguknak dolgoznak, hogy munkájuk eredményeitől függ életszínvonaluk emelkedése.**/Azonban a lehetőség még nem valóság. Az egész munkásság nem tudta egy csapásra felismerni társadalmi helyzetében bekövetkezett gyökeres változásokat. A Román Munkáspárt tudatosította és tudatosítja állandó politikai nevelő tevékenységével munkásságunkban, hogy az új viszonyok között saját magának dolgozik, hogy munkája eredményétől függ életszínvonalának szüntelen növelése. Ez a meggyőződés óriási, felmérhetetlen alkotó erőt kölcsönöz a munkásoknak. Munkásságunknak ez az alkotó ereje a szocialista munkaversenyekben, az ésszerűsítő és újíto mozgalomban jut kifejezésre.

Az 1951–1956-os évek között tartományunk fakitermelő vállalataiban összesen 312 újítást alkalmaztak. Ezen újítások alkalmazása 5 és fél év leforgása alatt 4 millió lej értékű megtakarítást eredmé-

nyezett. A faipari dolgozó-újítók országos értekezletén, amelyet 1956 júniusában Szászrégenben tartottak meg, kitűnt, hogy a legtöbb újítási és ésszerűsítési javaslatot a szászrégeni I.F.I.L. dolgozói nyújtották be, ahol minden 13-ik dolgozóra egy újítás vagy ésszerűsítés esik.

Különös jelentősége van hazánk egész faipara szempontjából Zsigmond József, Kiss József, Blascu Boris és Vajda Ákos újításának, amely során a vasúti talpfák faragását gáteren való fűrészeléssel helyettesítették. Kézi faragással egy talpfa 34,11 lejbe került, az új munkamódszerrel viszont csak 26,14 lejbe. Ezen kívül még a megmaradt fa nagy része hordódongának vagy pedig a bútorgyártás nyersanyagént használható.

A faanyag jobb kihasználását célozza az az ésszerűsítés is, amelyet Vajda Ákos, Kerekes Gábor, Mohácsék József, Nagy Lajos dolgoztak ki. Ezen ésszerűsítés értelmében a gáterek nemcsak a 24 cm-nél vastagabb átmérőjű kivágott fát fűrészelik fel deszkának, hanem a 14 cm-nél vastagabbat is. Tartományunk faiparában ennek az újításnak a bevezetése következtében évente több mint 1 millió lej megtakarítás érhető el.

A nehéz fizikai munkától menti meg az erdőkitermelő munkásokat Zsigmond József cellulóz fapucoló gépe, amelyet az 1958. október 25–26-i szovétai tapasztalatcserén mutatott be először. Ezt az újítást a minisztérium elfogadta s általánosítása most van folyamatban.

Az újító és ésszerűsítő mozgalom tartományunkban különös lendületet kapott a II. pártkongresszus után. Tartományunk munkásait áthatották második ötéves tervünk célkitűzései, s lelkesen kapcsolódtak be az ezek megvalósításáért folytatott harcba.

Így 1956 elején a „Petőfi Sándor” Bőr- és Kesztyűgyárban a II. pártkongresszus határozatainak valóra váltása érdekében – az országban elsőként – úgynevezett munkatermelékenységi brigádokat alakítottak, melyeknek feladata a munkatermelékenység növelési lehetőségeinek kikutatása és valóra váltása. Ez a kezdeményezés rövid idő alatt elterjedt tartományunkban és hazánk vállalataiban. A munkatermelékenységi brigád 1956-ban a „Petőfi Sándor” Bőr- és Kesztyűgyárban 24 újítást és ésszerűsítést alkalmazott, melynek során 164 ezer lej megtakarítást

érték el.

Ugyancsak 1956 elején újítási és ésszerűsítési verseny indult be tartományunk vállalatai között. Ennek a versenynek során vállalatainkban évről évre, időszakról időszakra növekszik az újító munkások száma. Ennek szemléltetésére bemutatjuk az újítások alakulását Marosvásárhely 14 fontosabb vállalatában.

Időszak	Benyújtott javaslatok száma	Elfogadott újítások száma	Alkalmazott újítások száma
1956	295	193	174
1957. ápr.–1957. okt.	351	250	220
1958. ápr.–1959. máre.	946 ³²	500 ³²	474 ³²

Amint a táblázatból kitűnik, az újítások száma állandó emelkedést mutat. De nemcsak az újítások száma nő, hanem állandóan növekszik az alkalmazott újítások hatékonysága is. Csak az 1957. X. és 1959. III. 1. közötti időszakban alkalmazott újítások – az említett vállalatokban – közel 10 millió lej megtakarítást eredményeztek.

Az újító mozgalom élén a 14 marosvásárhelyi vállalat között az „Encsel Mór” gépgyár halad. Ebben a vállalatban számos nagyjelentőségű újítás született, így például Dercsényi Ádám bevezette a precíziós öntést, Várbéli Károly automata gépkapcsoló készüléket szerkesztett. Ez a készülék géphibák esetén önműködően megállítja a gépet, s így elkerülhető a selejtképződés a kártoló szalag gyártásánál.

Jelentős újítás Nagy Albert (az Ileför helyiipari vállalat dolgozója) bútorfényező gépe, melynek segítségével csökkent a bútorfényezés időtartama.

Ki kell emelnünk még a „Kalapács” kisipari termelőszövetkezet Schüle András, Gyerák János, Kelbinczki László, Logyin Kelemen dolgozókból álló kollektíváját. Ezek az elvtársak **számológépet szerkesztettek, amelyet „Bolyai”-nak neveztek el/számológép gyártását kezdték meg.**

Az újító és ésszerűsítő mozgalom nagyméretű elterjedése mellett, tartományunk dolgozói lelkesen kapcsolódtak be a szo-

³² Az adatok az 1958. április – 1958. dec. 31-ig terjedő időszakra újabb 6 vállalat (tehát összesen 20 vállalat) adatait tartalmazzák.

cialista versenybe. 1958. május 1. tiszteletére szervezett szocialista versenyben tartományunk dolgozóinak több mint 80%-a vett részt. Ezek a versenyek felszínre hozzák a termelés rejtett tartalékait, s így jelentős eredményekhez vezetnek a munkatermelékenység emelése és az önköltség csökkentése területén. 1958. május 1. tiszteletére szervezett szocialista versenyben csupán Gyergyó rajon dolgozói 4 250 000 lej megtakarítást értek el.

Tartományunk dolgozói lelkesedéssel kapcsolódtak be abba a takarékosági mozgalomba, amelyet 8 fővárosi vállalat kezdeményezett az RMP KV 1958. november 26–28-i plenáris ülése határozatainak valóra váltásáért. A Magyar Autonóm Tartomány közel 100 vállalatának munkaközösségei több mint 20 millió lej értékű megtakarítást vállalt. A dolgozók alkotó kezdeményezésére vall az a tény, hogy 1959. január- és februárjában 5 745 000 lej értékű terven felüli megtakarítást értek el.

Kell-e ezeknél beszédesebb bizonyíték a munkásoknak a munkával szembeni új magatartásának kialakulására, a munkások hazafiságának s alkotó kezdeményezésének egyre szélesebbkörű kibontakozására? Munkásosztályunk hazafisága, alkotó kezdeményezése iparunk fejlődésében egyre nagyobb szerepet tölt be. Bátran mondhatjuk, hogy a munkások alkotó kezdeményezése tartományunk ipari fejlődésének egyik legfőbb mozgatórugójává vált.

Az eddig elmondottak azt bizonyítják, hogy a szocialista termelési viszonyok meghonosodása tartományunk iparában, munkásságunk helyzetében minőségi változásokat idézett elő. Ezt a változást röviden abban foglalhatjuk össze, hogy alárendelt osztályból uralkodó osztállyá lett, hogy a termelési eszközöktől megfosztott osztályból a termelési eszközök tulajdonosává vált.

A termelési eszközök feletti szocialista tulajdon a gazdasági alapja mindazon változásoknak, amelyek a munkásosztály helyzetében a népi hatalom éveiben országunkban és tartományunkban végbementek. Tartományunk munkásosztálya ennek tudatában mindent elkövet ennek a tulajdonnak állandó fejlesztése és megvédése érdekében, határozottan lesújt mindazon lezüllött elemekre és az osztályellenségre, akik a szocialista tulajdont meglopják vagy gyengítik. Tartományunk minden dolgozója nagy meglepéssel fogadta az RMP KV-nek és az RNK kormányának 1958. májusi határozatát a szocialista tulajdon megvédésére vonatkozóan, s eltökélten harcol a határozat minden egyes pontjának a gyakorlatba való átültetése érdekében.

2. Gyors ütemben fejlődik tartományunk ipari termelése

Az **államosítás után létrehozott**/új, szocialista viszonyok hatalmas távlatokat nyitottak meg a Székelyföld iparosítása előtt. A burzsoá Románia és majd a bécsi **döntés**/diktátum utáni fasiszta magyar **impérium**/állam uralkodó körei által nagy hangon meghirdetett, de gyakorlatilag semmit sem tevő „iparosítási politiká”-val szemben az államosítás a Székelyföld iparosítását gyakorlatilag **szőnyegre**/a megvalósítás közelségébe hozta és egyben megteremtette a feladat végrehajtásához szükséges feltételeket.

Az államosítás létrehozta a szocialista szektort az iparban. A kisajátított vállalatok tekintélyes részét, mindenekelőtt a nagyobbakat és jelentősebbeket országos érdekeltségű vállalatokká nyilvánították. A kisebb jelentőségű, alacsonyabb termelékenységgel és gyengébb felszereléssel rendelkező vállalatokat az akkori megyék gazdasági osztályainak helyi ügykezelésébe adták át. Az állami helyiipar ebben az időszakban fa- és más építőanyag-ipari egységeket, valamint az államosított malomokat foglalta magában, de felölelt kertészeti és más mezőgazdasági egységeket is.

Az 1948-as **év a döntő fordulat éve a kisiparosság életében**/évtől kezdődőleg a kisiparosság szövetkezeti tömörülése is nagyobb méreteket ölt. Bár már 1945 májusában Marosvásárhelyen kisipari termelőszövetkezet alakul, a kisiparosság belépése a termelőszövetkezetekbe 1948-tól kezdődőleg **ölt nagyobb méreteket/bontakozik ki**. A termelőszövetkezetekbe való tömörülés azt jelentette, hogy a kisiparosság az egyéni termelés elmaradt rendszeréről rátért a termelékenyebb nagyüzemű kollektív termelés útjára, megtalálván ezen keresztül az egyéni és közösségi érdek ellentmondásmentes összeegyeztetését.

A szocialista szektor az iparban tehát tulajdonjogi szempontból állami és szövetkezeti tulajdonra oszlott. Az állami szocialista tulajdonban lévő vállalatok alárendeltségük szerint feloszlának:

- országos vagy köztársasági érdekeltségű vállalatokra,
- helyi vagy néptanácsoknak alárendelt vállalatokra.

A Székelyföld iparosítása nem jelentette és nem is jelentheti csak az egyik vagy másik tulajdonformához tartozó ipar fejlesztését, bővítését, nem jelentette és nem is jelentheti csak a köztársasági jellegű ipar további fejlesztését sem. Ezért az iparosítás és általában az ipar fejlődésének tanulmányozásánál a köztársasági, néptanácsi és szövetkezeti jellegű ipar tárgyalását az egységes kép kialakítása érdekében párhuzamosan kell elvégeznünk.

A Román Munkáspárt által vezetett népi demokratikus állam kezdettől fogva felismerte tartományunk, a régi négy székely vármegye **erőteljes** gazdasági elmaradottságait. A Román Munkáspárt Központi Vezetőségének 1950. december 12–13-i plenáris ülése kihangsúlyozza, hogy az első ötéves tervünk ideje alatt hazánk gazdaságilag elmaradott vidékeit az általános iparfejlesztés üteménél gyorsabb ütemben kell fejleszteni. A plenáris ülés ilyen elmaradt vidékként jelölte meg Délkelet-Erdélyt is, a mai Magyar Autonóm Tartomány területét.

E gazdaságpolitikának értelmében indul meg a mai Magyar Autonóm Tartomány területén is az ipar gyorsütemű fejlesztése.

a) A beruházások

A Magyar Autonóm Tartomány gazdasági fejlesztése érdekében az RNK kormánya, a Román Munkáspárt gazdaságpolitikai irányelveinek értelmében évről évre hatalmas arányú beruházásokat eszközölt.

Az első ötéves terv időszakában (1950–1955) az RNK kormánya több mint 1 milliárd 400 millió lejt fordított arra a célra, hogy tartományunk területén új ipari vállalatokat létesítsen, s hogy a régieket kibővítse és korszerűsítse. 1956-ban újabb 307 millió lejt beruházási alapot juttatott tartományunknak. Az 1957-1958-as években a beruházások értéke, a megelőző évekhez viszonyítva, annak következtében, hogy az 1956. december 27–29-i plenáris ülés határozatainak megfelelően, hazánkban **megjavult**/módosult a fogyasztási alap és a felhalmozási alap közötti arány, országos viszonylatban bizonyos csökkenést mutat. Természetes tehát, hogy ezzel a csökkenéssel a Magyar Autonóm Tartomány területén eszközölt beruházások is valamivel kisebbek voltak, mint az 1956 előttié. Ennek ellenére tartományunk területén 1957-1958-ban is tovább folynak a nagyarányú beruházások, melyeknek értéke az említett két évben 424 millió lejt tett ki. Így tehát a Magyar Autonóm Tartomány fejlesztésére 1950–1958 között népi demokratikus államunk **közel** 2 milliárd 131 millió lejt beruházási alapot fordított.

Tartományunk gazdasági fejlesztésében, akárcsak az egész országban, a szocialista iparosítás lenini alapelvei érvényesültek és érvényesülnek. Az eszközölt beruházások mindenekelőtt a termelési eszközök termelése növelését szolgálják. Így például az 1956-1957-es években az ipari összberuházások értékének 62 százalékát a termelési eszközöket előállító iparágak fejlesztésére fordítottuk.

Tartományunk területén a termelési eszközöket előállító iparágak közül, a tartomány sajátosságainak megfelelően, kormányzatunk mindenekelőtt a villamosenergia termelését növelte. Ezzel azt a lenini elvet is követte, hogy az ország villamosításának egy lépéssel

az iparosítás előtt kell haladnia.

Ezen a téren a legkiemelkedőbb megvalósítás az erdőszentgyörgyi (gyulakutai) „Vörös Csillag” hőerőmű létrehozása. Ez a hőerőmű, amely egyike hazánk két legnagyobb hőerőművének, a tartomány nagymennyiségű energiaforrásának, a földgáznak felhasználására támaszkodik. Egymagában ez a hőerőmű 1958-ban annyi villamosenergiát termelt, mint a burzsoá-földesúri Románia villamosenergia-össztermelésének háromnegyed része. Ezen erőmű **hatalmas méreteire vonatkozólag megjegyezzük még, hogy** 1958-ban több villamosenergiát termelt, mint Portugália 1948. évi villamosenergia-össztermelése.

Ezzel párhuzamosan tartományunk területén számos helyi jellegű erőművet építettünk újjá vagy bővítettünk ki. Így újjáépítettük a fasiszták által felrobbantott marosvásárhelyi vízierőművet, kibővítettük a kézdivásárhelyi erőművet (eredeti kapacitása 160 lóerő, jelenleg beépített kapacitása 870 lóerő), a kovásznai erőművet (eredeti kapacitása 140 lóerő, jelenleg beépített 495 lóerő), a csíkszeredai, az udvarhelyi, a gyergyószentmiklósi stb. erőműveket.

Ezeknek a beruházásoknak eredményeképpen tartományunk villamosenergia-termelése 1958-ban 903 kWh volt, ami azt jelenti, hogy ebben az évben a Magyar Autonóm Tartomány termelte hazánk összvillamosenergiájának közel 15 százalékát.

Valamely terület villamosítása nemcsak a villamosenergia-termelés növelését jelenti, hanem azt is, hogy a megtermelt villamosenergiát eljuttatjuk a fogyasztó központokhoz, vagyis azt, hogy kiépítjük az illető területen a villamosenergia-szállításához szükséges hálózatot. A népi demokrácia évei alatt tartományunkban ezen a téren is hatalmas megvalósításokról számolhatunk be. A következő magasfeszültségű villanyvezetékek épültek fel: Gyulakuta–Marosvásárhely; Marosvásárhely–Szászrégen; Gyulakuta–Szováta; Gyulakuta–Erdőszentgyörgy; Sztálinváros–Sepsiszentgyörgy; Segesvár–Székelykeresztúr–Udvarhely; Békás–Gyilkostó–Gyergyószentmiklós; Gyergyószentmiklós–Balánbánya; Gyergyószentmiklós–Remete–Galócás; Gyergyóhodos–Borszék;

Sztálinváros–Köpecbánya; Köpecbánya–Vargyas; jelenleg épül a Borszék–Maroshévíz távvezeték. Ezeknek a távvezetékeknek a kiépítésével tartományunk majdnem egész területét bekapcsolták az országos energetikai rendszerbe, s ez által biztosítottuk az ipar fejlesztéséhez szükséges energiát.

Ugyanakkor a villamosenergia-termelés növelése és a hálózat nagymértékű kiszélesítése lehetővé tette, hogy évről évre mind több és több faluba vezessük be a villanyáramot, emelve ezáltal mezőgazdaságunk műszaki színvonalát és a falvak dolgozóinak kultúr- és egészségügyi színvonalát. Ameddig a burzsoá-földesúri rendszer idején mindössze 31 faluba vezették be a villanyt, addig a népi hatalom éve alatt 67-be. Az 1959-es, 1960-as években újabb 50 falu villamosítása van tervbevéve.

A fűtőanyagiparban ugyancsak jelentős beruházások történtek. Mindenekelőtt rá kell mutatnunk arra, hogy új földgázkutakat építettünk, minek következtében évről évre növekszik földgáztermelésünk. 1955-ben már 38-szor több földgázt termeltünk ki tartományunkban, mint 1950-ben. Ez lehetővé tette, a villamosenergia-termelés nagyarányú növekedésén kívül azt is, hogy a gázfűtést bevezessük a falvakba is. 1958-ban már tartományunk 44 falujában váltotta fel a fafűtést a gázfűtés.

Nagyarányú beruházások történtek tartományunk széniparában is, megnyitottuk a köpeci szénbánya vargyasi szektorát, ahol a szénbányászat felszíni fejtéssel történik. A köpeci szénmedence barna szenének minél magasabb fokú hasznosítása érdekében jelenleg Baróton többmillió lejes beruházással brikettáló üzem épül. Ismét működik a borszéki kőszénbánya, amelyet annak idején a kapitalisták elhagytak.

Nagymértékben kifejlesztettük Balánbányát, amely hazánk fejlődő színes-fémiparának részére termel ki nyersanyagot. A kitermelőipar többi ágának fejlesztése érdekében Hargitafürdőn kaolinbányát nyitottunk meg, melyet korszerűen fel-

szerelt kaolinmosó-teleppel láttunk el. Ez az üzem hazánk fejlődő porcelán- és fajansziparának szolgált nyersanyagot.

A tartomány rendkívül gazdag építőanyagokban. Ezeknek megfelelően a beruházások egy részét az építőipar fejlesztésére fordítottuk. Számos új kő-, homok-, mészkő- és agyagbánya nyílt meg. Új téglá- és cserépgyárak létesültek, a régieket pedig kibővítették és korszerű gépekkel látták el. Ugyancsak gépeket és felszereléseket kapott tartományunk kőbányászata is. Megkezdődött továbbá a diatoma és tőzeg kitermelése Erdőfűlén (Udvarhely rajonban) és Csíkszeredán. A parajdi sóbányát új, modern gépekkel szerelték fel.

A **vasolvasztás/kohászat** fejlesztése érdekében komoly beruházásokkal modern üzemmé alakult át a vlahicai „Gábor Áron” vasércfeldolgozó üzem. A régi kohók helyett újakat építettek, a kezdetleges termelési eljárásokat újakkal, modernebbekkel helyettesítették, minek közvetlen eredménye az, hogy a nyersvastermelés tartományunkban 1938-hoz viszonyítva több mint ötszörösére emelkedett.

A burzsoá-földesúri rendszer időszakában tartományunknak egyáltalán nem volt gépgyártó ipara. Jelenleg a népi hatalom éveiben eszközölt beruházások eredményeképpen, tartományunkban több ilyen egység működik. A legfontosabb közülük az 1954-ben többmillió lejes beruházással befejezett marosvásárhelyi „Encsel Mór” textilgép-alkatrészeket és kartolószalagot előállító üzem. A gépjavítás mellett számos új gépet is termel a szászrégeni nagyszabású iparvasúti és gépjavító műhely, melyet modern külföldi, nagyjából szovjet gépekkel szereltek fel. Ezen a téren kimagasló eredményeket ért el a marosvásárhelyi „Kalapács” termelőszövetkezet is, amely új, korszerűen felszerelt csarnokaiban szalagfűrészeket gyárt. Ez a termelőszövetkezet az utóbbi években megkezdte a Bolyairól elnevezett számítógép gyártását is. Jelenleg épül Marosvásárhelyen a 2-es számú autójavító műhely, **amely a javítások mellett cserealkatrészeket is fog gyártani.**

Amellett, hogy erdőkitermelésünket modern, nagyteljesítményű gépekkel láttuk el, a faipar területén a beruházások a fának

magasfokú hasznosítását szolgálták. A múltban faiparunk jórészt félkésztermékeket (fűrészelt árut) állított elő s szállított külföldre. A fával való jobb gazdálkodás érdekében népi demokratikus államunk mindenekelőtt megteremtette tartományunk saját bútoriparát, amely ma országos vonatkozásban is **a legjelentősebbek egyikének számít/jelentős.**

A bútoripar fejlesztése érdekében eszközölt beruházások közül mindenekelőtt a „Simó Géza” bútorgyárát kell megemlítenünk. Ez a gyár Délkelet-Európa legkorszerűbben felszerelt és legnagyobb bútorgyára. Hasonló rendeltetésűek a csíkszeredai faipari tröszt egysége mellett létrehozott bútorigipari részlegek. Meggyesfalván épült fel tartományunk állami helyiiparának egy új, korszerű bútor- és panelgyára (Ilefor).

Tartományunk kisipari termelősövetkezetei több új faipari egységet építettek. Ezek közül mindenekelőtt a marosvásárhelyi „Bútor” szövetkezetét kell kiemelni, mely kiváló minőségű bútoraival országszerte ismertté tette nevét. Ugyancsak bútorigipari létesültek a gyergyószentmiklósi „Haladás”⁴, a sepsiszentgyörgyi „Bútor”, a csíkszeredai „Petőfi Sándor”, az udvarhelyi „Vörös Csillag” stb. termelősövetkezetek mellett.

Új termelőosztályokat hoztak létre a szászrégeni faipari kombinát mellett, ahol hangszereket, különböző méretű és típusú csónakokat, vitorlázó repülőgépeket, sőt újabban motoros sportrepülőgépeket is előállítanak.

A fa magasabb fokú hasznosítását szolgálja a Galócáson (Maroshévíz rajon) most épülő és részben már termelő faipari kombinát, amely furnért és préselt lemezt gyárt állandóan fejlődő bútoriparunk szükségleteinek fedezésére.

Új gyárak, műhelyek és üzetrészek épültek tartományunk textiliparában is. Kibővült a sepsiszentgyörgyi „Dózsa György” textilgyár. Több milliós beruházással új fonoda épült ebben a gyárban, amely az ország egyik legkorszerűbb ilyen természetű egysége.

Tartományunk mezőgazdálkodása egyik fő terményének, a lennek

ipari hasznosítása érdekében Gyergyóalfaluban új lenáztató és Gyergyószentmiklóson új, korszerű fonoda épült. A tartomány textiliparának a fejlesztését szolgálta a „Marosi Textil” szövetkezet készruhágyára is, valamint az állami helyiipar számos új textil egysége (perzsaszőnyeg, torontáli szőnyeg részlegei, fehérnemű varrodái stb.).

A népi hatalom évei alatt tartományunkban számos új élelmiszeripari nagyüzem jött létre. Gyergyóremetén épült fel hazánk első tejporgyára, amelyet teljes egészében szovjet gépekkel szereltek fel. Az élelmiszeripar fejlődését szolgálta a Marosvásárhelyen felépült korszerű húsfagyasztó üzem, a „Frigorifer”, a csíkszentsimoni keményítőgyár és a meggyesfalvi konzervgyár kibővítése, a kézdivásárhelyi „Gábor Áron” helyiipari vállalat csipkebogyó-feldolgozó részlegének a felépítése, a „Nemzetköziség” helyiipari vállalat kekszgyára, számos kenyérgyár, vágóhid stb. Ennek az iparágaknak a fejlődését szolgálja a Baráton most épülő kondenzálttejgyár.

A fentiekben a Magyar Autonóm Tartomány főbb ipari beruházásait soroltuk csak fel, helyszűke miatt nem tudtuk felsorolni mindazokat az új műhelyeket és részlegeket, amelyek népi demokratikus rendszerünk évei alatt épültek.

Az új gyárak, műhelyek, részlegek építésével egyidejűleg merült fel a régebről meglévő üzemek technikai alapjának megjavítása is. Az államosítás előtt a kapitalisták tulajdonában lévő vállalatok rendkívül elavult felszerelésekkel és berendezésekkel rendelkeztek. A népi demokratikus államhatalomra várt az a szerep, hogy **gazdasági-szervezési funkciójának gyakorlásával** ezeket az üzemeket, gyárakat új technikai alapra helyezze. A kormány nagy összegeket fordított arra, hogy ezeket a vállalatokat kibővítse, modern gépekkel és felszerelésekkel lássa el. Nincs a Magyar Autonóm Tartományban egyetlen olyan ipari vállalat sem, amelyben ne eszközöltünk volna jelentős beruházásokat.

Hazánk, s ezen belül tartományunk szocialista iparosításában rendkívül fontos szerepet játszott a Szovjetunió testvéri segítsége. Az erdőszentgyörgyi hőerőmű a szovjet szakemberek által készített dokumentáció alapján épült fel. A gyergyóremetei tejporgyár teljes műszaki berendezése a Szovjetunióban készült. A vlahicai vasművek a Szovjetunióban kitermelt vasércet dolgoznak fel. Tartományunknak mondhatni minden üzemében megtaláljuk a modern, szovjet gyártmányú gépeket és felszereléseket.

A beruházások közvetlen eredménye az volt, hogy erőteljesen megnövekedett tartományunk ipari üzemének száma. Míg a burzsoá-foldesúri rendszer időszakában hazánkban ezen a területén összesen 26, **100-nál több munkást foglalkoztató ipari/nagyipari vállalat** volt, addig jelenleg a nagyipari vállalatok száma 134, vagyis a burzsoá-foldesúri rendszer időszakaihoz viszonyítva több mint ötszörösére emelkedett. Ez a 134 vállalat szocialista iparunk különböző formái között a következőképpen oszlik meg:

Összesen	Állami vállalat			Szövetkezeti vállalat		
	Összesen	Köztársasági	Helyi	Összesen	Kisipari term. szöv.	Fogyasztási szövetkezet
100%	63,6 %	40,7 %	22,9 %	36,4 %	32,2 %	4,2 %

A fenti táblázat szerint a vállalatok nagy része, 40,7 % köztársasági jellegű vállalat, 22,9 % állami helyiipari vállalat, a fennmaradó 36,4 % százalék megoszlik a kisipari termelészövetkezeti hálózat (32,2 %) és a fogyasztási szövetkezetek ipari egységei (4,2 %) között.

A köztársasági jellegű vállalatok korszerűen felszerelt nagyüzemek, amelyek túlnyomó része népi demokratikus rendszerünk éve alatt épült vagy fejlődött ki modern nagyüzemmé.

A néptanácsoknak alárendelt helyiipari vállalatok nagy része rajoni jellegű kombinát, számos egységgel és alegységgel rendelkeznek, amelyek sokoldalú tevékenységgel foglalkoznak. Termelési választékuk nagyon széles skálájú, mely a különböző élelmiszercikkek előállításától kezdve az építőanyagokig és speciális gépekig egész sor terméket felölel.

A Magyar Autonóm Tartomány pártbizottságának javaslata értelmében a Tartományi Néptanács Végrehajtó Bizottsága 1956-ban megkezdte a helyiipari vállalatok szakosítását. Így már ebben az évben létrehozta az ILEFOR helyiipari vállalatot, mely kizárólag a fa kitermelésével és feldolgozásával foglalkozik, az IRSA helyiipari vállalatot, amely élelmiszerárak termelését végzi, az IREM helyiipari vállalatot, amely a helyi jellegű kőbányákat aknázza ki. 1957-ben viszont egy újabb szakosított vállalatot hozott létre, az ILMC-t, amely építőanyagok termelésével foglalkozik. A tapasztalat azt mutatja, hogy a szakosított, profilált helyiipari vállalatok létrehozása helyes volt. Az azelőtt többnyire veszteséggel dolgozó helyiipari vállalatok rövid idő alatt, a szakosítás eredményeként, jövedelmező vállalatokká váltak. Ezért a Tartományi Néptanács végrehajtó bizottsága tovább folytatja ezeknek a vállalatoknak a szakosítását, fokozatosan a csíkszeredai „November 7” helyiipari vállalatot vegyipari termékek előállítására specializálja, ezt a célt szolgálja a fenyőszurok

feldolgozására 1958-ban létesített üzemrész is. A marosvásárhelyi „Lázár Ödön” helyiipari vállalat az elektrotechnikai cikkek gyártására specializálódik, így már majdnem három éve megkezdte a villamoshuzalok gyártását, **ebben az évben indul be a bergmancső gyár.** Ugyanakkor **a szászrégeni „Köztársaság” elnevezésű helyiipari vállalat a vasfeldolgozásra,** a kézdivásárhelyi „Gábor Áron” helyiipari vállalat az erdei gyümölcs feldolgozására specializálódik.

A szövetkezeti jellegű iparon belül a fogyasztási szövetkezetek 5 rajonban termelő egységekkel is rendelkeznek. Ezek kizárólag közfogyasztási cikket állítanak elő és különböző szolgáltatásokat eszközölnek a lakosság felé.

b) Az ipari termelés szerkezetének megváltozása

A nagyméretű beruházásokkal és a vállalatok műszaki felszereltsége megjavulásával párhuzamosan az ipari termelés gyors ütemben nő.

Az 1955-ös év végén az ipari össztermelés színvonala az 1950-es év 2,6-szeresére, **az 1956-os év végére pedig több mint 3-szorosára** emelkedett. Az ipari össztermelés színvonala a második ötéves terv időszakában is felfelé ívelő irányzatot mutat, az 1957-es év végére 25 %-kal, 1958. év végén pedig 38%-kal haladta meg az 1955-ös év színvonalát.

Az alábbi táblázat szemlélteti az ipari termelés színvonalának fejlődését 1950 és 1958 között:

Megnevezés	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Összipar	100	131	157	180	204	259	308	332	358

A fenti táblázat adatai értelmében a Magyar Autonóm Tartomány ipari termelése évről évre egyenletesen fejlődött. 1958-ban tartományunk ipari termelésének színvonala több mint 3,5-ször nagyobb volt, mint 1950-ben. Amennyiben az 1958. évi ipari termelést nem 1950-hez, hanem 1938-hoz viszonyítjuk, az ipari termelés színvonalának az emelkedése még erőteljesebb. 1958-ban közel 7-szer volt magasabb, mint 1938-ban.³³

Ha összehasonlítjuk a Magyar Autonóm Tartomány iparának fejlődési ütemét az RNK ipari össztermelésének növekvő ütemével, kitűnik, hogy tartományunk iparának fejlődési üteme jóval gyorsabb, mint az országos átlag. Miközben az RNK ipari össztermelése 1950–1957 között 259 százalékkal emelkedett, addig a Magyar Autonóm Tartomány ipari termelése 332 százalékkal. Íme, hogyan vált valósággá a Román Munkáspárt Központi Vezetősége 1950. december 12–13-i plenáris ülésének irányvonala – hogy a múltban gazdaságilag elmaradott Székelyföldet rövid idő alatt fejlett iparral rendelkező tartománnyá változtassa.

Mivel tartományunkban az iparfejlesztés gyorsabb volt, mint az országos átlag, megváltozott a Magyar Autonóm Tartomány iparának súlya hazánk össziparán belül. 1955-ben tartományunk ipari termelése hazánk ipari össztermelésének 3,4 százalékát adta, 1957-ben viszont már 3,7 százalékát. Jelenleg már magasabb színvonalon van az ipari termelése, mint Nagyvárad, Nagybánya, Pitești, Bukarest, Iași, Suceava, Konstanca tartományoké.³⁴

³³ *Anuarul Statistic al RPR*. 1958, 91. lap.

³⁴ U. o. 92–93. lap.

A főbb ipari cikkek termelésének növekedését a Magyar Autonóm Tartományban az alábbi táblázat szemlélteti:

Megnevezés	1948	1952	1955	1956	1957
Villamosenergia	100*	135	2314	3691	4571
Földgáz	100	296	3868	**	**
Barnaszén	100	223	361	345	390
Rézérc	100	6015	20 064	22 402	25 444
Nyersvas	100	356	430	473	390
Tégla	100	375***	424	446	579
Cukor	100	152	174	184	196
Vaj	100*	**	332	387	542

* 1950-re vonatkozó adat.

** Nem áll rendelkezésünkre adat.

*** 1951-re vonatkozó adat.

A fenti adatok szerint 1957-ben több mint 45-ször annyi villamosenergiát, közel 4-szer annyi barnaszén és közel 5-ször annyi nyersvasat termeltünk, mint 1948-ban. Ugrásszerűen emelkedett a rézérc kitermelése, **amely mindenekelőtt a Balánbányán eszközölt beruházások eredményeként jelentkezik**. A téglák és általában az építőanyagok iránt megnövekedett rendkívüli kereslet kielégítését segítette elő a közel 6-szorosára emelkedett téglatermelésünk.

Az elmúlt évek alatt számottevően növekedett egész sor közfogyasztási cikk termelésének mennyisége is. Így pl. 1957-ben több mint 5-ször annyi vajat, 2-szer annyi gyapotszövetet, 2,3-szor annyi kenyeret, 7,8-szor annyi húst, 1,9-szer annyi cukrot állítottunk elő, mint 1948-ban.

A cukoriparunk fejlődésére jellemző, hogy a marosvásárhelyi „Bernáth Andor” cukorgyár a termelés tekintetében közvetlenül a botfalusi cukorgyár mögött foglal helyet, és 1957 végén az egész ország cukortermelésének 14,7 %-át szolgáltatta.

A főbb termékek termelésének ilyen arányú növekedése lehetővé tette, hogy 1957-1958-ban a termelő és egyéni fogyasztás szükségleteit fokozottan, jobb körülmények között lehessen kielégíteni, mint az elmúlt években.

Iparosítási politikánk eredményességét bizonyítja az a számtalan új termék, amelyet tartományunkban a népi hatalom éveiben kezdtünk először gyártani. Mint új termékek jelentek meg az elmúlt években a textilgép-alkatrészek, a kartolószalag, a kaolin, hangszerek, tejpör, keksz, **nápolyi szelet**, csipkebogyódzsem, **-szörp és -bor**, számológép stb., stb. Van ezen új választékok között olyan is, amelyre világviszonylat-ban is felfigyeltek. Ilyenek pl. a régi IFIL által gyártott különböző típusú verseny-csónakok, amelyek az óceán túlsó felére is eljutottak, és jó minőségükkel komolyan hozzájárultak a román ipar népszerűsítéséhez és jó hírnevének öregbítéséhez.

Az újonnan bevezetett választékok, új termékek termelése évről-évre emelkedik. Így pl. míg 1955-ben a remetei tejporgyár 990 tonna tejpört állított elő, 1957-ben már e termékből több mint 1230 tonnát termelt, **és az elkövetkező években még fokozottabb emelkedésre van kilátás**.

A táblázat adatai mellett, hogy szemléltetik tartományunk fontosabb iparcikkei termelésének erőteljes fejlődését, azt is bizonyítják, hogy tartományunkban a termelési eszközök termelése gyorsabb ütemben fejlődött (villamosenergia 4571, földgáz 3868, barnaszén 390, rézérc 25 424, nyersvas 490, téglá 579), mint a fogyasztási cikkek termelése (vaj 542, cukor 196 stb.). Így tehát tartományunk vonatkozásában is érvényre jutott az RMP KV-nek a marxi-lenini tanításokra felépült általános iparfejlesztési politikája, mely értelmében a termelési eszközöket előállító iparágakat elsődlegesen kell fejleszteni.

Mivel tartományunkban a termelési eszközök termelése gyorsabb ütemben fejlődött, mint a fogyasztási cikkek termelése, évről évre növekedett a termelési eszközök termelésének súlya a tartomány ipari össztermelésében, 1957-ben már 53,5 százalékot tett ki.

Az a tény, hogy a termelési eszközök termelésének súlya a tartomány ipari össztermelésén belül megnövekedett, nem azt jelenti, hogy a fogyasztási cikkek termelése csökkent. Ellenkezőleg, a fogyasztási cikkek termelése is, mint az a táblázatból kitűnik, erőteljes fejlődésen ment keresztül.

A termelési eszközök termelésén belül mindenekelőtt a villamosenergia-termelés növekedett. Ennek következtében 1957 végén a villamosenergia-termelés tartományunk ipari össztermelésének 10,2 százalékát tette ki. A tartomány ipari termelésében tehát a villamosenergia-termelésnek jóval nagyobb jelentősége van, mint országos vonatkozásban, ahol a villamosenergia-termelés az ipari össztermelésnek ugyanabban az időben 2,4 százalékát teszi ki.³⁵

Ugyancsak jelentős mértékben növekedett tartományunk gépgyártó iparának a termelése. Míg a burzsoá-földesúri rendszer időszakában ez az iparág tartományunk területén mondhatni egyáltalán nem létezett, addig 1957 végén ez az iparág szolgáltatva már tartományunk ipari össztermelésének a 7,9 százalékát.

A fogyasztási javakat előállító iparágakon belül, az egyes iparágak egymáshoz való viszonyában szintén jelentős változások állottak elő az utóbbi években. Új iparágak jelentek meg, a régiek közül egyesek gyorsabb ütemben fejlődtek, mint mások. Így, bár a faipar jelenleg is egyik legfontosabb iparág, ma már nem vezető iparág, helyét az élelmiszeripar foglalta el, mely az 1957-es év végén az össztermelés 28,4 %-át adta. Komoly fejlődésen ment keresztül a könnyűipar és a konfekcióipar, az előbbi **az elmúlt évben**/1957-ben a tartomány ipari össztermelésének 6,6 %-át, az utóbbi 7,8 %-át adta.

³⁵ *Anuarul Statistic al RPR*. 1958, 90. lap.

c) A szocialista szektor állandó bővülése

A Magyar Autonóm Tartomány szocialista iparának gyorsütemű fejlesztése eredményeképpen **erőteljesen megnőtt a szocialista ipar súlya a tartomány iparában/**, globális ipari termelés szerkezetében a tulajdonformák tekintetében a következő változások történtek.

	1938	1955	1957
Az egész ipar	100	100	100
Szocialista ipar, amelyből:	–	95,8	96,6
Köztársasági jellegű	–	72,6	71,0
Állami helyiipar	–	12,6	14,1
Szövetkezeti ipar	–	14,8	14,9
Magánipar	100*	4,2	3,4

* Beleértve az állami ipart is.

1955-ben, az első ötéves terv végén, a magánszektor már csak 4,2 százalékát adta a tartomány ipari termelésének, míg a szocialista szektor 95,8 százalékát. 1957. évben viszont a magánszektor már csak 3,4 százalékkal képviselteti magát a tartomány ipari termelésében, a szocialista szektor viszont 96,6 százalékban. Ez népi demokratikus rendszerünk és a pártja által vezetett munkásosztályunk egyik hatalmas győzelmét jelenti abban a harcban, amelyet hazánk, s ezen belül tartományunk gazdasági életének szocialista átalakítása érdekében folytat.

Amennyiben tartományunkban a szocialista ipar különböző formái részarányának változását vizsgáljuk, azt látjuk, hogy miközben a köztársasági jellegű ipar súlya 1955–1957 között csökkent, addig az állami helyiipar és a szövetkezeti ipar részaránya emelkedett. A táblázat adatainak kiegészítéseképpen meg kell említenünk, hogy az 1950-es évben a tartomány állami helyiipara az ipari szintér össztermelésének csak 12 százalékát, szövetkezeti ipara pedig 12 százalékát adta. Egyenesen következik ebből, hogy a tartomány szocialista iparának két utóbbi formája gyorsabb ütemben fejlődött, mint a köztársasági jellegű ipar. Ezt bizonyítja alábbi táblázatunk, amely tartományunk szocialista ipa-

ra különböző formáinak fejlődési ütemét szemlélteti:

	1950	1955	1956	1957
Köztársasági jellegű ipar	100	219	258	269
Állami helyiipar	100	381	434	495
Szövetkezeti ipar	100	429	463	570

A fenti adatok értelmében 1950–1957 között a köztársasági jellegű iparban a termelés közel 2,7-szeresére, az állami helyiiparban közel 5-szörösére, a szövetkezeti jellegű iparban viszont 5,7-szeresére növekedett. Az állami helyiipar és a szövetkezeti ipar gyorsabb ütemű fejlődése tartományunkban azzal magyarázható, hogy ezek kifejlesztése, illetve gazdasági-szervezeti megerősödése lényegében az első ötéves terv időszaka alatt ment végbe, ami az ipari termelés színvonalának gyors emelkedését vonta maga után a szocialista ipar ezen formáiban. Az állami helyiipar és a szövetkezeti ipar gyorsabb ütemű fejlődése különben országos jelenség, ezt bizonyítják a következő adatok is: országos viszonylatban 1950-ben az állami helyiipar hazánk szocialista ipara össztermelésének 6,4 százalékát adta, 1957-ben pedig 8,4 százalékát, a szövetkezeti ipar 1950-ben 4,1 százalékát, 1957-ben viszont 7,2 százalékát.³⁶

A Magyar Autonóm Tartomány iparának e tekintetben a sajátossága az, hogy míg országos vonatkozásban 1957-ben az állami helyiipar az ipari össztermelés 8,4 százalékát szolgáltatta, addig tartományi vonatkozásban 14,1 százalékát. Ugyanebben az évben az ország szövetkezeti ipara 7,2 százalékkal szerepelt az ipari össztermelésben, tartományunk szövetkezeti ipara pedig 14,9 százalékkal. Az állami helyiiparnak és a szövetkezeti iparnak nagyobb elterjedése tartományunk múltbeli gazdasági elmaradottsággal magyarázható. Az ipari termelés nagyrésze hazánknak ezen a vidékén a burzsoá-földesúri rendszer idején kis tőkés üzemekben és a kisiparosok műhelyeiben folyt. Amint azt már kifejtettük, az

³⁶ Lásd *Anuarul Statistic al RPR*, 94–95. lap.

államosítás után tartományunk helyiiparában szervezték meg ezeket az igen nagyszámú, kisebb jelentőségű és kezdetleges felszereléssel rendelkező vállalatokat. A szövetkezeti ipar viszont azért elterjedtebb hazánknak ebben a tartományában, mert a burzsoá-földesúri rendszer időszakában a kisiparnak nagyobb volt a jelentősége, mint az ország más vidékein.

d) A munkásosztály számbeli növekedése

A tartomány szocialista iparosítása nemcsak az ipari **üzemek, vállalatok számának**/termelés növekedését vonta maga után. Az új üzemek építése, a régiók kibővítése és korszerűsítése nagyszámú munkaerőnek teremtett biztos munka- és megélhetési lehetőséget.

A munkásosztálynak a tartomány szocialista iparosítása folytán bekövetkezett nagyarányú számbeli növekedését az alábbi táblázatban mutatjuk be:

A munkások számbeli növekedése a MAT-ban

	1930	1953	1958
A munkások száma	19 280	64 050	80 108
%-ban	100	332	415

A szocialista iparosítás hatására **tehát** a MAT **ipari** munkássága 1930-hoz viszonyítva több mint **három és félszeresére/négyszeresére** növekedett. Mindez azt bizonyítja, hogy a tartomány szocialista iparosításának eredményeként a társadalom leghaladóbb osztálya, a munkásosztály egyre nagyobb súlyt képvisel a **székely társadalomban**/tartományunkban is. Az új ipari munkásság a Magyar Autonóm Tartományban főleg a volt agrárproletárok soraiból került ki.

Az ipari munkásság létszáma nem nőtt azonos ütemben a köztársasági, a **néptanácsi**/az állami helyi és a szövetkezeti jellegű iparban.

Ennek illusztrálására közöljük az alábbi táblázatot:

A MAT ipari munkássága létszámának növekedése 1950–1957 között

Megnevezés	1950	1955	1957
Összes ipari munkás, amelyből:	100	205	229
– köztársasági jellegű iparban	100	191	208
– néptanácsi alárendeltségű iparban/állami helyi	100	411	579
– szövetkezeti jellegű iparban	100	185	183

A fenti adatok szerint az első ötéves terv időszaka alatt a tartomány ipari munkásságának létszáma megkétszereződött. Ezen belül a néptanácsoknak alárendelt/az állami helyi ipari vállalatok munkásainak létszáma gyorsabb mértékben szaporodott, mint a köztársasági, illetve szövetkezeti jellegű iparban. Ez közvetlenül azt eredményezte, hogy a néptanácsi/az állami helyi ipar jelentős létszámú munkaerőt vont be az iparba, éspedig a helyi munkaerőnek azt a részét, amely a múltban a megélhetési viszonyok nehézsége miatt elvándorolni volt kénytelen.

Az ipari munkásság létszámának gyarapodásánál nem csupán egyszerű mennyiségi változásokról van szó. A megszorodott ipari munkásság magas műszaki-szakmai ismeretekkel rendelkezik, hozzáértéssel használja a technika legújabb vívmányait, feladata a jelenlegi körülmények között nem csupán a termelés, az anyagi javak előállítás, hanem elsősorban és kiváltképpen az anyagi javakkal való gazdálkodás, az ország általános nagy gazdasági feladatainak megoldásában való tevékeny résztvállalás.

Tartományunk ipari munkásságának létszáma évről évre gyarapodott és gyarapszik. A városok és falvak felesleges munkaerejének fölszívása mellett itt talált helyet a tartomány nagyszámú, jóképességű kisiparosságának igen tekintélyes része is.

A kisipari termelőszövetkezetekbe bevont tagság létszámának növekedését mutatja az alábbi táblázat:

A kisipari termelőszövetkezeti tagok számának növekedése 1952–1958 között

Megnevezés	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Tagok száma	5850	6634	6954	7667	9077	9492	9757
%-ban, 1952-höz viszonyítva	100	113	119	131	155	162	167

A szövetkezeti tagság létszámának növekedése a kisipari termelőszövetkezeti hálózat növekedését vonta maga után. Míg 1945-ben mindössze 1 kisipari termelőszövetkezet működött a tartományban, ez a létszám 1948-ban 8-ra, 1952-ben 30-ra, 1957 végére 38-ra emelkedett.

A köztársasági jellegű ipar jelenleg is a legnagyobb létszámú ipari munkást foglalkoztatja. Ezt tükrözik az alábbi számok is:

A tartomány összmunkásságának megoszlása a szocialista ipar különböző formái között (%-ban)

	1950	1957	1958
Köztársasági jellegű ipar	70,4	63,8	64,2
Állami helyiipar	7,3	18,0	17,3
Szövetkezeti ipar	22,3	18,2	18,5

A fenti adatok ugyanazt mutatják, mint a könyv 75. oldalán az ipari termelés megoszlására bemutatottak. A köztársasági iparban foglalkoztatott munkások száma habár abszolút értelemben évről évre növekedett, a tartomány iparában foglalkoztatott összmunkássághoz viszonyítva csökkent. Ugyanakkor az állami helyiiparban és szövetkezetekben foglalkoztatott munkásoknak a súlya az összmunkásságon belül emelkedett.

A köztársasági iparban foglalkoztatott munkásság súlya az összipari munkásságban viszont alacsonyabb (1957-ben 63,8), mint a köztársasági ipar termelésének részaránya a tartomány egész ipari termelésében (1957-ben 71 %). Az állami helyiipar és a szövetkezeti ipar esetében éppen a fordított helyzet áll elő. Mindez azt bizonyítja, hogy tartományunk köztársasági jellegű iparában a munka termelékenysége magasabb színvonalon áll, mint az állami helyiiparban vagy a szövetkezeti iparban. S ez magától értetődik, mihelyt figyelembe vesszük azt, hogy a köztársasági jellegű vállalatok korszerűen felszerelt nagyipari üzemek, a helyiipari és szövetkezeti vállalatok egy-két vállalat kivételével sokkal kisebbek, s felszerelésük sem annyira korszerű, mint a köztársasági jellegű vállalatoknak.

A munkásosztály számbeli növekedése maga után vonta a városok és ipari központok lakosságának gyorsütemű növekedését is. Ezt a növekedést a következő táblázatunk fejezi ki:

A Magyar Autonóm Tartomány városi lakosságának fejlődése³⁷

	1930. XII. 29.		1941. IV. 6.		1948.1. 25.		1956. II. 21.		1930=100%
	Ezer	%	Ezer	%	Ezer	%	Ezer	%	
Városi lakosság	87	13,6	106	15,1	103	15,5	209	28,5	240
Falusi lakosság	549	86,3	592	84,8	566	84,4	523	71,4	95,2
Összesen	639	100	698	100	669	100	732	100	114

A városi lakosság az ipar gyors fejlődése következtében a Magyar Autonóm Tartományban 1930-hoz viszonyítva közel 2,5-szörösére emelkedett. Ezzel egy időben a városi lakosság súlya a tartomány összlakosságának 13,6 %-áról 28,5 %-ra emelkedett. A növekedés főleg abból adódott, hogy **a volt agrárproletárok/a falvaknak azok a dolgozói, akik a múltban a tartomány területén munkaalkalmat nem találtak, a városokba és ipari központokba költöztek, ahol a fejlődő szocialista iparunkban szakképesítést szereztek és állandó munkaalkalomhoz jutottak.** Ezt bizonyítja az a tény is, hogy míg a városi lakosság száma 1948–1956 között növekedett, addig a falvak lakossága állandóan csökkent, jóllehet a természetes szaporulat eredményeként tartományunk lakossága növekedett.

Egy másik tényező, amely a városi lakosság emelkedését eredményezte az volt, hogy 1952. és 1954. években Szovátát, Kovásznát, Borszéket és Maroshévizet várossá nyilvánították, 8 község pedig beolvadt városainkba.

³⁷ *Anuarul Statistic al RPR*. 1958. București, 1958. 58–59. lap.

1948-ben a falusi lakosság 566 ezer főt tett ki, vagyis a tartomány összlakosságának 84,4 %-át, 1956-ban viszont csak 523 ezer főt, vagyis a tartomány összlakosságának 71,4 %-át képviselte. **A falusi lakosság részaránya tehát gyorsabban csökkent, mint amilyen ütemű volt a falusi lakosság számának abszolút csökkenése.** Ezek szerint a szocialista ipar fejlődése következtében városaink és új ipari központjaink nemcsak tartományunk egész természetes szaporulatát szívták fel, hanem a **volt agrárproletárok/falusi munkanélküliek igen jelentős tömegeit is/rejtett túlnépesedés jelentős részét is.**

Ezt igazolja az alábbi táblázat is:

A falusi lakosságnak a tartomány városaiba való átköltözése

1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
11 897	11 476	4109	12 844	2219	2309	1733

Feltűnő, hogy a falusi lakosságnak a városokba és az ipari központokba való beözönlése tartományunkban igen hullámzó. Ennek magyarázata az, hogy városon a munkaerőszükséglet évről évre változott aszerint, hogy milyen új szocialista ipari egységet helyeztek üzembe, vagy milyen ütemben folyt a meglévő ipari vállalatok kibővítése.

1955-től kezdve a falusi lakosságnak a tartomány városaiba való beköltözésének csökkenése részben azzal magyarázható, hogy a falvakon a munkanélküliség első öt éves tervünk során nagyrészt megszűnt, részben pedig annak, hogy tartományunk ipari termelésének növekedése az utóbbi években a munkatermelékenység emelkedésének köszönhető.

Mivel fejlődő iparunk a volt agrárproletároknak jelentős tömegeit vonta be az ipari termelésbe, tartományunk falvaiban **csaknem**/alapjában véve megszűnt a munkanélküliség, s ezzel párhuzamosan a székelységnek szülőföldjéről történő nagyméretű elvándorlása, nem is beszélve a múltra jellemző nagyarányú kivándorlásról. Adatok hiányában a múltra vonatkozóan az elvándoroltak pontos számát kimutat-

ni sajnos nem tudjuk, azonban a természetes szaporulatnak a népszámlálás adataival történő egybevetése megadja az úgynevezett vándorlási különbözetet, a kivándorlók és bevándorlók egyenlegét, amely megmutatja a lakosságnak e vándorlások következtében bekövetkezett csökkenését.

A vándorlási különbözet alakulása a Székelyföldön 1900–1956 között

	1900–1910	1930.XII.29.–1941 .IV. 6.	1948.I.25.–1956.II.21.
Összesen	50 968	32 771	2505
Évi átlag	5097	3197	314

Látjuk tehát, hogy 1948–1956 között a vándorlási különbözet az 1930–1941 közötti vándorlási különbözet 10 %-ára csökkent. 1948–1956 közt a vándorlási különbözet évi átlaga már csak 314 fő volt. A vándorlási különbözetnek ez a nagyarányú csökkenése a Székelyföldön a népi demokratikus rendszer egyik legnagyobb vívmánya.

Míg a múltban a mai Magyar Autonóm Tartomány területéről főleg kitelepülés történt, ma már **nagyszámú**/jelentős a betelepülők száma is. A Székelyföldnek az országos átlagnál gyorsabb ütemű iparosodása a szomszédos tartományokból sok szakembert vonzott e vidékre, valamint arra ösztönözte a burzsoá-földesúri rendszer idején kitelepülteket, hogy visszatérjenek szülőföldjükre. Napjainkban nemcsak az ország más vidékeire kitelepültek térnek vissza, hanem az idegen országokba kivándoroltak is.

A betelepülés oka továbbá abban rejlik, hogy a Magyar Autonóm Tartomány területén létesített nagyszámú kulturális és egészségügyi intézmény sok értelmiségit vonzott magához.

Nem árt, ha a székelység kivándorlásával kapcsolatban idézzük az úri Magyarország ideológusainak álláspontját. A csíktusnádi székely kongresszuson 1902-ben László Gyula, a kivándorlás kérdésének hivatalos előadója, a következőket mondta: „A kivándorlást végleg megakasztani nem lehet, nem is célszerű, csak szabályoz-

ni és ellenőrizni kell addig a határig, hogy erkölcsi romlással ne járjon”.³⁸ Ez volt a hivatalos álláspont a székelységet érintő egyik legégetőbb kérdéssel kapcsolatban.

Népi demokratikus rendszerünk az eltelt néhány év alatt bebizonyította, hogy a székelység kivándorlását és kitelepülését meg lehet „végleg akasztani”, szüntetni, s ehhez mindössze a Székelyföld iparosítására van szükség, új gyárakat, új üzemeket kell létesíteni, ahol a régi rendszer munkanélküli tömegei munkát és megélhetést tudnak találni.

A városok társadalmi és gazdasági viszonyaiban az utóbbi időben végbement változásokat nemcsak az jellemzi, hogy a városi lakosságban megnövekedett a munkásosztály száma és részaránya, hanem az is, hogy a kisiparosok egyre nagyobb számban tömörülnek kisipari termelészövetkezetekbe. A kisipari termelészövetkezetekbe tömörülő kisiparosok számáról/termelészövetkezetek taglétszámának fejlődéséről az alábbi táblázat ad felvilágosítást:

	1953	1955	1956	1957	1958
Taglétszám	6672	6149	9077	9492	9757
%-ban	100	122	136	154	158

A kisiparosoknak tehát egyre nagyobb része tért át a szocialista gazdálkodás formáira. Így városainkban kialakulóban van egy új réteg, a szövetkezeti dolgozók rétege, amelynek száma a MAT területén annál inkább is elég jelentős, hiszen a múltban a székely vármegyékben az ipari termelés jelentős része a kisiparosok műhelyeiben ment végbe. Az 1930. évi népszámlálás több mint 12 000 kisiparost írt össze a négy székely vármegyében, miközben az ipari munkások száma 19 280-at tett ki.

A fent bemutatott adatokból azt a következtetést lehetne levonni, hogy a MAT kisiparosainak közel 80 %-a már szövetkezetekbe tömörült. Ez a következtetés mégis helytelen volna, mivel a fentiekben bemutatott taglétszám nemcsak a volt kisiparosokat fog-

³⁸ Székely Kongresszus Csiktusnádon. 1902, 623. l.

e) A munkatermelékenység emelkedése

Ipari vállalatainkban a termelés technikai felszereltségének megjavulásával, valamint a munkások öntudatának és műszaki-kulturális ismereteinek gyarapodásával létrejött a munkatermelékenység emelésének reális alapja. A munkatermelékenység növekedése a termelés volumenének növekedését, a szocialista felhalmozódást, az ország gazdasági erejének növekedését, a bővített újratermelés kiszélesedését és az általános népjólét emelkedését jelenti.

Általában ismert dolog, hogy a kapitalista viszonyok mellett a munkatermelékenység színvonala lassan és bizonytalanul nő, egyes időszakokban teljesen megtorpan, sőt visszaesik. A munkatermelékenység csak akkor és annyiban nő, amikor és amennyiben ez a tőkés profit növekedését **vonja maga után**/eredményezi.

A kapitalizmusban a munkatermelékenység növekedése a munka intenzitásának növekedésén, a szocializmusban a munkatermelékenység növekedése mindenek előtt az új technika bevezetésén, a munkaszervezés megjavulásán és a munkások műszaki-technikai színvonalának emelkedésén alapszik.

A szocializmusban a munka termelékenysége szüntelenül emelkedik. A munka termelékenységének állandó, megszakítás nélküli növekedése a szocialista gazdasági rendszer egyik objektív gazdasági törvénye.

Ezt bizonyítja hazánk szocialista építésének gyakorlata is. A rendelkezésre álló adatok szerint a munka termelékenysége 1958-ban hazánk iparában több mint 86 %kal haladta meg országos vonatkozásban az 1950. évi színvonalat.³⁹

A munkatermelékenység ilyen nagyarányú növekedése maga után vonta, hogy az ipari termelés növelését évről évre mind nagyobb arányban a munkatermelékenység emelése révén éljük el. Így például hazánk össziparában, az első ötéves terv alatt a munka termelékenységének növekedése révén értük el az ipari termelés növekedésének 57 százalékát, 1958-ban 66 százalékát, 1959-ben pedig a munka termelékenységének 6,4 százalékos növelése révén az ipari termelés növelésének mintegy 70 százalékát valósítjuk meg.

Hazánk iparában a munka termelékenysége a termelési eszközöket előállító iparágakban gyorsabban nőtt, mint a fogyasztási cikkek előállító iparban.

³⁹ Gh. Gheorghiu-Dej: *Jelentés az RMP KV 1958. november 26–28-i plenáris ülésén*. 65. oldal.

Ez annak a marxi-lenini tételnek a közvetlen érvényesülése, miszerint a termelőeszközöket gyártó iparágaknak – és azon belül a gépgyártó iparnak – elsődleges fejlődést kell biztosítani, illetve ezen iparágak fejlődése gyorsabb ütemű kell legyen, mint a fogyasztási javakat előállító iparágakban. Csakis ez biztosíthatja a többi iparágak egészséges fejlődését és azon túl a dolgozók életszínvonalának emelkedését.

Az országos jellegű adatok mellett vizsgáljuk meg a Magyar Autonóm Tartományra vonatkozó adatokat is. Az 1950–1955 közötti időszakban, vagyis az első ötéves terv időszakában, a munkatermelékenység színvonala az ipar egészében a MAT-ban 26,3 %-kal emelkedett.

Az a tény, hogy ez az emelkedés az országos átlag alatt maradt, a MAT iparának **jelenlegi** szerkezeti megoszlásával magyarázható. Amint azt az előbbieken láttuk, a tartomány ipari össztermelésében az élelmiszer- és könnyűipari ágak igen jelentős részaránnyal vannak képviselve. Ezen iparágakban viszont általában a munkatermelékenység növekedése lassúbb ütemű, mint a **termelőeszközöket előállító iparágakban/nehéziparban**.

A második ötéves terv eddig eltelt **két évében**/éveiben a munkatermelékenység színvonala **ismét**/továbbra is felfelé ívelő irányzatot mutat. Így 1958-ban 19 %-kal haladta meg az 1955-ös év színvonalát.

A munkatermelékenység növekedése következtében 1957-ben egy munkás átlagosan 5300 lej értékű áruval termelt többet, mint 1955-ben. Ez a tartomány összmunkására átszámítva több mint 220 millió lej többlettermelést eredményezett. Jellemző ezen érték nagyságára, hogy ebből az összegből elő lehetne állítani – önköltségi áron számítva – több mint 128 ezer tonna kenyeret, vagy

53 ezer tonna cukrot, vagy 11 tonna vaját stb. E pusztá felsorolás is igazolja azt a közismert tényt, hogy a munkatermelékenység növekedése rendkívüli fontossággal bír a termelés mennyiségének és a dolgozók életszínvonalának emelése szempontjából.

Az újonnan épült üzemekben az új technikát elsajátító és hozzáértéssel alkalmazó munkások és technikusok erőfeszítése nyomán időszakról időszakra számottevően emelkedik a munka termelékenysége. Így pl. a gyergyóremetei tejporgyár esetében a munkatermelékenység 1957-ben 19,9 %-kal haladta túl az 1956. évi színvonalat.

A beruházásoknak az a része, amelyet a régi üzemek kibővítésére, új gépek és felszerelések bevezetésére, a termelési folyamat korszerűsítésére és tökéletesítésére fordítottunk, szintén a termelés és a munkatermelékenység színvonalának emelkedését eredményezte. Idézzük e célból a „Simó Géza” bútorgyár esetét. Ez az üzem 1950–1955 között – tehát a jelenlegi profilja kialakulásának időszakában – az állóalapot értékét 2,5-ször növelte, és ezzel párhuzamosan a munka termelékenységének színvonala 2,6-szor növekedett 1950-hez viszonyítva.

A fenti példa nem egyedülálló a maga nemében. A vlahicai „Gábor Áron” vasművekben 1957-ben 42,2 %-kal volt magasabb a munka termelékenysége, mint 1955-ben.

A munka termelékenységének az állandó emelkedése tartományunkban is lehetővé tette, hogy az ipari termelés növelését mind nagyobb arányokban a termelékenység növekedésén keresztül érjük el. A Magyar Autonóm Tartomány ipari vállalatai 1958-ban mintegy 240 millió lejjel nagyobb értékű terméket adtak a népgazdaságnak, mint 1956-ban. Ennek 65 százaléka, vagyis mintegy 157 millió lej értékű termelésnövekedés a munkatermelékenység fokozása révén állt elő.

A munkatermelékenység növelése terén tartományunk iparában elért eredmények azáltal váltak lehetővé, hogy népi demokratikus államunk modern gépekkel és berendezésekkel látta el iparvállalatainkat, valamint azáltal, hogy tartományunk pártszervei és tömegszervezetei betöltötték gazdasági irányító, szervező és nevelő szerepüket. Ennek következtében tartományunk dolgozóinak döntő többsége komoly erőfeszítéseket tesz a termelés emelése, valamint a takarékoság érdekében, s ezzel hozzájárulnak az állami tervfeladatok teljesítéséhez, illetve túlteljesítéséhez.

f) Az önköltség csökkentése

A munkatermelékenység kérdését nem tárgyalhatjuk az önköltség kérdésétől elszigetelten. **Az önköltség csökkentése jóval a lehetőségek alatt maradt.** Ismeretes, hogy a II. pártkongresszus jelentése az ipari tevékenység elemzésekor az önköltség tekintetében elért eredményeket országos vonatkozásban nem találta kielégítőnek, és egyes minisztériumok, iparágak és vállalatok e téren kifejtett munkáját súlyosan elmarasztalta. A kongresszuson elhangzott megállapítások teljes egészében vonatkoztak a Magyar Autonóm Tartomány ipari vállalatainak tevékenységére is.

Ennek szemléltetésére bemutatjuk az önköltség alakulását 1955-ben:

Megnevezés	Az 1955-ös évi önköltségi terv teljesítése az 1954-es évi átlagos színvonalhoz viszonyítva (százalékban)	Túllépés + csökkentés – ezer lejekben
Köztársasági érdekű ipar	+ 5,90%	+ 50 226
Néptanácsi alárend./ állami ipar*	- 2,66%	-5172
Szövetkezeti ipar	+ 1,48%	+ 577

Kitűnik tehát, hogy a köztársasági iparban az 1955. évben több mint 50 millió lejjel léptük túl a tervben előirányzott önköltséget.

A fenti **hatalmas összegű** túllépés azzal magyarázható, hogy egyes iparágakban, mint pl. a bányaiiparban, élelmiszeriparban és faiparban az önköltség kedvezőtlenül alakult. Ezekben az iparágakban ugyanis szervezési nehézségek mutatkoztak, **egyes helyeken munkaerő hiánnyal küzdöttek**, s a termelő felszereléseket is elégtelenül használták ki, ami sok esetben a nemtermelő kiadások növekedését vonta maga után.

A II. pártkongresszus irányelveinek megfelelően az elmúlt **két évben/**években a minisztériumok, főigazgatóságok és nem utolsó sorban a vállalatok egész sor gazdasági-szervezési intézkedést fogantatosítottak, aminek eredményeképpen az önköltség alakulása kérdésében

bizonyos javulás állott be. Így az 1956-os évben tartományi vonatkozásban 0,63 %-os csökkentést értünk el, **melyen belül azonban a köztársasági jellegű ipar mindössze 0,02 %-os csökkentéssel jelentkezett.** E csökkenésnek megfelelően az ipar egészében több mint 8 és fél millió lej megtakarítást **értünk el**/valósítottak meg.

1957-ben az önköltség csökkentése tekintetében eredményeink tovább javultak. Így az **elmúlt**/1957-es év IV. évnegyedében a Közfogyasztási Javak Minisztériumához tartozó egységek tartományi vonatkozásban 1,51 %-os, azon belül az Élelmiszeripari Főigazgatósághoz tartozó vállalatok 2,33 %-os önköltségcsökkentést értek el. A fenti minisztérium, illetve főigazgatóság vállalatai közül a csíkszentsimoni keményítőgyár 27,84 %-os, a remetei tejporgyár 10,73 %-os önköltségcsökkentést ért el. Az utóbbi az elért önköltségcsökkentés következtében több mint 1 millió lej megtakarítást valósított meg. Ez az eredmény annál is inkább jelentős, mivel a fenti minisztériumhoz tartozó vállalatok számos olyan terméket állítanak elő, amelyek a közfogyasztás szempontjából óriási jelentőségűek, mint: cukor, vaj, tej, hús, stb.

A Nehézipari Minisztériumhoz tartozó **szentkeresztbányai**/vlahicai „Gábor Áron” vasüzem 1957-ben 155 ezer lej előirányzott megtakarítás helyett 261 ezer lejt valósított meg, az önköltséget pedig 2,6 %-kal csökkentette.

Egyes iparágak eredménye különösen figyelemre méltó. Így pl. az Építkezési- és Építőanyagipari Minisztériumhoz tartozó 4 vállalat az **elmúlt évben**/1957-ben több mint 3 millió 600 ezer lej megtakarítást ért el az összehasonlítható árutermelés önköltségénél. E minisztériumon belül a **„Simó Géza” bútorgyár 11,54 %-os**, a meggyesfalvi téglagyár **pedig 13,86 %-os** önköltségcsökkentést valósított meg.

Jó értelemben alakult/1957-ben az önköltség a kisipari termelőszövetkezeti hálózatban is csökkent. A kisipari termelőszövetkezetek

Tartományi Szövetsége az elmúlt évre/1957-re 1,60 %-os önköltség csökkentési feladatot kapott, ezzel szemben a tényleges önköltségcsökkentés 0,79 %-ot ért el, amelynek kapcsán 624 ezer lej megtakarítást valósítottak meg az önköltségcsökkentés révén.

1958-ban a munkatermelékenység emelése, a jobb munkaszervezés és a terv ütemes teljesítése eredményesen befolyásolta tartományunk iparában az önköltség alakulását. Tartományunk ipari vállalatainak nagy többsége teljesítette az önköltség csökkentésére előírányzott tervfeladatát. Különösen jó eredményeket értek el a Nehézipari Minisztériumhoz tartozó vállalatok, továbbá a fafeldolgozó tröszt vállalatai, a „Dózsa György” textilgyár, a „Bernát Andor” cukorgyár, amely egymagában a múlt évben 2 620 000 lejes önköltségcsökkentést valósított meg. Az állami helyiipari vállalatok közül a „Lázár Ödön”, az „Ilefor” vállalatok jártak az élen az önköltség csökkentésében. Tartományi viszonylatban az 1958. év III. évnegyedében az ipari vállalatok az önköltség csökkentése révén több mint 20 millió lej terven felüli megtakarítást értek el.

Az 1957-es és 1958-as év tapasztalatai azt bizonyítják, hogy tartományunk iparának jelentős tartalékai vannak az önköltség csökkentése terén. Vállalataink munkásai, technikusai és tisztviselői a pártszervezetek vezetésével arra törekednek, hogy felszínre hozzák ezeket a tartalékokat, s minél nagyobb terven felüli megtakarítással járuljanak hozzá népgazdaságunk fejlesztéséhez. Az RMP KV 1958. novemberi plenáris ülése által kijelölt feladatok teljesítése érdekében tartományunk dolgozói lelkesen kapcsolódtak be a 8 fővárosi vállalat által, a minél nagyobb terven felüli megtakarítás eléréséért indított mozgalomba. **A tartomány 96 vállalatának munkaközössége több mint 20 millió lej értékű terven felüli megtakarítást vállalt. 1959 első két hónapjában a vállalatok már közel 6 millió lejt valósítottak meg vállalásaikból.**

A bemutatott adatokból és tényekből megállapítható, hogy a Magyar Autonóm Tartomány ipara a néphatalom éveiben rohamosan fejlődött. Mindez azt bizonyítja, hogy az ország gazdasági felemelkedésével tartományunk gazdasága is állandóan fejlődik s halad a szocializmus felé.

A Magyar Autonóm Tartomány gazdasági fellendülése egyben a termelőerőknek a tartomány különböző vidékei közötti ésszerű elosztásához is vezetett. Nagymértékben megjavult tartományunkban az ipar területi elhelyezése. A tartomány legeldugottabb részében is érezhető az a nagyarányú gazdasági átalakulás, amely a népi hatalom évei alatt tartományunkban kibontakozott.

A Marosvölgyében, amely a burzsoá-földesúri rendszernek éveiben a „siralom völgye@ volt, ma korszerű üzemek és gyárak épültek. Ratosnyán, Palotailván, Maroshévízen ma többszörösen megnövekedett és korszerűsített faipari vállalatokat találunk. Szászrégenben a népi hatalom évei alatt – amint láttuk – korszerű faipari kombináttá fejlődtek a burzsoá-földesúri rendszer kis faipari üzemei. Ugyancsak ebben a városban épült fel az iparivasúti mozdonyjavító műhely. Borszék természeti kincsének, a világhírű borszéki ásványvíznek a kihasználására modern borvíz-töltő állomás épült. A Maros partján emelkedik a galócási korszerű nagyüzem, amely a legtökéletesebb gépekkel felszerelve furnírt és préselt lemezt gyárt állandóan fejlődő bútortiparunk szükségleteinek fedezésére.

Új életre ébredt Gyergyó rajon is. A népi demokrácia éveiben épített gyergyóremetei tejporgyár, a gyergyószentmiklósi modern lenfonoda, az alfalusi lenáztató, a többszörösen kibővített ditrói bútorgyár, az itt épült helyiipari egységek és kisipari termelőszövetkezetek mind, mind a Gyergyói-medence iparosítását jelzik.

A Csík rajonban lévő fakitermelési és -szállítási vállalat, a „November 7” helyiipari vállalat, a kisipari termelőszövetkezetek, a fűrészipari üzem, a csicsói vasúti fűtőház, Balánbánya, a hargitai

kaolinbánya és kaolin mosótelep, a csíkszentsimoni keményítőgyár s a többi ipari termelőegység ezer meg ezer csíki dolgozónak biztosít állandó munkát és megélhetést.

A Háromszéki medencében is új élet sarjadt az iparosítás nyomán. A sepsiszentgyörgyi textilgyár, amely a háború előtt kisméretű volt és elavult berendezéssel volt ellátva, korszerű gépekkel felszerelt nagyüzemmé fejlődött. A köpenci szénmedencében új bányák nyíltak meg, most épül a baróti brikettáló üzem. A korszerű cigarettagyár Sepsiszentgyörgyön, a kézdivásárhelyi „Gábor Áron” helyiipari vállalat, a termelészövetkezetek új egységei, a Baróton most épülő tejsűrítő üzem mind, mind azt jelzik, hogy a Háromszéki medencében a népi hatalom évei alatt gyökeresen megváltozott az élet.

A Kis- és Nagyöküllő völgyeiben is nagyarányú átalakulások következtek be. Gyulakután épült fel hazánk egyik legnagyobb hőerőműve. A szovátai és az udvarhelyi több millió lej beruházással felszerelt és kibővített fűrészipari vállalatokban mind több és több munkás dolgozik. A kisipari termelészövetkezetek, a korszerű gépekkel felszerelt parajdi sóbánya, a több mint 130 éves düledező vlahicai olvasztókemence romjain ma újonnan épített kohók, tágas, modern műszaki berendezéssel ellátott öntőde hirdeti, hogy tartományunk ezen vidékén is pezsdülő élet kezdődött el.

Népi hatalmunk évei alatt a Magyar Autonóm Tartomány ipara hatalmasat fejlődött. Az eltelt 15 év alatt tartományunk ipara többet fejlődött, mint a tőkés/földesúri rendszer 100 éve alatt. Ez a gyorsütemű fejlődés annak köszönhető, hogy hazánk munkásosztálya, szövetségben a dolgozó parasztsággal, kiragadta a kizsákmányoló osztályok kezéből a hatalmat, s megteremtette a proletárdiktatúrát.

Csak a proletariátus diktatúrájának a kivívása tette lehetővé a tőkés ipari üzemek államosítását, a burzsoázia gazdasági hatalmának a megdöntését, s az új, szocialista termelési viszonyok megteremtését, melyek tág teret nyitottak meg hazánk és tartományunk iparának fejlődése előtt.

Az új, szocialista termelési viszonyok hazánk, s ezen belül tartományunk iparfejlesztésére nyújtott lehetőségeit a Román Munkáspárt által vezetett népi demokratikus állam mindenkor valósággá változtatta.

Ezek a termelési viszonyok, amelyek teljesen összhangban vannak a termelőerők színvonalával, továbbra is biztosítják iparunk gyorsütemű fejlesztését, s ezen keresztül a dolgozók életszínvonalának szakadatlan növekedését.

Jelenleg a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének irányításával készül hazánk 15 éves távlati terve, amely meg fogja határozni az ország, s ezen belül a Magyar Autonóm Tartomány iparának további fejlődését.

Bizalommal tekintünk tehát a jövőbe, mert olyan hazában élünk, ahol a marx-lenini pártja által vezetett munkásosztály van hatalmon, ahol az ipari, s döntő többségében már a mezőgazdasági termelési eszközök is társadalmi tulajdonban vannak, s ennek következtében a termelést a dolgozó lakosság életszínvonalának emelése, a dolgozók életkörülményeinek állandó javítása érdekében szervezik meg.

III. FEJEZET

A NAGYÜZEMI SZOCIALISTA MEZŐGAZDASÁG ÚTJÁN

A főbb termelőeszközök államosítása (1948) után iparunk gyors ütemben kezdett fejlődni. A szocialista termelési viszonyok meghonosodása az iparban azt eredményezte, hogy iparunk nagy léptekkel haladt előre a bővített szocialista újratermelés alapján. Ennek eredményeként pedig egyre nagyobb számú munkást kellett foglalkoztatni, melynek ellátásához mind több növényi és állati eredetű élelmiszerre volt szükség. Ezzel egyidejűleg a könnyűipari- és élelmiszerárak nyersanyaga iránti szükséglet is nagymértékben megnövekedett. Ezeket az igényeket mezőgazdálkodásunk, ahol régi, elavult termelési viszonyok uralkodtak, nem volt képes kielégíteni.

Az 1948. évi mezőgazdasági összeírás adatai értelmében, tartományunk mezőgazdaságának birtokviszonyai a következő képet mutatják^{1.40}

	Össz. gazd. száma	0-500 m ²	5000 m ² – 1 ha	1–3 ha	3–5 ha	5–10 ha	10–20 ha	20–50 ha	50 ha
Maros-Torda	65 113	7372	7322	22 836	13 175	10 023	3208	861	316
Csík	33 715	3040	2388	8160	7297	8212	3476	950	190
Udvarhely	27 651	2046	2166	6841	5524	6964	3192	711	207
Háromszék	29 473	3415	3423	8376	5213	5543	2423	815	265
Összesen	155 952	15 873	15 299	46 215	31 209	30 742	12 299	3337	978
%	100	10,2	9,8	29,7	20,0	19,7	7,9	2,1	0,6
Országos %	100	7,5	9,6	35,7	22,8	17,8	5,0	1,1	0,5

Az adatok kiegészítéseképpen meg kell még említenünk, hogy ez a 155 952 gazdaság több mint másfél millió parcellára oszlott, ami azt jelenti, hogy egy átlagos gazdaság legkevesebb 10 parcellából állt.

A táblázatból kitűnik, hogy a legalacsonyabb birtokkategóriába tartozó gazdaságok (0–1 ha) az összes gazdaságoknak 19,8 százalékát tették ki, míg az országos arányszám 17,1 százalék volt. Ezek a gazdaságok nem tudtak termelni még annyi mezőgazdasági terményt sem, amennyi saját szükségleteik kielégítésére kellett. Így jövedelmük és megélhetésük biztosítása érdekében

⁴⁰ Dr. A. Golopenția și P. Onică: *Recensământul agricol din R.P.R. 25 ianuarie 1948. Rezultate provizorii*. Institutul Central de Statistică, 1948. 46. lap.

kénytelenek voltak még rendszeresen bér munkára is vállalkozni, munkaerejüket áruba bocsátani.

A földnélküli parasztok mellett a burzsoá-földesúri rendszer idején ezek a parasztcsaládok biztosították a fakitermelő vállalatok részére az olcsó munkaerőt s ezen keresztül a magas profitot.

A parasztgazdaságok legnépesebb kategóriája az 1–3 ha-ig terjedő gazdaságok, amelyek arányszáma megközelítette a 30 százalékot. E kategóriába tartozó parasztgazdaságok különösen a Székelyföldön, ahol a talaj és éghajlati viszonyok eléggé kedvezőtlenek, nem tudták a parasztcsalád megélhetését biztosítani. Ezért az 1–3 ha-ral rendelkező kisparasztok is arra kényszerültek, hogy napszámba járjanak, hogy gazdaságukon kívül is felhasználják munkaerejüket.

A burzsoá-földesúri rendszer idején ezeket a parasztokat is megtaláltuk, különösen a téli hónapokban, a fakitermelő vállalatokban, mint erdőmunkásokat. Amint később kifejtjük, a kevés földdel rendelkező parasztok nagy tömege a négy székely vármegyében igen kedvezőtlen kihatással volt a faipari munkások munkabér színvonalára.

A következő kategóriába (3–5 ha) tartozó parasztgazdaságok száma szintén igen jelentős. Az összes parasztgazdaságok 20,0 %-át teszik ki. Ezen gazdaságok már lehetővé tették egy parasztcsalád munkaerejének teljes kihasználását, s a parasztcsalád szűkös megélhetését. Ezek egy része a szegényparasztság, egy másik része viszont a középparasztság soraiba tartozott, aszerint, hogy a gazdaság milyen földterületen helyezkedett el, hogyan volt ellátva állatokkal és mezőgazdasági szerszámokkal.

Ami még szembeűnő a táblázatban az, hogy a 10–20 ha, valamint a 20–50 ha közötti gazdaságok száma elég jelentős volt ezen a vidéken. Ebből arra lehet következtetni, hogy a kulákgaz-

daságok eléggé elterjedtek, sőt elterjedtebbek voltak, mint az ország más vidékein.

Emellett a földreform után a négy székely vármegyében még elég jelentős számban voltak földbirtokosok (az 50 ha-on felüli csoport). Ez azzal magyarázható, hogy a közölt birtokstatisztika az erdőterületet is magában foglalja, amelyre az 1945-ös földreform nem terjedt ki.⁴¹

Az adatok azt bizonyítják, hogy – akárcsak országos viszonylatban – tartományunkban is a szocializmus építésének kezdeti időszakában a kisparaszti gazdaságok voltak túlsúlyban. A marxizmus-leninizmus arra tanít, hogy a kisparaszti gazdaságok nem tudják a mezőgazdasági termelést arra a színvonalra felemelni, amelyet az ipar és a mezőgazdaság közötti nagy társadalmi munkamegosztás megkövetel. A kisárutermelő parasztgazdaságok nemcsak, hogy nem tudják megvalósítani a bővített újratermelést, hanem igen sokszor még az egyszerű újratermelésre sem képesek.

Ugyanakkor, amíg a mezőgazdasági termelés uralkodó formája az egyéni kisgazdaság, megmarad a falvakon a burzsoá gazdasági rend bázisa, mindaddig a szegényparasztságot és a középparasztok jelentős részét kizsákmányolja a falusi burzsoázia. A kisárutermelés rendszere tehát nem szabadítja meg a paraszti tömegeket a nyomortól és az elnyomatástól.

Ellentmondás jött létre a termelőeszközök társadalmi tulajdonán alapuló és korszerű technikával rendelkező szocialista nagyipar és a kezdetleges technikával rendelkező, s a termelési eszközök magántulajdonán alapuló kisgazdaságok között. Ezt az ellentmondást megoldani csak a kisparaszti gazdaságoknak a nagyüzemi szocialista mezőgazdaság útjára vezetésével lehet. Át kellett tehát térni a nagyüzemi szocialista mezőgazdaság létrehozására, hogy felszámoljuk a mezőgazdaság elmaradottságát, hogy emeljük a dolgozó parasztság életszínvonalát, hogy megszüntessük a tőkés termelés utolsó maradványait.

Hazánkban a mezőgazdaság szocialista átalakításának nagyszerű programját, Lenin tanításaira és a Szovjetunió tapasztalataira támaszkodva, az RMP KV-nek 1949. március 3–5-i plenáris ülése dolgozta ki. A

⁴¹ Köztudomású, hogy a Székelyföld természeti adottságai következtében az erdővel borított terület az összterületnek sokkal nagyobb részét öleli fel (38,3 %), mint az ország más vidékein (26-27 %). A Székelyföld erdővel fedett területeinek jelentős része viszont a nagytőkések és földbirtokosok kezében összpontosult, nem egy 5000 ha-nál is nagyobb magántulajdonban lévő erdőbirtok is volt (Bánffyok, Kemények, Zabolai Mikek, Grödl stb.). Ebből következik, hogy az erdők államosítása, amelyet később hajtottak végre, igen nagyjelentőségű változást idézett elő a székelyföldi tulajdonviszonyokban. Az erdők államosításával az összes erdők az egész nép tulajdonába mentek át. Ezzel a Székelyföldön is a dolgozó nép vette gondozásába (kezelésbe) az erdőket, megszűnt azok féktelen pusztítása, s az ésszerűtlen erdőirtást felváltotta a tudományos alapokra helyezett erdőgazdálkodás.

plenáris ülés határozata értelmében a mezőgazdaság szocialista átalakítása a kis és közepes parasztgazdaságok önkéntes szövetkezeti tömörülése útján kell megvalósuljon.

1. A szocialista termelési viszonyok kialakulási folyamata tartományunk falvaiban

Hazánkban és tartományunkban is a mezőgazdaság szövetkezetesítésének folyamata a Román Munkáspárt Központi Vezetősége 1949. március 3–5-i plenáris ülésének nagyjelentőségű határozata nyomán indult meg. A plenáris ülés által meghatározott irányvonal alapján, amelyet teljes mértékben igazolt az azóta eltelt évtized, tartományunkban döntő jelentőségű sikereket értünk el a falvakon a szocializmus építésében.

„Az egyéni gazdálkodásról a szocialista gazdálkodásra való áttérés mélyreható változást tételez fel a falusi kistermelők tudatában. Ahhoz, hogy ezek a változások végbemenjenek, a mezőgazdaság szocialista átalakításához szükséges anyagi alapok létrehozásával egyidejűleg türelmes, kitartó nevelőmunkát kell kifejteni a dolgozó parasztok között, mégpedig a közös munka szellemében, s elsősorban a példa erejével kell meggyőzni őket a szocialista gazdaság felsőbbrendűségéről. Éppen ezért pártunk a mezőgazdaság fokozatos szocialista átalakításának politikáját folytatja, a dolgozó parasztság önkéntes hozzájárulását illető elv szigorú tiszteletben tartása alapján.”⁴²

1949-től, az első kollektív gazdaság megalakulásától kezdve, tartományunkban a párt politikai munkája és a dolgozó parasztoknak a szövetkezeti gazdálkodás előnyeiről való személyes meggyőzése eredményeképpen jelentős mértékben bővült a mezőgazdaság szövetkezeti szocialista szektora.

A Magyar Autonóm Tartomány termelőszövetkezeteinek fejlődése 1949 és 1958. december 31. között a következő képet mutatja.⁴³

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Kollektív gazd.	1	80	83	104	119	122	123	125	128	132
Társulás	–	–	–	33	56	72	135	199	303	515
Járadékos termelő szövetkezet	–	–	–	–	–	–	–	2	2	2
ÖSSZESEN:	1	80	83	137	175	194	258	326	433	649

A táblázatból mindenekelőtt a termelő szövetkezetek különböző formáinak megjelenési időpontja ötlük szemünkbe.

A mezőgazdaság szövetkezetesítésének megkezdésekor a Magyar Autonóm Tartomány területén a mezőgazdasági szövetkezeteknek csak egyetlen formája jött létre: a kollektív gazdaság.

A Román Munkáspárt Központi Vezetőségének 1951. szeptember 18-i határozata nyomán tartományunkban is megkezdődött a mezőgazdasági termelőszövetkezetek alacsonyabb formáinak szervezése. **Az említett határozat ugyanis megállapítja: „A szocializmus falun való építése terén pártunk munkájának egyik fő foygatékossága az, hogy noha**

⁴² Gh. Gheorghiu-Dej: *Jelentés a Román Munkáspárt Központi Vezetősége 1958. november 26-28-i plenáris ülésén.* (?) 24. lap.

⁴³ Az adatok az év végi helyzetet tükrözik.

a KV 1949 márciusi plenáris ülése felhívta a figyelmet a dolgozó parasztság különféle munkatársulási formáinak rendkívüli jelentőségére, ezek nem foglalkoztatták állandóan a pártot letről felig, s nem dolgozták ki a mezőgazdasági társulások szervezeti formáit és működési elveit sem.” Ez a megállapítás vonatkozott a tartomány területén akkor működött pártszervekre is.

Az 1956. évben a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének júliusi határozata alapján megjelennek tartományunk területén is a járadékos termelőszövetkezetek. Ezeknek azonban, amint az a táblázatból kitűnik a mezőgazdaság szocialista átalakításában tartományunkban nagyon kis jelentőségük van.

Amennyiben a termelőszövetkezetek növekedésének ütemét vizsgáljuk, azt látjuk, hogy bár számuk évről-évre növekszik, a növekedés üteme nem egyforma, hanem nagyon hullámzó.

1950-ben, egyetlen év alatt, 79 kollektív gazdaság alakult. A következő évben a növekedés **erőteljesen**/lényegesen meglassul, mindössze 3 kollektív gazdaság jön létre. 1952-ben a kollektív gazdaságok száma újabb 21 egységgel szaporodik s ezek mellett még 35 mezőgazdasági társulás is létrejön. Így tehát 1952-ben a mezőgazdasági termelőszövetkezetek száma tartományunkban 54 új egységgel gyarapszik.

A következő években a mezőgazdaság szövetkezetesítése tartományunkban **igen-igen**/viszonylag lassan halad előre. 1953-ban 38, 1954-ben 19, 1955-ben 64 új mezőgazdasági termelőszövetkezet alakul. Ezek nagy része társulás.

A Román Munkáspárt II. kongresszusának határozatai és útmutatásai nyomán a mezőgazdaság szövetkezetesítésének folyamata tartományunkban lendületet kap. A Magyar Autonóm Tartomány pártbizottságának 1956. február 9-i plenáris ülése a II. pártkongresszus útmutatásai alapján elemezte a mezőgazdaság szövetkezetesítésének folyamatát, s megállapította, hogy tartományunkban minden lehetőség megvan arra, hogy lényegesen meggyorsítsuk a mezőgazdaság szocialista átalakításának ütemét. Ennek érdekében azonban fel kell számolni azt a káros

nézetet és magatartást, amely az 1953–1955-ös években tartományunk helyi párt- és állami szerveinél jelentkezett, mégpedig azt, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezetek önmaguktól jönnek létre, hogy a kisárutermelő mezőgazdaság önmagától, spontánul átváltozik magasabbrendű szocialista mezőgazdasággá. A mezőgazdaság szocialista átalakításának folyamatát a pártszerveknek, az államhatalom helyi szerveinek irányítani, szervezni kell. Népszerűsíteni kell tehát kollektív gazdaságaink és társulásaink eddig elért eredményeit, a rajoni pártbizottságoknak és a néptanácsok végrehajtó bizottságainak meg kell szerveznie a még egyénileg gazdálkodó parasztok látogatásait a jól működő kollektív gazdaságokba, meg kell erősíteni a falusi pártbizottságokat és alapszervezeteket.

Ezeknek az útmutatásoknak értelmében a rajoni pártbizottságok és néptanácsok fokozták a politikai és szervező munkát a falvakon. Az 1956-os évben tartományunkban napirenden vannak az egyénileg dolgozó parasztok és a termelőszövetkezetek parasztjai között a tapasztalatcserék. A politikai szervező munka fokozása eredményekhez vezetett. 1956-ban tartományunkban két új kollektív gazdaság, két járadékos termelőszövetkezet és 64 társulás alakult, vagyis összesen 68 új termelőszövetkezeti egység.

Az eredmények, habár az előző éveket meghaladták, nem voltak kielégítőek. A mezőgazdaság szövetkezetesítésének üteme még így is igen lassú volt. Ezen eredmények ellenére ebben az időben a Magyar Autonóm Tartomány utolsó előtti helyet foglalt el a tartományok között a mezőgazdaság szövetkezetesítésének fokát illetően. Ilyen ütem mellett a tartományi pártbizottság nem látta biztosítva a II. ötéves tervből tartományunk mezőgazdaságára háruló feladatok teljesítését, s ezért 1957 augusztusában tartott plenáris ülésén elhatározta, hogy újabb lendületet kell adni falvainkon a politikai-szervező munkának.

A tartományi pártbizottság plenáris ülése megállapította, hogy különösen Gyergyó, Csík és Marosvásárhely rajonokban észlelhető nagy lemaradás a mezőgazdaság szövetkezetesítése terén. Ezekben a rajonokban ugyanis az a téves és káros felfogás terjedt el, hogy

hazánk ezen vidékének „különleges sajátosságai” vannak, melyek megnehezítik a mezőgazdaság szövetkezetesítését. Ez az állítás nem állta meg a helyét, mert a Magyar Autonóm Tartományban is megvoltak és megvannak a mezőgazdaság szocialista átalakításának a feltételei éppen úgy, mint az ország más vidékein. Egyes rajonok vezető káderei „a különleges helyzetre” való hivatkozással, meggyőző-politikai munkájuk fogyatékoságait igyekeztek tehát takargatni. A tartományi pártbizottság 1957. augusztus 10-i plenáris ülése állást foglalt és elítélte ezt a káros felfogást, amely tartományunkban fékezőleg hatott a mezőgazdaság szocialista átalakítására.

Csupor Lajos elvtárs, az RMP KV-nek tagja, a Magyar Autonóm Tartomány pártbizottságának első titkára 1959. január 17–18-án tartott tartományi pártkonferencián a következőképpen értékelte ki ennek a plenáris ülésnek a jelentőségét: „A kollektív bölcsesség nagyszerű megnyilvánulása volt a tartományi pártbizottság 1957. augusztusi plenáris ülése, ahol a résztvevők kommunista felelősségérzettel vitatták meg a mezőgazdaság átalakításának kérdéseit.

Elemelve az említett határozat gyakorlati megvalósításában elért eredményeket, megállapíthatjuk, hogy a határozat szellemében tartományi viszonylatban gyökeres fordulat állt be a mezőgazdaság szocialista átalakításáért folytatott politikai-szervezési tevékenységben. Az előző évekhez viszonyítva, lényegesen megnövekedtek az eredmények.”⁴⁴

A tartományi pártbizottság 1957. augusztusi plenáris ülését követő időben széleskörű politikai-felvilágosító munka kezdődött meg a falvakon. Népszerűsítették a meglévő szövetkezeti egységek eredményeit, a vezető káderek hosszabb ideig tartózkodtak a falvakon a dolgozó parasztok között. A plenáris ülést követő időben lényegesen megjavult a mezőgazdaság szocialista átalakítása érdekében kifejtett pártpropaganda és a tömegek kulturális nevelése. Mindezek eredményeképpen 1957. év második felében közel annyi szövetkezeti egység alakult,

⁴⁴ *Vörös Zászló*, 1959. január 10.

mint az 1952–1955-ös időszakban.

Amint a táblázatból kitűnik, a mezőgazdaság szövetkezetesítése tartományunkban a mezőgazdasági szocialista szektor dolgozóinak konstancai tanácskozása után újult lendületet kapott. Gh. Gheorghiu-Dej elvtársnak itt elhangzott útmutatásai felvértezték párt- és állami funkcionáriusainkat azokkal a teendőkkel, amelyeket ennek a nagyfontosságú feladatnak a sikeres véghezvitele megkövetel, s ugyanakkor tudatosították dolgozó parasztságunkban a nagyüzemi mezőgazdálkodás előnyeit és felsőbbrendűségét.

A konstancai tanácskozásnak tartományunk mezőgazdasága szövetkezetesítésére gyakorolt jótékony hatását csak azután tudjuk igazán lemérni, miután, a szövetkezetekbe tömörült családok számának és a szövetkezetesített területnek a fejlődését is megvizsgáljuk. Annyit már most megállapíthatunk, hogy míg 1958 első négy hónapjában átlagosan 10 mezőgazdasági termelészövetkezeti egység jött létre tartományunkban, addig a konstancai tanácskozást követő 8 hónapban átlagosan 27 mezőgazdasági termelészövetkezeti egység, vagyis közel 4-szer annyi, mint a tanácskozás előtt. Tartományunkban 1958-ban összesen 231 új termelészövetkezeti egység jött létre. Ennek ellenére a termelészövetkezetek száma csak 216-tal növekedett. Ugyanis a 4 új kollektív gazdaság közül 3 társulásból alakult át, 12 meglévő társulás viszont nagyobb társulásokba olvadt be.

1958. év végén tartományunkban 649 mezőgazdasági termelészövetkezeti egység működött. Számuk azonban napról napra szaporodik.

A termelészövetkezetek különböző formáinak fejlődési ütemét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy míg a kollektív gazdaságok száma 1952-höz viszonyítva 1958. december 31-ig 26 %-kal növekedett, addig a mezőgazdasági társulások száma több mint 15-szörösére emelkedett. **A társulások növekedési üteme tehát jóval meghaladja a kollektív gazdaságok növekedési ütemét.** A társulások

számának ez a nagyarányú emelkedése 1957-ben kezdődik. Ebben az évben 104 új társulás jön létre. A megalakult 104 társulás közül 65 állattenyésztő jellegű.

A társulások száma 1958-ban erőteljesen növekszik, amikor is 227 társulás alakul. Meg kell említenünk, hogy 1958-ban a társulások alakulásában minőségi változás történt. Egészen 1958-ig ugyanis a földművesek mezőgazdasági területüknek csak egy részével léptek be a társulásokba. Az elmúlt évben a tartományi pártszerveknek felvilágosító munkája nyomán a dolgozó parasztság felismerte, hogy sokkal eredményesebb a termelés, ha egész földterületével belép a társulásba. Ennek eredményeképpen 1958 végén tartományunkban már 130 olyan falu volt, ahol az összes dolgozó földművesek teljes földterületükkel társultak.

A termelőszövetkezetek számának fejlődéséből, anélkül, hogy figyelembe vennénk a szövetkezetekbe tömörült családok számát és a szövetkezetesített terület nagyságát, a mezőgazdaság szövetkezeti alakulatának **elterjedését/súlyát** tartományunkban megállapítani nem tudjuk. Ezért a szövetkezetek számának fejlődése mellett meg kell vizsgálnunk azt is, milyen mértékben növekedett a termelőszövetkezetek taglétszáma és mezőgazdasági területe.

A termelőszövetkezetekbe tömörült családok **fejlődése/száma**

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Kollektív gazd.	73	6284	7253	10 005	10 971	11 444	11 572	12 093	13 512	15 175
Társulás	–	–	–	726	1805	2544	3174	5814	14 595	51 267
Járadékos tsz.	–	–	–	–	–	–	–	30	30	35
Összesen	73	6284	7253	10 731	12 776	13 988	14 746	17 937	28 137	66 477

Amennyiben a termelőszövetkezetekbe belépett családok számát vizsgáljuk, azt látjuk, hogy 1956-ig **ezek növekedése lassúbb, mint a szövetkezetek számának növekedése**/ezek növekedése lemaradt a szövetkezetek számának növekedése mögött. Ameddig a szövetkezetek száma 1952-höz

viszonyítva 1956. december 31-ig 238 %-ra, addig a taglétszám csak 167 %-ra emelkedett. Ennek következtében 1956-ig egy termelőszövetkezetre átlagosan évről évre mind kevesebb és kevesebb család esik. Amíg 1952-ben egy termelőszövetkezeti egységre átlagosan 78 parasztgazdaság jutott, addig 1956-ban mindössze 54.

1957-ben a tartományi pártbizottság augusztus 10-i plenáris ülésének hatására ezen a téren is fordulat következett be. 1956-hoz viszonyítva a termelőszövetkezetek száma 132 %-os növekedést mutat, a taglétszám viszont 157 %-ban nőtt. Ennek következtében egy termelőszövetkezetre 1957 végén már 65 parasztcsalád jutott.

Az 1957. évben megkezdődött fordulat 1958-ban teljesezett ki. Az elmúlt év végén egy termelőszövetkezeti egységbe átlagosan 100 család tömörült. 1958-ban – különösen a konstancai tanácskozást követő időben – számos falu dolgozó parasztjai egyszerre, teljes földterülettel társulást alakítottak. Ez a mozgalom Udvarhely és Székelykeresztúr rajonokból indult ki, s áterjedt Gyergyó, Csík és Sepsiszentgyörgy rajonokra is. Ennek következtében Székelykeresztúr rajon 1959 januárjában, Sepsiszentgyörgy rajon pedig 1959 márciusában a teljesen szövetkezetesített rajonok sorába lépett. Udvarhely rajon ez év áprilisában nagyvonalakban szövetkezetesített rajon lett, ugyancsak a teljes szövetkezetesítés küszöbén áll Kézdivásárhely és Gyergyó rajon is, ahol Tölgyes, Gődücs, Szárhegy, Csomafalva, Gyergyóremete, Újfalu, Kilyénfalva, Tekerőpatak, Gyergyószentmiklós, Vasláb, Marosfő már teljesen szövetkezetesített helységek.

A termelőszövetkezetekbe belépett parasztcsaládok számát véve alapul 1958 végén, tartományunk parasztgazdaságainak 38,49 %-a tömörült termelőszövetkezetbe az 1957. évi 16,7 %-kal szemben. Amennyiben a termelőszövetkezetekbe tömörült parasztgazdaságokat termelőszövetkezeti formánként vizsgáljuk, a következő képet kapjuk: kollektív gazdaságokba tartományunk parasztságának 8,79 %-a, járadékos mezőgazdasági termelőszövetkezetekbe 0,02 %-a, és a társulásokba 29,68 %-a. Ezek a számok azt bizonyítják, hogy tartományunkban a legelterjedtebb szövetkezeti forma a mezőgazdasági társulás.

A mezőgazdasági terület szövetkezetesítésének fejlődése (ha)

	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Kollektív gazd.	295	25 360	25 490	37 030	42 266	45 729	46 813	47 900	49 953	53 971
Társulás	–	–	–	2162	2572	3832	5038	8483	13 936	107 980
Járadékos tsz.	–	–	–	–	–	–	–	80	80	96
Összesen	295	25 360	25 490	39 192	44 838	49 661	51 852	56 463	63 969	162 047

Amint látható, a szövetkezetesített terület fejlődése 1957-ig jóval lassúbb ütemű, mint a szövetkezetek számának, illetve taglétszámának fejlődési üteme. Miközben a taglétszám 1952–1957 között majdnem 3-szorosára növekedett, addig a szövetkezetesített terület még kétszeresére sem. Így az egy szövetkezeti családra eső földterület csökken. 1952-ben egy termelőszövetkezetbe tömörült családra 3,1 ha föld jutott, 1957-ben csak 2,2 ha.

Ennek két fő oka volt:

a) Mindenekelőtt az, hogy 1957 végéig a termelőszövetkezeti mozgalom élén a földnélküli parasztok és a szegényparasztok állottak. A középparasztság még nem indult el tömegesen a mezőgazdaság szövetkezetesítésének útján. A parasztság előbb említett rétegeinek vagy egyáltalán nem, vagy pedig kevés földje volt. Ezzel magyarázható többek között az a tény, hogy az egy kollektivista családra eső földterület az 1952. évi 3,5 ha-ról 1957-ig 2,8 ha-ra csökkent.

b) Annak a ténynek, hogy az egy termelőszövetkezeti családra eső földterület 1957-ig csökkent, egy másik oka... Ennek legfőbb oka abban keresendő, hogy a parasztok az első években kísérletként földterületüknek viszonylag csak egy kis részével léptek be a társulásokba, hogy kitapasztalják a nagyüzemi mezőgazdálkodást. Ennek következtében egy társult parasztra 1957 végén átlagosan még 1 ha földterület sem esett.

1958-ban ezen a téren is gyökeres fordulat állott be. Az addig alakult kollektív gazdaságok és társulások eredményei, valamint a párt- és állami szervek által végzett politikai-felvilágosító munka következtében tartományunk parasztságának nagyrésze

meggyőződött a nagyüzemi mezőgazdálkodás előnyeiről. A középparasztok ma már nem húzódoznak a termelőszövetkezetektől, 1958 végén egy kollektivista családra átlagosan már 3,5 ha mezőgazdasági terület jut. Míg 1958-ig a társult parasztok földterületüknek átlagosan 70-75 százalékát egyénileg művelték, addig 1958 végén a **helyzet megfordult tartományi viszonylatban**/a helyzetben fordulat állt be. A dolgozó parasztok a földterületük 74,82 %-ával társultak, s csak a fennmaradó 25 %-át művelték egyénileg. Az elmúlt év végén egy társult parasztcsaládra átlagosan 2,10 ha esett.

Tartományunk termelőszövetkezetei 1958 végén a mezőgazdasági területnek 33,35 százalékát ölelték fel, az 1957. évi 13,8 százalékkal szemben. A mezőgazdasági terület szövetkezetesítésének foka tehát még valamivel alacsonyabb, mint a parasztgazdaságok szövetkezetesítésének foka. Ez azzal magyarázható, hogy a dolgozó parasztok tartományi viszonylatban földterületüknek csak mintegy 75 százalékkal társultak, a fennmaradó 25 százalékot még egyénileg művelik.

A mezőgazdaság szocialista átalakítása tartományunkban nem zárult le. 1959 első két hónapjában további sikereket értünk el ezen a téren, a szövetkezetesített terület közel 30 ezer ha-ral gyarapodott, s ennek következtében tartományunkban 1959 március elején az összmezőgazdasági terület 38,67 százaléka van szövetkezetesítve. Ennek eredményeként tartományunk mezőgazdasági összterületének közel 60 százaléka a fenti időpontban a szocialista szektorhoz tartozik.

Amint már említettük, ez év **március**/április végéig Székelykeresztúr, Sepsiszentgyörgy és Udvarhely rajonokban a mezőgazdaság szövetkezetesítése befejeződött. A szövetkezetesítés befejezéséhez közelednek Kézdivásárhely és Gyergyószentmiklós rajonok.

Mogyorós Sándor elvtárs, a Román Munkáspárt Központi Vezetősége politbüro-jának tagja, az 1959. január 17–18-i tartományi pártkonferencián tartott beszédében, kiemelve tartományunkban az utóbbi két évben a mezőgazdaság szocialista átalakításában elért sikereket, a következőket mondotta: „A Központi Vezetőség, és személyesen Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs is elismerését fejezi ki az elvtársaknak a mező-

gazdaság szocialista átalakítása terén elért eredményekért, értékeli azt, hogy bevonták a dolgozó földműveseket és a föld jelentős részét társas gazdaságokba, amelyekben közösen dolgozva a tagok megtanulják a szocialista mezőgazdálkodás abc-jét.”⁴⁵

A mezőgazdaság szövetkezetesítésének tartományunkban a legfőbb tapasztalata az, hogy ez a folyamat igen nagy mértékben a helyi párt- és állami szervek helyes és állandó politikai és szervező munkájától függ, attól, hogyan győzik meg ezek a szervek konkrét érvekkel a még egyénileg gazdálkodó parasztokat a szocialista gazdálkodási mód előnyeiről. Elsősorban azokban a rajonokban értek el eredményeket, ahol állandó politikai-nevelő munkát fejtettek ki a dolgozó parasztok között, ahol népszerűsítették a meglévő szövetkezeti egységek eredményeit, konkrét munkába állították a helyi erőket, szigorúan tiszteletben tartották az önkéntesség elvét, és a vezető káderek **huzamosabb ideig tartózkodtak a dolgozó parasztok között**/személyesen törődtek ennek a munkának a jó előmenetelével. S ez ennek a forradalmi átalakulásnak a lényegéből fakad. **Amíg a múlt forradalmi átalakulásait a haladó osztályok alulról jövő nyomása valósította meg**/Amíg az előző forradalmi átalakulásokat a néptömegek alulról jövő nyomása a leghaladottabb osztály, a munkásosztály és annak maixi-lenini pártja vezetésével valósította meg, addig ez a forradalmi átalakulás felülről, az államhatalom kezdeményezésére megy végbe, amelyet alulról, a dolgozó parasztok széles tömegei támogatnak. Ez azt jelenti, hogy a politikai-szervező munka hiánya vagy lankadása esetén a mezőgazdaság szocialista átalakítása is lankad. Ez a magyarázata annak, hogy a mezőgazdaság szocialista átalakításában lemaradt Régen és Marosvásárhely rajon, jóllehet e rajonok földrajzi fekvésüknél fogva előnyös helyzetben vannak.

A mezőgazdaság szocialista átalakításáért folytatott harc során a politikai-szervező munka fokozása mellett állandóan erősíteni kell mezőgazdaságunk meglévő szocialista egységeit. Hiszen a gazdaságilag erős, jól működő, a tagságnak magas jövedelmet biztosító termelőszövetkezetek győzik meg a legeredményesebben a dolgozó parasztságot, s különösen a középparasztságot, a szövetkezeti gazdálkodás felsőbbrendűségéről. Ezért az RMP Magyar Autonóm Tartományi bizott-

⁴⁵ *Vörös Zászló*, 1959. január 24.

sága – a konstancai értekezlet tanulságait figyelembe véve – 1958. április 13-án tartott plenáris ülésén, a helyi párt- és állami szervek előtt álló egyik legfontosabb feladatként a meglévő mezőgazdasági szövetkezetek megerősítését jelölte meg.

Amint az elmondottakból kitűnik, az RMP KV-nek 1949. március 3–5-i plenáris ülésén meghatározott irányvonala alapján tartományunkban a szocializmus építésében döntő jelentőségű sikereket értünk el. Tartományunk dolgozó parasztságának évről évre egyre szélesebb tömegei győződtek meg arról, hogy csak a szocialista nagyüzemi mezőgazdaság biztosítja számukra a **bőséges életet**/az anyagi jólétet, s így határozottan és bizalommal léptek a párt mutatta útra. 1959 márciusában tartományunkban a mezőgazdaság szocialista szektora az összterületnek közel 60 százalékára terjedt ki.

A Magyar Autonóm Tartományban a mezőgazdaság szövetkezetesítése terén elért sikerek **hathatósan**/is hozzájárultak ahhoz, hogy hazánkban 1959 márciusában a mezőgazdaság szocialista szektora több mint 8 400 000 hektárra terjedt, vagyis országunk mezőgazdasági területének több mint 60 százalékát ölelte fel. Az ország 3 600 000 parasztcsaládjából több mint 2 millió a kollektív gazdaságok és a társulások tagja volt. Ez az új parasztság, amely felszabadult a kizsákmányolás minden formája alól, a közös munka alapján végzi termelőtevékenységét, elsajátítja és felhasználja a modern technikát, s egyre nagyobb mértékben emeli életszínvonalát.

Ennek ellenére a falvakon még ebben az időben megvoltak a maradványai egyes elavult termelési viszonyoknak, amelyeket a tőkés kulák elemek tartottak fenn, mint például a részes műveltetés, a föld bérbeadása vagy a bérmunka felhasználása a föld megművelésére.

A mezőgazdaság szocialista átalakítása, a parasztság tömeges áramlása a termelőszövetkezetek felé, a dolgozó parasztság öntudatának az emelkedése, a mezőgazdaság szocialista szektorának egyre fokozódó jelentősége a mezőgazdasági össztermelésben különös erővel világított rá a falusi tőkés viszonyok maradványainak elavult jellegére.

Hazánk dolgozó népe egyre inkább közeledik az RMP II. kongresszusán meghatározott alapvető feladat teljesítéséhez, az egységes szocialista gazdaság megteremtéséhez. Folyamatban van a népgazdaság 1960–1965. évi fejlesztési tervének a kidolgozása, amely tervet megvitatás

végezt a dolgozók elé terjesztenek – majd jóváhagyásra az RMP III. kongresszusa elé kerül. Amint Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs mondta: „Az 1960–1965-ös időszakra szóló népgazdasági fejlesztési terv előírásainak megvalósításával népünk nagyvonalakban befejezi a szocializmus építését, és új szakaszba, a szocialista építés kiteljesítésének szakaszába lép.”⁴⁶

Ilyen körülmények között országunk szocializmus felé való előrehaladásának objektív szükségszerűségeként merült fel a tőkés kizsákmányolási viszonyok maradványainak felszámolása a falvakon.

Ez a szükségszerűség hívta életre/Ezt a szükségszerűséget tükrözi a Nagy Nemzetgyűlés Elnöki Tanácsának törvényerejű rendelete, amely megtiltotta a részes művelést vagy a mezőgazdasági területek bérbeadását s azt, hogy a mezőgazdasági termelők bármilyen formában is idegen munkaerőt zsákmányoljanak ki. Azok, akik a törvényerejű rendelet alkalmazása során nem zsákmányolják ki többé mások munkáját, az új társadalmi-gazdasági helyzetüknek megfelelő kategóriába kerülnek, s megszűnnek az előbbi helyzetükből származó adózási vagy más gazdasági jellegű törvényes kötelezettségeik. A népi hatalom lehetővé teszi számukra, hogy becsületesen dolgozzanak, s a többi dolgozóval együtt beilleszkedjenek a szocializmus hazánkban folyó építésébe.

A Nagy Nemzetgyűlés Elnöki Tanácsának törvényerejű rendelete az ember általi kizsákmányolás bármilyen formája maradványainak felszámolására a mezőgazdaságban mind politikai, mind társadalmi szempontból nagy jelentőségű dokumentum, amely az adott objektív valóság keretén belül a falu társadalmi viszonyait szabályozza. A marxizmus-leninizmus azt tanítja, és a nemzetközi munkásmozgalom tapasztalata igazolta, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet szakaszában kötelezően megoldásra váró feladat a kizsákmányolási viszonyok teljes megszüntetése falun is. Amint az a törvényerejű rendelet előírásaiban is kifejezésre jut, pártunk, a marxizmus-leninizmus tanításainak az alapján, alkotó módon és a konkrét történelmi körülményeknek megfelelően oldotta meg ezt a sokrétű és bonyolult feladatot. Ebben áll a törvényerejű rendelet intézkedéseinek nemcsak gyakorlati, hanem elvi, elméleti jelentősége.

⁴⁶ Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs beszámolója az SZKP XXI. rendkívüli kongresszusának munkálatairól. *Előre*, XIII. évf., 3534. szám, 1959. március 8.

E nagy jelentőségű dokumentum nemcsak a falusi, hanem a városi dolgozó tömegek érdekeit is szolgálja, hiszen az elavult termelési viszonyok maradványainak a megszüntetése, az ember ember általi kizsákmányolásnak a teljes felszámolása mellett hozzájárul a szocializmus hadállásainak további megszilárdításához, a szocializmus falusi pozícióinak kifejlődéséhez, a városi és falusi dolgozók életének további javulásához.

A Nagy Nemzetgyűlés Elnöki Tanácsának törvényerejű rendelete azt bizonyítja, hogy hazánk dolgozó népe, élén a munkásosztály pártjával, győzelmet aratott a kizsákmányoló osztályok felett, s most még szilárdabban halad a szocializmus hazánkban való felépítésének az útján.

A győzelem kivívása – amelyet hazánk munkásosztálya a Román Munkáspárt vezetésével a kizsákmányoló osztályok felett az elmúlt történelmi időszakban aratott – az osztályharc feltételei közepette ment végbe.

A földesurak és a nagytőkések felszámolása után még jó ideig fennmaradt a burzsoáziának legszélesebb rétege – a kulákság. Ennek következtében hazánkban, így tartományunkban is, napjainkig megvolt az osztályharc gazdasági alapja. A kulákság, mint a burzsoázia képviselője a falvakon, a szocialista tulajdon gyengítésével, rémhírekkel, sőt egyes esetekben gyűjtogatásokkal és gyilkossággal kísérelte megakadályozni falvainkon a szocializmus építését, a mezőgazdaság szocialista átalakítását, a meglévő termelészövetkezeti egységek gazdasági megszilárdulását.

A Nagy Nemzetgyűlés Elnöki Tanácsának törvényerejű rendelete, amely felszámolja az ember ember általi kizsákmányolás utolsó formáját a falvakon, kihúzza a talajt a falusi burzsoázia lába alól is. A jelenlegi időszakban, éppen ezért, fokozott éberségre van szükség falvainkon, hogy megghiúsítsuk az ellenséges elemek vagy kiszolgálóik bármilyen kísérletét a törvényerejű rendelet alkalmazásának megsértésére s a szocialista építés akadályozására.

A már felszámolt kizsákmányoló osztályok egyes képviselői, akik nem **békéltek meg azzal**/nyugodtak bele, hogy a régi társadalmi viszonyok véglegesen letűntek, arra törekszenek, hogy aláaknázzák népi demokratikus rendszerünket s a szocialista tulajdont, vagyis népi demokratikus rendszerünk gazdasági alapját.

Hazánban azonban a népi hatalom ellenségeinek nincs tömegbázisa. Ezek az elemek a széles néptömegekben nem találnak támogatásra, s így népi demokratikus rendszerünk ellen nem tudnak nyílt akciókat kezdeményezni. Ezért az ellenséges elemek főleg burkolt eszközökhöz folyamodnak: nem riadnak vissza a sikkasztástól, a lopástól, az anyagi javak megsemmisítésétől, a társadalmi tulajdonnak a pazarlásától, a szocialista erkölcs lazításától, azért, hogy aláaknázzák az életszínvonal állandó emelkedését s aláássák a dolgozók bizalmát a népi demokratikus rendszer iránt.

Ezeknek az ellenséges elemeknek a tevékenységét nem lehet elszakítani a határon túli agresszív imperialista körök mesterkedéseitől, akik gyűlölettel tekintenek hazánk minden megvalósítására. A határon túli imperialista agresszív körök, a belső ellenséges és lezüllött elemek felhasználásával megkísérelnek akciókat indítani népi demokratikus rendszerünk gyengítésére.

A szocialista építés vívmányainak megőrzése és továbbfejlesztése állandó forradalmi éberségre kötelezi hazánk minden becsületes dolgozóját, mert csak így tudjuk megghiúsítani az ellenséges elemek mesterkedéseit és sikeresen felépíteni a szocialista társadalmat hazánkban.

Ezt a problémát a mezőgazdaság szocialista átalakítása oldja meg. De a mezőgazdaság szocialista átalakulása nem valósul meg máról holnapra, hanem egy egész történelmi időszakot ölel fel, tehát hosszú folyamat, és igen sok tényezőtől függ.

A mezőgazdaság szocialista átalakításának folyamatát tartományunk területén könyvünk II. fejezetében már bemutattuk. Ebben...

2. A nagyüzemű szocialista mezőgazdaság műszaki-anyagi bázisának megteremtése

A Román Munkáspárt és a Román Népköztársaság kormánya a mezőgazdaság termelőerőinek kifejlesztésére irányuló politikája abból indul ki, hogy sem az egyénileg gazdálkodó parasztgazdaságoknak, sem a mezőgazdasági termelőszövetkezeteknek, amíg meg nem szilárdulnak, nincs meg a lehetőségük arra, hogy korszerű mezőgazdasági felszereléseket vásároljanak, hogy a mezőgazdaság technikai színvonalát megfelelő ütemben emeljék. Ezért a népi demokratikus állam a mezőgazdasági technika korszerűsítésének mondhatni minden feladatát magára vállalta, ami nagyon nagy beruházásokat igényel és igényel.

Az állam, már népi demokratikus forradalmunk második szakaszának kezdetén a mezőgazdaság gépesítésének kiszélesítése érdekében gép- és traktorállományokat hozott létre hazánknak ezen a táján is. Ezek kettős feladatot kellett és kell megoldjanak, a gépi technika, valamint az agrotechnika széleskörű alkalmazásával egyrészt emelik a mezőgazdasági munka termelékenységét és növelik a hektárhozamot, másrészt pedig éppen ezen keresztül nagymértékben hozzájárulnak a dolgozó parasztság átneveléséhez és a szocialista nagyüzem felé való irányításához.

Tartományunk területén a két első GTÁ 1948-ban 85 db. konvencionális traktorral, 41 traktorekével és jelentős mennyiségű

más gépi felszereléssel jött létre. Ettől az időtől kezdve napjainkig állandóan szaporodtak gépállomásaink, és gyarapodott ezek gépellátottsága. 1952-ben már 7 traktorállomásunk volt, amelyek 333 konvencionális traktorral, 244 traktorekével, 151 cséplőgéppel és számos más mezőgazdasági géppel rendelkeztek. 1957-ben ugyan mindössze csak eggyel gyarapodott gépállomásaink száma, de gépi felszereltségük annál rohamosabb fejlődést mutatott, mivel traktorainak száma 333-ról 554-re, cséplőgépeinek száma 151-ről 294-re emelkedett, más gépeinek és felszereléseinek száma pedig megsokszorozódott.

A traktorok számának alakulása a MAT-ban

(1000 ha szántóterületre számítva, ezrekben) 1949–1958 között

	1949	1951	1953	1955	1958
Traktorok száma (15 HP)	1,8	2,5	2,5	3,1	3,7

Ennek eredményeképpen tartományunk gép- és traktorállomásainak állóalapja 1953–1958 között 50 millió lejjel gyarapodott.

Számbeli gyarapodásuk és gépi felszerelésük növekedésének megfelelően GTÁ-ink mind nagyobb és nagyobb földterületeken bizonyították be a gépi munka hatalmas fölényét a kézi munkával szemben.

A GTÁ-k által megművelt terület a kollektív gazdaságok összes gépi művelésre alkalmas területéhez viszonyítva 1949–1958 között a következőképpen alakult (százalékban):

1949	1951	1953	1955	1954	1958
42	62	73	83	89	98

Az adatok önmagukért beszélnek. Kollektív gazdaságainkban a nehéz munkát igénylő munkafolyamatokban a gép csaknem teljes mértékben felváltotta a kézi munkát. Míg 1949-ben 84 903 ha-on végezték a könnyű szántást géppel, addig 1958-ban már 155 760 hektáron. De nemcsak a géppel végzett munka mennyisége növekedett, hanem ezzel egyidőben javult az elvégzett munka minősége is, amit

fényesen bizonyít a dolgozó parasztnak a gépi munkával szembeni új magatartása. Az első időszakban (a GTÁ-k létrejöttekor) a parasztnak egy része kételkedéssel tekintett a GTÁ-k munkájára. Ma már **csaknem teljes mértékben** megszűnt a gépi munkával szembeni bizalmatlanság, a kollektív és társas gazdaságokba tömörült dolgozó parasztnak mellett az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztnak is egyre nagyobb mértékben veszik igénybe a GTÁ-k munkáját. **Tartományunkban 1957-ben már mintegy 11 000 egyénileg gazdálkodó parasztnak dolgoztatott a GTÁ-kal.** A kézi munkának gépi munkával való helyettesítése folytán nagy mértékben megnövekedett tartományunk mezőgazdaságának termelő ereje, ami a hektárhozam emelkedésében jut kifejezésre. Ugyanakkor nagy mértékben megkönnyítette dolgozó parasztságunk munkáját és életfeltételeit. Mindez hozzájárult a dolgozó parasztság átneveléséhez és a szocialista nagyüzem felé való irányításához.

„A GTÁ-knak nagy szerepük volt és van a mezőgazdasági szövetkezetek különböző formáinak gazdasági és szervezeti megerősítésében. Minden GTÁ a mezőgazdasági termelés szervezője és irányítója, a népi demokratikus rend erőteljes támasza kell hogy legyen a mezőgazdaság szocialista átalakításáért vívott harcban”⁴⁷ – mondotta Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs az RMP II. kongresszusán előterjesztett jelentésében.

Az olyan országos jelentőségű feladatok mellett, mint az elvégzett munka minőségének további javítása, a gépek teljesítőképességének fokozása, az önköltség csökkentése és így tovább, GTÁ-inknak sajátos feladataik is vannak. Éspedig: figyelembe véve tartományunk nagy lehetőségeit az állattenyésztés fejlesztésében, GTÁ-inknak arra kell törekedniük – sokkal jobban, mint eddig –, hogy az 1956. júliusi és decemberi párthatározatok szellemében takarmánynövények termesztéséhez, a takarmány készítéséhez, a legelők karbantartásához, valamint az állattenyésztésben előforduló más munkák

⁴⁷ Gh. Gheorghiu-Dej: *Jelentés a Párt II. kongresszusán*. Id. kiad. 115. lap.

gépesítéséhez szükséges gépi felszereléseket biztosítsák.

Tartományunk hegyes vidékein a mezőgazdasági munkák elvégzéséhez könnyű traktorokra van szükség, éppen ezért állandóan növelni kell a könnyű traktorok számát.

A mezőgazdaság technikai színvonalának az emelése azonban nem merül ki a gép- és traktorállomások létesítésében, illetve a mezőgazdasági munkálatok gépesítésében. Az állam, a mezőgazdasági munkák gépesítése mellett tartományunk mezőgazdasági termelésének fellendítése érdekében kísérleti állomásokat létesített, nemesített vetőmagvakkal és fajállatokkal látta el tartományunk mezőgazdasági termelőszövetkezeteit, valamint kis és közepes parasztgazdaságait, ármentesítéssel és az erózió megakadályozásával növelte tartományunk mezőgazdasági területét, fokozatosan biztosította a talajerő feljavítását a műtrágya szakszerű alkalmazásán keresztül; mindezek mellett számos mezőgazdasági szakkádert bocsátott tartományunk rendelkezésére.

A népi hatalom éveiben a tartomány területén két kísérleti állomás alakult. Az első kísérleti állomás Marosszentgyörgyön már 1948-ban létrejött. Ez a kísérleti állomás takarmánynövények és fűfélék, valamint burgonya és len nemesítésével foglalkozik. Különös eredményeket ért el a len nemesítésében, két új rostlen-vonalat állítottak elő. Többek között ennek is köszönhető, hogy tartományunkban a rostlen hektáronkénti hozama az 1935–1938-as évek 5-6 mázsájáról 1957-ben 18-25 mázsára emelkedett. A kukorica nemesítésében is szép eredményeket ért el ez a kísérleti állomás. Három nemesített kukoricafajtát tenyésztett ki, melyek hektáronkénti terméshozamai 4500-5000 kg szemeskukorica között változik.

1956-ban tartományunk területén újabb kísérleti állomás jött létre Csíkszeredán. Ez a csíki és gyergyói hegyes vidék természeti adottságainak megfelelő takarmánynövények és fűfélék nemesítésével foglalkozik.

A tartományunk területén működő kísérleti állomások – amint az az elmondottakból kitűnik – figyelembe veszik ezen vidék természeti feltételeit s főleg az állattenyésztést szolgáló takarmánynövények és legelők, kaszálók terméshozamának

növelése érdekében végeznek kísérleteket, s ezen kívül tartományunk területén kedvező természeti feltételeket találó másik két növény, a len és a burgonya nemesítésével is foglalkoznak.

A tartomány mezőgazdasági termelésének növelése érdekében az állam nemesített vetőmagokkal látja el a mezőgazdasági termelősövetkezeteket és a kis, valamint közepes parasztgazdaságokat. Tartományunk területén is létrehozták az „Agrosem” vállalatot, amelynek feladata a nemesített vetőmagvak termesztésének a megszervezése és a megtermelt nemesített vetőmag szétosztása. A nemesített vetőmagvak termesztése, az „Agrosem” vállalat szervező munkája eredményeként, tartományunk területén az utóbbi években állandó emelkedést mutat. **Ezt bizonyítja az alábbi táblázat.**

		1953	1955	1956
Búza	tonna	4119	4300	4810
Len	tonna	298	2254	3230
Burgonya	tonna	3620	6592	9126

Ezek az eredmények lehetővé tették, hogy már 1956-ban közel 30 000 ha területet nemesített búza-vetőmaggal, 6084 ha területet nemesített burgonya-vetőmaggal vessenek be. Ami a lenmag nemesítését illeti, a táblázatban szereplő mennyiség 19 000 ha területnek nemesített vetőmaggal való bevetését biztosította. Tartományunk területén a lennel bevetett terület 1956-ban mintegy 10 000 ha-t tett ki. Így tehát 1956-ban amellet, hogy biztosítottuk tartományunk egész lentermesztéséhez szükséges nemesített vetőmagot, lehetővé vált a nemesített len-vetőmagnak **tartományunk területéről való kiszállítása is/más tartományok részére történő szállítása is.**

Tartományunk természetes talajviszonyaiból és bemutatásából következik, hogy a növénytermesztés hozamának növelése céljából állandóan gondoskodni kell a talaj termelőképességének fenntartásáról és megjavításáról. Ugyanakkor könyvünk második fejezetében kimutattuk, hogy a kisparaszti gazdaság saját erőire utalva nemhogy nem tudja a talajerőt megjavítani, hanem ellenkezőleg, azt fenntartani sem képes. A kisárutermelés követelményei/körülményei között tehát napról napra romlik a talajnak a termőképessége.

A burzsoá-földesúri rendszer, mint annyi más létfontosságú kérdést, ezt is elhanyagolta. Romániának a múltban nem volt műtrágyagyára, s ugyanakkor a kormány behozatal útján sem biztosította a talajerő fenntartásához és javításához szükséges műtrágyát.

Ezzel szemben népi demokratikus kormányzatunk műtrágyagyárat épített, ami lehetővé teszi, hogy évről évre nagyobb és nagyobb mennyiségű műtrágyát bocsásson a mezőgazdaság, s így tartományunk mezőgazdaságának a rendelkezésére. Így, csak kollektív gazdaságaink az utóbbi négy év alatt 6307 tonna műtrágyát használtak fel 27 825 ha mezőgazdasági terület megtrágyázására.

A tartományi pártbizottság és a tartományi néptanács végrehajtó bizottsága az RMP II. kongresszusa határozatainak alapján a falvak dolgozó parasztságát arra mozgósította, hogy újabb és újabb területeket hódítsanak meg a mezőgazdaságnak. Ennek az akciónak az alapján tartományunk területén 1956-ban és 1957-ben mintegy 5000 ha területet tettek művelhetővé.

1958-ban Kézdivásárhely, Sepsiszentgyörgy, Marosvásárhely, Régen és más rajonokban a lecsapolási munkálatok eredményeként 5620 hektár terület vált használhatóvá. Ez a hazafias akció hatalmas lendületet kapott azáltal, hogy a Magyar Autonóm Tartomány pártbizottsága, valamint a Tartományi Néptanács Végrehajtó bizottsága 1958 novemberében felhívást intézett tartományunk összes kollektivistáihoz, társult és egyénileg gazdálkodó földműveséhez.

A felhívás mozgósította tartományunk dolgozó parasztságát. Közzététele után a Nyárád-völgye 44 falujának dolgozó földművesei elhatározták, hogy önkéntes munkával szabályozni fogják a Nyárád és a Vécke patakokat. A munka 1958-ra és 1959-re van tervezve, melynek során 7800 ha területet ármentesítenek. 1958. november derekán a nagyernyei kollektivisták mintegy 3 km-es szakaszon megkezdték a Kálipatak szabályozását. Ugyanakkor 1959-ben megkezdődött az Olt, a Nagyküküllő, a Feketeügy, Lucz és más áradó vadvizek szabályozása és a Gyergyó rajoni borzonti területek lecsapolása. Ezen munkálatok elvégzésével tartományunkban újabb 17 120 ha földterületet adunk vissza a mezőgazdaságnak.

A II. pártkongresszus irányelveinek a mezőgazdaság fejlesztésére vonatkozó útmutatásai alapján a Magyar Autonóm Tartomány pártbizottsága, a tartomány természeti adottságait figyelembe véve, arra a megállapításra jutott, hogy tartományunkban a mezőgazdasági termelésen belül az állattenyésztésre kell helyezni a fő hangsúlyt. Ennek érdekében úgy irányította a pártszervezeteket, hogy azok behatóan foglalkozzanak az állatállomány fejlesztéséhez szükséges takarmányalap biztosításával és az állatállomány feljavitásával.

A takarmányalap növelése érdekében a helyi párt- és államhatalmi szervek széles körben mozgósították tartományunk dolgozó parasztságát a legelők és kaszálók feljavítására és állandó karbantartására. A falvakban megkezdődött tehát a legelők megtisztítása, trágyázása, valamint a kaszálók megjavítása. Ettől kezdve évente tartományunkban mintegy 40 000-42 000 ha legelőn végeztek gyomirtást, egyengetést és különféle karbantartási munkát.

Ennek az akciónak a során különlegesen szép eredményeket értek el Udvarhely rajonban, ahol a Cekend tetőn lévő Tizenhét falu elnevezésű legelőn 1954-ben mintegy 1300 ha legelőn irtási munkálatokat végeztek, 530 ha-t elegyengettek és nitrogéntrágyával megjavítottak, 100 ha-t feltörtek, bükkönnyel, valamint kapásnövényekkel vetettek be, ugyanakkor 420 ha-on bevezették a szakaszos legeltetést. Továbbá építettek egy 9 km-es csatornát a legelő öntözésére és az állatok itatására.⁴⁸

Ezen **akció**/munkálatok keretében dolgozó parasztjaink nemcsak a legelők tisztítását végezték el, hanem az addig használaton kívül helyezett és tönkrement legelőket visszahódították tartományunk fejlődő állattenyésztése számára. Így 1952-től 1957 végéig 15 700 ha legelőt tettek alkalmassá az állatok nyári takarmányozására. Ezeken a területeken ugyanakkor felülvetési és begyepesítési munkálatokat is végeztek.

Ezzel párhuzamosan a tartományi pártbizottság és a tartományi néptanács végrehajtó bizottsága 1954-ben akciót indított azoknak a hajdani legelőknek a felülvizsgálására, amelyeket 1949–1950-ben, az erdőgazdálkodási üzemterv elkészítésekor tévesen az erdőterületekbe vettek fel. Ez az akció a Csík, Kézdivásárhely, Gyergyó

⁴⁸ Lásd Csupor Lajos: A Magyar Autonóm Tartomány tartományi pártbizottsága első titkára: *Az állattenyésztés fejlesztéséért*. Állami Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1955, 10. lap.

és Maroshévíz rajonok állattenyésztőinek a rajoni pártbizottságokhoz intézett panaszai nyomán indult el. Ennek az akciónak a során mintegy 25 000 ha-ral gyarapodott tartományunk addigi legelőinek területe.

A legelőtisztítási, felülvetési, kosarazási, valamint más munkálatok elvégzése lehetővé tette a legelők befogadó képességének növelését is. Így az 1953. évi hektáronkénti átlag 0,90 **szarvasmarha-egységről**/számosállatról 1956-ban már 1,27 **szarvasmarha-egységre**/számosállatra emelkedett, 1958-ban pedig elérte az 1,42 számosállat befogadó képességet.

Amint már említettük, ennek a nagyfontosságú munkálatnak véghezvitele érdekében a helyi párt- és állami szerveknek sikerült mozgósítani tartományunk dolgozó parasztságát, amit mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy évente önkéntesen 60-75 000 munkanapot végeztek a legelők és kaszálók feljavítása érdekében.

A takarmányalap biztosításával párhuzamosan egész sor intézkedés történt az állatállomány feljavítása érdekében. Az állami gazdaságok legnagyobb része, sok kollektív gazdaság, sőt számos egyénileg gazdálkodó dolgozó paraszt is fajállatokkal cserélte ki a nem megfelelő állatokat. Már 1955-ben a Magyar Autonóm Tartomány szarvasmarha-állományának 70 %-a szimentáli fajta volt, a cigája juhok száma az összjuhállomány 40 százalékát tette ki, a sertésenyésztésben igen elterjedt a nagy fehér és báznai fajta, stb.⁴⁹

Az állatfajok feljavításában nagy szerepet játszott és játszanak a községi fedezettető állomások, amelyek a népi hatalom éveiben faj-tenyészállatokat kaptak. Ma már minden fedezettető állomáson faj-apaállatok vannak. Az apaállatok fenntartásához szükséges takarmányalap biztosítása érdekében minden községben egy bizonyos földterületet kizárólag e célból tartalékoltak és művelnek meg.

Az állatok meddőségének csökkentése és a faj-tenyészállatok jó tulajdonságainak továbbadása érdekében tartományunkban igen

⁴⁹ Csupor Lajos: i. m. 30. lap.

elterjedt a tehenek, juhok, kancák mesterséges megtermékenyítésének módszere. Ennek érdekében 1954-ben két mesterséges megtermékenyítő állomást szerveztek tehenek, ötvenet a juhok és egyet a kancák megtermékenyítésére.

Mindezekon kívül tartományunkban negymértékben fellendült az állatok egészségvédelme. A különböző fertőző betegségek megelőzése céljából rendszeresen védőoltásokban részesítik tartományunk állatállományát. A Magyar Autonóm Tartomány területén 5 állatkórház működik, ahol a beteg állatokat gyógykezelik, ha szükséges, sebészeti beavatkozást is eszközölnek. Ezen kívül 56 állategészségügyi körzet működik, az állatorvosok száma pedig 85.

A tartomány mezőgazdasági termelésének fellendítése megkövetelte, hogy a múlthoz viszonyítva sokkal jobban lássuk el szakkáderekkel. Az ország agrár-tudományi intézetei s különösen a kolozsvári „Dr. Petru Groza” Mezőgazdasági Intézet eddig több mint 100 agrármérnököt képzett ki tartományunk mezőgazdasági termelésének fellendítése érdekében.

A középfokú mezőgazdasági szakkáderképzés is fellendült hazánkban és tartományunkban is. Az országnak ezen a vidékén 4 mezőgazdasági szakiskolacsoport működik, amelyek ellátják tartományunk mezőgazdaságát középfokú káderekkel.

3. A mezőgazdasági termelés fellendülése

Az eddig elmondottakból kitűnik, hogy a népi hatalom éveiben az állam nagymértékben kifejlesztette tartományunk mezőgazdaságának technikai alapját. A technikai alap kifejlesztése, s ezzel párhuzamosan mezőgazdaságunknak szocialista átalakulása, fellendítették tartományunk mezőgazdasági termelését.

A mezőgazdasági termelés fellendülését mindenekelőtt a hektárhozam növekedése tükrözi.

A hektárhozam alakulása tartományunk mezőgazdaságában az 1953–1957. évek
 átlagában az 1931–1935. évek átlagaihoz viszonyítva

		1931/1935. évek termésátlaga/ha ⁵⁰	1953/1957. évek átlagtermései/ha ⁵¹	Növekedés
Búza	kg	1027 100	1321 128,6	+294 28,6%
Árpa	”	980 100	1304 133,0	+324 33,0%
Zab	”	982 100	1146 116,7	+164 16,7%
Kukorica	”	1143 100	2055 179,7	+912 79,7%

A hektárhozam növekedése, valamint újabb területeknek a hasznosítása azt eredményezték, hogy tartományunk mezőgazdasági össztermelése évről-évre növekedett. Ezt bizonyítja alanti táblázatunk:

Megnev. (tonna)	1951	1955	1956	1957
Szemes gabona	250 395	257 879	258 903	289 571
Len	9089	18 427	18 821	22 031
Cukorrépa	138 147	145 600	138 666	141 392
Burgonya	297 552	395 940	487 685	512 456

Amint a táblázatból kitűnik, a tartomány mezőgazdasági össztermelése évről-évre növekszik, ami azt bizonyítja, hogy azok az átalakulások, amelyek mezőgazdaságunk termelési viszonyaiban és a mezőgazdasági termelőerők színvonalában végbementek, meghozták gyümölcsüket.

Ugyanez vonatkozik a tartomány állattenyésztésére is. Az állattenyésztés még nagyobb méretű fellendülést mutat.

A MAT állatállományának fejlődése

Megnev. (ezer drb.)	1938	1952	1954	1955	1956	1958. febr. 5
Szarvasmarha	143,2	250,4	255,5	259,6	268,1	276,3
ebből tehén	70,8	12706	122,2	128,3	130,7	140,3
Ló	35,4	44,5	47,0	52,0	52,9	63,1
Sertés	81,2	147,1	237,8	273,6	311,9	213,4
Juh	289,5		479,5	509,4	522,6	464,1
Méhkaptár	22,8	22,1	29,7	32,1	39,1	45,8

⁵⁰ Az 1931–35-ös adatok a volt Maros, Csík, Udvarhely megyék átlagát mutatják.

⁵¹ A Magyar Aut. Tart. egyéni és szoc. egységeinek átlagát mutató adatok.

Amint a táblázatból kitűnik, a Magyar Autonóm Tartomány pártbizottságának az a törekvése, hogy tartományunkban az állattenyésztést fellendítse, valósággá vált/ tartományunkban a Román Munkáspárt útmutatásai alapján számottevő eredményeket értünk el az állattenyésztés fellendítésében. A tartomány állatállománya 1938-hoz viszonyítva minden állatfajtából majdnem kétszeresére növekedett. Kivételt a disznó/sertés képez, ahol ez a növekedés négyszeres/majdnem háromszoros.

Amint a táblázat adataiból kitűnik, 1954-hez viszonyítva 1958 februárijában a sertésállományban látszólagos csökkenés észlelhető, de csak látszólagos, ugyanis az 1954-es adatok felvétele (állatszámllálás) a december 15-i helyzetet tükrözi, míg az 1958-as adatok a február 5-i állatösszeírás adatait. Tartományunk területén a tömeges sertésvágás december 15. és február 5. között történik, tehát az 1958-as adatok a sertésvágás utáni helyzetet mutatják. Az ebben az időben történő sertésvágás kitesz mintegy 100 000 drb.-ot (270 + 100 = 370 ezer), tehát fejlődő az irányzat.

Az 1957-es összeírás óta elért eredmények azt bizonyítják, hogy a tartományi pártbizottságnak és a tartományi néptanács végrehajtó bizottságának a szarvasmarha- és a juhtenyésztésen belül a tehénállomány fejlesztését célzó intézkedései meghozták a várt eredményeket. Ugyanis csak az eltelt négy esztendő alatt tartományunk szarvasmarhaállománya több mint 14 800-zal szaporodott.

A 14 859 drb. szarvasmarha-létszámnövekedésből 12 314-et a tehénállomány tesz ki, tehát a tehenek aránya jóval magasabb, mint az 1954-es állatszámlláláskor volt. A szarvasmarha-állomány alakulását elemzve azt tapasztaljuk, hogy tartományunk egyes rajonjaiban ezen a téren szép eredményeket értek el. Udvarhely rajonban 4507-tel, Csíkban 4005-tel, Sepsiszentgyörgy rajonban 2606-tal növekedett a szarvasmarhaállomány.

Az állatállomány helyzetének elemzésével párhuzamosan meg kell vizsgálnunk az egyes állatfajok 100 ha mezőgazdasági területre, illetve szántóterületre eső sűrűségét is. A könnyebb áttekintés kedvéért összehasonlítást teszünk a tartományunkban megvalósított és az országos eredmények között.

100 ha-ra eső állatállomány									
	Szarvasmarha		Ló		Juh			Sertés	
	összes	amelyből tehén	összes	amelyből kanca	összes	anya juh	fél-finom	összes	amelyből koca
Országos	32,3	14,0	9,4	3,4	74,9	56,1	27,1	33,5	3,1
MAT	38,7	19,6	8,8	3,1	65,0	48,7	20,4	69,1	5,4

A táblázat azt mutatja, hogy a Magyar Autonóm Tartományban a 100 ha-ra eső állatállomány valamivel magasabb, mint országos viszonylatban, kivételt a juhállomány képez, ahol a tartományi átlag alacsonyabb az országos átlagnál. Ennek az oka az, hogy a tartomány juhállománya 1954-hez viszonyítva – amint az a 119. oldalon közölt táblázatból is kitűnik – csökkent. A csökkenés az 1956. évi mételykórban történt megbetegedések okozta nagyszámú pusztulással magyarázható.

Az 1958. február 5-i állatszámolás adatai szerint tartományunk a 100 hektárra eső állatállomány tekintetében a szarvasmarhák számát nézve országos viszonylatban a hetedik helyen, a sertésállományt tekintve Sztálin tartomány után a második helyen áll.

Ami lóállomány fejlődését illeti, itt meg kell mondanunk, hogy a lovak számának ilyen rohamos növekedése nem célszerű, sőt gazdasági szempontból egyenesen káros, ugyanis köztudomású, hogy a ló nagyon igényes mind a gondozás, mind a takarmányozás szempontjából. Ma, amikor a mezőgazdasági munkák végzésénél, mind agrotechnikai, mind jövedelmezési szempontból a legelőnyösebb a gépek használata, amire minden lehetőség megvan, a lótenyésztés nem jövedelmező. Éppen ezért tartományunk párt- és állami szervei állandó felvilágosító munkát fejtenek ki dolgozó parasztágunk soraiban annak érdekében, hogy a lóállományt fokozatosan nagyszámú tehénállománnyal cseréljék fel. E téren kollektív gazdaságainkban már számottevő eredmények mutatkoznak.

Az említett technikai és gazdasági intézkedések azonban nem csak az állatállomány számbeli növekedését eredményezték, hanem ezen túlmenően **fokozták az állatállomány terméshozamát**/nagy mértékben megnövekedett az állatok termelékenysége is.

A növénytermesztés fejlődését és az állattenyésztés fellendülését bemutató két táblázatunkból kitűnik, hogy a Magyar Autonóm Tartomány állattenyésztésének fejlődése a növénytermesztésénél gyorsabb ütemű volt. Ez azt eredményezte, hogy a mezőgazdasági össztermelésben egyre nagyobb súllyal vesz részt az állattenyésztés. A mezőgazdasági össztermelés százalékos megoszlása 1958-ban már a következő volt:

- növénytermesztés mintegy 60%,
- állattenyésztés mintegy 40%.

A mezőgazdasági termelés fejlődésében elért eddigi megvalósítások arra utalnak, hogy tartományunk mezőgazdasága elindult a beltejes gazdálkodás útján. Ezt bizonyítja az a táblázatunk, amely a növénytermesztés szerkezeti változásait mutatja be:

A növénytermesztés terén végbement strukturális változások 1945 és 1957 között⁵²

Megnevezés	A 4 székely vármegye (Maros, Csík, Udvarhely, Háromszék) szántóterülete 1944/1945-ben, százalékban	A Magyar Autonóm Tartomány szántóterülete 1957. VII. 1-én, %-ban	Különbség százalékban
Össz-szántó	100	100	
Gabonafélék	59,4	64,0	+ 4,6
Takarmánynövények	14,4	14,8	+ 0,5
Zöldségfélék	1,1	1,6	+ 0,5
Burgonya	6,3	11,0	+ 0,7
Cukorrépa	0,6	2,7	+ 2,1
Len	0,4	2,9	+ 2,5
Kender	0,6	0,5	-0,1
Napraforgó	0,6	0,8	+ 0,2
Ugar és bevetetlen	15,4	0,4	-15,0
Egyéb	1,3	1,3	–

⁵² 1957. július 1-i adatok, tehát az 1957. június 30-i állapotot tükrözik.

A táblázat adataiból mindenekelőtt kitűnik, hogy megnövekedett a gabonafélék vetésterülete. Ez a növekedés mindenekelőtt a földreformmal magyarázható. A földreform során ugyanis a nagybirtokokat szétszították a nincstelen vagy kevés földdel rendelkező parasztok között. A parasztgazdaságokban viszont, amint azt Marx A tőke III. kötetében megállapítja: „A mezőgazdaság (...), főleg a közvetlen létfenntartási eszközök céljából végzett földművelés...”⁵³ A paraszt arra törekszik, hogy kis földparcelláján gazdaságának és családjának fenntartásához szükséges minden mezőgazdasági terményt előállítson. Ez a magyarázata annak, hogy tartományunkban a búza vetésterülete emelkedett.

A Magyar Autonóm Tartomány tartományi pártbizottsága az 1956. decemberi pártkonferencián elemezte ezt a kérdést, s elhatározta, hogy – tartományunk természeti viszonyait figyelembe véve – a mezőgazdaság szocialista alakulatában a gabona vetésterületét fokozatosan csökkenteni kell.

A gabona vetésterületének növekedésével párhuzamosan azonban megfigyelhetünk egy másik folyamatot is, amely már mezőgazdasági termelésünk terén a belterjesség kihangsúlyozására vall. Ez abban jut kifejezésre, hogy tartományunk területén a népi hatalom éveiben épített üzemek és gyárak, valamint a régiek korszerűsítése, mint pl. az új gyergyószentmiklósi lenfonoda, a kibővített csík-szentsimoni keményítőgyár stb. szükségszerűen megkövetelték a len és burgonya vetésterületének növelését. Míg 1945-ben a négy székely vármegye össz-szántóterületének csak 0,4 %-án termesztettek lent, addig ma tartományunk szántóterületének mintegy 2,9 %-án termesztünk. Ezt a területet a jövőben még tovább növeljük, mivel Csík, Gyergyó és Maroshévíz rajonok igen kedvező feltételekkel rendelkeznek ennek a rostnövénynek a termesztéséhez. A dolgozók egyre növekvő cukorszükséglete megkövetelte a cukorrépa termőterületének is a növelését. Így ma tartományunk szántóterületének 2,7 %-át a

⁵³ Marx: *A tőke*. III. kötet, Szikra, Budapest, 1951, 873.lap.

cukorrépa foglalja el az 1944–1945. évi 0,6 %-kal szemben.

A cukorrépa vetésterületét, mint azt már kifejtettük, az RMP KV-nek 1958. november 26–28-i plenáris ülése szellemében tartományunkban tovább fogjuk növelni, úgy, hogy az eddigi 8-10 000 ha-ral szemben 2-3 év leforgása alatt 30-32 000 ha-t vessünk be ezzel a növényvel.

A takarmánynövények helyzetét elemezve arra a következtetésre jutunk, hogy bár vetésterületük emelkedett, ez az emelkedés nem kielégítő. Ez a terület nem biztosítja az intenzív állattenyésztéshez szükséges tápanyag- és vitamindús takarmányokat. Ezért a tartományi pártbizottság 1956. decemberi konferenciája elhatározta, hogy az elkövetkező időben mozgósítani kell a kollektivistá, társult és egyénileg dolgozó parasztokat a takarmánynövényekkel bevetett terület növelésére.

A kollektív gazdaságokban ezen a téren számottevő eredményeket értek el, amíg 1956-ban a takarmánynövényekkel bevetett terület az összterület 19,9 százalékát tette ki, addig 1957-ben már 22,2 százalékára rúgott.

Miután megvizsgáltuk tartományunk egész mezőgazdasági termelésének fejlődését, nézzük meg azt is, hogyan alakul ez tartományunk különböző gazdasági alakulataiban.

a) Az állami gazdaságok

A volt Maros-Torda megyében már 1945. szeptember 25-én kisajátított földterületek 5 %-án a Mezőgazdasági Kamarák mellett működő hat mezőgazdasági központot hoztak létre, Háromszéken pedig három ilyen központ alakult. Mindezekből 1947 februárjában létrehozták a REAZIM-ökat (Regia Exploatărilor Agricole și Zootehnice a Întreprinderilor Mecanizate).

1948-ban a REAZIM-ok átalakultak AFSM-vé (Administrația Fermelor de Stat și Stațiunilor de Mașini), 1949-ben pedig AFSM-ek átalakultak állami gazdaságokká (Gospodăriile Agricole de Stat – GAS), és gép- és traktorállomásokká (Stațiuni de Mașini și Tractoare – SMT).

Ma is lényegében ezzel a szervezési formával találkozunk, amelyet az állami gazdaságok tartományi trösztje (Trustul Regional Gostaturilor Tg. Mureș) fog össze. Tartományunk területén 1958. december 31-én 13 állami gazdaság, két mezőgazdasági kísérleti állomás és egy állami mintatelep, valamint egy néptanácsi alárendeltségű növénytermesztési és állattenyésztési vállalat működik, **több mint 11 000**/közel 20 000 ha területen. Ezenkívül 1957-ben felépült egy csirkekeltenő központ Marosvásárhelyen, amely már teljes kapacitással működik.

Állami gazdaságaink **nak** megalakulásuk első időszakában igen sok nehézséggel kellett megküzdeniük. Egyes gazdaságokban a nagyüzemű

gazdálkodáshoz szükséges feltételek csak igen kis mértékben voltak meg. Földterületeik elszórtan, egymástól távol fekvő **mezőrészek**en/dűlőkben terültek el, s így tagosításukhoz igen sok és kitartó munkára volt szükség. Ugyanakkor a gazdaságok nem rendelkeztek a földterületek megmunkálásához szükséges elegendő és megfelelő gépi felszereléssel sem. Ezt a **hiányosságot**/nehézséget szocialista iparunk fejlődésével párhuzamosan ma már majdnem teljes mértékben megoldottuk. Az elmúlt 8 év alatt állami gazdaságainkat a legmodernebb gépi felszereléssel láttuk el. Ennek eredményeképp a főbb mezőgazdasági munkálatokat nagyrészt gépesítettük. Gépi felszereltségük növekedését 1949-hez viszonyítva, a következő számadatok mutatják:

Gépek megnevezése	1949	1957	1958
Traktorok (15 lóerős)	28	96	108
Traktoreke	22	65	73
Vetőgép (állati- és gépi vontatású)	80	134	137
Kombájn (szemes gabonának és kukoricának)	-	7	30
Cséplőgép (szemes gabonának és kukoricának)	4	19	24
Tehergépkocsi	4	28	-
Stabil motorok	-	49	56
Villamos motorok	-	37	81

Állami gazdaságaink gépparkjuk növelésében egyre inkább figyelembe vették földrajzi adottságaikat, s ennek megfelelően igyekeztek **gépeiket beállítani**/gépállományukat bővíteni. **Az IAR traktorokat fokozatosan kicserélték KD 35 típusokra. Ezeket az MTZ, majd az utóbbi időben az UTOS típusú traktorok váltották fel, amelyek a legjobban megfelelnek a helyi adottságoknak és szükségleteknek.**

Ahhoz, hogy állami gazdaságaink hivatásuknak eleget tehessenek és jóminőségű, nemesített vetőmaggal láthassák el tartományunk mezőgazdaságát, kitartó és odaadó munkát kellett végezniük,

le kellett küzdeniük a kezdeti nehézségeket. Amikor még nem állott megfelelő vetőmag a rendelkezésükre, saját maguk voltak kénytelenek kitermeszteni a tartomány sajátosságainak legmegfelelőbb nemesített vetőmagvakat. Éppen ezért az egyes gazdaságok, mint pl. a bándi és az uzoni, fajvetőmagvak termesztésére szakosították magukat. A kukorica termesztéséhez szükséges vetőmag egy részét külföldről szerzik be, s ezt majd a bándi és a szászrégeni gazdaságokban hibridizálják. Lassan odajutottak, hogy 1954–1956 között 3362 tonna nemesített vetőmagot és 5879 drb. fajállatot adtak kollektív és egyéni gazdaságainknak, ezzel is hozzájárulva mezőgazdaságunk hektárhozamának és az állattenyésztés hozamának növeléséhez.

A szakszerű, tudományos földművelés, a gépi munka széles körben való alkalmazása, a négyzetes és sűrűsoros vetés, a természetes és műtrágyának, valamint az agrotechnikai előírásoknak megfelelő alkalmazása azt eredményezték, hogy állami gazdaságaink terméshozama jelentősen meghaladta az egyéni gazdaságok és kollektív gazdaságok terméseredményeit. Az elmúlt évben pl. búzából átlagosan 585 kg-mal, árpából 600 kg-mal, zabból 573 kg-mal termeltek többet, mint egyénileg gazdálkodó parasztjaink.

Állami gazdaságainkban az állattenyésztés helyzetét vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy az előző évekhez viszonyítva **bizonyos**/szép eredményeket értek el. A konstancai értekezlet határozatai nyomán állami gazdaságaink is egész sor intézkedést foganatosítottak az állatállomány fejlesztése céljából. Így állami gazdaságaink állatállománya az 1957-es évvel szemben a következő fejlődést mutatja: szarvasmarhaállomány 550 drb.-bal nő, sertés 10 815 drb.-bal, juh 3373 drb.-bal.

Az állattenyésztés fejlődésével arányosan növekedett a 100 ha mezőgazdasági területre eső állati termékek mennyisége is. Ezt igazolják az alábbi adatok is:

100 ha mezőgazdasági területre eső állati termékek alakulása állami gazdaságainkban

Évek	Tej (Hl)	Gyapjú (kg)	Tojás
1955	202	28	15 150
1957	240	49	27 800

Mint látjuk, az állatok termelékenységét évről-évre növelik. Alig Két év leforgása alatt tartományunk állami gazdaságai a 100 hektár mezőgazdasági területre eső tejtermelésüket 38 hektoliterrel növelték, a gyapjút pedig mintegy 21 kg-mal. Míg 1954-ben egy takarmányozott tehén évi átlagos tejhozama

2170 liter volt, addig 1956-ban 2614 literre emelkedett. Van olyan állami gazdaságunk is – ilyen pl. a régeni „Sztahanovista” –, amely az állattenyésztés terén elért eredményeivel országos viszonylatban is első helyet foglal el: takarmányozott tehenenként több mint 2800 literes tejhozamot ért el.

Állami gazdaságaink tehát értek el eredményeket. Ezekkel azonban nem lehetünk megelégedve. Nem mondhatjuk azokat kielégítőnek, lehetőségeikhez és az állam sokoldalú támogatásához mérten. A termékek önköltsége igen magas. Bár egyes terményeknél, mint pl. az őszi búza, őszi árpa és kukorica, 1956-ban (1954-hez viszonyítva) értek el önköltségcsökkentést (az őszi búzánál pl. 28 lejt tonnánként, az őszi árpánál 48 lejt, a kukoricánál 40 lejt), a termékek nagy többségénél vagy önköltségnövekedés, vagy pedig egy helyben való topogás észlelhető. Az egyes növényfélésegek, különösen a takarmánynövények magas önköltsége nagymértékben befolyásolja az állati termékek önköltségének alakulását is.

Az állami gazdaságok mezőgazdasági össztermelésének értékbeni megoszlását vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a növényi termékekből származó jövedelem meghaladja az állati termékekből származó jövedelem mennyiségét: a növénytermesztésből származó jövedelem az összjövedelem 63 %-át teszi ki, míg az állati termékekből származó jövedelem csak az összjövedelem 37 %-át. Ez a jelenség ellentétben van tartományunk állattenyésztő jellegével, hiszen – amint láttuk – tartományunk mezőgazdasági össztermelésének 40 %-át állati termékek és 60 %-át a növényi eredetű termékek szolgáltatják.

Ezek a számok azt bizonyítják, hogy állami gazdaságaink vezetői, főleg a tartományi tröszt, nem foglalkoznak kellő módon az állattenyésztés fejlesztésével. A stagnáló vagy sok esetben csökkenő állatállomány azt eredményezte, hogy állami gazdaságaink csak kis mértékben tudják betölteni a pártunk és kormányunk által kijelölt feladataikat, és pedig azt, hogy nemesített fajállatokkal...

b) A mezőgazdasági termelőszövetkezetek.

Annak a meggyőző munkának eredményeként, amelyet az RMP KV-nek útmutatásai alapján tartományunk párt- és állami szervei folytattak, 1958 végén már 132 kollektív gazdaság, 515 társulás és 2 járadékos termelőszövetkezet működött. Ezekben 66 477 dolgozó parasztcsalád, több mint 162 000 hektár területen szövetkezeti gazdálkodást folytat.

Tartományunk mezőgazdasági termelőszövetkezetei évről-évre szebb eredményeket érnek el a hektárhozam növelésében, az állattenyésztés fejlesztésében, a közös vagyon gyarapításában.

1) A kollektív gazdaság hazánkban a mezőgazdasági termelőszövetkezet fő formája. A termelőszövetkezeti formák közül a kollektív gazdaság biztosítja a legnagyobb mértékben a szocialista mezőgazdaság termelőerőinek a fejlődését, helyesen kapcsolja össze a tagok egyéni érdekeit a kollektív gazdaság közös érdekeivel, azon keresztül pedig az egész népgazdaság érdekeivel.

A kollektív gazdaságok mintaalapszabályzata értelmében a kollektív gazdaságban közös tulajdonba kerülnek: a föld, az igásállatok, a gépek, a főbb munkaeszközök. A kollektív gazdaságban a mezőgazdálkodás a közös munkán alapszik, s a jövedelemből mindenki munkája mennyiségének és minőségének megfelelően részesül.

A közös gazdaság mellett a kollektivistáknak van háztáji gazdasága is. A kollektív gazdaság mintaalapszabályzata előírja, hogy minden dolgozó parasztnak, aki belép a kollektív gazdaságba, személyi használatra meghagynak 20–30 ár területet, a lakóházat, a gazdasági épületeket, a mezőgazdasági kifizetést és bizonyos számú állatot (egy tehenet, két darab 2 évesnél fiatalabb növendékmarhát, egy malacos kocát, 1–3 sertést, 10 juhot, 20 család méhet, korlátlan számú baromfit és házinyulat). A kollektivista parasztnak jövedelmének zöme a közös gazdaságból származik. A háztáji gazdaságra azért van szükség, hogy a kollektivisták sohase szenvedjenek hiányt bizonyos termékekből, mint a tej, hús, tojás, zöldség, gyümölcs stb.

Tartományunk területén az első kollektív gazdaság 1949. augusztus 14-én Torján jött létre, 73 családdal, 300 ha területen. Azóta számuk évről-évre nőtt, olyan mértékben, ahogyan a dolgozó parasztnak meggyőződtek a szocialista mezőgazdálkodás előnyeiről. 1958. december 31-én tartományunkban 132 kollektív gazdaság **működött**/létezett,

53 971 ha területen. Ezekben a kollektív gazdaságokban 15 175 dolgozó parasztcsalád tömörült.

A kollektív gazdaság erejének és szilárdságának a forrása a közös vagyon. Ennek a közös tulajdonnak az állandó növekedése erősíti a kollektív gazdaságot, bővíti tevékenysége körét, növeli jövedelmét s ezen keresztül minden kollektivistá életszínvonalának emelkedéséhez vezet. A közös vagyon fejlesztése egyaránt megfelel minden kollektivista közös érdekének és a személyes jövedelem növelésén keresztül egyéni érdekeinek.

A közös vagyon növelésének legfőbb forrása az állóalap (az oszthatatlan alap) növelése. A kollektív gazdaságok állóalapja vagy oszthatatlan alapja több forrásból ered. Mindenekelőtt a megalakuláskor a bevitt javak értékének 25-50 százalékát (a közgyűlés határozata szerint) a gazdaság oszthatatlan alapjához csatolják, ugyancsak az oszthatatlan alapba kerülnek a belépési díjak. Az oszthatatlan alap növekedéséhez hozzájárul népi demokratikus államunk is hosszú lejáratú állami kölcsönök folyósításán keresztül. A kollektív gazdaság oszthatatlan alapja a megalakulás után úgy növekszik, hogy a gazdaság jövedelméből bizonyos összeget hozzácsatolnak az oszthatatlan alaphoz. 1958-ban például a Magyar Autonóm Tartomány 132 kollektív gazdasága közül 115 gazdaság pénzjövedelmének 10-15 százalékát fordította az oszthatatlan alap növelésére, s mindössze 17 olyan gazdaság van, amely 10 százaléknál kisebb hányadát fordította erre a célra.

A tartomány kollektív gazdaságainak többsége megértette tehát az oszthatatlan alap növelésének fontosságát, megértette azt, hogy csak úgy tud állatokat vásárolni, szőlőt és gyümölcsöst telepíteni, istállókat, raktárakat építeni, gátépítési és ármentesítési munkálatokat végezni, szállítási eszközöket beszerezni, egyszóval évről évre bővíteni a termelését, amely biztosítja a gazdaság felvirágzását és a tagság jövedelmének növekedését. Tartományi viszonylatban 100 ha mezőgazdasági területre számított oszthatatlan alap a következőképpen alakult (év végén, lejben):

1956	1957	1958
133 301	152 712	173 127

Vannak tartományunkban olyan kollektív gazdaságok is, ahol a 100 ha-ra eső oszthatatlan alap megközelíti már az 500 000 lejt, ilyenek a csíkkozmasi kollektív gazdaság (491 030 lej), a székelykeresztúri városi kollektív gazdaság (491 800 lej), a csíkmadarasi kollektív gazdaság (415 583 lej). 1958 végén tartományunk 31 kollektív gazdaságának oszthatatlan alapja haladta meg az 1 millió lejt, s 5 olyan kollektív gazdaság is volt, ahol az oszthatatlan alap a 2 millió lejt is meghaladta (gidófalvi, lécfalvi, köröspataki, maksai és angyalosi).

Az oszthatatlan alap növekedése főleg a kollektivisták által végzett közérdekű építkezések, az évi pénzjövedelemből való **levonások**/kiegészítés, az állatállomány szaporulata következtében állott elő. Ennek következtében a kollektív gazdaságok fejlődésében mind nagyobb és nagyobb jelentőségre tesz szert az oszthatatlan alapnak az a része, amelyet közös munkával hoztak létre. Ezt szemlélteti alábbi táblázatunk:

Forrás	1957		1958	
	Érték (lej)	%	Érték (lej)	%
A kollektivizált javak értéke	8 883 890	11,6	9 093 227	9,7
Belépési díjak	457 436	0,6	503 822	0,5
A pénzjövedelemből való kiegészítés	22 632 940	29,8	29 417 877	31,5
Állatállomány szaporulata	12 198 184	15,9	14 857 397	15,9
Építkezésekben felhalmozott érték	22 220 484	29,1	29 449 043	31,6
Államtól kapott anyagi juttatások értéke	9 901 201	13,0	10 117 289	10,8
Összesen	76 294 225	100	93 438 655	100

A táblázatból kitűnik, hogy az oszthatatlan alap összetételében évről évre kisebb súllyal vesz részt a kollektivizált termelési eszközök értéke, a belépési díjak és az államtól kapott anyagi juttatások értéke. Ugyanakkor az oszthatatlan alapnak a közös munkával létrehozott része évről évre mind abszolút mértékben, mind viszonylagosan növekszik. 1958-ban a közös munkával létrehozott oszthatatlan alap a tartomány kollektív gazdaságai összoszthatatlan alapjának már 78 %-át, míg a belépési díjak és a kollektivizált javak értéke mindössze 10,2 százalékát tette ki. Az oszthatatlan alap szerkezetének ez a megváltozása azt bizonyítja, hogy a kollektív gazdaságok közös tulajdonának csak kiinduló pontja a dolgozó parasztok szétforgácsolt termelőeszközeinek társadalmasítása, a továbbiakban a közös tulajdon a kollektív munka alapján nő és fejlődik. Ennek következtében tartományunkban már a kollektív gazdaságok jelenleg közös vagyonának túlnyomó részét nem a múltból örökölték, hanem a kollektív munkával, a szocialista építés során hozták létre.

Amint már említettük, a kollektív gazdaságokban a jövedelemből mindenki munkájának megfelelően részesül. A végzett munka mennyiségének és minőségének mértéke a munkanapegység. Ez az elosztási mód egyes kollektív gazdaságokban a munkanap halmozásához vezetett. Ennek kiküszöbölése érdekében tartományunk 74 kollektív gazdaságában bevezették azt a rendszert, amely a javadalmazásnál nemcsak a munkanapegységeket veszi figyelembe, hanem az egyén vagy csoport által elért termés mennyiségét (hektárhozamot) is. Ezt a javadalmazási rendszert főleg a kapásnövények termesztésénél alkalmazták. Ezen családoknak vagy csoportoknak kiadtak bizonyos területet megművelésre. Azok a családok vagy csoportok, amelyek túlszárnyalták a tervbevett átlagtermést, a végzett munkanapegység mennyisége szerint járó járandóságon kívül, természetben vagy pénzben megkapták a terméstöbblet felét, „az ilyen javadalmazási rendszer – amint azt Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs megállapítja – jobban egybekapcsolja a közös érdeket az egyéni érdekekkel, érdekeltebbé teszi a kollektivistákat a hektárhozam emelésében”.⁵⁴

⁵⁴ Gh. Gheorghiu-Dej: *A mezőgazdasági szocialista szektor megszilárdításáért és fejlesztéséért, a mezőgazdasági termelés növeléséért*. Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1958, 36. lap.

... [tevé]kenységéből származó javak értéke pedig csak 10-30 %-ot, addig 1956-ra a helyzet gyökeresen megváltozott, mivel az oszthatatlan alap kollektivizált részének értéke 10-30 %-ra csökkent, a gazdasági tevékenységéből származó javak értéke pedig 70-90 %-ra növekedett.

Kollektív gazdaságaink földterületeik termelőerejének fenntartására és állandó javítására nagy mennyiségű természetes és műtrágyát használnak fel. Az utóbbi három évben kollektív gazdaságaink mintegy 4730 tonna műtrágyát használtak fel 21 551 hektár területen, hektáronkénti átlagban 220 kg-ot. Ezzel egyidejűleg több mint 602 800 tonna természetes trágyát szórtak szét 26 614 hektár területen, tehát hektáronként mintegy 22 tonnát. Ilyen méretű trágyázással minden két-három évben sor kerül ugyanazon terület trágyázására. A trágyázást a kollektív gazdaságok mezőgazdasági szakemberek útmutatása alapján végzik. Tartományunk nagy részének talajszerkezete egyébként nagymennyiségű és gyakori trágyázást igényel ahhoz, hogy bőséges termést lehessen elérni.

A nagyüzemi gazdálkodás, a közös munka, a gépek széleskörű alkalmazása, az agrotechnika vívmányainak felhasználása, a tarlóhántás, őszi mélyszántás, szakszerű trágyázás, a négyzetes és keresztsoros vetés nemesített vetőmagokkal, az egyre javuló munkaszervezés és szakszerű irányítás azt eredményezték, hogy az utóbbi években kollektív gazdaságaink fölülmúlták az egyénileg dolgozó parasztok eredményeit, és így is bebizonyították a szocialista nagyüzem felsőbbrendűségét és jövőjét.

Kollektív gazdaságaink főbb növényi termésátlagának alakulása 1953-ban, 1955-ben és 1958-ban az egyéni gazdaságok termésátlagát 100-nak véve alapul

	1953		1955		1957***		1958	
	egyéni	kollektív	egyéni	kollektív	egyéni	kollektív	egyéni	kollektív
Őszi búza	100	113	100	141	100	122,2	100	125
Őszi rozs	100	123	100	115	100	125,5	100	116
Zab	100	138	100	120	100	111,0	100	134
Kukorica	100	101	100	130	100	129,0	100	136
Cukorrépa	100	131	100	167	100	96,0	100	132
Burgonya	100	131	100	167	100	105,0	100	120

A fenti számok minden magyarázat nélkül a szocialista mezőgazdaság felsőbbrendűségét bizonyítják.

Kollektív gazdaságaink 1958. évi terméseredményeit vizsgálva azt látjuk, hogy búzából 260 kg-mal és rozsból 158 kg-mal, zabból 400 kg-mal, kukoricából 491 kg-mal, burgonyából 2097 kg-mal és cukorrépából 3897 kg-mal hektáronként többet termeltek, mint az egyéni gazdák. A hektárhozam növekedésében kimagasló eredményt ért el a kilyéni kollektív gazdaság, ahol búzából a hektáronkénti termésátlag meghaladta a 2500 kg-ot, az udvarfalvi kollektív gazdaság hektáronként árpából 4015 kg-ot, cukorrépából 38 500 kg-ot termelt. Abban az esetben, ha 1958-ban a magánszektorban megművelt földterületen is a kollektív gazdaságok terméshozamát valósították volna meg, akkor tartományi viszonylatban 11 417 tonna őszi búzával, 9078 tonna rozsszal, 7715 tonna cukorrépával, 72 424 tonna burgonyával termeltünk volna többet.

A fenti számok fényesen igazolják, hogy a terméshozam fokozásának egyedüli útja a szocialista nagyüzemi gazdálkodás, amely lehetővé teszi a dolgozók élet-színvonalának állandó emelését.

Tartományunk mezőgazdaságának egy másik igen fontos szektora az állattenyésztés, hiszen a lakosság állati eredetű élelmiszerekkel való ellátását és könnyű- és élelmiszeriparunk nyersanyag szükségletének nagy részét biztosítja.

Kollektív gazdaságaink állatállományának fejlődése az utóbbi 7 évben/években az alábbi képet mutatja:

Év	Szarvasmarha		Ló		Sertés		Juh	
	darab	%	darab	%	darab	%	darab	%
1951.XII.	2508	100,0	1248	100,0	281	100,0	1409	100,0
1953	5640	224,8	2894	232,8	3977	1415,3	14.960	1061,7
1955	5567	221,9	3645	292,0	4127	1468,7	24.295	1724,2
1957	5658	225,5	3775	302,5	5532	1968,0	23.806	1690,0
1958	6871	273,9	3636	291,3	4528	1611,3	27.141	1926,2

Kollektív gazdaságaink állattenyésztésének fejlődését a fenti adatok alapján elemzve azt látjuk, hogy általában az évek folyamán minden egyes állatfajnál növekedés mutatkozik. A szarvasmarha állomány több mint kétszeresére/majdnem háromszorosára, a lóállomány több mint/közel háromszorosára, a sertésállomány közel 16/-szorosára, a juhállomány pedig közel 17-szeresére/20-szorosára emelkedett. Ezzel egyidőben kollektív gazdaságaink állatállománya minőségileg is gyökeresen megváltozott 1951–1952-höz viszonyítva. Az állatállomány nagy része fajállatokból tevődik össze. Ennek eredményeképpen az állatok hozama, termelékenysége jelentősen megnövekedett. Ma már jónéhány kollektív gazdaságunk takarmányozott tehenenként átlagosan több mint 2000 liter tejet nyer. A Seps-i rajoni Uzon ...

A fenti adatok alapján általában minden egyes állatfajánál évről évre történő gyarapodás észlelhető. Ez azt igazolja, hogy kollektív gazdaságaink nagy többsége magáévá tette a Román Munkáspárt útmutatásait, az állatállomány és különösen a juhállomány fejlesztését illetően. A legkiemelkedőbbek a juhállomány fejlesztésében elért eredmények. Amellett, hogy a kollektív gazdaságok juhállománya közel húszszorosára emelkedett, gyökeres változás történt a juhállomány minőségi összetételében is. Ma már minden egyes kollektív gazdaság csak az éghajlatnak legjobban megfelelő félfinom gyapjas (berke) juhokat tenyészt.

Mint ismeretes, az állatállomány fejlesztésében döntő jelentőségű az anyaállatok aránya. Ha ebből a szempontból elemezzük kollektív gazdaságaink juhállományát, azt tapasztaljuk, hogy az anyajuhok száma az összjuhállománynál gyorsabb ütemben növekedett.

Tartományi viszonylatban az összes gazdasági szektorok juhállományából az anyajuhok 74 %-ot tesznek ki, ezzel szemben a kollektív gazdaságokban ez a mutatószám 77,8 százalékra emelkedik. Ez azt bizonyítja, hogy kollektív gazdaságainkban erősebb a törzsállomány és jobb az összetétel, ami a további fejlődésre kedvezően fog kihatni.

Kollektív gazdaságaink felismerték, hogy a juhászat a gazdaság legjövedelmezőbb ágainak egyike, mivel kevés munkát és anyagi befektetést igényel, ezzel szemben jelentős jövedelmet biztosít. Így pl. tartományunk kollektív gazdaságai 1958-ban a kislejtezett juhok, valamint bárányok eladásából több mint 900 000 lej tiszta pénzjövedelemhez jutottak, hasonlóképpen az elmúlt évben elért gyapjútermés értékesítési összege (szerződéses áron számítva) több mint 1 500 000 lejre rúg. Ezenkívül 160 000 kg sajtot termeltek, amelynek nagy részét a tagoknak a munkanapegységek szerint szétosztottak.

Az állatállomány számbeli növekedésével párhuzamosan az állati termékek hozama növekedésében is **elég** szép eredményeket értek el kollektív gazdaságaink. Így az elmúlt évben tartományi viszonylatban a kollektív gazdaságok 1814 liter tejhozamot értek el takarmányozott tehenenként, az 1957. évi 1280 literrel szemben. Az uzoni kollektív gazdaság 11 tehenénél 3297 literes, a köröspataki kollektív gazdaság 37 tehenénél 2786 literes tejhozamátlagot ért el.

A felsorolt egynéhány eredmény azt bizonyítja, hogy kollektív gazdaságaink évről évre egyre jobban rátérnek a belterjes mezőgazdaság útjára. A termelés céljaira egyre több álló- és forgóeszközzel rendelkeznek, mind szélesebben alkalmazzák a modern technika vívmányait, valamint a szovjet és a népi demokratikus országok tapasztalatait, minek eredményeképpen nőtt a hektárhozam és az állatok hozama. Abban a mértékben, ahogy kollektív gazdaságaink belterjes gazdaságokká válnak, úgy növekszik jövedelmük is. Íme néhány adat:

Kollektív gazdaságaink 100 ha mezőgazdasági területre eső jövedelme

1953–1957 között

Év	Értékben	Százalékos növekedés 1953-at alapul véve
1953	55 361	100
1955	73 078	132,1
1957	91 542	165,3
1958	98 800	178,4

Kollektív gazdaságaink jövedelme az elmúlt 5 év alatt több mint másfélszeresére **növekedett**/nőtt. E gazdaságok között **természetesen** vannak olyanok is, amelyek jövedelme 100 hektáronként nem haladja meg a 60 000 lejt, de döntő többségük (102) 60 000 lej, illetve annál jóval nagyobb jövedelemmel számol el. 64 olyan kollektív gazdaságunk van, melynek jövedelme 1958-ban meghaladta 100 hektáronként a 100 000 lejt.

1958-ban ezen a téren kimagasló eredmények mutatkoztak a következő kollektív gazdaságokban:

a kozmási kollektív gazdaság (Csík rajon)	418 900 lej
a keresztúri kollektív gazdaság (Keresztúr rajon)	227 800 lej
a kézdivásárhelyi kollektív gazdaság (Kézdivásárhely rajon)	273 315 lej
a szentimrei kollektív gazdaság (Csík rajon)	237 190 lej
a dánfalvi kollektív gazdaság (Csík rajon)	327 130 lej
a nyárádszentmártoni kollektív gazd. (Marosvásárhely rajon)	252 500 lej
a szárhegyi kollektív gazdaság (Gyergyó rajon)	352 500 lej
a gyergyószentmiklósi kollektív gazdaság (Gyergyó rajon)	254 080 lej
a maroszentgyörgyi kollektív gazd. (Marosvásárhely rajon)	353 257 lej

Tartományunkban 3 olyan kollektív gazdaság van, amelynek évi jövedelme meghaladja az 1 millió lejt (Köröspatak, Lécfalva és Maksa).

A jövedelem növekedésével párhuzamosan kollektivistáink a teljesített munkanapegységek arányában mind több és több természet-

beni és pénzbeni **támogatást**/juttatást kaptak. Van olyan kollektív gazdaságunk, mint pl. a Kézdivásárhely rajoni „Március 8” kollektív gazdaság, ahol az egy munkaegységre eső természetbeni és pénzbeni részesedés értéke 1956-ban elérte a 60 lejt, 1957-ben pedig meghaladta a 63 lejt. A gazdaság egyik tagja, név szerint Bakó József, aki feleségével együtt 304 munkaegységet teljesített, a következő részesedést kapta: 18 776 lejt, 8786 kg szemesgabonát, 9049 kg burgonyát, 1808 kg zöldséget, 6328 kg szénát, 5876 kg polyvát és szalmát, 126 kg cukrot, 13 kg gyapjút.

1958-ban tartományunk kollektív gazdaságaiban egy munkanapegységre eső természetbeni és pénzbeni részesedés értéke (felvásárlási árakon számítva) 34,58 lejt tett ki. E mellett a kollektivista paraszt háztáji gazdaságából is jövedelemre tesz szert. Ez azt jelenti, hogy tartományunk kollektivistáinak a jövedelme jóval meghaladja az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok jövedelmét, ami egy munkanapra számítva tartományunkban átlagosan 20-25 lejt között mozog.

A kollektív-gazdasági tagok jövedelmének növekedését, életkörülményeik gyökeres megváltozását tanúsítják a napról napra szaporodó építkezések. Csibakáposztásszentmiklóson (Marosvásárhely rajon) pl. a kollektív gazdaság megalakulása óta több mint 80 új házat és gazdasági épületet emeltek, a nyárádszentmártoni (Marosvásárhely rajon) „Vörös láng” kollektív gazdaság tagjai 50 új házat már felépítettek és 10 most épül. Udvarfalván (Marosvásárhely rajon) már 1957-ben minden kollektivistának új háza volt.

Ezekhez hasonló példát tartományunk kollektív gazdaságainak életéből igen sokat felsorolhatnánk. A régi kis viskók pislákoló petróleumlámpáit a villanyfény **váltotta/váltja** fel, s a mozi és a rádió is kollektivistáink életszükségletévé válik.

2) **A termelőszövetkezetek másik formája hazánkban a járadékos mezőgazdasági termelőszövetkezet.** Ezekben a szövetkezetekben a jövedelem elosztása a végzett munka, valamint a bevitt föld nagysága, minősége és felhasználási módja alapján történik.

A Magyar Autonóm Tartomány termelőszövetkezeti mozgalmában a járadékos termelőszövetkezeteknek nincs nagy jelentőségük, mindössze 2 ilyen termelőszövetkezeti egység működik tartományunkban 96 ha területen. Ennek a szövetkezeti formának főleg azokon a vidékeken van nagyobb jelentősége, ahol a dolgozó parasztság fő jövedelmi forrása a szőlő- és gyümölcsstermesztés.

2) A termelőszövetkezetek **harmadik/másik formája a mezőgazdasági társulás.** A társulásban a föld továbbra is a tagok magántulajdonában marad, de összevonják nagy tagokba, hogy széles körben használhassák a mezőgazdasági gépeket, alkalmazhassák a fejlett agrotechnikai módszereket, ésszerű vetésforgót vezethessenek be, jobban kihasználhassák a társulás tagjainak igásállatait és mezőgazdasági felszerelését.

Tartományunkban alakult mezőgazdasági társulások között bizonyos különbségek vannak a munka és a termelőeszközök társadalmisításának foka szempontjából. Vannak még olyan mezőgazdasági társulások, amelyekben csak bizonyos munkákat végeznek közösen (rendszerint a szántást, vetést). Más társulásokban minden munkát közösen végeznek. Azokban a társulásokban, ahol minden munkát közösen végeznek, jobban, ésszerűbben tudják kihasználni a munkaerőt és a mezőgazdasági felszerelést. Tartományunk 515 társulása közül 1958-ban 185 társulásban végeztek minden munkát közösen, további 131 társulásban közösen végezték a kalászosok szántását, vetését és aratását, 117 társulásban csak a szántást és vetést végezték közösen.⁵⁵

⁵⁵ A fennmaradó 82 társulás csak az év végén, a mezőgazdasági munkák elvégzése után alakult meg.

A termékek elosztásának módja a társulásokban a munkaszervezés formájától függően változik. Azokban a társulásokban, ahol minden munkát közösen végeznek, előbb kifizetik a GTÁ munkájáért járó részt, félreteszik a társulás közös alapjának fejlesztésére szánt mennyiségeket, azután a termékeket a bevitt föld nagysága és a társulásban végzett munka mennyisége szerint osztják szét a tagok között.

Azokban a társulásokban, ahol csak bizonyos munkákat végeznek közösen, minden tag maga takarítja be bevitt földjéről a termést, azok a parasztok, akik munkaerejükkel vagy igásállataikkal más tagoknak segítettek, ezektől fizetést kapnak a közgyűlés által megállapított díjszabás szerint.

A mezőgazdasági társulás tehát a termelésben való szövetkezés egyik **félszocialista**/alacsonyabb formája. A társulásban a régi gazdasági rendszer vonásai (a termelőeszközök egyéni tulajdona, bizonyos munkák egyéni elvégzése, a termékeknek a bevitt föld nagysága szerinti elosztása) mellett megtalálhatók az új, szocialista gazdasági rendszer **bizonyos** vonásai is, mint a föld tagosítása, a munkában való együttműködés, a szocialista köztulajdon létrehozása, a munka szerinti javadalmazás. Ezeknek az új, szocialista elemeknek fejlődése arányában a társulás szükségképpen magasabb termelőszövetkezeti formává kell átalakuljon.

Amint azt Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs a mezőgazdasági szocialista szektor dolgozóinak országos tanácskozásán tartott beszámolójában megállapította: „A társulások gazdasági fejlődése szempontjából jelenleg az a lényeges, hogy a társultak minden mezőgazdasági munkát közösen végeznek”.⁵⁶ Ezen útmutatások alapján a tartományi pártbizottság úgy irányította a pártszervezetek tevékenységét, hogy azok behatóan foglalkozzanak a közös munka megszervezésével. Ennek következtében tartományunkban a közös munka kiszélesítése, a gépi művelés és az agrotechnikai módszerek alkalmazásával társulásaink évről évre magasabb terméseredményeket értek el, mint az egyéni gazdaságok. Így 1958-ban búzából 300 kg-mal, szemeskukoricából 129 kg-mal, cukorrépából 2421 kg-mal és burgonyából 3464 kg-mal termeltek többet hektáronként, mint az egyéni gazdaságok.

A növénytermelés fejlesztése mellett társulásaink eredményesen tevékenykedtek az állattenyésztés fejlesztése érdekében is. A 103 állattenyésztési társulásban a munkát közösen végzik. A társulásokban különösen a juhtenyésztés fejlődött, a múlt évben a juhállomány több mint 5000 darabbal gyarapodott.

A közös vagyon létrehozásának és gyarapításának döntő fontossága van a társas gazdaságok erősödése és fejlődése szempontjából. A közös vagyon megeremtése és gyarapítása érdekében tartományunkban több módszer van elterjedve:

–A társulás bizonyos földterületét kiszakítják s ezeken közösen természetnek ipari növényeket. A nyert jövedelmet a közös alaphoz csatolják.

–Közösen szereznek haszonállatokat, valamint mezőgazdasági felszereléseket.

–Csik és Sepsiszentgyörgy rajonokban, az állattenyésztés fejlesztése érdekében, a belépő tagok családonként egy-két juhot vagy borjút adnak be a társas gazdaság közös alapjába. Amint a tartományi pártbizottság 1959. évi konferenciája megállapította: „Ezt a

⁵⁶ Gh. Gheorghiu-Dej: *A mezőgazdasági szocialista szektor megszilárdításáért és fejlesztéséért, a mezőgazdasági termelés növeléséért.* Id. kiad., 41. lap.

kezdeményezést tartományunkban ki kell szélesíteni, mert az állatállomány fejlesztése a társas gazdaságok megerősödését szolgálja, egyénileg is érdekeltté teszi a dolgozó földműveseket, ugyanakkor ez a fő forrása jövedelmük gyarapításának.⁵⁷

Az 1958-as évben az 515 társulás a növényi és állati termékek értékesítése, valamint a mellékgazdaságok bevételéből 5 844 128 lej összegű pénzjövdelemet ért el. A fenti pénzjövdelemből 973 591 lejt csatoltak a közös alaphoz. Így az 1957. évi 3 541 507 lej értékű oszthatatlan alap, a közös munka eredményeként 4 515 098 lej értékűre emelkedett.

Tartományunk társulásaiban 100 ha mezőgazdasági területre eső oszthatatlan alap a következő fejlődést mutatja (év végén, lejben):

1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
113	254	1560	9582	20 236	21 080	4552

Amint a táblázatból kitűnik, a tartomány társulásainak 100 ha-ra eső oszthatatlan alapja 1957-ig állandó emelkedést mutat, 1958-ban erőteljes csökkenés tapasztalható. Ez a csökkenés azzal magyarázható, hogy ebben az évben a társulások száma 210-zel növekedett, ugyanakkor a társulások területe 94 044 ha-ral emelkedett. A megalakuláskor viszont még nagyon kevés a társulások oszthatatlan alapja.

A régi társulások oszthatatlan alapja ezzel szemben 1958-ban is emelkedést mutat. Csík rajon 9 állattenyésztő társulásában a 100 ha-ra eső oszthatatlan alap 1958-ban meghaladta a 110 000 lejt, a gyimesközéploki „Petőfi Sándor” állattenyésztő társulás 100 ha mezőgazdasági területre jutó oszthatatlan alapja 133 647 lej. **Az oszthatatlan alap növelése szempontjából ki kell emelnünk Csík és Sepsiszentgyörgy rajonok társas gazdaságának azt a kezdeményezését, hogy a belépő tagok egy-két juhot vagy borjút adnak be a társas gazdaság közös alapjába.**

Mint ahogy a társulás biztosítja a szocialista **nagygazdaság**/nagyüzemű termelés **bizonyos** előnyeit, s tagjai nem vesznek el a termelőeszközök fölötti tulajdonjogukat, a társulás a termelőszövetkezeti mozgalom egyik rendkívül hozzáférhető formája a parasztság széles tömegei, de különösen a középparasztok számára. Azoknak a parasztoknak a többsége, akik az első lépéseket teszik a szocializmus útján, a társulást tartja számára a legmegfelelőbb formának. A Magyar Autonóm Tartományban ez a termelőszövetkezeti forma a legelterjedtebb. A társulások az összes termelőszövetkezeti egységek 78 százalékát, a szövetkezetben tömörült dolgozó parasztcsaládok 76 százalékát, s a szövetkezetesített földterület 66 százalékát foglalják magukban.

⁵⁷ Vörös Zászló, 1959. január 18.

AZ EGYÉNI PARASZTCSALÁDOK HELYZETE

Pártunk az egyénileg dolgozó parasztokat is a mezőgazdasági termelés fokozása érdekében szüntelenül támogatta és támogatja, **annál is inkább, mivel ezek a gazdaságok ma még tartományunk mezőgazdasági termelésének döntő többségét adják.** Dolgozó parasztjaink a népi demokratikus államunk által nyújtott lehetőségek és a sokoldalú segítség folytán jelentősen növelték terméseredményeiket a burzsoá-földesúri rendszer idejéhez viszonyítva.

Az egyéni gazdaságok átlagtermésének alakulása

Termények	Hektárhozam az 1931–1935-ös évek átlagában	Hektárhozam az 1953-1957-es évek átlagában	Százalékos növekedés
Őszi búza	1027	1120	10
Árpa	980	1270	30
Zab	982	1080	10
Kukorica	1143	1650	44

A GTÁ-k által nyújtott segítség, valamint a mezőgazdasági szakemberek állandó útmutatása és irányítása (a felszabadulás előtt mindössze 80 szakember dolgozott falun, ma már több mint 200 szakember nyújt segítséget dolgozó parasztjainknak) mellett az állami hitelek folyósítása jelentett, különösen az utóbbi évek folyamán, igen jelentős gazdasági támogatást. Egyénileg gazdálkodó parasztjainknak népi demokratikus államunk 1955-ben és 1956-ban állatvásárlásra 15 694 573 lejt, munkaeszközök vásárlására 141 448 lejt, építkezésre pedig 324 659 lejt adott kölcsön. Ennek folytán dolgozó parasztjaink jövedelme állandóan növekedett. Igen sok szegényparasztunk a középparasztok színvonalára emelkedett. Szegény- és középparasztjaink jövedelme 1957-ben 1950-hez viszonyítva több mint 30 %-kal növekedett. Ezt igazolják az utóbbi években történt falusi építkezések: 1951-1956 között több mint 8000 lakóház épült tartományunk falvaiban.

Pártunk agrárpolitikája azt eredményezte, hogy dolgozó parasztságunk egyre jobban és határozottabban felsorakozik a párt és a munkásosztály mögé, egyre jobban meggyőződik a párt politikájának helyességéről, ami pedig munkásosztályunk és dolgozó parasztságunk szövetségének megbonthatatlanságát eredményezi. Az RMP KV 1956. december 27–29-i plenáris ülésének határozata a kötelező beszolgáltatások csaknem teljes mértékben való eltörléséről igen kedvező visszhangot keltett dolgozó parasztságunk soraiban. Pártunknak ez a határozata

tovább erősítette a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségét.

Egyénileg dolgozó parasztságunk szerepe a mezőgazdaság szervezetesítésének napról napra szélesebb körű kibontakozásával, tartományunk mezőgazdasági termelésében állandóan csökken.

A termelőszövetkezetek által elért eredmények ösztönzőleg hatottak és hatnak az egyénileg dolgozó földművesekre, akik 1958-ban tömegesen indultak el a nagyüzemű szocialista gazdálkodás útján.

Amint az a bemutatott tényekből kiderült, tartományunk mezőgazdasága a népi hatalom évei alatt elindult a nagyüzemi szocialista gazdálkodás útján. Évről évre fejlődik és bővül mezőgazdasági termelésünk, minek következtében állandóan javul a városok és ipari központok élelmiszerellátása, a könnyűipar nyersanyag ellátása, s növekszik dolgozó parasztságunk életszínvonala.

Tartományunkban – mint láttuk – a mezőgazdaság szocialista átalakulása a befejezéséhez közeledik. Nemsokára a szocialista termelési viszonyok át fogják fogni egész mezőgazdasági termelésünket, minek következtében ezen a vidéken soha nem látott lehetőségek nyílnak meg a mezőgazdasági termelés fejlődése terén, s a falvak életében, a dolgozó parasztság életszínvonalának az emelésében.

IV. FEJEZET

A MAGYAR AUTONÓM TARTOMÁNY ERDŐGAZDASÁGÁNAK
FEJLŐDÉSE

Tartományunk egyik legkiterjedtebb gazdasági ága az erdőgazdaság. Míg az ország összterületének 26-27 %-a az erdős terület, addig tartományunknak 38,3 %-át borítja erdő. A MAT területe az ország összterületének 5,7 %-a, viszont erdőterülete az ország összerdőterületének 11,9 %-át teszi ki, az egy főre eső erdőterület pedig 0,7 ha, szemben az országos 0,36 ha-ral.⁵⁸ Ennélfogva az erdőgazdaság a MAT-ban különösen figyelemreméltó, az erdőipar pedig a múltban és ma egyaránt legkiterjedtebb iparágunk.

Erdőgazdálkodásunk hosszú múltra tekint vissza. Tulajdonviszonyaiban egészen a nagyüzemű tőkés erdőipar kialakulásáig – és részben még tovább is – sajátos közösségi gazdálkodási formákat is megőrzött az erdő- és legelőhasználat tekintetében (közbirtokosságok).

A Székelyföldön a faipari nagytőkések behatolása bontotta meg lényegében az eddigi tulajdonviszonyokat, és teremtette meg a tőkés termelési rendnek megfelelő magántulajdoni formákat.⁵⁹ Így indult el tartományunk területén is az erdő és faipar nagyüzemi kifejlődése, mely néhány évtized alatt, főként az Olt és a Maros felső folyásának főbb vízgyűjtő völgyeiben hatalmas értékű erdővagyonot tarolt le anélkül, hogy ennek jövedelme a vidék dolgozó lakosságának anyagi és kulturális felemelkedését eredményezte volna. Ellenkezőleg: a dolgozó lakosság tekintélyes részét – **túlnyomó részben éppen a szegényebb réteget** – közbirtokossági arányrészjogainak felvásárlása útján, megélhetésének egyik anyagi alapjától fosztotta meg és juttatta koldusbotra.

⁵⁸ Statisztikai adatainkat I. Filipovici és C. Lăzărescu „Probleme de Stat de economie forestieră” c. könyvéből – Editura Agrosilvică, București, 1956, 201–209. l. –, valamint az 1956. évi népszámlálás közzétett adataiból vettük.

⁵⁹ Az 1898. évi XIX. tc. a közbirtokossági vagyonokat magántulajdonnak nyilvánítja, telekkönyvileg az „arányrésztulajdonos”-okat bejegyezteti és így ezek adás-vétel tárgyává **lehetnek**/válhatnak.

Ezenkívül természetesen a tőkés termelési mód az erdővagyonban is felmérhetetlen károkat okozott: Csík, Gyergyó és Maroshévíz kiterjedt hegyvidékein legszebb fenyőerdőségeink kopár hegyoldalakká, a dús legelőterületek pedig az erózió és a gondatlan erdőkitermelés okozta károk folytán részben használhatatlanná, részben lecsökkent értékűvé váltak. Az erdőkitermelő tőkének nem volt szüksége az erdőtalajra, csak a kitermelt famennyiségre, hiszen a fa újratermesztésének folyamata 80-120 évre terjed ki, s ezért az újraültetésre befektetett tőke megtérülése bizonytalan volt és ideje igen hosszúra nyúlt. A tőkés tehát ilyen beruházásra nem is gondolt, sőt üzemi állótökéjét sem újította fel **soha**, ami a berendezések nagyfokú elhasználódásához vezetett. A tőkések jól tudták, hogy újabb famennyiséget biztosító erdőt továbbra tudnak olcsón felvásárolni. Bár a késedelmesen meghozott erdőtörvények előírták a „kötelező” újraültetést, ennek elhanyagolásáért a magántulajdonná vált erdő birtokosait lényegében nem lehetett felelősségre vonni.

A tőkések érdektelenségét az újraerdősítés iránt még az is fokozta, hogy jórészt idegen, külföldi tőkéről volt szó, amelyet semmilyen vonatkozásban nem érdekelt a letarolt területek jövője.

Papírforma szerint az üzemtervek alapján történő gazdálkodásban előírt másik alapvető követelmény a használatok szabályozása, a vágásfordulatok betartása lett volna.⁶⁰ Tehát évente ott és csak annyit vághattak volna ki, amennyi megfelelt a fa átlagos növekedésének, hogy az erdők faállományának megtartása biztosítva legyen. Hasonlóképp csak a kitermelésre esedékes, vágásérett állományokat lett volna szabad kitermelni. Ez az intézkedés viszont ellentétben állt a tőkés nagyipar érdekeivel.

⁶⁰ Az üzemterv az egyes erdőrészek területi és faállomány viszonyait adja meg, előírja a kitermelés módját, az évente kitermelhető famennyiséget, s a felújítás módját stb. tartalmazza. Ezt az utóbbit már a polgári állam erdőtörvényei is kötelezően előírták, de az erdők magántulajdona miatt alkalmazásuk gyakorlatilag csak ott és csak olyan mértékben vált lehetővé, ahol és ahogyan azt a tulajdonosok magukévá tették.

A fakitermelés gazdaságossága ugyanis döntő mértékben a fuvarozás üzemi költségeitől függ. Mivel a fakitermelés egyedül a maximális haszon elérésére irányult, intenzív termelés elsősorban a közeli helyeken, a vasúti hálózattal, iparvasúttal vagy más szállító berendezéssel könnyen elérhető völgyek mentén folyt, itt viszont mértéken felüli volt. A többségükben idegen tőkeérdekeltségű erdőipari vállalatok könnyen elérték, hogy az évi fahozam (esedékesség) többszörösét letarolják. Ez a folyamat tartományunkban az Olt és Maros völgyében megépített vasútvonal létrejötte után rohamosan a legszebb erdőségek kipusztításához vezetett, míg más helyeken, ahol a feltárás és a hosszú szállítási út növelte a költségeket, tehát nem biztosított megfelelő hasznot, nagymennyiségű faállomány kitermeletlenül maradt, sőt túltartott kora miatt ipari célokra lábon vált alkalmatlanná. A tervszerűtlen gazdálkodás és erdei legeltetés, valamint a nagy haszon utáni versengés következtében tartományunk területén az erdők teljesítő képessége és a feldolgozó üzemek termelőképessége között olyan aránytalanság fejlődött ki, hogy az utóbbiak kapacitása az erdők évi normális hozamának többszörösét érte el. Jellemző erre, hogy a volt Csík vármegye területén például még 1948-ban is, amikor a fakészlet már nagymértékben megcsappant, és miután a háborús károk folytán több nagyüzem elpusztult és újra sem épült, 52 fakitermelő közép- és nagyvállalat létezett, összesen mintegy 110 keretfűrészszel,⁶¹ melyek maximális teljesítőképessége kb. évi 1 500 000-1 600 000 m³ gömbfa feldolgozása volt. Az évi üzemterv szerinti kitermelhető fa mennyisége viszont 1947-1948-ban mindössze 230 920 m³-re rúgott.⁶²

⁶¹ Az adatok a Csíkszeredai Fakitermelő Állami Vállalat irattárából származnak (államosítási okmányok).

⁶² A volt Csík vármegyei erdőigazgatósági hivatal statisztikai adata.

Tudjuk, hogy a kitermelt famennyiségnek fenyő esetében maximálisan 70 %-a vehető fűrészrönknek, míg a többi (a vékonyfa) csupán bányafának, cellulóznak stb. alkalmas. Márpedig a fenti üzemek kivétel nélkül termeltek, nem számítva még számtalan kis vízfűrész is.⁶³

Ehhez a nagytömegű félkészárú termeléshez pedig a további feldolgozó ipar teljesen hiányzott. A tartomány (a volt 4 székely vármegye) számottevő bútoringatlan nem rendelkezett, nem is beszélve a papír és cellulóz gyártásról, falepárló üzemekről, parkett- vagy furnérgyártásról stb. Tűzifa-kitermeléssel, talpfafaragással pedig legfeljebb egyének gazdagodhattak meg, a széles népréteg megfelelő és állandó munkaalkalomhoz nem jutott. A fának végleges feldolgozása vagy a tartományon kívül történt, vagy nagymennyiségben fűrészárú formájában exportra ment.

Az erdőknek ez a féktelen pusztítása, s a fának alacsony fokú hasznosítása, az erdőmunkások kizsákmányolása parancsolólag vetették fel az erdők feletti magántulajdon megszüntetését, s azok szocialista tulajdonba vételét.

1948-ban, közvetlenül az államosítás előtt, a mai Magyar Autonóm Tartomány erdőségeinek összterülete 532 039 ha volt. Ebből 73,3 %, azaz 388 039 ha közbirtokosságok, községek, más vagyonközösségek („Csíki Magánjavak”) és egyéb jogi vagy fizikai személyek nagy magánerdőbirtoka volt. 13,8 %, azaz 74 000 ha az állami erdő, és 18 %, azaz 70 000 ha kiterjedelmű egyéni erdőbirtok volt. Maga ez a tulajdonjogi megoszlás egyik akadálya volt az okszerű üzemszervezésnek, kitermelésnek és újraültetésnek. Hiszen ha voltak is üzemtervek, akkor sem a földrajzi fekvésnek megfelelő természetes adottságok szerint készültek, hanem tulajdonosonként. Így hát egy-egy völgynek annyi

⁶³ A volt Csík megye területén ma 5 köztársasági érdekeltségű fűrészüzem működik, és ezek is részben más rajonokból, sőt más tartományból odaszállított nyersanyaggal.

„üzemterve” volt, ahány erdőbirtok **tulajdonos**. De nemcsak az okszerű gazdálkodás hiányzott, hanem – amint láttuk – az erdőmunkások a legkegyetlenebb kizsákmányolásnak voltak alávetve, s ugyanakkor az erdőkitermelésben dolgozók munkafeltételeit, életkörülményeit, egészségvédelmét is elhanyagolták.

Az 1948-as államosítás megszüntette a fent vázolt viszonyokat, és megteremtette a szocialista termelési viszonyokat az erdőgazdaságban is.

Az államosítás után az üzemi tervfeladatok végrehajtására egységes igazgatási, ügyviteli és gazdálkodási szervek és szervezési formák jöttek létre. Így az erdészeti igazgatási és erdőművelési feladatokat a már addig is létező erdészeti hivatalok és igazgatóságok átszervezett egységei vették át, erdőgondnokságok (ocol silvic) néven. Ezek lettek a legkisebb önálló szervezetek, a megyei, később a tartományi igazgatóságok pedig a középfokú irányító és ellenőrző szerepét kapták.

Részben már az államosítás előtt és mindjárt az államosítás után intézkedés történt az erdészet egységes alapjának megteremtésére: új üzemtervek készültek, melyek nálunk is felmérték az erdőállományt fajok szerint és korosztályonként, a régi tulajdonformák szerinti megosztás helyett a természetes terepviszonyoknak megfelelő „nagy erdőgazdasági egységek (ún. MUF-ok: mari unități forestiere) lettek a gazdálkodás alapjai. Az új üzemtervek megállapítják az évente kitermelhető mennyiségeket, haladottabb üzemmódokat írnak elő, felméri a múlt pusztításait és a felújítás feladatait. Ma tartományunkban 25 nagy erdőgazdasági egység van, melyek további 190 erdőgazdasági üzemosztályra oszlanak, felettük egy tartományi igazgatósággal. A gazdálkodás új formáinak megfelelően új törvényhozás biztosítja a feladatok végrehajtását is.⁶⁴

⁶⁴ Legfontosabb az 1947-i 204. sz. erdővédelmi törvény, mely a fenti újravezetést írta elő, továbbá az 1953-i 301. sz. törvény, az erdőknek rendeltetésük szerinti felosztásáról, talaj és vízvédő zónák, véderdők stb.

A fakitermelés, szállítás és elsődleges feldolgozás feladatait 1953. január 1-től tartományunkban 8 erdőipari állami vállalat végzi, önálló nagyvállalati formában. A területi kiterjedés és évi fahozam ismérve szerint az üzemi alegységeik száma mintegy 25-40 között váltakozik. Egy-egy alegységre átlagosan évi 40-50 000 m³ fa kitermelése esik.

A fűrészrönk feldolgozását végző üzemek közül a tervgazdálkodás fokozatos fejlődése folytán az államosítás utáni években csak a szükséges létszám maradt meg, **1953. január 1-től pedig összesen 20 nagy- és középüzem, melyek közül azóta további 7 szüntette be működését.** A kitermelő vállalatok és feldolgozó üzemek közös tartományi szerve a MAT faipari trösztje volt 1955. január 1-ig. Ekkor a feldolgozó üzemek különváltak és külön tartományi trösztbe tömörültek, majd pedig külön minisztérium hatáskörébe mentek át.⁶⁵

A szervezési formák fejlődése a Magyar Autonóm Tartományban öt év alatt még az alábbi változásokat hozta magával:

1953. január 1-től Szászrégenben üzembe helyeztünk egy országos viszonylatban is modern iparvasúti és gépjavító nagyüzemet a mozdony, kocsi, traktorok, villanymotorok stb. számára szükséges javító munkálatok (és egyes új gép-konstrukciók, pl. hordozható keretfűrészek gyártása, talpfa-termelésre) elvégzésére. Ez az üzem 1953 óta termelését több mint háromszorosára emelte.

⁶⁵ A továbbiakban az erdőgazdaság tárgykörében csak az erdőműveléssel és fakitermeléssel foglalkozunk.

Ugyancsak 1953. január elsejével indult meg a kis autójavító műhelyből kifejlődött csíkszeredai teherautószállító és autójavító állami vállalat, mint kiszolgáló üzemegység. Az erdei szállítás gépesítésének ez a fontos tényezője szintén gyorsan felfelé ívelő fejlődést írt le.⁶⁶

Az erdőipari munkások élelmiszerrel, ruházati és iparcikkkel való jobb ellátására 1955 januárjában egy széleskörű kereskedelmi hálózattal rendelkező zárt forgalmú ellátó vállalat is létesült. Ennek SAM nevű egységei ma már minden fontosabb erdei munkatelepen közismertek.⁶⁷

Az államosítással kapcsolatos intézkedések és az új szervezési formák lényegében az alábbi feladatokat hivatottak megvalósítani:

- 1) a múlt októberben gazdálkodása maradványainak felszámolását, az erdőállomány helyreállítását,
- 2) az erdők teljesítőképessége és a kitermelés mértéke közötti összhang biztosítását,
- 3) az ország növekvő ipari faszükségletének kielégítését,
- 4) a termelés korszerűsítését, valamint az erdőmunkások anyagi és kulturális életviszonyainak gyökeres megjavítását.

⁶⁶ Az „IART” szállító és javítóműhely vállalat hatévi teljesítménye (teherautó- és vontató-szállítás):

	Tonnában	To/km-ben
1953	177 088	2 818 464
1954	154 484	3 630 944
1955	232 075	4 770 092
1956	284 137	5 868 624
1957	287 000	6 171 000
1958	336 174	6 885 000

⁶⁷ SAM – Serviciul de aprovizionare a muncitorilor.

Ezeknek a röviden összefoglalt feladatoknak megvalósítása – figyelembe véve az adott helyzetet – nem könnyű és nem rövid idő alatt teljesíthető feladat, mert:

a) Valamennyi feladat nagyösszegű beruházásokat igényel, és e beruházások nem vezetnek a termelés jelenlegi növekedéséhez, éppen ellenkezőleg: a termelés mennyiségét átmenetileg csökkenteni kell. Másfelől egyre növekvő mennyiségű ipari fára van szükség.

b) A meglévő, nagymértékben elavult ipari és szállító berendezések felújítandók, s a kitermelés súlypontjait át kell helyezni olyan helyekre, ahol a magántőke nem volt hajlandó termelni, a nagy távolság és az elzárt medencék feltárásának fokozott termelési költségei miatt. Mindez átmenetileg szintén újabb teherként jelent a jövedelmezőség szempontjából. Mégis mindezen feladatoknak a megvalósítását a Román Munkáspárt vezette népi demokratikus állam magára vállalta, hogy tartományunknak ezt a nagyértékű vagyont, a nemzeti vagyon eme fontos részét megóvja a további pusztítástól.

Az alábbiakban célunk a feladatok megoldása terén elért eredmények megértéséhez kiindulásként szükséges főbb számadataiban bemutatni erdőállományunk állapotának statisztikai képét.

Az erdőigazgatóság adatai szerint a tartomány erdőségei 1952 után a következő képet adják:⁶⁸

	1952. december 31-én		1956. december 31-én	
Erdőterület összesen	532 039 ha	100 %	517 876 ha	100%
ebből:				
– fával borított	475 862 ha	89,45 %	486 476 ha	93,94%
– letarolt terület	56 177 ha	10,55 %	31 000 ha	6,06%

⁶⁸ Az Erdőigazgatóság hivatalos adatai.

A meglévő erdőségeink 49,4 %-a fenyőerdő (túlnyomó részben lucfenyő, kisebb százalékban jegenyefenyő, erdeifenyő stb.), a többi lomblevelű, s ebből 85 % a bükk. Erdőségeink tehát értékes fafajokból állanak.

A fenti mintegy 56 000 ha-nyi letarolt és idejében be nem ültetett terület nagyobb részén is fenyőerdőségek voltak. Ha figyelembe vesszük, hogy a fenyőerdők egy hektárra eső évi faanyagnövekedése az országos átlag szerint 3 m^3 fa,⁶⁹ e területek kiesése tartományunkat évente mintegy $168\,500 \text{ m}^3$ faanyagtól fosztotta meg.

Amint a fenti táblázatból kitűnik, tartományunknak összerdőterülete 1956. december 31-ig 14 163 ha-ral csökkent.

Az összerdőterületnek 14 163 ha-ral, 1957-ben pedig újabb 10 000 ha-ral való csökkenése az üzemtervekbe egyes esetekben helytelenül felvett egyes legelők visszaadásával magyarázható. Tartományunkban ugyanis sok olyan legelő van, amelyre az idők folyamán az erdei növényzet áttért. Így azután megtörtént, hogy egyes erdészeti szervek az ilyen beerdősült legelőket is bevették az erdőalapba.

A tartományi pártbizottság irányításával s a rajoni néptanácsok javaslatai alapján a tartományi néptanács az erdészeti szervekkel együtt az utóbbi időben mintegy 25 000 ha volt legelő területet adott vissza a községeknek.

Az erdőalapban történt másik lényeges változás az, hogy az új üzemtervezés befejezése után a 2315/1954. sz. MTH [Minisztertanácsi Határozat] értelmében 42 158 ha erdőség a községi néptanácsok kezelésébe ment át a helyi lakosság faanyagszükségletének kielégítésére.

⁶⁹ I. Filipovici és C. Lăzărescu előbb idézett könyvükben (211–212. l.) a lucfenyőnél 2,8–3,3 köbméterre, bükknél 2–3,4 köbméterre becsülik.

A táblázat szerint mintegy 486 000 ha faállománnyal borított erdőalapról kb. 16 % a vágásérett erdő,⁷⁰ ami összesen 21 750 600 m³ kitermelhető famennyiségnek felel meg.⁷¹

Az átlagos évi növekedés, figyelembe véve erdőségeink fa-fajok szerinti megoszlását (49,4 % fenyőfélék hektáronkénti 3 m³ évi átlagos növekedéssel és 50,6 % lomberdő, melyben a hektáronkénti 2 m³ átlagos növekedésű, bükk az uralkodó), fenyőkben 720 000 m³, bükkben, tölgyben és egyéb lomblevelűekben 492 000 m³-re, tehát összesen mintegy 1 212 000 m³ bruttó növedékre becsülhető. Erdőségeink évi termelő és teljesítő képessége jelenleg ennél kisebb. E teljesítő képesség 6-8 éven belül 1 300 000 m³-re fog emelkedni.

Ennek legfontosabb feltétele, hogy az elkezdett ültetést tovább vigyük úgy, hogy néhány év alatt a fel nem újított erdőterületet 6-7000 ha-ra csökkentsük, tehát arra a mér-

⁷⁰ Országos viszonylatban I. Filipovici és C. Lăzărescu „Probleme de economie forestieră” – Editura Agrosilvică de Stat, București, 1956. –könyve szerint (lásd 207. lapon) a 100 éves korhatáron felüli erdő 20,5 %. Ez azt jelenti, hogy tartományunkban a gazdasági korhatárt elért állomány %-a, azaz erdőségeink teljesítőképessége az országos átlagnál jóval kisebb. Az üzemtervek szerinti évi esedékesség átmenetileg még ennél is kisebb, mivel erdőségeink korosztály szerinti megoszlásában több a fiatal erdő, éppen a múlt rabló jellegű kitermelése és az államosítás utáni nagyfokú újraültetés folytán.

⁷¹ Ez nem azt jelenti, hogy a mennyiség azonnal kitermelhető, korhatárát túlhaladott állomány. Ugyanis a bükknél is a fenti adatok szerint a 81 éves állományt is már vágásérettnek számították, holott ennek kitermelése a fokozatosan felújító üzemmód szerint csak szakaszosan végezhető el, másképpen a felújítás veszélyeztetve van.

tékre, amennyi körülbelül a folyamatosan kitermelhető mennyiségeknek megfelelő terület.

1. Az erdősítés és erdőápolás főbb munkálatait az alábbi számok mutatják:

Év	Vetés és ültetés	Fiatal állomány ápolása	Más erdőápolási munkák (gyérítés, tisztítás)
1953	7812 ha	27 526 ha	7386 ha
1954	5636 ha	21 606 ha	7405 ha
1955	6217 ha	22 259 ha	9955 ha
1956	7295 ha	29 230 ha	9993 ha
1957	7976 ha	37 019 ha	9230 ha
1958	6790 ha	21 362 ha	11 044 ha
	41 723 ha	159 012 ha	55 012 ha

Ha figyelembe vesszük, hogy bükk – és általában lomblevelű – erdőségeink felújítása (a tölgy kivételével) természetes felújítás útján történik, tehát az alkalmazott vágási mód folytán természetes úton biztosítjuk az újraerdősülést, s hogy ma már csak a fenyőféléknél (lucfenyő) végzünk tarvágást és így mesterséges újraültetést is (csemeteültetéssel és erdei vetéssel), akkor a felújítás fenti üteme biztosítja erdőségeink faállományának újratermelését.

Tekintettel arra, hogy 1958. év végén még mindig 20 000–25 000 ha a múltban letarolt erdőterületünk volt, az 1959. januárban tartott pártkonferencia elhatározta az újraerdősítés ütemének meggyorsítását. Amennyiben az újraerdősítés ütemét 20-30 %-kal gyarapítjuk, a múlt gyászos örökségét ebben a gazdálkodási ágban is, 1962-ben már véglegesen fel fogjuk számolni.⁷²

Az erdősítések biztosítására jelenleg 195 csemetekert van üzemben,⁷³ összesen 145 ha területen. Ezenkívül a magtermés biztosítására rezervációkat határoltunk el és gondoztunk, a maggyűjtést pedig minden évben megszerveztük.

⁷² Az újraültetés mértéke ugyanis átlagosan 2,1-szer nagyobb, mint az évenként kitermelt fenyőerdő területek nagysága.

⁷³ 1956. dec. 31-i helyzet.

Szép eredményeket értünk el az utóbbi évek folyamán a vízmosásos területek talajának erdősítés általi megkötése terén Maroshévíz környékén és más helyeken is.

A magtermelési és erdőültetési munkába a helyi néptanácsok, az IMSZ [Ifjúság Szövetség] és a pártszervezetek segítségével komoly eredménnyel kapcsolódott be az ifjúság. Az országos „Erdők Hónapja” akció tartományunkban már évente megismétlődő tömegmegmozdulás.

Az elmúlt évek alatt az összterületek 28 %-án történt a fiatal állomány gondozása, és mintegy 9 %-nyi területen végeztünk egyéb erdőápolási munkát. Ez annyit jelent, hogy a beültetett területek csemetéi több éven keresztül ápolásban részesültek.

A fiatal állomány ápolása és általában az erdőápolás fejlett módszereinek széleskörű alkalmazása, a károkozónak vegyszerekkel, permetezéssel stb. való rendszeres, nagyüzemű irtása a múlt gyakorlatában ismeretlen volt. Mindezt ma megfelelő mértékben és műszaki színvonalon végzik. Ezek nagyban hozzájárulnak erdőségeink fahozamának mennyiségi és minőségi növekedéséhez, illetve fenntartásához.

Így pl. Maroshévíz és Borszékfürdő környékét 1957-1958-ban ért nagymértékű „Lymantria” támadás leküzdésére országos méretű munkatelep létesült, többek között két repülőtérral és a legmodernebb tudományos módszerek igénybevételével. Repülőgépről és földről motoros permetezőkkal való nagyarányú permetezéssel folyt a nagykiterjedésű erdőterületek megmentése.⁷⁴

Fokozott figyelemmel és évről évre jobb eredménnyel folyik a mellék használatok értékesítése is: széna, toboz és gyümölcsök gyűjtése, valamint a hulladék- és gallyfa értékesítése is. A tartomány területén hat üzemi formában megszervezett pizstrángtenyészet van. Ezek részben a hegyi patakoknak pizstránggal való benépesítését, részben pedig a közfogyasztás igényeit szolgálják.

⁷⁴ Lymantria-monachae (apácalepke) támadás, mintegy 30 000 ha fenyőerdő területen, melyet 1958-ban gyakorlatilag teljes mértékben sikerült megszüntetni.

A vadállomány védelmére és szaporítására évente komoly összegeket fordítunk, a bérbe adott területeken pedig rendszeres tervfeladat a vadászat, amely növekvő mértékben járul hozzá hússal és prémekkel a közfogyasztás és külkereskedelem szükségleteinek kielégítéséhez..

2. Az erdők teljesítőképességének és a kitermelés mértékének összehangba hozatala tartományunkban az államosítás után erdőgazdaságunk egyik legfontosabb kérdésévé vált. Ennek útjai: a) az újraültetés olyan mérvű kell legyen, hogy ne csak az évenkénti vágások területeinek, hanem a múltban letarolt erdőségeknek a felújítását is biztosítsa; b) az erdők hozamának növelése; c) a fakitermelés évi mennyiségének az évi növekedés mértékére való csökkentése mindazon termelési egységekben, ahol a múltban az erdőket újratermelő képességüknél nagyobb mértékben vágták, továbbá az elzárt medencék feltárása, szállító berendezések építése, egyszóval a fakitermelés súlypontjának áthelyezése oda, ahol a kitermelhető faállomány mennyisége nagyobb, mint az évi növekedés; d) a faanyag komplex, jobb kihasználása, az ipari fa százalékának növelése.

Az újraültetésben elért eredményeket már ismertettük, itt a kitermelés néhány számadatának tükrében vázoljuk a kérdést.⁷⁵

A MAT köztársasági érdekeltségű vállalatainak fakitermelése 1953–1958 között:⁷⁶

	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Összesen kitermelt famennyiség m ³ -ben:	2 224 651	2 135 919	2 036 909	1 970 525	1 810 261	1 778 361
%-ban:	100	97,36	91,56	88,58	81,80	80
ebből:						
– tűlevelű (fenyő) m ³ -ben	1 283 108	1 068 736	947 418	869 082	687 871	704 480
%-ban	100	85,29	73,84	67,73	53,61	55
– lomblevelű (95 %-ban bükk) m ³ -ben						
%-ban	941 548	1 097 103	1 089 551	1 101 453	1 122 390	1 073 881
	100	116,53	115,72	116,98	119	114

Adatainkból néhány figyelemre méltó következtetést vonhatunk le. 1953-hoz viszonyítva 1958 végéig az összesen termelésbe adott évi famennyiség 80 %-ra csökken, ebből is a fenyő 55 %-ra. A fenyőrönk-kitermelés mértéke így 1957-1958-ban már összhangba került az átlagos évi növekedéssel.⁷⁷

⁷⁵ Előre kell bocsátanunk a következőket:

- A fent ismertett statisztikai adatok csak az erdőigazgatóság hatáskörébe tartozó köztársasági érdekeltségű fakitermelő és szállító vállalatoknak (IFET-eknek), valamint az erdőgondnokságok volt mellékgazdaságainak termelési eredményeivel foglalkoznak.

- fakitermelést végez még a helyiipar fakitermelő vállalata olyan helyeken, amelyek a nagyüzemi kitermelésnek nem felelnek meg, valamint alkalomszerűen egyes néptanácsok helyi egységei is. Mindezek összesen azonban a köztársasági érdekeltségű vállalatok termelésének kb. csak 4-7 %-át teszik ki a vizsgált időszakban.

a berecki, komandói, a csíkszeredai és gyergyószentmiklósi vállalatok kitermelt famennyiségének tekintélyes része nem a Magyar Autonóm Tartomány erdősegeiből, hanem a szomszédos Piatra Neamț-i, bacăui és ploiești-i erdőigazgatóságok területeiről származik, mivel a szállítóutak természetes iránya arrafelé tart. Ez a mennyiség tartományi össztermelésünk mennyiségéből évi átlagban kb. 14-15 %-ot képvisel.

⁷⁶ A MAT erdőigazgatóságának hivatalos statisztikai adatai: összehasonlítási alapul 1953 mint 100% szerepel.

⁷⁷ Természetesen, termelésünkben előbb le kell vonni a más tartományok területéről kapott mennyiségeket. Ezek 1957-ben fenyőből és bükkből összesen mintegy 190 000 köbméterre rúgtak.

Így 1952–1957 között a csíkszeredai és maroshévízi vállalatok évi kitermelt mennyisége mintegy a felére, a gyergyószentmiklósi vállalaté a harmadára csökkent.⁷⁸ Ezzel szemben – az elzárt völgyek feltárása útján – növekedett a szászrégeni vállalatnak (Tirol és Bátrina völgyei), a szovátainak (Kis- és Nagy-Nyárád völgyei, Juhod völgye), az udvarhelyinek (Vargyas völgye, Kormos patak) termelése. Mindez nagy összegű új beruházásokat igényelt ugyan, valamint az állóalapok átcsoportosítását, s a távolságok növekedésével is járt, de mégis elengedhetetlen feltétele volt a tervszerű erdőgazdálkodásnak.

A fenti eredmények mindenekelőtt a Román Munkáspárt Központi Vezetősége és a Román Népköztársaság kormánya helyes erdőpolitikájának köszönhetőek. Ennek a politikának megfelelően a tartományi pártbizottság tartományi szinten egybehangolta az erdőművelést a fakitermeléssel és feldolgozással. E három tevékenységi ág egybehangolt munkája nyomán tartományunkban sikerült összhangba hozni a kitermelt famennyiséget az erdők teljesítőképességével.⁷⁹

3. Az ipari fa termelésének kérdése a növekvő szükséglet miatt ma az erdőgazdaság egyik központi kérdése. A fa felhasználásának eddig ismert köre ugyanis rendkívül kibővült. Ma már a vegyipar is jelentős famennyiséget igényel, a többi ipari fa szükséglet is növekszik. Ugyanakkor tartományunk, sőt országunk erdőségei is – az elmondottak szerint – kíméletre szorulnak. Az ipari fakérdés megoldásának tehát két útja van: a) más anyagokkal való helyettesítés (építkezéseknél kővel, betonnal; a cellulóz-termelésnél náddal, szalmával stb.); b) az összesen kitermelt famennyiségből növelni kell az ipari fa kihozatalt a tűzifa és a termelési apadék

⁷⁸ Ezek a vállalatok túlnyomó részben fenyőrönk termeléssel foglalkoznak.

⁷⁹ A termelés ilyenszerű átalakulása megkövetelte a faipari üzemek átcsoportosítását is. Bár az államosítás óta a tervszerű gazdálkodás követelményeinek megfelelően több mint 40 közép-fűrész üzem szűnt meg, még mindig nem teljes az összhang a kitermelés és a feldolgozó ipar között.

csökkentése, egyszóval a faanyag jobb kihasználása útján. Ezt kellő eredménnyel valósítottuk meg a fenyőnél, ahol az összesen kitermelt mennyiségből 1956-ban 95,06 %, 1958-ban már 97 % volt az ipari fa, a fennmaradó 3 % a tűzifa és a termelési veszteség. A lomblevelűeknél azonban az eredmény nem ilyen jó, és csak 1957-től számottevő a haladás.

A kitermelt bükkfa összmennyiségéből az ipari fa százaléka a következő volt:

1954	1955	1956	1957	1958
31,60 %	33,34 %	38,10 %	46,3 %	50,1 %

A bükkrönk ipari fa kihozatalának százaléka tehát 1956-ig, habár állandó emelkedést mutat, mégis alacsony, nem kielégítő. Bükk ipari fa termelésünket ugyanis 1956-ig főleg a kitermelt összmennyiség növelésével fokoztuk, és csak kis részben az ötéves terv irányelveinek megfelelően a fatömeg jobb kihasználásával.

1957-től, az 1956. évi tartományi pártkonferencia határozatának megfelelően, fakitermelő vállalataink megjavították a bükk ipari fa fajlagos kihasználását, az 1956. évi átlagos 38,1 %-kal szemben 1958-ban a tartományi átlag 50,1 %-ra emelkedett.

Az 1959 januári pártkonferencia elemezte ezeket a megvalósításokat a Román Munkáspárt Központi Vezetősége 1958. november 26–28-i plenáris ülésének szellemében, s megállapította, hogy ezen a téren elért eredmények nem kielégítőek. A kitermelt famennyiség jelentős része megy kárba az erdőkben való feldolgozás következtében. A fa komplex kihasználásával az ágak, a hulladékok értékesítésével nagymértékben növelni lehet a fa kihasználási mutatóját.

Tartományunk bükkgömbfa-feldolgozó üzemének 1959 januárjában Szovátán megtartott tapasztalatcseréje bebizonyította, hogy a komplex brigádok megszervezésével a bükkgömbfa kihasználási mu-

tatószáma tovább fokozható s tartományi szinten rövid idő alatt elérheti az 55 %-ot. A vasúti talpfának erdőbeni faragással történő előállítása során a bükkgömbfának mintegy 25 %-a forgácsként elvész. Amennyiben a vasúti talpfát gáteren vágják, a hulladék 8-10 %-ra csökken. A szovátai IFET-nél végzett gépi termelés kísérleti eredményei a bükkgömbfa kihasználása tekintetében a következőket mutatják:

– normál vasúti talpfa	66,28 százalék
– bükk donga	16,81 –”–
– seprűnyél	1,07 –”–
– hulladék	8,03 –”–
– talpfa-vágástól kikerülő fűrészpor	6,74 –”–
– donga vágásától kikerülő fűrészpor	1,09 –”–

A szovátai kísérlet értelmében a bükkgömbfa ipari kihasználási mutatója 84,14 százalékot ért el.

Eredményt és komoly fejlődést jelent továbbá az a tény, hogy míg az összesen kitermelt keményfa (95 %-ban bükkfa) mennyisége 1953-hoz viszonyítva 1958-ig átlagosan 16 %-kal növekedett, addig a legfontosabb és legértékesebb ipari fa választékok százalékaránya sokkal nagyobb mértékű emelkedést mutat. Így például az 1955. évi termelést 100 %-nak véve a következőket látjuk:

	1954	1955	1956	1957	1958
bükkfűrészrönk	100,64 %	120,94 %	144,50 %	178 %	180,2 %
hámozórönk	100,57 %	116,07 %	175,17 %	182 %	191 %
hordódonga	112,90 %	140,09 %	137,16 %	144 %	163 %

Tehát az értékesebb ipari fa választékolása progresszív módon nő. A népgazdaságnak azonban szüksége van a tűzifából kiválasztandó műhasábra és bükk-cellulózfaára, valamint az építkezések céljaira felhasználható vékonymeretű rönkre, vasúti talpfára stb. is, – sőt ezekből jelentős export-igény is mutatkozik. Ezen igény fokozottabb kielégítésére is komoly lehetőségeink vannak.

4. Az erdőkitermelés fejlődésének másik alapvető kérdése a kitermelés korszerűsítése, az állóalap, az elavult ipari berendezés kicserélése és felújítása, valamint a gépesítés. Tartományunkban

ez különösen fontos, mert az államosításkor a legtöbb nagyüzem ipari berendezéseit 100 %-ban amortizált állapotban vettük át. A régi nagytőkés faipari vállalatok ugyanis a két világháború között egyáltalán nem újították fel álló tőkéjüket. A korszerűsítést jelentő beruházások és gépesítések viszont lehetővé fogják tenni a kitermelés súlypontjának fokozatos áthelyezését is, amiről már említést tettünk. Az elért eredmények bemutatására a marosvásárhelyi erdőigazgatósághoz tartozó fakitermelő és szállító vállalatok 1953–1958 közötti munkájából az alábbi számadatokat hozzuk fel:

A főépítkezések összegei:⁸⁰

Év	Összeg	%-os növekedés 1953-hoz viszonyítva
1953	8 183 000 lej	100%
1954	9 652 000 lej	118%
1955	15 347 800 lej	180%
1956	25 246 100 lej	308%
1957	23 240 000 lej	284%
1958	23 740 000 lej	290%

A beruházások ilyen ütemű és méretű emelkedése alátámasztja eddigi állításainkat a régi tőkés örökség gyakorlati felszámolásáról, a fakitermelés átcsoportosításáról, valamint azon eredményekről, melyeket alább mutatunk be a gépesítés fejlődéséről, a munka- és lakásviszonyok megjavításáról stb.

A főépítkezésekből a közvetlen termelést szolgáló építkezések:

⁸⁰ Az erdőigazgatóság hivatalos adatai. Hiányoznak belőlük a szászrégeni javítóműhely adatai. A javítóműhely 1954 óta közvetlenül egy bukaresti központnak van alárendelve. Tudni kell, hogy a fenti számok csak az építkezésekre vonatkoznak. A gépek és felszerelések növekedését a szakminisztérium a központi beruházási alapjából számolja el, tehát mint állóeszköz-áthelyezések jelentkeznek az állóalapok növekedésében.

	1953	1954	1955	1956	1957	1958	összesen
1. Új iparvasutak építése és a meglévő hálózat újraépítése	42,6 km	30,7 km	20,4 km	52,6 km	80,5 km	27,1 km	250,9 km
2. Új állandó jellegű autótút építése	7,9 km	4,5 km	19,7 km	26,0 km	18,0 km	53,3 km	129,4 km
3. Vízi szállítóutak	23,5 km	14,9 km	14,0 km	21,8 km	15,0 km	40,0 km	129,1 km
Utak összesen:	74,0 km	50,0 km	54,1 km	100,4 km	113,5 km	120,4 km	512,4 km
4. Ipari jellegű épületek (műhely, garázsok, fűtőházak)	510 m ²	585 m ²	1035 m ²	210 m ²	1200 m ²	835 m ²	6265 m ²

A közvetlen termelést szolgáló építkezések közül tehát nagyarányú az iparvasút-építés és a meglévő, elhasznált hálózat újjáépítése. Ezen a téren nagy fejlődés mutatkozik, hiszen a hat év alatti iparvasúti építés és újraépítés hálózatunknak majdnem 40 %-át öleli fel. Ennek folytán iparvasúti forgalmunk megjavult, a balesetek száma lényegesen csökkent. 1957-ben 58,5 km vasút átépítésére és 22 km úthálózat kibővítésére volt beruházási alapunk. Az iparvasúti hálózat kibővítése új területek feltárására ad lehetőséget (a már említett helyeken, az üzemtervekkel egybehangolt kitermelés fokozatos megvalósítására). Úthálózatunk további fejlesztésével el kell érünk azt, hogy a kitermelésre váró erdők kihasználásában ne a meglévő úthálózathoz, hanem a vágásra alkalmas korú erdőségekhez alkalmazkodjunk.

Ugyanezt a szempontot követtük az állandó jellegű, tehergépkocsik számára alkalmas úthálózat létesítésével is. 1952 előtt nem volt ilyen saját úthálózatunk, és a kismértékű vontató tehergépkocsi-szállítás főként a meglévő országúti hálózatra korlátozódott. Hat év alatt 129,4 km autótutat építettünk, tehát a szállítás gépesítésén, olcsóbbá és állandó

jellegűvé tételén kívül ezáltal közérdekű és távlati erdőművelési célokat is szolgáltunk (Kormos és Kovács völgye Udvarhely rajonban, Üvegcsúr Szászrégen rajonban, a Baraszó völgye Maroshévízen stb.). Az iparvasutaknak autókkal való helyettesítése helyes politika, mert azonkívül, hogy a beruházást olcsóbbá teszi⁸¹ és az erdőművelés közvetlen céljait is szolgálja, továbbá közérdekű is, a hegyvidéki települések, havasi gazdaságok, az intenzív legelőgazdálkodás stb. szempontjából. Ennek ellenére tartományunk területén a kiterjedt, meglévő iparvasút-hálózat további vasút-meghosszabbításokat és építéseket igényel, hogy a szállítandó nagy mennyiségű faanyag átrakását elkerüljük. További fő törekvésünk feltétlenül mégis az autóút marad.

Még a gépesítés kiterjesztését szolgáló műhely- és garázshálózatunk fejlődését kell kiemelni, amely szintén alátámasztja a gépesítésről szóló későbbi adatokat. E téren a már említett szászrégeni nagy javítóműhely-vállalat, ez az új ipari létesítmény (1953), melyet modern külföldi, nagyobbrészt importált szovjet, magyar és kelet-német munkagépekkel szereltek fel, emeli tartományunk ipari bázisát is.

Ami az ipari berendezések, gépek és felszerelések felújítását illeti, a MAT- beli fakitermelő és szállító vállalatok állóeszközeinek változását tükröző néhány számadat is rendkívül tanulságos:

	1953. január 1-i érték ezer lejtben	1957. december 31- i érték ezer lejtben	%-os növekedés az 1953. évhez viszonyítva
– épületek (ipari és igazgatási épületek és lakások)	14 192	29 611	100,9 %
– ipari berendezések és felszerelések (út, híd, vasút stb.)	88 771	135 509	53 %
– erőgépek	2556	10 436	309 %
– munkagépek	7161	10 453	46 %
– erőátviteli berendezések	2114	2531	15 %
– szerszámok és mérőeszközök	205	1692	725 %
– gazdasági és irodai leltár	719	1468	100 %
– vontató és szállító eszközök	20 642	67 438	128 %
– igásállatok	214	2008	84 %
Összesen:	145 574	261 145	79,4 %

amortizációs leírás	111 273	99 041
%	77 %	38 %

A legfőbb termelőeszközök tehát minden csoportban lényegesen szaporodtak. Érték szerint legnagyobb a növekedés az épületeknél, az ipari berendezéseknél és a vontató-szállító eszközöknél. Azonkívül, hogy termelőeszközeink 1957. december 31-ig 79,4 %-kal növekedtek, a régi, elhasznált berendezés háromnegyed részét is kicseréltük, illetve felújítottuk. Így az elhasználódás mértéke 77 %-ról 38 %-ra csökkent le.

A beruházások és a gépi berendezés kibővítése a kitermelés átcsoportosításán kívül a termelési folyamat korszerűsítését és gépesítését szolgálják.

Az erdőgazdaságban nagy tere van a gépesítésnek. Ezt mutatja a Szovjetunió tapasztalata, ahol a capin⁸² és a kézfűrészek már rég kimentek a használatból s a rakodás és szállítás száz százalékosan gépesítve van.

A MAT-ban a gépesítés 1953-tól kezdve indul komolyabb fejlődésnek (egyes munkafázisoknál intenzívebben, másoknál csak kísérleti formában).

A fakitermelés tudvalevőleg az alábbi nehéz, nagymennyiségű emberi és állati munkát igénylő munkafázisokat öleli fel: 1. a fatörzsek ledöntése, kérgelése és feldarabolása; 2. a ledöntött törzsek összeszedése és kivontatásra való előkészítése; 3. szállítóutak és berendezések mellé való kivontatása és ott a rakodásra való előkészítés; 4. rakodás és szállítás; 5. erdőben vagy raktárban történő elsődleges feldolgozás, talpfa és hordódonga faragása, a választékolás. Mindezen munkákat még az államosítás után is pusztán emberi erővel végezték el, kivéve a közelítést és szállítást, mely célra lovat, iparvasutat és drótkötélpályát alkalmaztak.

⁸¹ Építési költsége csak 60 %-a az iparvasúténak, fenntartása olcsóbb, anyaga a helyszínen bőven található.

⁸² Eregetésnél és rakodásnál használt kéziszerszám (fahúzócsákány).

A fadöntésnél, darabolásnál, tűzifa-kitermelésnél, szakaszolásnál jól használjuk a „PES 72” elektromos gépcsoportot K 5 motorral, valamint más típusú benzinmotoros fűrészeket is (Ural, Pionir, Stihl).⁸³ Az eddigi tapasztalat szerint a legjobban bevált a benzinmotoros fűrész.

Az eregetés terén különböző típusú, 800-1600 fm. távolságra alkalmas, hordozható drótkötélpálya-berendezések (Skider és Wyssen, valamint TL3 rendszerű gépek) fokozatosan kiszorítják az igásállatokat ebből a munkafázisból.

A szállítási utak rakodójáig való közelítés (vontatás) gépesített eszközei az igás állatok helyett a vontató traktorok. Nehéz terepen is jó eredménnyel dolgoznak a szovjet gyártmányú K.T.12 fagázás, lánctalpas, gépcsörlős traktorok. Teljesítményük 3-4-szerese egy pár igásállaténak, csörlőberendezésükkel a szétszórtan heverő rönk összeszedésére is alkalmasak. Könnyebb terepen a hazai gyártmányú K.D.35 hernyótalpas traktorok is elterjedtek. Termelésünkben a traktorok évről évre nagyobb szerepet kapnak.

Az erdei főtermékek s kisebb mértékben a melléktermékek nagyobb távolságra (30 km-ig) való szállításánál mindenütt, ahol vasutaink nem voltak vagy nincsenek, a Szovjetunió által szállított utánfutós („remorkás”) ZISZ 150-es tehergépkocsik nyertek széleskörű alkalmazást; 3 év óta hazai „Steagul Roşu” tehergépkocsikat és „UTOS” remorkás traktorokat is gazdaságosan használtunk fel erre a munkára. A gépkocsiszállítás igen gazdaságos, évről évre egyre nagyobb mértékben alkalmazzuk mi is.

A rakodás nehéz munkájára többféle megoldással próbálkoztunk, mint pl. a csíkszeredai állomáson alkalmazott géphajtásos „T.L.3” csörlővel és a szénrakodásnál Udvarhely rajonban jól bevált géphajtásos T 35 elevátorral.

⁸³ Valamennyi szovjet gyártmányú.

Erdőben vagy közbeeső raktárakban a feldolgozás két főtermékre, a talpfa és a hordódonga termelésre terjed ki. Mindkettőt kézi faragással termeltük még 1952-ben, sőt jelentős mértékben még ma is. Ennek ellenére a fejlődés szembetűnő. 1957-ben már az előbbi termelés 52 %-ban, és az utóbbi 81 %-ban gépesítve volt. A gépesítés eredménye itt is a fa jobb kihasználásában és a hulladékok feldolgozásában (csomagoló ládákká, seprűnyélnek, falisztnak stb.), valamint a munkatermelékenység megnövekedésében mutatkozik.

A MAT erdőigazgatóságának gépesített termelése 1953-ban és 1957-ben⁸⁴

A munkafázis és géptípus megnevezése	1953		1957	
	kapacitás	termelés %-ban	kapacitás	termelés %-ban
<u>I. Döntés, rönkölés, hosztálás és szakaszolás</u>				
1. PES 12 elektromos gépcsop. K.5 motor	36 kW		72 kW	
2. Electr. Vaccop.-fűrész	–	0,6	14 kW	8,7
3. Benzinmotoros Stihl és más fűrész	12 HP		198 HP	
<u>II. Eregetés, részben közelítés</u>				
1. Középtávú kötélpálya, Skider	30 HP		60 HP	
2. Géphajtásos csörlők, TLS	16 HP	1,2	48 HP	6
<u>III. Vontatás</u>				
1. KT 12 láncfalpas fagázás traktorok	175 HP		455 HP	
2. KD 35 láncfalpas Diesel-motor trakt.	375 HP	9,0	3290 HP	16,7
<u>IV. Rakodás</u>				
1. 150-es ZSIL autódaru			84 HP	
2. TLS géphajtásos csörlő	16 HP		48 HP	
3. T-45 géphajtásos elevátor	–	0,8	30 HP	8,4
4. Elevátor géphajtásos, házikészítésű	–		15 HP	

V. A fa elsődleges és végleges feldolgozása				
1. Talpfa	75 HP	22,0	180 HP	54
2. Donga	50 HP	28,0	150 HP	91,49 %
3. Láda bükkdonga hulladékból			15 HP	100,0

A szállítás gépesítésének fokát és főbb eszközökre való megoszlását, valamint a fejlődés irányát az alábbi számok tükrözik:⁸⁵

Szállító eszközök	1953				1959			
	Szállítás		A gépesített szállítás aránya		Szállítás		A gépesített szállítás aránya	
	1000 t	1000 t/km	t	t/km	1000 t	1000 t/km	t	t/km
1. Iparvasút, CFF	837	21.585	56,1	70,8	1019	27.262	56,2	68,8
2. IART erdőipari vállalat szállítása	177	2812	21,8	9,3	297	6698	16,4	16,9
3. IRTA tartom, autószállítási vállalat szállítása	14	248	0,9	1,2	119	2355	6,6	5,9
4. Saját fogatok	8	108	0,6	0,3	5	25	0,3	0,1
5. Idegen fogatok (magánfuvarosok)	375	5011	25,1	16,5	168	2352	9,3	5,9
6. Sodronykötél-pálya (fix)	64	474	4,3	1,5	55	355	3	0,9
7. Közúti traktor	-	-	-	-	39	186	2,1	0,5
8. Vízi szállítóeszközök	16	185	1,2	0,4	110	378	6,1	1
Összesen:	1491	30.423	100%	100%	1812	39.611	100%	100%

E statisztikai adatok előbb vázolt megvalósításainkat igazolják. A táblázatok adatai értelmében a gépesítés üteme kielégítő fejlődést mutat a vontatás terén, szépen hidal az autószállításnál és az elsődleges feldolgozásnál, de nincs arányban a gépek teljesítőképességének növekedésével a döntő és daraboló fűrészeknél és a szocialista termelési mód kívánalmai mögött maradtunk a közelítési és rakodási munkálatoknál.

⁸⁴ Az Erdőigazgatóság statisztikai adatai.

⁸⁵ Az Erdőigazgatóság statisztikai adatai. Fogatolt járművek ezenkívül jelentős számban dolgoznak a „közelítés” munkafázisában, mely a fenti táblázatban nem szerepel.

Ami szállítási eszközeinket és berendezéseinket illeti, döntő súlya ma is az iparvasútnak van (az összes szállítás 68,8 %-a), utána ma már a tehergépkocsi következik (22,8 %), szemben az 1953-i helyzettel, amikor nagyobb súlya volt még az idegen fogatolt járműveknek.

A lecsökkent kitermelhető famennyiség különösen a maroshévízi és hodosi iparvasút gazdaságosságát érinti érzékenyen (teljesítőképességen aluli kihasználást eredményez). Ezt Maroshévízen a közérdekű szállítások kiterjesztésével eredményesen ellensúlyoztuk (szén és borvíz szállítása Borszékről, közszállítás Palotailván stb.).

A kitermelés átalakulása tartományunkban (egyrészt a fokozatosan növekvő gépesítés, másrészt a bükkfa-kitermelés növekedése a fenyővel szemben), lényeges változásokat hozott a munkatermelékenység kérdésében. A bükkfa-kitermelés növekedése, ha a fenyőfa-kitermelés csökkentésével jár, csökkentőleg hat a munkatermelékenységre. Ugyanis az előbbinek munkálatai a fenyőéhez viszonyítva (a fenyőét 1-nek véve) kb. 1,5-1,7-szer több munkaerőt igényelnek. A gépesítés hatása két irányban jelentkezik:

1)A szállítás gépesítése a fogatolt magánjárművek kiküszöbölése érdekében számszerűleg kedvezőtlenül hat ki a vállalatok munkatermelékenységére, hiszen a magánfuvaros nem számított bele az átlagos munkáslétszámba.

2)A döntés, rakodás stb. gépesítése viszont fokozódó munkatermelékenységet eredményez. Nálunk azonban, amint azt fentebb láttuk, e munkafázisok gépesítése még **csak kevéssé/nem eléggé** fejlett. A látszólag kedvezőtlen befolyások ellenére is az egy főre eső kitermelt gömbfa (m^3 -ben kifejezett évi munkatermelékenység) 1953-ban $229 m^3$, 1954-ben $228 m^3$, 1955-ben $234 m^3$, 1957–1958-ban $235–239 m^3$ volt. Ez az eredmény kielégítőnek mondható,⁸⁶ de figyelembe véve a gépesítés kiterjesztésének tág lehetőségeit és a fejlődés igényét, az elkövetkező időszakban e téren komoly feladatok várnak ránk.

⁸⁶ Az eredmény – az Erdőigazgatóság statisztikai adatai alapján – a bükkválasztékok növekedésének, valamint a magánfuvarosok létszáma csökkenésének megfelelő koeficiens alapján át van számítva, hogy 1953-mal összehasonlítható legyen. Ez a munkatermelékenység a Szovjetunióban 1956-ban $275 m^3$ volt, **tudvalevőleg sokkal nagyobb fokú gépesítés és nagyobb részben fenyőfa-termelés mellett.**

A munkatermelékenység értékben kifejezve az alábbi képet mutatja:

Év	Globális termelés ezer lejben	%	Egy főre eső évi m. termelékenység lejben	%	Átlagbér lej	%
1954	166 600	100	17 820	100	646	100
1958	219 621	131,8	21 960	123,2	821	127

A szállítás gépesítése, a növekvő munkatermelékenység és a gömbfa gazdaságosabb választékolása megjavította gazdasági eredményeinket is. Míg az 1953. évi átszervezés után az erdőipar nálunk is, és országos viszonylatban is egy-két évig az átmeneti szervezési nehézségekkel küzdött a dotáció, a bérezés, a szállítási tarifák és az eladási árak kialakítása és szabályozása miatt, addig 1955-től kezdődően gazdasági eredményeink lényeges fejlődést mutatnak. 1953 és 1955 között az eladási árak és a folyóárak kétszer is változtak, és így a jövedelmezőség összehasonlításával vagy a termelési érték statisztikai változásaival nem is tudunk foglalkozni. De mint eredményt megemlítjük, hogy különösen 1955 óta, és főképp a II. pártkongresszus határozatainak teljesítése folytán egyre jobb gazdasági eredményeket könyveltünk el. Így 1956-ban a termelési tevékenység terven felüli tiszta eredménye (megtakarítások összege) az erdőigazgatóság vállalatainál 5 962 000 lej, 1957-ben 6 928 000 lej, 1958-ban pedig 10 440 000 lej volt, mely összeg az önköltségi árak a tervelőíráson felüli csökkentéséből, a minőségi termelés megjavításából és a tervfeladatok mennyiségi és minőségi túlteljesítéséből származnak. Az 1956. évi vállalati alap a 9 vállalat közül 5-nél 1 913 000 lej, 1957-ben pedig valamennyinél összesen 5 520 000 lej, 1958-ban pedig 6 142 417 lej, mely összegek a lakásépítések, a jutalmazások, egészségügyi és kulturális létesítmények anyagi alapjához igen komolyan hozzájárultak. Ezáltal az erdőgazdaság és erdőipar tartományi viszonylatban is súlyának megfelelő helyre került. Így az előző oldalakon felsorakoztatott számok: a beruházások, gépesítések és nem kis mértékben a politikai, vezetési és tömeg-

akciók nem maradtak pozitív eredmény nélkül.

A MAT történetében az erdő- és faipar a múltban is vezető szerepet játszott. Bár szocialista iparosításunk a faipar domináló helyzetét megszüntette, erdő- és faiparunk továbbra is döntő jelentőségű tényezője tartományunk gazdaságának és a szocializmus építésében, tartományunk viszonylatában továbbra is igen fontos szerep vár rá.

A KERESKEDELMI ÉLETBEN VÉGBEMENT VÁLTOZÁSOK

Tartományunk ipari és mezőgazdasági termelésében végbement változások maguk után vonták tartományunk kereskedelmi életének átalakulását is.

Ez abban jut kifejezésre, hogy a szocialista ipar kialakulása, valamint a mezőgazdaság szocialista átalakulásának folyamata maga után vonta a kereskedelem szocialista formáinak kialakulását és fejlődését. Ugyanakkor az ipari és mezőgazdasági termelés fejlődésének, az életszínvonal állandó emelkedésének eredményeképpen megnövekedett tartományunk kereskedelmének áruforgalma.

A Magyar Autonóm Tartományban, akárcsak országos viszonylatban, a szocialista kereskedelemnek két formája alakult ki: az állami szocialista kereskedelem és a szövetkezeti szocialista kereskedelem.

1. Az állami szocialista kereskedelem

A Magyar Autonóm Tartomány jelenlegi területén az első állami kereskedelmi vállalatok 1948-ban jöttek létre. Ebben az időszakban az államosítás eredményeként a dolgozó nép tulajdonába került az egész nagybani kereskedelem, és létrejöttek az első állami kiskereskedelmi vállalatok is. Ezek kezdetben Marosvásárhelyen alakultak ki, s csak néhány eladási egységgel rendelkeztek. Ilyenek voltak az Élelmiszer Állami Kereskedelmi Vállalat 5 eladási egységgel, az Állami Textil Kereskedelmi Vállalat 2 eladási egységgel, a „Sarló” Állami Kereskedelmi Vállalat 2 eladási egységgel. Az utóbbi a vas és vegyi árucikkek eladásával foglalkozott.

Az állami kereskedelem hálózata 1948-tól napjainkig állandóan bővült. 1952-ben már 324 eladási egységgel rendelkezett, 1957 végére viszont az eladási egységek száma 611-re emelkedett. Jelenleg az állami kereskedelem már biztosítani tudja a városok, fürdő- és üdülőhelyek, valamint egyes fontosabb munkásközpontok lakosságának ellátását.

A Magyar Autonóm Tartomány várost lakosságának ellátása a következő állami kereskedelmi vállalatokon keresztül történik:

A. – Nagykereskedelmi vállalatok:

- Textil és Cipő Elosztó Nagykereskedelmi Vállalat;
- Élelmiszer Elosztó Nagykereskedelmi Vállalat;
- Vas és Vegyi árut Elosztó Nagykereskedelmi Vállalat.

B. – Kiskereskedelmi vállalatok:

- Élelmiszer Helyi Kereskedelmi Vállalat;
- Ipari Termékek Helyi Kereskedelmi Vállalata;
- Zöldség és Gyümölcs Helyi Kereskedelmi Vállalat;
- Vegyeskereskedelmi Helyi Kereskedelmi Vállalat;
- Közélelmezési Tröszt.

Amint a vállalatok elnevezéséből is kitűnik, működési területük és tárgyuk jól elhatárolt. A Vegyeskereskedelmi Vállalat magában foglalja az élelmiszereket, ipari termékeket és a közlelmezési egységeket is. A Közlelmezési Tröszt a vendéglátó ipari egységek – éttermek, falatozók, eszpresszók – tevékenységét irányítja és ellenőrzi.

Az állami kereskedelem térhódítását tartományunk kereskedelmi életében legjobban áruforgalmának növekedése szemlélteti:

	1952 (millió lej)	1958 (millió lej)	%-os növekedés
Élelmiszer áru	104	344	330
Ipari áru	149	330	221
Közlelmezés	28	90	321
Összesen	281	764	271

Az állami kereskedelem áruforgalmának ez a nagyarányú növekedése a következő tényezők hatására ment végbe:

– szocialista iparunk és ezen belül a közszükségleti cikkeket gyártó ipar termelésének rohamos növekedése, amely évről évre mind nagyobb mennyiségű és választékú ipari árut gyártott a dolgozók szükségleteinek kielégítése céljából. Ezt bizonyítja az

a tény is, hogy az ipari áruk forgalma az elmúlt 6 év alatt 221 %-kal növekedett. Az áruforgalom emelkedéséhez hozzájárultak a Magyar Autonóm Tartomány helyiipara és kisipari termelészövetkezetei is. A helyiipar és kisipari termelészövetkezetek ma már jelentős mennyiségű árucikk (bútorok, háztartási cikkek, játékok, építkezési anyagok és mások) gyártásával bővíti a tartomány árualapját.

Az ipari termelés növekedésével arányosan hazánkban és tartományunkban is állandóan emelkedik a lakosság vásárlóképesége. A lakosság jólétének a fokozódása tehát egyre növekvő keresletet támaszt az ipar és a mezőgazdaság termékei iránt. Ennek következtében tartományunk szocialista kereskedelme nem ismeri a burzsoáföldesúri rendszer idejére jellemző árurealizálási nehézségeket.

A lakosság vásárlóképeségének állandó növekedése nem jelenti azt, hogy állami kereskedelmünkben bármilyen áru elhelyezése automatikusan biztosítva van. A néptömegek jólétének növekedésével párhuzamosan szükségleteik egyre sokoldalúbbá válnak, a fogyasztók egyre fokozottabb követelményeket támasztanak az áruk minőségével szemben. Ezért a szocialista kereskedelemnek állandóan tanulmányozni kell a lakosság igényeit, sőt ezen túlmenően, befolyásolnia kell a fogyasztói kereslet alakulását.

„Szocialista kereskedelmünknek – **állapítja meg**/tanítja Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs – nagy figyelmet kell fordítania arra, hogy alaposan tanulmányozza a lakosság fogyasztási szükségleteit, s így biztosíthassa a lakosság szükségleteinek és kívánalmainak megfelelő árueelosztást.”⁸⁷

Ezeknek az útmutatásoknak az alapján tartományunk állami kereskedelme sokkal nagyobb gondot fordít a lakosság igényeinek tanulmányozására. A lakosság keresletének, szükségleteinek a tanulmányozására jelenleg a következő formákat használják:

⁸⁷ Gh. Gheorghiu-Dej: *Jelentés a Román Kommunista Párt II. kongresszusán*. Állami Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1955, 121. lap.

- az eladók feljegyzik a vásárlók részéről az egyes árukkal kapcsolatos észrevételeket;
- a kiskereskedelmi vállalatok találkozókot szerveznek a fogyasztókkal.

Ezekon a találkozókön a fogyasztók megmondják észrevételeiket az egyes árucikkekkkel kapcsolatban;

- tanulmányozzák a családi költségvetéseket, amelyekbe egy bizonyos számú fogyasztó bevezeti készpénzbevételeit és kiadásait, és amelyekből meg lehet állapítani, hogy a lakosság különböző foglalkozású és jövedelmű kategóriáinál az elmúlt időszakban hogyan alakult a vásárlás, s következtetni lehet arra, hogy a lakosság jövedelmének növekedése következtében a megnövekedett vásárlóképesség milyen árucikkek felé fog irányulni.

Ugyanakkor tartományunk kereskedelmi vállalatai a fogyasztói kereslet alakulásának befolyásolására sikerrel használják fel a reklámot és árukiállításokat, mint olyan eszközöket, amelyekkel tájékoztatják a fogyasztókat egyes áruk minőségéről és rendeltetéséről. Az eladással egybekötött árukiállítások tartományunkban egyre inkább rendszeressé válnak.

A fogyasztói kereslet alakulásának befolyásolására tartományunkban a legjobb példa az a kóstolással egybekötött kiállítás, amelyet a marosvásárhelyi Élelmiszer Kereskedelmi Vállalat a meggyesfalvi konzervgyárral karöltve szervezett, a konzervgyár által készített új termék, a tyúkhúsleves konzerv bevezetésére. A marosvásárhelyi 1-es számú élelmiszerüzletben mindenki megkóstolhatta a konzervből készült tyúkhúsleveset, és meggyőződhetett annak kitűnő ízéről. Ezáltal sikerült ennek az új terméknek piacot teremteni.

A lakosság keresletének beható tanulmányozása, valamint a fogyasztói kereslet alakulásának sikeres befolyásolása lehetővé tette, hogy tartományunk állami kereskedelme a lakosság vásárlóereje növekedésének arányában emelhesse áruforgalmát. Az említett tényezők tehát fontos szerepet töltek és töltenek be az állami kereskedelem áruforgalmának növelésében.

Az állami kereskedelem áruforgalmának bővítését az is elősegítette, hogy 1954-ben az állami kereskedelem átvette a szövetkezeti kereskedelemtől a városi lakosság ellátását Marosvásárhelyen, Sepsiszentgyörgyön, a fürdő- és üdülőhelyeken, valamint egyes munkásközpontokban.

Az állami kereskedelem áruforgalma annak következtében is növekedett, hogy a szervezetlen piac áruforgalmából a szerződéskötések és felvásárlások növekedésén keresztül szocialista kereskedelmünk egyre nagyobb mennyiségű mezőgazdasági terményt von ki, s kapcsol be a tervszerűsített kereskedelem áruforgalmába.

A fejadagon alapuló jegyrendszer eltörlése következtében az áruforgalom értékben megnövekedett, mivel az addig jegyre adott áruk árait a szabadkereskedelem áraival összehangban állapították meg.

Az állami kereskedelem áruforgalmának emelkedéséhez hozzájárult továbbá az, hogy a kereskedelmi vállalatok rendszeresen tanulmányozzák a dolgozók igényeit és szükségleteit. Rendszeresen találkozókot szerveznek a fogyasztókkal, és azok észrevételeit és javaslatait az áruigényléseknél figyelembe veszik.

Az állami kereskedelem áruforgalmának közel háromszorosára való emelkedése szükségessé tette a kereskedelem eladási hálózatának a kibővítését is. A tartományi és a rajoni pártszervezetek és a néptanácsok irányításával és segítségével sikerült a kereskedelmi hálózat fejlesztésének kérdését annyira megoldani, hogy ma a Magyar Autonóm Tartományban az állami kereskedelem hálózata – **ha nem is teljes egészében** – biztosítja az áruk gyors forgalombahozását és a megfelelő civilizált kiszolgálást. A kereskedelmi hálózat fejlődését a

következő kimutatás szemlélteti:

	1952	1958	%-os növekedés
Élelmiszerüzlet	80	270	337
Ipariáru-üzlet	183	268	146
Zöldség- és gyümölcsüzlet	6	70	1116
Közélelmezési egység	55	130	236
Összesen	324	738	228

A kereskedelmi üzlethálózat fejlesztését nagyban elősegítette a 739/1954. számú Minisztertanácsi Határozat, amely elrendelte, hogy vissza kell adni a kereskedelemnek azokat az üzleteket, amelyeket más célokra használnak. Ennek eredményeként az állami kereskedelem több mint 100, időközben más célra igénybevett üzlethelyiséget kapott vissza, amelyeket korszerűsítve állított újra be az áruforgalom lebonyolításának szolgálatába. A régi üzlethelyiségek átalakítására, valamint új egységek építésére a Belkereskedelmi Minisztérium és a tartományi néptanács végrehajtó bizottsága jelentős beruházási alapokat bocsátott a kereskedelmi vállalatok rendelkezésére. A Magyar Autonóm Tartományban az állami kereskedelem ma már sok korszerű, a szocialista kereskedelem követelményeinek megfelelő üzlettel rendelkezik. Ilyenek többek között a marosvásárhelyi 1. számú élelmiszerüzlet, az 1. számú ipari áruház, a „Gulliver” gyermekáruház, a „Maros” és „Hargita” étterem, a „Muskátli” eszpresszó, a székelyudvarhelyi „Hargita” étterem, az 54. számú élelmiszerüzlet, a 90. számú textilüzlet, a maroshévízi és régeni új csemegeüzletek és még sok más egység.

Az üzlethálózat fejlesztése, illetve a kiskereskedelmi eladási egységek számának növelése azt eredményezte, hogy az egy üzletre eső fogyasztók száma – a zöldség- és gyümölcssektor kivételével – kielégítő. Így pl. az élelmiszerszektorban 808 fogyasztóra jut egy üzlet, az ipari áruk szektorában 783 fogyasztóra egy üzlet, a vendéglátó iparban 1890 fogyasztóra egy egység,

a zöldség- és gyümölcssektorban viszont még mindig 4120 fogyasztóra esik egy eladási egység. **Megjegyezzük, hogy az üzlethálózat hiányában éppen ebben a szektorban van a legtöbb magánkereskedő, és naponta vannak kérések újabb működési engedélyek kiadása iránt.** A tartományi néptanács végrehajtó bizottsága tervbe vette az eladási egységek olyan méretű növelését, hogy az élelmiszerek és ipari áruk szektorában 400-450 fogyasztóra jusson egy üzlet, a vendéglátó iparban 1000-1200 fogyasztóra egy vendéglő, falatozó és más egység, a zöldség- és gyümölcssektorban pedig 500-600 fogyasztóra egy üzlet.

Az állami szocialista kereskedelem tevékenységének megjavulásában tartományunkban is fontos szerepe volt a Román Munkáspárt II. kongresszusa határozatainak. Ezek a határozatok előírták a forgalomba kerülő árumennyiségek növelését, s ezen keresztül a lakosság jobb ellátását, az ipar és a kereskedelem kapcsolatainak erősítését, a forgalmi költségek csökkentését stb.

Tartományunk kereskedelmi vállalatai a II. pártkongresszus óta eltelt időszakban igen szép eredményeket értek el a fenti célkitűzések valóra váltásában. Ezen eredmények közül említésre méltó az, hogy 1956-ban és 1957-ben a Magyar Autonóm Tartomány állami kereskedelmébe bevezették a közvetlen ellátást. Ennek a lényege az, hogy megszűntek a kiskereskedelmi vállalatok raktárai, és így a kiskereskedelmi eladási egységeket közvetlenül a nagykereskedelmi vállalat raktárából látják el. Az ellátást a nagykereskedelmi vállalat saját maga eszközli, a kiskereskedelmi vállalat által adott áruigénylések és szállítási grafikonok alapján. Az üzletek ellátása ezzel lényegesen meggyorsult, mert az áru most közvetlenül kerül a nagykereskedelem raktárából az üzletbe. Azelőtt a nagykereskedelmi raktárból beszállították a kiskereskedelmi raktárba, és onnan jutott csak tovább az üzletbe. A közvetlen (direkt) ellátást eddig a Magyar Autonóm Tartomány az élelmiszer- és ipari áruk szektorában vezették be. A közvetlen ellátás bevezetése szép

eredményekhez vezetett a forgalmi költségek csökkentése terén is, 1956. és 1957. években a forgalmi költségek szintje a tartományi állami kereskedelmi szektorban közel 10 millió lejmel csökkent.

A lakosság jobb ellátásának biztosítása, valamint az ipar és a kereskedelem közötti kapcsolatok kiegészítése érdekében a tartomány kereskedelmi vállalatai az eddiginél sokkal nagyobb gondot fordítanak a szükségletek tanulmányozására. A lakosság keresletének, szükségleteinek a tanulmányozására jelenleg a következő formákat használják:

- az eladók feljegyzik a vásárlók részéről az egyes árukkal kapcsolatban tett észrevételeiket;

- a kiskereskedelmi vállalatok találkozót szerveznek a fogyasztókkal. Ezekon a találkozón a fogyasztók megmondják észrevételeiket az egyes árucikkkel kapcsolatban;

- árukiállításokat szerveznek, amelyeken részt vesznek a fogyasztókon kívül a termelő vállalatok képviselői is;

- tanulmányozzák a családi költségvetéseket, amelybe egy bizonyos számú fogyasztó bevezeti a bevételeket és kiadásokat, és amelyből bizonyos fokig képet lehet kapni, hogy a lakosság kereslete egy bizonyos időszak alatt milyen árucikkek felé orientálódik.

A lakosság jobb és gyors ellátásának biztosítása érdekében a Magyar Autonóm Tartomány állami kereskedelmi vállalatai megkezdtek az áruknak a házhoz szállítását is. Így pl. az Élelmiszer HKV Marosvásárhelyen megszervezte a pasztörizált tejnek, a jégnek a házhoz való szállítását, a Zöldség és Gyümölcs HKV az 50 lejen felüli vásárlásoknál házhoz szállítja a megvásárolt termékeket.

2. A szövetkezeti kereskedelem

Az állami kereskedelem kifejlődésével párhuzamosan kialakult tartományunkban a szocialista kereskedelem másik formája is, a szövetkezeti kereskedelem.

Tartományunk területén a szövetkezeti kereskedelmet a burzsoá-földesúri rendszer idején is megtaláltuk. Ezek

a szövetkezetek azonban nem voltak szocialista jellegű kereskedelmi vállalatok. Ennek a legfőbb oka, hogy a kapitalista termelési viszonyok között a szövetkezetek – **ha nem is azzal a céllal létesültek** – elkerülhetetlenül tőkés vállalatokká válnak.

A szövetkezeteknek ez a tőkés jellege a mi vidékünkön főképpen abban jutott kifejezésre, hogy ezek vezetését a tőkésék, földbirtokosok és kulákok végezték. Így pl. a „Szövetség” központját gróf Béldi Kálmán, gróf Bethlen László, gróf Haller István, báró Jósika János, Gyárfás Elemér (a volt Magyar Párt elnöke) vezették. Ameddig a szövetkezeti központokban a grófok, a bárók és a tőkésék foglalták el a vezető szerepet, addig maguknak a szövetkezeteknek a vezetését a kulákok kaparintották meg. Természetes, hogy a kizsákmányoló osztályok a szövetkezetek vezető pozícióit arra használták fel, hogy meggazdagodjanak a szegény- és középparasztok rovására, hogy gazdaságilag és politikailag uralkodjanak a falvakon. A tőkés-földesúri rendszer idején tehát a szövetkezet „a dolgozó parasztság kizsákmányolásának és kifosztásának eszköze volt, nem pedig gazdasági érdekeinek előmozdítója.”⁸⁸

E mellett meg kell még jegyeznünk, hogy a múltban hazánk együttélő nemzetiségeit külön-külön tömörítették a szövetkezetekbe. Majdnem mindegyik vegyeslakosságú faluban külön szövetkezete volt a románoknak s külön a magyaroknak. Ezzel az uralkodó osztályok mesterségesen elkülönítették, szétválasztották egymástól hazánk együttélő nemzetiségeit. **Sőt továbbmenően, mivel a szövetkezet a tőkés termelési viszonyok között kollektív kapitalista intézmény, ez** A szétválasztás rövid időn belül az együttélő nemzetiségek szembeállításához, ellenségeskedéséhez vezetett. A szövetkezeteket tehát a burzsoá-földesúri rendszer idején az uralkodó osztályok a nemzetiségi ellentétek szítására is felhasználták.

⁸⁸ Gh. Gheorghiu-Dej: *Cikkek és beszédek*. II. kötet. Állami Politikai Könyvkiadó, Bukarest, 1955, 224. lap.

A politikai hatalom megragadása és főbb termelési eszközök államosítása után, a munkásosztályra az a feladat is hárult, hogy ezeket a szövetkezeteket kollektív kapitalista vállalatokból a szocialista kereskedelem egységeivé változtassa.

Ez a folyamat tartományunkban a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének 1949. március 3–5-i plenáris ülésének határozata nyomán indult meg, a jórészt ugyanabban az évben be is fejeződött. A fenti határozat szellemében új szövetkezeti törvény jelent meg 1949. április 2-án.

Ennek értelmében 1949 májusában megyei szervezési bizottságok alakultak, amelyek egyesítették az „Incoop”-hoz tartozó szövetkezeteket a „Kaláka” és a „Szövetség”-hez tartozó szövetkezetekkel. Ezzel tartományunk román és magyar nemzetiségű dolgozó parasztjainak mesterséges szétválasztása megszűnt.

Az egységes szövetkezeti hálózat kiépítésével párhuzamosan minden szövetkezet új vezetőséget választott. Ez a szövetkezeti választás már az új politikai és gazdasági feltételek között ment végbe, s így a szövetkezetek vezetőségéből kiestek a kizsákmányoló elemek, s helyüket a dolgozó parasztok foglalták el.

Az átszervezés és az új választások eredményeképpen fogyasztási szövetkezeteink új típusú szövetkezetekké alakultak át, s így tartományunkban létrejött a szocialista kereskedelem másik formája is, a szövetkezeti kereskedelem.

Ennek az átalakulásnak következtében a fogyasztási szövetkezetek tartományunk dolgozó parasztsága kizsákmányolása eszközéből a dolgozó parasztság anyagi jóléte növelésének eszközévé váltak. Ennek tulajdonítható, hogy a fogyasztási szövetkezetek tagsága tartományunk területén rohamosan megnövekedett, s ma már felöleli tartományunk parasztságának túlnyomó többségét. 1957-ben a Magyar Autonóm Tartományban a fogyasztási szövetkezeteknek több mint 250 000 tagja volt, közel 12 500 000 lej részjegy-alappal.

A szövetkezeti kereskedelem a falusi lakosság és

egyres mezőgazdasági jellegű városok dolgozóinak ellátását biztosítja.

Az állami kereskedelemmel szemben, ahol az áruforgalomban túlsúlyban van az élelmiszerforgalom, vagy legalábbis egyszinten mozog az ipari árucikkek forgalmával, a szövetkezeti kereskedelem áruforgalmában az ipari árucikkek forgalma van túlsúlyban. Ez érthető is, hiszen a szövetkezetek fő feladata elsősorban az, hogy a falusi dolgozókat ipari árucikkekkel lássák el.

A Magyar Autonóm Tartomány fogyasztási szövetkezetei áruforgalmának emelkedését az alábbi táblázat szemlélteti:

	1952 millió lej	1958 millió lej	%-os növekedés
Élelmiszeráru	80	192	240
Ipari árucikkek	149	339	227
Közélelmezés	62	123	199
Összesen	291	654	225

A megnövekedett áruforgalom jó körülmények közötti lebonyolítása megkövetelte, hogy a szövetkezeti kereskedelem is fejlessze eladási hálózatát. Így a Magyar Autonóm Tartományban 1953-ban 36, 1954-ben 44, 1955-ben 100, 1956-ban 53 és 1957-ben 60 kereskedelmi egységet építettek és alakítottak át szövetkezeteink modern, tágas üzletekké és áruházakká. Csak **az elmúlt 3 év alatt/1955–1957 között** több mint 40 falusi általános áruházat építettünk, melyek **teljesen új életet jelentettek/** nagymértékben megváltoztatták a falusi dolgozók áruellátását. Egy ilyen általános falusi áruház megnyitása után pl. a Sepsiszentgyörgy rajoni Sepsibodok községben, a Csík rajoni Szentmárton községben, a Marosvásárhely rajoni Nyárádszereda és Mezőbánd községekben és a tartomány még sok más községében egyik napról a másikra 3-4-szeresére emelkedett az áruforgalom.

Az áruforgalom emelkedése, valamint a kereskedelmi hálózat korszerűsítése azt eredményezte, hogy a falusi dolgozók ma már otthon, saját községükben beszerezhetnek nagy választékban olyan árucikkeket, amelyekért azelőtt a városba kellett utazniuk.

A Magyar Autonóm Tartomány fogyasztási szövetkezeteinek üzlethálózata ma már megközelíti az 1300/1400-at és üzlettípusonként 1957. december 31-én a következő egységekből tevődött össze:

Általános áruház	110	Élelmiszerüzlet	56
Vegyes üzlet	686	Étterem	18
Élelmiszerüzlet	29	Falatozó	424
Zöldségüzlet	3	Cukrászda	8
Mészárszék	11	Ipari áru üzletek	126
Kenyérüzlet	9	Élelmiszer kioszk	48
Más üzletek	6	Más kioszk	36
Élelmiszer kioszk	10	Vegyes üzlet	660
Étterem	18	Összesen	1376
Falatozó	403		
Cukrászda	9		
Kioszk	1		
Összesen:	1295		

A szövetkezeti eladási hálózat fejlesztésénél meg kell említsük a fogyasztási szövetkezetek tagjainak odaadó és öntudatos munkáját. Amellett, hogy a szövetkezetek helyes pénzügyi gazdálkodást folytattak, hogy megteremtsék az anyagi feltételeket az új beruházásokhoz, a szövetkezeti tagok egyénileg is hozzájárultak az új üzletek felépítéséhez. A Sepsiszentgyörgy rajoni Bodok községi szövetkezeti tagok pl. önkéntes munkával és egyéni anyagi támogatással járultak hozzá az új áruház felépítéséhez. Ezt a példát még számos más helyen megtaláljuk a Magyar Autonóm Tartományban, ami arra utal, hogy a szövetkezeti tagok bizalommal vannak a szövetkezetekkel szemben, és szívesen támogatják annak fejlődését.

A fogyasztási szövetkezeteknek a falusi lakosság ellátása mellett az is a feladatuk, hogy szervezett mederbe tereljék a város és a falu közötti árucserét. Fogyasztási szövetkezeteink ezt az igen nagy jelentőségű feladatot a felvásárlásokon, a szerződés kötéseken, valamint az áru-ellenszolgáltatáson

alapuló kereskedelem kiszélesítésén keresztül teljesítik.

A felvásárlások terén a Magyar Autonóm Tartomány szövetkezetei számottevő eredményeket értek el. Így pl. 1957-ben közel 100 millió lej értékű mezőgazdasági terméket vásároltak fel, ami 1952-höz viszonyítva több mint 200 %-os emelkedést mutat, s ami a tartományunkban létesített központi mezőgazdasági terményalapnak az egynegyed részét teszi ki. **Az elmúlt 5 év folyamán/1952–1957 között** tartományunk szövetkezetei a dolgozó parasztságtól 5500 tonna búzát, 5600 tonna kukoricát, 2700 tonna napraforgómagot, 160 000 tonna burgonyát és 20 000 tonna különböző zöldségfélét vásároltak fel és juttattak el a városi dolgozókhöz.

Tartományunk fogyasztási szövetkezetei a szerződéskötések terén is értek el eredményeket. Csak az 1957. év folyamán a fogyasztási szövetkezeteken keresztül a Magyar Autonóm Tartomány dolgozó parasztsága 3200 tonna búzára és rozsra kötött szerződést, valamint 2750 tonna sörárpára. A fenti mennyiségekre a szerződést szövetkezeteink 67 000 egyéni termelővel és 64 kollektív gazdasággal kötötték meg.

A mezőgazdasági termékek város felé való áramlásának egy másik formája, amely szintén a szövetkezeti kereskedelmen keresztül valósul meg, az áru-ellenszolgáltatáson alapuló kereskedelem. Ennek az a hivatása, hogy a mezőgazdasági termelők ezreinek terményfeleslegét a szövetkezeti kereskedelmi hálózat kivonja a szervezetlen piacról, és megakadályozza a spekulánsok áremelési törekvéseit. Az áru-ellenszolgáltatáson alapuló kereskedelem jelenlegi szervezési formája mind a kollektív gazdaságoknak és mezőgazdasági társulásoknak, mind az egyénileg dolgozó parasztoknak megfelelő feltételeket biztosít arra, hogy termékfölöslegeiket ipari árucikkek ellenében a szövetkezeteken keresztül értékesítsék.

Ennek ellenére azonban az áruellenszolgáltatáson alapuló kereskedelem nem fejlődött ki az adott lehetőségeknek

megfelelően, mivel egyes szervezési hiányosságok gátolják a kibontakozását. Így pl. az áruk szállítása nem történt meg idejében, nem mindenhol tanulmányozták a helyi szükségletet mennyiség és minőség szerint. Előfordultak olyan esetek is, amikor a cserekereskedelemben lévő ipari áruk egyes szövetkezeteknél felhalmozódtak, s ugyanabból az ipari áruból más szövetkezeti egységeknél szükséglet mutatkozott. Ezeken a hibákon a szállítás és a helyi szükséglet ismeretének jobb megszervezésén keresztül segíthetünk.

A kereskedelem szocialista formái mellett tartományunkban még megtaláljuk a magánkereskedelmet is. E könyv második fejezetében kifejtettük, hogy tartományunk gazdaságában jelenleg még három gazdasági szektor van: a szocialista, a kisárutermelő és a magánkapitalista szektor. Ilyen körülmények (hazánk s tartományunk jelenlegi gazdasági feltételei) között a szocialista kereskedelem nem tud még átfogó kapcsolatot teremteni a szocialista ipar egységei és az árutermelő paraszti kisgazdaságok között. Ezért a város és a falu közötti árucserének zavartalan lebonyolítása érdekében fenn kell tartanunk a magánkereskedelmet, s lehetővé kell tenni a paraszti kisárutermelőknek, hogy piacra vihessék terményfeleslegeiket.

A magánkereskedelmet tartományunkban az egyéni mezőgazdasági termelők kereskedelme és a magánkapitalista kereskedelem képviseli. Ez utóbbi tevékenysége különösen az élelmiszerárak kereskedelmére terjed ki.

Államunk, amikor lehetőséget ad a magánkereskedelemre, szem előtt tartja, hogy ez igen könnyen az üzérkedéshez vezethet. Éppen ezért az állami és a szövetkezeti kereskedelem erőteljes kifejlesztésén keresztül fékezni igyekszik az árak szabad játékát és az üzérkedési tendenciákat.

A magánkereskedelem korlátozását az állam akkor tudja a legeredményesebben megvalósítani, ha növeli a központi mezőgazdasági terménytartalékait.

Tartományunkban létrehozott központi mezőgazdasági terményalap fejlődését a következő táblázat mutatja be:

Termény	1953	1954	1957	1958
Burgonya (tonna)	–	92 324	134 000	135 453
Tej (hl)	131 400	230 100	548 790	636 463
Hús (tonna)	15 598	20 000	21 606	22 831

A táblázat adatai azt bizonyítják, hogy a tartományunkban képződött központi mezőgazdasági terményalap évről évre növekedett. Ez az erőteljes emelkedés 1954-ben kezdődik. Ennek az a magyarázata, hogy a Román Munkáspárt Központi Vezetősége 1953. augusztus 19–20-i bővített plenáris ülésének határozata nyomán növekedett a hús és a tej felvásárlási és szerződéskötési ára, s ezenkívül is az állammal szerződést kötő paraszt igen sok egyéb anyagi előnyhöz jutott.

1953-tól kezdve a központi alap képzésében tartományunkban is a kötelező beszolgáltatás egyre jobban veszt a jelentőségéből. Ezt bizonyítja a következő táblázatunk:

Év	Tej			Hús		
	Összesen	Kötelező beadás	Felvásárlás és szerződés	Összesen	Kötelező beadás	Felvásárlás és szerződés
1953	100	92 %	8 %	100	68 %	32 %
1956	100	28 %	72 %	100	40 %	60 %

Amint az a táblázatból kitűnik, a központi húsalap és tejalap képzésében 1953-ban még a kötelező beszolgáltatás játszotta a döntő szerepet. 1956-ig a központi mezőgazdasági terményalap képzésében állandóan csökken a kötelező beszolgáltatás részaránya s növekszik a szerződéskötések, valamint a felvásárlások részaránya. 1956-ban a központi húsalap képzésében a felvásárlások és szerződések 60 %-ban voltak képviselve, a központi tejalap képzésében viszont 72 %-os arányban.

A többi mezőgazdasági termény központi alapjának képzésében is 1953–1956 között országos viszonylatban végbement ez a folyamat.⁸⁹ Ennek következtében a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének 1956. december 27–29-i plenáris ülése elhatározta a központi mezőgazdasági terményalap kötelező kvóták útján való ellátási rendszerének helyettesítését a mezőgazdasági termények többségénél a szerződéskötési és felvásárlási rendszerrel. E határozat alapján 1957. január 1-től kezdve megszűnt a kötelező beszolgáltatás a következő növényi és állati terményeknél: búza, rozs, kukorica, napraforgó, más szemes termények, burgonya, széna, tehén- és juhtej.

A Román Munkáspárt Központi Vezetősége abból indult ki, hogy a kötelező terménybeadás megszüntetése nem a központi mezőgazdasági terményalap csökkenését, hanem ellenkezőleg, annak növekedését fogja eredményezni, s így nagymértékben hozzá fog járulni a városi lakosság ellátásának megjavításához. S ez így is történt. Amint a táblázatból kitűnik, 1958-ban az előző évihez viszonyítva minden mezőgazdasági terménynél megnövekedett a központi mezőgazdasági terményalap, **kivételt a hús képez, ahol azonban még fennáll a kötelező beadás rendszere.**

A központi mezőgazdasági terményalap egyre nagyobb méretű növekedése **tartományunkban, valamint az a tény, hogy a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének 1953. augusztus 19–20-i plenáris ülése határozatának értelmében „a felvásárlási terv túlteljesítésével szerzett mezőgazdasági termékmennyiség a tartomány rendelkezésére áll”** azt eredményezte, hogy állami és szövetkezeti kereskedelmünk egyre erőteljesebben gyakorolja piacszabályozó szerepét. A tej ára a marosvásárhelyi szabadpiacon, amióta az állami kereskedelem rendszeresen árusítja, 2,50 lejről 1,50–1,70 lejre csökkent. 1957–1958-ban a szabadpiacon a zöldség- és főzelékfélék árai

⁸⁹ Tartományunk fő mezőgazdasági terményei: a burgonya, a len, cukorrépa, a hús és a tej. Gabonából a kollektív gazdaságok, a társulások és a parasztgazdaságok szükségleteik fedezésén kívül kevés felesleget termelnek. Ezért tartományunkban a szerződéskötéseknek és felvásárlásoknak kiterjesztése után nem növekedett a gabona központi terményalapja.

10–20%-kal alacsonyabbak voltak, mint 1956-ban.

A központi mezőgazdasági terményalap növekedése **tartományunkban** ugyanakkor egyik tényezője is annak, hogy a magánkereskedelem részaránya áruforgalmunkban egyre jobban csökken, s így növekedik a szocialista kereskedelem súlya. Ezt bizonyítja a következő táblázat:

Év	Áruforgalom összesen		Szocialista kereskedelem		Magán kereskedelem ⁹⁰	
	millió lej	%	millió lej	%	millió lej	%
1952	960	100	472	49	488	51
1953	1376	100	748	54	628	46
1954	1427	100	903	63	524	37
1955	1671	100	1205	72	467	28
1956	1834	100	1379	74	455	26
1957	1849	100	1407	76	442	24
1958	1878	100	1469	78	419	22

Amint a táblázatból kitűnik, a magánkereskedelem részaránya tartományunk egész áruforgalmában az 1952. évi 51 %-ról 1958-ban 22 %-ra csökkent. Ennek a magyarázata mindenekelőtt az, hogy hazánk gyors ipari fejlődése következtében megnövekedett szocialista kereskedelmünk áruforgalma, de nem kismértékben az is, hogy a központi mezőgazdasági terményalap növekedése következtében, tartományunk magánkereskedelmének áruforgalma abszolút mértékben is csökkent. Ez a csökkenés 1952-höz viszonyítva 69 millió lejt tesz ki, vagyis közel 15 %-os.

Mivel állami és szövetkezeti kereskedelmünk felvásárlások és szerződéskötések útján nagy mennyiségű mezőgazdasági terményt von el a szabadpiacról, a mezőgazdasági termények áruforgalmában sokkal kisebb a magánkereskedelem részaránya, mint amilyen mértékben a mezőgazdasági árutermelésben az egyéni parasztgazdaságok még részt vesznek.

⁹⁰ Beleértve a parasztpiac áruforgalmát is.

A mezőgazdaság szövetkezetesítésének kiteljesítése, valamint a szerződéskötések és felvásárlások rendszerének kiszélesítése a szervezetlen piac áruforgalmának további csökkenését fogja eredményezni, s ezen keresztül megjavul a városok és ipari központok dolgozóinak élelmiszer-ellátása.

VI. FEJEZET

A TERMELÉS **NÖVELÉSÉNEK** A CÉLJA: AZ ÉLETSZÍNVONAL EMELÉSE

A Román Munkáspárt gazdaságpolitikájának központi célkitűzése, hogy valósággá változtassa mindazon lehetőségeket, amelyeket a szocialista termelési viszonyok a dolgozók életszínvonalának az állandó és szakadatlan emelkedése terén magukban rejtnek.

E gazdaságpolitikai célkitűzéseknek megfelelően, a Román Munkáspárt Központi Vezetősége úgy irányítja gazdasági életünket, hogy egyre hatékonyabban érvényesülhessen a szocializmus gazdasági alaptörvénye. A termelési eszközök termelésének elsődleges fejlesztése mellett, erőteljesen fejleszti hazánkban a fogyasztási cikkek előállító iparágakat; a kisparaszti gazdaságok szövetkezeti tömörítésével, valamint a mezőgazdaság korszerű technikai alapjának a megteremtésével növeli hazánkban a mezőgazdasági termelést; arra mozgósította és mozgósítja hazánk minden dolgozóját, hogy szakadatlanul növeljék a termelést és a munka termelékenységét, csökkentsék az önköltséget, s ezen keresztül teremtsék meg az árleszállítások vagy az átlagbérek emelésének lehetőségét.

Valahányszor a termelés, a munkatermelékenység emelése, az önköltség csökkentése megteremtette a lehetőségeket, a Román Munkáspárt által vezetett népi demokratikus állam árleszállításokkal, az átlagbérek, valamint a társadalmi bér növelésével emelte hazánk dolgozóinak az életszínvonalát.

1. A lakosság jövedelmének az emelkedése

Hazánkban az anyagi javak túlnyomó többsége az áruforgalom révén jut el a lakossághoz. Ennek következtében az életszínvonal emelkedése mindenekelőtt a lakosság pénzjövedelmének alakulásában s vásárlóerejének növekedésében jut kifejezésre.

Mielőtt a lakosság pénzjövedelme alakulásának bemutatására rátérnénk, meg kell állapítanunk, hogy hazánk szocialista alakulatában, ahol végérvényesen megszűnt a kizsákmányolás, a munkabérek magasságát nem a munkaerő értéktörvénye határozza meg, hanem az a tény, hogy ki mennyivel járult hozzá a társadalom gazdagításához, a nemzeti jövedelem növeléséhez. Ennek következtében népi demokratikus rendszerünk viszonyai között megszűnt az az állapot – melyet könyvünk II. fejezetében ismertettünk –, hogy a Székelyföldön dolgozó munkások munkabérei alacsonyabbak legyenek, mint az ország egyes más vidékein.

Tartományunk szocialista szektorában az sem fordul elő, hogy a nők alacsonyabb bért kapjanak, mint a férfi munkások. Amennyiben ugyanazt a mennyiségű és minőségű munkát végzik, mint a férfi munkások, ugyanazt a munkabért is kapják. Hazánk s így tartományunk iparában tehát egyenlő munkáért egyenlő bért fizetnek.

A munkatermelékenység emelkedésével és ezzel kapcsolatban a létfenntartási cikkek olcsóbbodásával a munkabérek nem csökkennek mint a kapitalizmusban, hanem ellenkezőleg, emelkednek. Ilyen körülmények között világos tehát, hogy tartományunkban az ipari és a mezőgaz-

dasági termelés növekedésével emelkedett tartományunk lakosságának a pénzjövedelme is. Ezt szemlélteti alábbi táblázatunk:

	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
A lakosság összpénzjövedelmének fejlődése	100	132	140	170	190	204	220
Az egy főre eső pénzjövedelem	100	132	137	164	180	190	205

Amint a táblázat adataiból kitűnik, tartományunk lakosságának pénzjövedelme 1958-ban 2,2-szer volt nagyobb, mint 1952-ben. Az egy főre eső jövedelem növekedése valamivel lassúbb ütemű volt. Ennek a magyarázata az, hogy a gazdasági fellendülés, valamint az egészségügyi és népjóléti intézkedések következtében a tartomány lakosságának a száma az utóbbi években érezhetően megnövekedett.

A lakosság pénzjövedelme **tartományunkban** évről évre egyre nagyobb mértékben a szocialista szektorból ered. A szocialista alakulatból eredő jövedelemnek az összjövedelemben képviselt részaránya 1952-ben mindössze 57 százalék volt, 1958-ban viszont már 76 %. Ennek megfelelően csökkent a lakosság egymásközi áruviszonyaiból (a magánszektorból) eredő pénzjövedelmének a részaránya, Mindez azt bizonyítja, hogy tartományunkban a szocialista alakulatból származó pénzjövedelem sokkal gyorsabban emelkedett, **mint a lakosság egymásközi áruviszonyából származó jövedelem**. Ugyanis a szocialista alakulatból származó pénzjövedelem párhuzamosan nő a szocialista szektor kiterjedésével és fejlődésével.

A szocialista alakulatból származó jövedelem gyors emelkedését hazánk ipari és mezőgazdasági termelésének, s ezen keresztül nemzeti jövedelmének növekedése tette lehetővé. A lakosság pénzjövedelmének az emelkedése a következő intézkedések útján történt.

a) Az Állami Bank egységei 1958 folyamán tartományunk dolgozóinak 133 százalékkal több munkabért fizettek ki, mint 1952-ben. A kifizetett munkabérek tehát nagyobb arányban emelkedtek, mint a lakosság össz-pénzjövedelmének a növekedése.

A kifizetett munkabérek összegének az emelkedését részben a munkások számbeli emelkedése, részben pedig az átlagbéreknek az

emelkedése idézte elő.

1952–1958 között a tartomány iparosítása, valamint a társadalmi-kulturális élet fejlődése következtében megnövekedett a fizetések alkalmazottak száma. 1958-ban mintegy 20 000-rel volt több tartományunkban a fizetések alkalmazottak száma, mint 1952-ben. A fizetések alkalmazottak számának növekedése következtében a kifizetett összmunkabérek tartományunkban mintegy 25 százalékkal emelkedtek.

A dolgozók létszámának növekedésével párhuzamosan a Román Munkáspárt Központi Vezetősége és az RNK kormánya gazdaságpolitikai célkitűzéseinek megfelelően az átlagbérek tartományunkban 1952–1958 között 74 százalékkal emelkedtek. Ez azt jelenti, hogy a kifizetett összmunkabérek emelkedését túlnyomó részben az átlagbérek növekedése idézte elő. Egymagában ez a tény is szemlélteti, hogy a termelés, a munkatermelékenység növekedésével párhuzamosan tartományunkban, akár csak az egész országban, végbemegy az életszínvonal emelkedése. Szemlélteti a termelés céljának a megváltozását, mégpedig azt, hogy hazánkban azért folyik, azért növekszik évről évre a termelés, hogy a dolgozók szükségleteit egyre magasabb fokon tudjuk kielégíteni.

Az átlagbérek emelkedése különösen szembetűnő volt tartományunkban az 1957-1958-as években. Az utóbbi két évben, amint láttuk, az átlagbérek tartományunkban, 1956-hoz viszonyítva több mint 15 százalékkal emelkedtek. Ez az emelkedés a Román Munkáspárt KV 1956. december 27–29-i plenáris ülése határozatainak végrehajtása következtében állt elő. Az említett plenáris ülés a **felhalmozási alap és fogyasztási alap közötti arány megváltoztatásával lehetőséget teremtett**/gazdasági lehetőségeket felmérve és egy sor kedvezően alakuló gazdasági tényezőt figyelembe véve javaslatot dolgozott ki a bérezési rendszer megjavítására s az átlagbérek 15 százalékos emelésére. Amint a fenti adatokból kitűnik, tartományunkban sikerrel hajtottuk végre az 1956 decemberi plenáris ülésnek az átlagbérek emelkedésére vonatkozó határozatát.

b) Egy másik fontos tényező, amely a fizetések alkalmazottak pénzjövendelmének a növekedését elősegítette, az volt, hogy az 1956-os évtől kezdődően hazánkban bevezették a gyermeksegélyt. 1958-ban a gyermeksegély címén tartományunk dolgozóinak kifizetett összeg több mint

72 millió lejt tett ki, vagyis a kifizetett összmunkabéreknek több mint 7 százalékát.

A gyermeksegély különösen a sokgyermekes családoknál igen jelentős mértékben növeli a család jövedelmét, hiszen népi demokratikus államunk minden 14 éven aluli gyermek után a dolgozóknak havi 100 lejt fizet **segély címén**.

c) Nyugdíjak címén népi demokratikus államunk tartományunk idős dolgozóinak 1958-ban közel 75 millió lejt fizetett ki. Mindez az idős állampolgárokról való gondoskodást tükrözi. Megjegyezni kívánjuk, hogy a múltban a burzsoá-földesúri rendszer évei alatt az idős munkások jelentős része nem kapott nyugdíjat, s így öregségükre gyermekeik támogatására kényszerültek.

d) Hazánkban s így tartományunkban is a társadalombiztosítási költségeket az állam fedezi. Táppénz és egyéb segélyek címén az elmúlt évben népi demokratikus államunk 27 millió lejt fizetett ki tartományunk dolgozóinak.

Nyugdíjak, segélyek – beleértve a gyermeksegélyt is –, ösztöndíjak stb. címén tartományunk lakosságának kifizetett összegek 1958-ban tizenötször voltak magasabbak, mint 1952-ben.

e) Egy másik fontos tényező, amely erőteljesen befolyásolta tartományunk lakossága pénzjövedelmének az emelkedését, a mezőgazdasági termékek felvásárlásából és szerződéskötésekből származó pénzüsszegek növekedése volt. Amint az előző fejezetben kifejtettük, a Román Munkáspárt Központi Vezetősége 1953. augusztus 19–20-i plenáris ülésének határozata nyomán tartományunkban is fellendültek a felvásárlások és szerződéskötések, mindenekelőtt annak következtében, hogy a határozat végrehajtása során jelentősen emelkedtek a felvásárlási és szerződéskötési árak.

Egy másik tényező, amely kedvezően befolyásolta a szerződéskötésekből és felvásárlásokból származó pénzjövedelem alakulását, a kötelező terménybeszolgáltatás nagyrészbeni megszüntetése, **valamint a város és falu közötti árucserének kereskedelmi alapra történő helyezése** volt.

Ezen tényezők hatására tartományunk parasztságának a szocialista

szektorból származó jövedelme 1958-ban 157 százalékkal haladta meg az 1952. évi színvonalat.

f) A lakosságnak a szocialista szektorból származó pénzüjvedelme növekedését nagymértékben elősegítette a kollektív gazdaságok által a munkanapegység után kifizetett pénzösszegek növekedése. 1958-ban tartományunk kollektív gazdaságai már közel 30 millió lejt fizettek ki készpénzben a tagságnak (a természetbeni juttatásokon kívül).

g) A lakosság egymás közötti árucseréjéből/A lakosságnak a magánszektorból származó pénzüjvedelme sokkal lassabban növekedett, mint a szocialista szektorból származó pénzüjvedelem. 1958-ban mindössze 39 százalékkal haladta meg az 1952. évi színvonalat. Ugyanakkor – amint azt már említettük – a lakosság egymás közti áruviszonyaiból/a lakosságnak a magánszektorból származó pénzüjvedelem fajsúlya/pénzüjvedelme részaránya a lakosság összjövedelmében évről évre csökkent.

A mezőgazdaság szövetkezetesítésének előrehaladása eredményeként 1959-ben jutottunk el ahhoz az időponthoz, amikor a tartomány lakosságának egymás közti áruviszonyából/a magánszektorból származó pénzüjvedelme nemcsak viszonylagosan, hanem abszolút értelemben is csökkenni fog. A tartomány lakossága bevételeinek és kiadásainak 1959. évi tervmérlege szerint a lakosságnak ebből a forrásból származó pénzüjvedelme 1958-hoz viszonyítva csökkenni fog. Ez a tény híven szemlélteti tartományunkban a szocializmus hadállásainak megerősödését, azt, hogy tartományunkban a mezőgazdaság szövetkezetesítése a befejezéséhez közeledik.

Hazánkban a lakosság pénzüjvedelmének a növelése összhangban történt az árualap növekedésével. Népi demokratikus államunk arra törekszik, hogy évről évre a szocialista kereskedelem egységein keresztül mind nagyobb és nagyobb árualapot bocsásson a lakosság rendelkezésére.

A népi demokratikus rendszer évei alatt hazánkban a termelési eszközök termelésének elsődleges fejlesztése mellett nagymértékben megnövekedett a fogyasztási cikkek termelése is. Ennek következtében emelkedett az egy főre eső fogyasztási cikkek termelése, melyet az alábbi táblázatunk mutat be.⁹¹

	1938	1957
Gyapotkelme (m ²)	6,7	10,6
Gyapjúszövet (m ²)	0,8	1,6
Selyemkelme (m ²)	0,7	1,0
Talp (kg)	0,4	0,5
Bőr (dm ²)	6,9	13,5
Cukor (kg)	6,1	10,4
Cipő (pár)	0,7*	1,2

* 1950-es adat.

A táblázat adatai értelmében az egy főre eső ipari termelés a legfontosabb közszükségleti cikkekből 1938-hoz viszonyítva erőteljesen megnövekedett. Az egy főre eső ipari termelés növekedése hazánkban azt eredményezi, hogy a dolgozók többet fogyaszthatnak, vagyis életszínvonaluk emelkedéséhez vezet. Amint azt N. Sz. Hruscsov elvtárs az SZKP XXI. kongresszusán megállapította: „A tőkés országokban az előállított javak oroszánrészre a kizsákmányolóknak és uszályhordozóiknak jut, míg a szocializmus körülményei között az egy főre eső termelés növekedése a dolgozók életének tényleges javulását jelenti. Hogy képletesen beszéljünk: amikor mi a termelést fokozzuk, ebből ténylegesen minden egyes »fő«-nek haszna van, míg a tőkés országokban a termelés növekedéséből csupán a gazdagabb, a tőkével rendelkező »fő«-nek van haszna. Az a »fő«, akinek nincs tőkéje, még a termelés növekedésének körülményei között is nyomorog.»⁹²

⁹¹ Anuarul statistic al R.P.R., 1958., 100–101. lap.

⁹² N. Sz. Hruscsov: *Jelentés a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXI. rendkívüli kongresszusán.* Politikai Könyvkiadó, 1959., 85. lap.

Az egy főre eső ipari termelés növekedése mellett, a dolgozó lakosság fogyasztásának s így életszínvonalának emelkedését elősegítette az a tény is, hogy népi demokratikus államunk az utóbbi években a lakosság szükségleteinek a kielégítése érdekében igen nagy mennyiségű fogyasztási cikket hozott be az országba.

Annak ellenére, hogy hazánkban a cukortermelés az 1938. évi 95 100 tonnáról 185 351 tonnára emelkedett, mégsem volt képes kielégíteni a lakosság megnövekedett szükségleteit. Ez a helyzet arra kényszerítette népi demokratikus államunkat, hogy évről évre cukorbehozatalhoz folyamodjon. Ennek a helyzetnek megszüntetése érdekében a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének 1958. novemberi plenáris ülése elhatározta hazánkban a cukortermelés fokozását olyan arányokban, hogy 1960-ban a cukorbehozatalt meg lehessen szüntetni, s hogy 1964-ben az egy főre eső cukorfogyasztás 20 kg legyen az 1938. évi 5,5 kg-mal szemben, s ugyanakkor még kivitelre is jusson. Ennek a nagyszerű feladatnak a teljesítése megköveteli a cukorrépa termesztés fokozását, valamint azt, hogy hazánk területén új cukorgyárakat létesítsünk.

A cukorhoz hasonló helyzet állt elő az étolaj esetében is. Hazánkban az étolajtermelés az 1938. évi 17 800 tonnáról 1958-ig 44 000 tonnára emelkedett. Ennek ellenére nem tudta biztosítani a lakosság egyre növekvő fogyasztásának kielégítését. Így az elmúlt két évben a belső étolaj fogyasztás több mint 40 százalékát importból fedeztük. Az étolaj behozatalának felszámolása érdekében az RMP KV 1958. novemberi plenáris ülése elhatározta a napraforgó termelés fokozását olyan mértékben, hogy 1960-ban a belső szükségletek kielégítését hazánk étolaj termelésével fedezni tudjuk.

A gyapjú és a gyapjúfonal termelés szintén a szükségletek növekedése mögött maradt. Ennek következtében az 1953–1958-as években 17 000 tonna finom és félfinom gyapjú behozatalára voltunk utalva. Ennek az oka az, hogy hazánk juhállományának csak 36,2 százaléka szolgáltat finom és félfinom minőségű gyapjút. Fokozni kell tehát hazánkban a juhtenyésztést, s ki kell cserélni juhállományunkat úgy, hogy a következő 3-4 évben az egész állomány 50 %-át a finom és félfinom gyapjút adó juhok tegyék ki. Ennek a feladatnak a telje-

sítése, valamint az a tény, hogy hazánkban rövidesen működésbe lép a relon műszálgár, azt fogják eredményezni, hogy 1961-1962-ben a gyapjúszükségletet nagyrészt hazai termelésből fogjuk fedezni.

Az elmondottak azt bizonyítják, hogy az RMP KV-nek az irányvonala értelmében hazánkban évről évre tovább fog növekedni a közfogyasztási cikkek termelése, ami lehetővé teszi hazánk dolgozói életszínvonalának **erőteljes növekedését**/lényeges emelkedését. Mindez azt bizonyítja, hogy a Román Munkáspárt politikájának egyik központi célkitűzése a dolgozók életszínvonalának az emelése.

Mindezek következtében a tartomány lakossága pénzjövedelmének a növekedése egyben a reáljövedelem emelkedését is jelentette, vagyis azt, hogy tartományunk lakossága évről évre nagyobb árumennyiséget vásárolhatott meg és fogyaszthatott el. A tartomány lakossága fogyasztásának az emelkedését a legfontosabb közszükségleti cikkekből az alábbi táblázat szemlélteti:

Megnevezés	Fogyasztás	
	1952	1958
Kenyér	100	271
Hús	100	262
Étolaj	100	280
Vaj	100	214
Cukor	100	201
Szövet	100	208
Készruha	100	189
Cipő	100	171
Kötöttáru	100	182

Tartományunk lakosságának a fogyasztása a legfontosabb közszükségleti cikkekből 1952–1958 között tehát több mint kétszeresére növekedett. Ez egyben azt is jelenti, hogy a Magyar Autonóm Tartomány lakossága ma sokkal jobban táplálkozik, sokkal jobban ruházkodik – nem is beszélve kulturális szükségleteinek jóval magasabb fokú kielégítéséről – mint a burzsoá-földesúri rendszerek időszakában. A mindennapi szükségleteket kielégítő élelmiszerek és ruházati cikkek fogyasztásával párhuzamosan növekedett a tartós használati cikkek fogyasztása is. Így 1958-ban 137 százalékkal több rádió, 161 százalékkal több kerékpár került

eladásra tartományunkban mint 1957-ben.

Tartományunk dolgozói életszínvonalának növekedéséhez jelentős mértékben hozzájárultak a lakásépítkezések terén elért eredmények is. Csupán az utóbbi két évben tartományunk területén 5238 lakosztály épült fel, melyből: állami alapból és az állam által folyósított kölcsönökből 1116 lakosztály, városon saját alapból 1372 és falun 2750 lakosztály. Ez azt jelenti, hogy két év alatt tartományunk családjainak mintegy 2,5 százaléka költözött új lakásba.

A népi hatalom éveiben tartományunk területén új lakónegyedek épültek a városokon és a munkásközpontokban. Marosvásárhelyen felépült a Dózsa György úti, a Malinovszkij úti, a Szabadság úti, a November 7. úti, valamint a Postaréti lakónegyed. Gyergyóremetén, Köpecbányán, Hargitafürdőn, Balánbányán, Gyulakután stb. új, modern tömbházcsoportok épültek, amelyek népi demokratikus államunknak az emberről való gondoskodását hirdetik.

A lakásépítések tartományunkban 1959-ben erőteljesen fellendültek, ugyanis a vállalati alap felhasználását szabályozó Minisztertanácsi Határozat előírja, hogy ennek 67 százalékát lakásépítésre kell fordítani. Ezt az összeget a vállalatok az állami bankba a néptanács számlájára kell befizessék. A vállalati alapból történő lakásépítkezéseket a néptanácsok szervezik meg. Tartományunk területén 1959-ben vállalati alapból 545 lakosztály épül fel, ugyanakkor az állam által folyósított központosított beruházási alapból 288 lakosztály építését kezdtük meg.

A lakásépítkezések növekedésének bemutatásával párhuzamosan rá kell világítanunk arra, hogy jelenleg a házbér alig 5 százalékát teszi ki egy munkás vagy tisztviselő átlagos fizetésének, míg 1938-ban körülbelül egyharmadára rúgott. A különböző szolgáltatások – víz, villany, köztisztaság és közúti szállítás – díja az átlagos fizetések 6-7 százalékát teszi ki az 1938. évi 14 százalékkal szemben.

Tartományunk egyre több dolgozójának a lakásában gyúl ki villanyfény. Ameddig 1938-ban a négy székely vármegyében csak 31 faluban volt villanyvilágítás, addig 1958-ban már 98-ban. Amint már említettük, hazánk tízéves villamosítási tervének keretében az 1959-1960-as években a Magyar Autonóm Tartomány területén újabb 50 falut fogunk villamosítani.

A burzsoá-földesúri rendszerek idején tartományunk egyetlen községébe sem volt bevezetve a gáz. A népi hatalom éveiben széleskörű akció kezdődött meg falvainkon a gáz bevezetésére, amelyet a helyi

párt- és állami szerveink szerveztek és irányítottak. Ennek következtében jelenleg tartományunkban 42 falu lakossága élvezzi a gázfűtés előnyeit.

A tartomány lakossága életszínvonalának emelkedése szorosan összefüggött és összefügg azokkal a sikerekkel, amelyeket hazánkban az ipari és mezőgazdasági termelés területén elértünk. Hazánkban a termelés szakadatlan növekedése szilárd alapul szolgál a dolgozók életszínvonalának az állandó emelkedéséhez.

A Román Munkáspárt Központi Vezetősége által hazánk gazdasági fejlesztése érdekében, a dolgozók elé kitűzött feladatok megvalósítása a termelés további növelését fogja eredményezni, ami hazánk dolgozói reáljövedelmének további emelkedéséhez fog vezetni.

Tartományunkban, akárcsak az egész országban, a lakosság egyéni pénzjövedelmének rendkívül fontos kiegészítői azok az állandóan növekvő összegek, amelyeket népi demokratikus államunk a dolgozó nép érdekét szolgáló szociális és kulturális intézkedésekre fordít, s amelyek erőteljesen emelik tartományunk dolgozóinak életszínvonalát.

2. Az egészségvédelem

Az anyagi jólét emelkedésével párhuzamosan megjavult tartományunk lakosságának egészségügyi helyzete is. Ez mindenekelőtt annak tulajdonítható, hogy az egészségvédelem hazánkban, s így tartományunkban is, állami s nagyrészt ingyenes jellegű, s mint ilyen, állampolitikánk szerves részévé vált.

Népi demokratikus államunk, tartományunk korszerű egészségügyi egységeinek létesítésére, a régiiek fejlesztésére és fenntartására, az orvosi és egészségügyi személyzet kiképzésére, új tudományos intézetekre és állandó fejlődésük biztosítására jelentős pénzalapokat fordított.

Ennek eredményeképpen megszorodtak tartományunk területén a kórházak, a kórházi ágyak, a falusi fektetők. Ezt szemlélteti alábbi táblázatunk:

Év	1938	1944	1958
Kórházak száma	8	8	18
Kórházi ágyak száma	713	1032	4158
Falusi felnőtt-fektetők száma	–	–	21
Falusi felnőtt-fektetők ágyainak száma	–	–	196
Falusi gyermek-fektetők száma	–	–	12
Ágyak száma	–	–	70
Üzemi fektetők száma	–	–	11
Ágyak száma	–	–	105

Az adatok értelmében 1958-ban 4529, tehát 620 %-kal több kórházi ágy szolgálta a betegellátást a Magyar Autonóm Tartomány területén, mint 1938-ban, **és négy és félszer annyi, mint 1944-ben.**

De számos más adat is amellet tanúskodik, hogy az állam nagy áldozatokat hozott a Magyar Autonóm Tartomány egészségvédelmének fejlesztéséért, hiszen – többek között – a 118 új poliklinikai

és kórházi osztály, a 12 falusi gyermekvizsgáló és fektető létesítése, a 2 gyermek tbc-preventórium, a vérgyűjtő és -tároló állomás, valamint a 13 vérátömlesztő pont tárgyi szükségleteinek megteremtése és állandó korszerűsítése, az új egészségügyi laboratóriumok igen költséges felszerelésének biztosítása, a marosvásárhelyi és csíkszeredai egészségügyi nevelési házak korszerű berendezése jelentős anyagi beruházásokkal járt.

Tartományunk egészségvédelmének fejlesztése szükségessé tette továbbá az egészségügyi személyzet számának növelését. Ennek érdekében államunk Marosvásárhelyen Orvostudományi és Gyógyszerészeti Felsőoktatási Intézetet létesített, amely nemcsak tartományunk, hanem az ország más **magyarlakta vidékei**/tartományai számára is biztosít jó szakmai képzettségű orvosokat. Az Orvosi és Gyógyszerészeti Felsőoktatási Intézet gyakorlati és elméleti tevékenységének köszönhető az is, hogy tartományunkban az orvosi ellátás nagymértékben megjavult. 1944-ben a Magyar Autonóm Tartomány mai területén 320 orvos működött, s nagyrésztük csak magánorvosi gyakorlatot űzött. 1958-ban a néptanácsok által irányított egészségvédelemben már 703 orvos működött. Ezeken kívül még 220 egyrészt az orvosi és gyógyszerészeti felsőoktatásban dolgozik (nagyrésztük részt vesz a betegellátásban is), másrészt közlekedésügyi és más minisztériumok szolgálatában áll. Így ma 816 emberre esik egy orvos a múlttal szemben, amikor csak minden 2181 lakosra jutott egy orvos.

A középfokú egészségügyi személyzet létszáma 1944 óta majdnem megnégyszereződött.

A Román Munkáspárt és a Román Népköztársaság kormánya a népi hatalom éveiben Marosvásárhelyt klinikai központtá fejlesztette, ami felmérhetetlen jelentőségű a tartomány lakosságának egészségügyi helyzete szempontjából. Mindegyik klinika igényt tarthatna arra, hogy külön megemlítsük, mint az egészségügyi állapotot jótékonyan befolyásoló tényezőt. Itt csupán a vidéki betegellátástól teljesen

különböző orvosi tevékenységüket ismertetjük. Ez a tevékenységük az, amely nagymértékben emeli a tartomány orvosi ellátásának minőségét, és a lakosság számára lehetővé teszi, hogy bármilyen betegségben a legkorszerűbb kezelésben részesüljön. Felbecsülhetetlen előnyt jelent ilyen szempontból az ideg- és elmeegógyászati klinika, ahol a tartományunkból és a legmesszebb fekvő tartományokból jövő betegeket a legkorszerűbb és legszakavatottabb kezelésben részesítik. A klinika idegsebészeti osztályán például a legnehezebb és legbonyolultabb idegsebészeti műtéteket végzik. A tüdőgyógyászati klinikán az elmúlt 6 év alatt – a többi között – 300-nál több tüdőműtétet hajtottak végre. A sebészeti klinikán számos szívműtétet végeztek az utóbbi 3 évben, és önálló osztálya, az ortopédia, a legkülönbözőbb mozgásszervi sérüléseket kezeli a lehaladóbb orvosi eljárásokkal. Támasztóvázi eredetű különböző fájdalmas állapotokat kórisméznek itt és szüntetik meg, a világrahozott fejlődési rendellenességeket és a gyermekbénulás mozgásszervi maradványait gyógyítják sebészi eljárásokkal. A helyreállító sebészi működés keretén belül testazonos szövettel és műanyaggal, ún. szövetbarát fémekkel új ízületeket képeznek, a csontdaganatokat igyekeznek lehetőleg megtartó eljárással, de a daganatnak mégis gyökeres kiirtásával gyógyítani. Az urológia a húgy-ivarszervi megbetegedések klinikája, legszebb eredményeit az urogenitalis (húgy- és ivarszervek) tbc-jének gyógykezelésében érte el. A betegnek antibiotikumokkal és egyéb gyógyszerekkel való műtét előtti kezelése olyan eljárás, amelyet nagymértékben ez az osztály dolgozott ki. Ez az eljárás lehetővé tette, hogy a csonkító veseműtéteket és az egyéb torzító beavatkozásokat el lehessen kerülni. Az előbbiekhöz hasonlóan a belgyógyászati klinikák olyan működési területeken is fejtenek ki tevékenységet, amelyeken a vidéki kórházak, a szakszemélyzet és a tárgyi adottságok hiányában működni nem tudnak. Ezt biztosítják például az endokrinológiai osztály, a különös szívbetegségeket (endocarditis lenta), valamint a tüdőgenny-

déseket gyógyító részlegek.

A marosvásárhelyi sebészeti és belgyógyászati klinikák munkaegyüttese – mint már említettük – szívműtéteket is végez. Működésében a megkezdéskor szakmai szempontból a bukaresti szívsebészeti osztály segítette.

A Fertőző Betegségek Klinikai Kórházában az Egészségügyi Minisztérium, a gyermekbénulás légzészavarral járó formáinak gyógykezelésére a legmodernebb készülékekkel felszerelt központot létesített 1957-ben.

A Rákellenes Központ elvégzi a tartomány erre szoruló összes betegeinek sugárkezelését, szűrővizsgálatokat végez és szervez, **tartományi viszonylatban** szakorvosokat képez és népszerűsítő előadásokat rendez.

Az üzemi munkásság számára 11 fektető létesült összesen 105 ágyal.

Az egészségvédelem számos megnyilvánulási területét igen kedvezően befolyásolja a marosvásárhelyi Vérgyűjtő és Tároló Állomás, valamint a Tartományi Egészségügyi Nevelési Ház.

Néhány adat a Vérgyűjtő és Tároló 1952–1958 közötti tevékenységéről:

	1952		1958	
	Számszerűen	%	Számszerűen	%
Vérvételek száma	8730	100	16 403	187,8
Gyűjtött vér (literekben)	2191	100	4069	185,7
Kiadott vér (literekben)	1346	100	2201	163,5
Kiadott plasma (literekben)	352	100	776	220,4
Vérátömlesztések száma	10 079	100	20 747	205,8
Átömlesztések utáni szövődmények	–	2,55	–	1,05

1952-ben az állomás mindössze 15 alkalmazottal működött, közöttük 4 orvos, 1 vegyész, 5 középfokú személyzet. 1955-ben már 56 dolgozója volt, akik közül 13 volt orvos, 2 vegyész és 17-en tartoztak a középfokú egészségügyi szak-személyzethez. A Vérgyűjtő és Tároló Állomás az összes gyógyító egységekkel egybehangolja mű-

ködését. Eredményeiért országos viszonylatban mind gyakorlati, mind tudományos munkájában az első közé tartozik.

Az egészségügyi nevelés a betegségek megelőzésének jelentős tényezője. A Tartományi Egészségügyi Nevelési Ház nemcsak az átvihető betegségek megelőzésével foglalkozik, hanem igyekszik mindazokra a tényezőkre vonatkozólag helyes felvilágosító és nevelő munkát végezni, amelyek az ember **egészségét támadhatják**/megbetegedését elősegíthetik, munkaképességét csökkenthetik, öregedését siettethetik. A nyomtatott és az élőszó fegyverével, filmekkel, kiállításokkal igyekszik a széles tömegeket bevonni saját egészségük megvédésének szolgálatába.

A MAT Egészségügyi Nevelési Háza az egész ország magyarjku lakossága számára adja ki a magyar nyelvű egészségügyi felvilágosító irodalmat. Az utóbbi öt évben több mint 3 000 000 példányban nyomtatott magyar nyelvű egészségügyi jellegű tájékoztató és mozgósító füzeteket, falragaszokat, röpcédulákat.

A falusi lakosság egészségvédelmét látja el 107 egészségügyi körzet, míg 1944-ben csak 58 működött. Az emelkedés tehát 73 %-os. De még jelentősebbek a körzetek felszerelésében és egészségügyi személyzetében történt változások. Hét falusi körzetben kórház is létesült, ágylétszámuk 721. Ezeken kívül 21 körzetben működik 196 ágyal ún. felnőtt-fektető.

Az új falusi egészségügyi körzetek és kórházak, a fektetők, a gyermekgyógyászati járóbeteg-rendelők és fektetők, a falusi körorvosok és az egészségügyi segédszemélyzet szakmai fejlődése, a rajonokban működő gépkocsis mentőszolgálat, valamint a legutolsó években létesített és igen jól működő egészségügyi repülőszolgálat odahatottak, hogy tartományunkban a falu egészségügyi elmaradottsága eltűnőben van.

A fentieknek megfelelően a Magyar Autonóm Tartomány helyi költségvetése évről évre nagyobb összegeket irányoz elő az egészségvédelem fejlesztésére. A burzsoá-földesúri Romániában tartományunk megyéi-

ben az egy főre eső egészségügyi költségvetés még két aszpirin árát sem érte el.⁹³ 1952-ben tartományunk költségvetéséből egészségügyi célokra 36 lej jutott egy személyre, ami 360 aszpirin árának felel meg. 1958-ban ez az összeg több mint háromszorosára nőtt, amennyiben 130 lejt ért el. Ez már 1300 aszpirin ára, és annyit jelent, hogy tartományunk egészségügyi költségvetése 1952 óta – noha a gyógyszerek ára csökkent – több mint háromszorosára növekedett.

Természetes, hogy az egészségvédelem anyagi feltételeinek megteremtése s így nagyarányú fejlesztése kedvezően befolyásolta tartományunk lakosságának egészségügyi színvonalát.

Az egészségvédelem fejlődésének egyik legbiztosabb fokmérője az általános halandóság alakulása. Ez a Magyar Autonóm Tartomány mai területén 1944-ben 17,5 ezrelék volt, de 1953-ban már csak 11,22 ezrelék, és 1958-ban 8,80 ezrelékre esett. **A romániai/Az országos általános halandóság 1956-ban 9,9 ezrelék, s így a két érték között alig van számottevő különbség. Ennél még jelentősebb eredményt ért el a MAT egészségvédelme a városi általános halandóság csökkentésében, amely 1953-tól 1956-ig 16,4 ezrelékről 8,4 ezrelékre csökkent.**

Az egészségvédelem fejlődését a népmozgalmi adatok közül a legnyilvánvalóbban a gyermekhalandóság tükrözi. A múltat Bözödi György „Székelybánja” c. 1938-ban megjelent könyve mutatja be: „A székely gyermekek több mint egyharmada hal meg 7 éves kora előtt.” Ugyanonnan származó adat szerint Udvarhely megyében a gyermekhalandóság 1934-ben 19,7 %-ot ért el (100 gyermek közül 19-20 halt meg 1 éven aluli korban), és ezzel Erdély szerte a legnagyobb gyermekhalandóságot mutatta.

1948-ban az 1 éven aluli gyermekek közül 14,3 % halt meg a RNK-ban, ami már nagy eredmény volt az 1944 előtti 30 %-ot is elérő gyermekhalandósághoz képest. A Magyar Autonóm Tartományban

⁹³ Alexandru Pescaru: *Ocotirea sănătății oamenilor muncii în R.P.R.* 18. lap.

1944–1958 között elért eredmények ezen a téren olyan jelentős fejlődést jelentenek, hogy megközelítik a legkedvezőbb külföldi állapotot: 1958-ban 100 egyévesnél fiatalabb gyermek közül 8-9 halt meg.

A gyermekhalandóság a Magyar Autonóm Tartományban kisebb, mint a Román Népköztársaságra érvényes átlag. A gyermekhalandóság nagyobb mint nálunk a Lengyel és a Bolgár Népköztársaságban, Portugáliában és a Jugoszláv Federatív Köztársaságban, ahol 8 és 11,5 % között ingadozik. 1956-ban tartományunk országos viszonylatban 6,96 %-os gyermekhalandóságával Sztálin és Temesvár tartomány után a harmadik helyet foglalta el a legkisebb gyermekhalandóságot mutató vidékek között.⁹⁴ Az 1958-as 5,75 %-os eredménnyel valószínűleg továbbra is az elsők között maradt.

Nyilvánvaló, hogy a gyermekhalandóság ily nagyméretű csökkenése nem lehet a véletlen eredménye. Itt nincs mód a gyermekhalandóság csökkenését létrehozó összes körülmény kialakulásának leírására, s így tehát megelégszünk a legfontosabb tényezők felsorolásával és néhány erre vonatkozó adat közlésével.

A Magyar Autonóm Tartománynak megfelelő terület 8 kórházában 1944-ig egyetlen gyermekosztály és egyetlen gyermekágy sem volt, és gyermekgyógyász szakorvos sem működött ezekben az egységekben, sőt gyermekgyógyász magánorvos sem volt e területen. 1944 óta a kórházakban 885 és a falusi gyermekfektetőkben 70 gyermekgyógyászati ágy létesült, s ez összesen 955 ágyat jelent.

	Kórházban		Falusi fektetőkben	
	1944	1958	1944	1958
Gyerkmekgyógyászati ágyak száma	–	885	–	70

Természetesen a 955 gyermekgyógyászati ágy egymagában nem

⁹⁴ *Anuarul statistic al R.P.R.*, Bukarest, 1957, 67. lap.

befolyásolhatta volna a gyermekhalandóság csökkenését a fenti mértékben, ha a szakorvosok száma nem növekedett volna és nem létesültek vagy fejlődtek volna egyéb intézmények is, amilyen pl. a marosvásárhelyi Gyermek Háza. Ez az intézmény az utóbbi 5 évben ágylétszámát 80-ról 130-ra emelte, de ez a mennyiségi fejlődés sem tükrözi az intézmény minőségi fejlődését, amelyért 1957-ben elnyerte az országos versenyzászlót.

Az általános gyermekhalandóság csökkenéséhez hozzájárultak még a szülészeti osztályok mellett működő koraszülött osztályok, a bölcsődék, a napközi otthonok, a szülőotthonok valamint a dolgozó tömegek életszínvonalának és egészségügyi kultúrszintjének emelkedése.

A természetes szaporulat, noha nem túl magas, a múlthoz viszonyítva kielégítő. E szempontból a közepes szaporulatot mutató tartományok közé tartozunk. A romániai átlag 1956-ban 14,3 ezrelék volt, tartományunké pedig csak 12,4 ezreléket mutatott. Ez a szaporulat is meghaladja Ausztria, Anglia, Belgium, Luxemburg, Svédország, Franciaország, Svájc, Dánia, Olaszország, Írország, Norvégia, Csehszlovákia, Spanyolország és Portugália számunkra ismert 1954. évi természetes szaporulatát.⁹⁵ **1958-ban a természetes szaporulat 11,03 ezrelék, az összehasonlításban még nem állnak rendelkezésünkre a szükséges adatok.**

A népmozgalom elemzéséhez szervesen kapcsolódik az anya- és gyermekvédelem áttekintése. Ezért a gyermek egészségvédelmére vonatkozó ismereteinket néhány új adattal kell bővíteni. A múltbeli magas gyermekhalandóság legfőbb okai a heveny táplálkozási zavarok, a gócos tüdőgyulladás, a toxikózis és a disztrofia voltak. Ezekhez társultak még a ragályos, gyermekkori fertőző betegségek: a vörheny, a diphteria, a szamárköhögés, a kanyaró stb.

1957-ben heveny táplálkozási zavarok következtében tartományunkban 3 éven aluli meghalt gyermek közül 0,82% halt meg **(városainkban ugyanebben az évben 2,2%)**, az 1–3 év közötti gyermekek közül pedig városon egyetlen **egy sem halt meg heveny táplálkozási zavarok következtében.**

⁹⁵ Conf. Dr. P. Mureșan: Ocrotirea sănătății în Republica Populară Română. Edit. Ministerul Sănătății și Prevederilor Sociale, 1957.

A gócos tüdőgyulladás okozta halálozások is nagymértékben csökkentek, jelenleg az országos mutatószám alatt vannak, 5,12 %-os értékkel.

1953-ban a városi kórházak területén 62 toxikózisban szenvedő gyermeket gondoztak, ami 47 %-os megbetegedési arányszámot jelent. 1957-ben a megbetegedések száma már csak 21 volt.

A disztrofiás megbetegedések száma 1953-ban 394 volt. 1957-ben már csak 223.

A következő néhány adat csak részben tükrözi a népi demokráciának az anyáról való gondoskodását. 1938-ban 48, 1944-ben 137, 1958-ban pedig 470 nőgyógyászati-szülészeti ágy állt a beteg és a szülő nők gyógykezelésének szolgálatában. Ezekon kívül még 364 ágy van az 1944 óta létesült 73 falusi szülőotthonban. Nemcsak a régi nőgyógyászati és szülészeti osztályokat fejlesztették tovább, hanem újakat is létesítettek, s ezenkívül új típusú intézményt is hoztak létre: a falusi szülőotthont.

1958-ban tartományunkban a falusi szülő nők 55,95 %-a szülőotthonban szült, sőt Csík rajonban már 1957-ben a falusi szüléseknek 84,21 %-a zajlott le szülőotthonban.

1958-ban a Magyar Autonóm Tartomány városaiban a szülések 100 %-a szaksegédlettel folyt le, vidéken pedig a 95 %-a. De vannak olyan rajonok, mint például Kézdivásárhely, Keresztúr, Csík és Sepsiszentgyörgy rajon, ahol a szakorvos vagy a szakképzett bába által nyújtott szülési segédletet 100 nő közül legfeljebb 1 nélkülözte. A szülések szakszerű ellátásának természetes következménye, hogy a veszedelmes gyermekági láz, amely valamikor annyi fiatal anya életét rabolta el, ismeretlen betegség lett. 1958-ban például a 8 egyesített kórház szülészeti osztályain egyetlen gyermekági lázas eset sem fordult elő. Ezzel kapcsolatos nagy eredmény az is, hogy

a szülést követő első 10 napon 1958-ban 15 151 szülő nő közül mindössze 8 halt meg különböző szövődmény (komplikáció) miatt.

Az általános halandóság csökkenésében igen fontos szerepet játszik a fertőző betegségek elleni küzdelem.

Az RNK-ban, s így a MAT-ban is, az átvihető, vagyis ragályos betegségek megelőzésének és elfojtásának céljából 1951-1952-ben különböző szakhálózatot létesítettek: az egészségügyi és járványelhárító állomásokat (Sanepid). A MAT-ban ez idő szerint 6 rajoni és 1 tartományi érdekeltségű közegészségügyi és járványelhárító állomás működik, 6 új közegészségügyi laboratóriummal, mely utóbbiak 1952 és 1957 között létesültek.

Az átvihető és tömegméretekben jelentkező betegségek elleni harcban a legszebb eredményt a kiütéses tífusz leküzdése terén érték el: 1955-ben és 1956-ban egyetlen kiütéses tífuszos megbetegedés sem fordult elő a MAT-ban. Az illetékes egészségügyi szervek természetesen tovább küzdenek a kiütéses tífusz megelőzésének lehetősége érdekében. **A tetvesedés veszélyének kitett emberi településeket állandóan figyelemmel kísérik, és a szükséges óvintézkedéseket is megteszik.**

Bár a hastífusz országszerte – és így nálunk is – már egyre ritkább, közegészségügyünknek gondot okoz a hastífusz állandó jellegű (endemiás) előfordulása, melynek fő oka az, hogy a lakosság ivóvíz-ellátása nem megfelelő. A szennyvíz ki nem elégítő eltávolítása (a csatornázás hiánya) és a nem higiénias árnyékszékék is hozzájárulnak a tífuszos megbetegedésekhez. Éppen ezért jelenleg a falusi és a városi lakosság ivóvíz-ellátásának, valamint a városok, és részben a falvak szennyvíz-eltávolításának, a légytelenítésnek a kérdése áll a tífusz elleni küzdelem homlokterében. Ezen a téren sikerült biztosítani a három köztársasági fürdőhely: Szováta, Borszék és Tusnád vízellátását s részben a csatornázást is. Régen Székelyudvarhelyt a hastífusz állandó jelleggel fordult elő. Amióta a városnak jó ivóvizet biztosítottak, a betegség csak szórványosan jelentkezik. Gyergyószentmiklóson még mindig igen

súlyos kérdés a város vízellátása, kiváltképpen télen, amikor a kutak kiszáradnak, minek folytán a lakosság ilyenkor a Békény patak vizét issza.

Ezt az állapotot csak a városnak egészséges ivóvízzel való ellátása tudja megszüntetni. Ennek érdekében a munkálatok elkezdődtek, és az idén már a város fő utcáiban lerakják a vízvezeték és csatornázási csöveket. A Békény vizét a várostól 7 km-re lévő Jankónál épített gáttal felduzzasztották, már felépítették a víz tisztítását szolgáló épületeket (gyorsszűrők), és lefektették a csöveket egészen a város széléig. Így Gyergyószentmiklós rövidesen egészséges ivóvízhez jut.

A tífuszos betegek felkutatása és kórházi elkülönítése az utóbbi években – éppen az egészségügyi és járványelleni központok, valamint az újonnan létesített mentőszolgálatok működése kapcsán – igen sokat fejlődött, és így a fertőző forrást korán ki lehet iktatni az emberi közösségből, a járványos gócból.

Igen szép eredményt értünk el a hastífusz kezelésében. Az 1950-es évek elején 100 tífuszos eset közül 10-12 volt halálos. 1955–1958-ban azonban már csak 2-3, sőt a marosvásárhelyi Fertőző Betegségek Klinikai Kórházában 100 tífuszban szenvedő beteg közül 1955-ben csak 1 halt meg. E betegek gyógyításában nagy szerepet játszanak a legkülönbözőbb bel- és külföldi orvosságok, amelyeket a beteg ingyen kap.

Az átvihető (ragályos) betegségek közül a MAT-ban az utolsó 5 évben a legerélyesebb küzdelmet a diftéria (torokgyík), a vérhas, a scarlatina (vörheny), a járványos gyermekbénulás és a járványos májgyulladás ellen folytattak, ennek ellenére a megbetegedések számát nem minden esetben sikerült csökkenteni. Így pl. a járványos májgyulladásban (hepatitis epidemica) megbetegedettek száma nem csökkent (egyébként világszerte ez a helyzet). A betegség korai felismerése és a beteg kórházi kezelésbe vétele oda vezetett azonban, hogy a betegség átlagos tartama megrövidült, az idültté válás ritkább, és a halálos esetek száma is csökkent. Azonos a helyzet a többi említett fertőző betegség esetében is.⁹⁶

A gyógyító munka központját az egyesített kórházak alkotják, melyeknek azonban a megelőzésben is szerepük van.

⁹⁶ 1958-ban a gyermekbénulás által legveszélyeztetettebb korosztályhoz tartozó kisdedek zömét a betegség elleni védőoltásban részesítették. A megbetegedések száma hatalmas mértékben csökkent (2 ‰, abszolút számban 59 eset).

Ilyen egyesített kórház van az összes rajoni székhelyen. Marosvásárhelyen tartományi jellegű klinikai kórházak működnek, amelyek Erdőszentgyörgy és Marosvásárhely rajonok betegeit is gyógykezelik. Városi jellegű kórház van még Kovásznán is. A rajoni egyesített kórházaknak egyébként igen fontos önálló szerepük van: a területükön kifejtett orvosi tevékenységet ellenőrizniük, vezetniük és segíteniük kell, és az egészen különleges tárgyi berendezést vagy orvosi szakképzettséget igénylő eseteken kívül minden más betegnél hathatósan kell beavatkozniok, úgy hogy a régi és a 118 újonnan létesített kórházi és poliklinikai osztály tárgyi adottságai révén, és a működésüket biztosító szakorvosok munkájával hivatva van megoldani a módszertani központ összes kérdéseit, és orvosi segílyt nyújtani az esetek zömében, bármilyen szakban. Ez a körülmény, és kiváltképpen a Marosvásárhelyt működő klinikai kórházak biztosítják a gyógyulás lehetőségét azon betegek számára, akiknek a múltban száz kilométereket kellett utazniok, míg betegségüket gyógykezeltethették.

A tőkés-földesúri rendszerben a gümőkör (tbc) valósággal tizedelte a dolgozókat. Az akkori kormányzat, ha áldozott is valamit erre a célra, csak szemkiszúrásból tette. Példa erre, hogy az első röntgenkészüléket, amelyet 1923-ban bocsátottak a marosvásárhelyi tüdőbeteggondozó rendelkezésére, 1928-ig alig használták, mert

a készüléket nem látták el az egészségügyi személyzetet fenyegető sugárártalom elleni védőberendezéssel, ami nem is járt volna nagy költséggel. Ma a helyzet az, hogy minden rajonban több röntgenkészülék is van, és csak az 1957-es évben 9 korszerű készüléket adtunk ki rajonjainknak.

A mai Magyar Autonóm Tartománynak megfelelő területen 1934-ig egyetlen kórházi ágy sem létezett, amelyet kizárólag a tüdőbetegek gondozására szántak volna. 1934-ben létesítettek egy 20 ágyas osztályt a mai marosvásárhelyi Fertőző Betegségek Klinikája épületének egyik szárnyában, majd 1937-ben felépült a torjai tbc-szanatórium, amelyet azonban a Horthy-rendszer urai **számukra jobban jövedelmező turista szállóvá alakították át**/használatlanul hagytak. Ez az épület csak 1944 után lett újra szanatórium, mikor az addig 200 ággyal működő szanatóriumot még 100 új ággyal bővítették ki.

Ma a MAT-ban 406 kórházi, 300 szanatóriumi és 180 gyermek-preventóriumai ágy áll a tbc-s betegek gondozásának, gyógykezelésének és megelőzésének szolgálatában. Az ágylétszám emelkedésének legfontosabb tényezője a marosvásárhelyi Tüdőgyógyászati Klinika épületének kibővítése volt, amelyet 1955-1956-ban emelet-rá húzással megnagyobbítottak és korszerűsítettek. Így lehetségessé vált a legjobb körülmények között 100 új ágy felállítása, valamint a klinika sokrétű tevékenységét szolgáló új osztályok (tüdősebészet, tüdőgennyesedéses és hörgi-tükrözési osztály, a gyermekek tbc- és agyhártyagyulladásos osztálya, három kutató laboratórium stb.) létesítése.

A gümőkóros betegek elkülönítésére, gyógykezelésére és gondozására szolgál még a más tartományokban lévő szanatóriumok ággyainak egy része is. Így ott tartunk, hogy a felfedezett és kórházi vagy szanatóriumi kezelésre szoruló tüdőbeteg egyetlen napot sem kell hogy családjá körében töltsön, azonnal intézetbe kerül, ami nagymértékben csökkenti a betegség terjedését.

1944-ig létesített három tüdőbeteggondozó helyett tartományunkban 1958-ban 10 rajoni tüdőgyógyászati járóbeteg rendelő működött. Közülük a marosvásárhelyi tüdőgondozónak olyan röntgenkészüléke van, amellyel évente 60.000 fel-

vételt lehet készíteni (ernyőkép fényképező). Tüdőgondozóinkban 16 röntgen-készülék áll a szakorvosok rendelkezésére.

A tbc elleni küzdelem fegyverzetéhez tartoznak természetesen a gyógyszerek is. Ezen a téren páratlan fejlődés észlelhető: a hazai ipar előállítja az összes nagy gyógyhatású tbc-elleni gyógyszereket.

1947-ben a tbc-s betegek gondozását az egész tartományban 9 szakorvos látta el. 1957-ben a tüdőszakorvosok száma több mint 29!

Mindezek eredményeként a tbc-s betegek száma egyre csökken: 1952-ben 448 új tbc-s megbetegedés eset 100 000 lakosra, míg 1958-ban már csak 288, azaz 35 %-kal kevesebb!

A megbetegedések számának csökkenése annál kifejezöbben mutat rá a tbc elleni küzdelem hatékonyságára, mivel a tüdőgondozók a lakosok tízezreit vizsgálják meg a tbc mielőbbi felfedezésének céljából. Ma a tbc-s beteget valósággal felkutatják, hogy meggyógyítsák, és hogy a fertőzés terjedését megakadályozzák.

A megbetegedések számánál is szembeötlőbben esett a halálozási arányszám. Tartományunk mai területén 1940-ben 100 000 emberből 140-en haltak meg tbc-ben, 1957-ben pedig már csak 24-en. Ez a két szám mindennél meggyözőbben tanúsítja, hogy az utolsó tíz évben a tbc elleni küzdelemben számottevő sikereket értünk el. Marosvásárhelyen a tbc-s halálozási arányszám **1945–1952 között**/1952-ig mondhatni állandó volt, csak gyenge csökkenést mutatott, 1952-től viszont a mai napig zuhanás jellegű csökkenés észlelhető. 1952-ben Marosvásárhelyen még közel 100 beteg halt meg tbc-ben, míg 1956-ban már csak 13.

Egészségvédelmünk egyik fontos kérdése a szifilisz (vérbaj) elleni küzdelem. Mint országszerte, úgy tartományunkban is „a szifilisz leküzdésének céljából azonos rendeltetésű egészségügyi, nevelési és törvényes intézkedéseket tettek. A kötelező és ingyenes gyógykezelés, a különböző kategóriájú alkalmazottak kötelező idő-

szakos vizsgálatai, a tömegmérétekben eszközölt szerológiai vizsgálatok (vér-vizsgálatok) kedvező körülményeket teremtettek a fertőző források felderítésére és a betegek kezelésére”.⁹⁷ A fenti intézkedések eredményeként a MAT városaiban a szifilisz megbetegedések száma 1952-től 1957-ig 39 %-kal csökkent, és 1958-ban további csökkenést mutat. **Vidéken/Falvainkban a csökkenés még nagyobb méretű.** Ezt az állandó és jelentős javulást a tartomány területén működő kórházi osztályok és betegevizsgálók eredményeként foghatjuk fel, amelyekben számos szakorvos működik, szoros kapcsolatban a tereppel, betegeiket egészen a tökéletes gyógyulásig nyilvántartják, azokat pedig, akik a kezeltetés tekintetében hanyagságot, felelőtlenséget vagy tudatlanságot tanúsítanak, felkeresik és meggyőzik a gyógykezelés fontosságáról. A szifilisz elleni küzdelemben igen fontos szerep jut a marosvásárhelyi Nemikórtani és Bőrgyógyászati Klinikának, **valamint a tartományi néptanács egészségügyi osztályán működő szakelőadó orvosnak.**

A többi kisebb jelentőségű nemi betegségek közül **rendkívül elterjedt volt a kankó (tripper).** Amióta a betegség kezelésében meghonosították az antibiotikumok (penicillin, aureomycin stb.) ingyenes alkalmazását, e betegség terjedése megtört, nagymértékben megrövidült a betegség tartama és lehetővé vált a **száz százalékos gyógyulás/** gyógykezelése terén szintén szép eredményeket értünk el. Ezeket a betegségeket ma már gyorsan és száz százalékosan tudjuk gyógyítani.

A fentiekben csak szemelvényeket, többé-kevésbé egymáshoz kapcsolódó képeket igyekeztünk nyújtani a MAT egészségvédelmének állapotáról, fejlődéséről. A tények, a számok, a különböző összehasonlítások azt bizonyítják, hogy mint a dolgozó lakosság helyzetét érintő minden területen, ezen a területen is a múlthoz viszonyítva minőségi változások következtek be.

Amikor a MAT egészségvédelmét jellemző adatokat összehasonlítottuk az RNK átlagos adataival vagy egyes tartományaink mutatószámaival,

⁹⁷ Conf. Dr. P. Mureșan: i.m.

láttuk, hogy a marxi-lenini nemzetiségi politika érvényesülésének gyümölcseként tartományunk közegészségügyi állapota és egészségvédelme ugyanazon a haladó, újszerű szocialista úton jár, mint hazánk bármely más tartománya. Vannak területek, amelyekben az elsők között járunk, vannak olyanok is, amelyekben csak közepes eredményeket értünk el, de büszkén mondhatjuk, hogy tartományunk egészségvédelme semmilyen szempontból sem marad el az RNK többi tartományai mögött.

A fentiekből megállapíthatjuk, hogy a népi demokratikus rendszer egészségvédelmi politikája nagyarányú **tárgyi** beruházásokat eszközölt a dolgozók egészségvédelmét szolgáló intézmények létesítésére és a meglévők tevékenységének megjavítására. Nagymértékben növelte az egészségügyi dolgozók számát, számos olyan intézkedést fogantatosított, melyek az egészségvédelmi munka szervezését megjavították, és állandóan odahatott, hogy mind az egészségügyi felsőkaderek, az orvosok, mind a középkaderek szakmai és politikai színvonalát emelje, így sikerült az általános halandóság, a gyermekhalandóság, a különböző betegségekben való megbetegedések számát, az időleges munkaképtelenség arányát stb. csökkenteni.

Az egészségvédelem célja tartományunkban nem lehet egyéb, mint a fenti mutatószámok további csökkentése. Ennek eléréséhez azonban a dolgozók aktív részvétele szükséges. Az egészségügyi nevelés, amely arra hivatott, hogy a széles néptömegek egészségügyi tájékozottságát, szokásait saját egészségük megvédésének érdekében befolyásolja, az összes egészségügyi dolgozók, a kultúra terjesztői, a néptanácsok vezetői és általában véve minden dolgozó szívügyévé kell válják. Az egészségügyi kultúra és tájékozottság biztos fegyvere a tömegeknek saját egészségük megvédésében.

3. A kultúra a tömegek közkincsévé vált

Népi demokratikus rendszerünk nagy lehetőségeket biztosít tartományunk dolgozói kultúrszínvonalának emelésére. Míg a tőkés-földesúri rendszerek idején tartományunk széles dolgozó tömegei csak azok között a szűk keretek között jutottak hozzá a művelődéshez, amelyeket a tőkés kizsákmányolás érdekei megszabtak, addig a népi demokratikus rendszer minden feltételt megteremtett ahhoz, hogy a széles néptömegek a művelődés, a kultúra, a tudomány és művészet területén egyre teljesebben kielégíthessék gyorsan növekvő szükségleteiket.

A tőkés-földesúri rendszer a közoktatás terén is éppen olyan súlyos örökséget hagyott ránk, mint gazdasági téren. Tartományunk területén a népi demokratikus rendszer 60 000 írástudatlant talált, ami a tartomány összlakosságának közel 10 százalékát tette ki. A munkások és dolgozó parasztok gyermekei nagyon sok esetben még az elemi iskola alsó négy osztályát sem végezheték el, vagy azért, mert nem volt iskola a faluban, vagy mert a család megélhetése megkövetelte a gyermekek munkába szegődtetését. A gyermekévek alatt, amikor az írást-olvasást, a tudomány és kultúra alapismereteit kellett volna elsajátítaniuk, megismerkedtek a tőkés, a földesúri és a kulák kizsákmányolás kegyetlenségeivel, a szolgasággal, a nyomorral, az erkölcsi lealacsonyítással.

Az elemi iskolák végzettjeinek csak mintegy 5-6 %-a jutott be a középiskolába, s ezeknek nagy része is az uralkodó osztályok és a városi kispolgárság soraiból került ki. Az egyetemek és főiskolák kapui pedig zárva maradtak a dolgozók gyermekei előtt.

Ugyanakkor a tőkés-földesúri rendszer a nemzeti kisebbségeket megfosztotta az anyanyelvükön való oktatás jogától is. Mindez azt mutatja, hogy a kizsákmányoló osztályoknak nem művelt népre, hanem engedelmesen dolgozó rabszolgákra volt szükségük. Nem volt érdekük a néptömegek kulturalizálása, mert az a dolgozók öntudatának foko-

zódásához, a kizsákmányolás ellen vívott harcának erősödéséhez vezetett volna.

A közoktatás tartalma, akárcsak a tanulók társadalmi összetétele, burzsoá-földesúri jellegű volt. A tanuló ifjúságot a valóságtól elszakított obszkurantista, elvont elméletekre tanították, s a miszticizmus, az álhazafiság, a sovinizta gyűlölködés és a militarizmus szellemében nevelték.

A tőkés-földesúri rendszer megdöntése után az iskolák helyzetében és az oktatás tartalmában döntő változások mentek végbe hazánkban. „A népi demokratikus rendszer uralomra jutása pillanatától a legnagyobb érdeklődést tanúsítja a közoktatás fejlesztése és a tömegek kulturalizálása, a jövő honpolgárainak, a szocializmus öntudatos építőinek nevelése iránt.”⁹⁸

A szocializmus építése megszámlálhatatlan magas képzettségű szakembert igényel a legkülönbözőbb munkaterületeken: az iparban, a mezőgazdaságban, az állami élet vonalán, az egészségügy, a tudomány, a kultúra, a művészet területén. Lenin a kulturális színvonal emelésében látta a munkatermelékenység növelésének, a modern technika meghonosításának egyik legfontosabb feltételét.

Az új társadalom építéséhez szükséges magas képzettségű káderek nevelése megkövetelte, hogy gyökeresen megváltoztassuk a közoktatás szerepének és orientálódásának eddigi elveit. Ennek érdekében a Román Munkáspárt megvalósította a tanügyi reformot, „amely határkő a régi, burzsoá iskola és a népi demokratikus rendszer új iskolája között”.⁹⁹

A tanügyi reform legfontosabb feladata az volt, hogy szélesre tárja az iskola kapuit a dolgozók gyermekei előtt. Ennek a célkitűzésnek valóra váltása mindenekelőtt az iskolahálózat

⁹⁸ Gh. Gheorghiu-Dej: *Cikkek és beszédek*. II. kiadás, 464. lap.

⁹⁹ Uo., 465. lap.

bővítését, új iskolák építését követelte meg, ami nagyarányú beruházásokat igényelt. Népi demokratikus államunk évről évre jelentős összegeket fordított erre a célra. A beruházások eredményeként tartományunk területén 118 új iskola épült. Míg 1944-ben a tartomány területén 652 iskola működött, addig 1959-ben 825. Az 1959. évi állami terv a falvakon 108 új tanterem építését irányozza elő. Az iskolák számának növelése, amely a legutóbbi években meggyorsult, a Román Munkáspárt II. kongresszusának azon célkitűzését hivatott teljesíteni, hogy a harmadik ötéves terv kezdetén hazánk valamennyi gyermekét átfogja a hétosztályos oktatás.

A közoktatás kiszélesítése az iskolahálózat bővítése mellett szükségessé tette az oktatói-nevelői személyzet létszámának állandó növelését is. 1952–1958 között a hétosztályos iskolák tantestületének száma közel 800-zal növekedett. Ugyanezen időszakban a középiskolák tanári kara 140 tanerővel bővült. A tantestület azonban nemcsak számbelileg gyarapodott, hanem komoly minőségi változást is mutat. Hazánk egyetemeiről és főiskoláiról számos marxista-leninista világnézet alapján álló újtípusú nevelőkáder került ki.

A hétosztályos oktatás nagyméretű kibővítése következtében előállott tanerőhiány megoldása érdekében a Román Munkáspárt lehetővé tette a tanítóság számára, hogy egyetemeink levelező tagozatain tanári képesítést szerezhessen. Ennek eredményeképpen megnövekedett az V–VII. osztályokban tanító főiskolai végzettséggel rendelkező tanerők száma. Míg tartományunkban az 1952-1953-as tanévben az elemi iskolák II. tagozatán beosztott tanerők közül csak 139-nek volt tanári diplomája, addig az 1956-1957-es tanévben már közel 1000 okleveles tanár működött a fenti tagozaton.

A népi demokratikus rendszer főiskoláiról kikerült **újtípusú** értelmiség vállalva dolgozik az ifjúság oktatása és nevelése terén a régi tanári kar tagjaival együtt, akik a néphatalom éve alatt elsajátított-

ták és magukévá tették a marxi-lenini világnézetet, a természetről és a társadalomról alkotott egyedüli tudományos felfogást.

A polgári-földesúri rendszerbeli helyzettel ellentétben, amikor a középiskolákat csak a nagyobb városokban összpontosították, a népi demokratikus rendszer iskolapolitikája folytán – melynek egyik legfontosabb célkitűzése a dolgozók gyermekeinek iskoláztatása – falvainkon is létesültek középiskolák. Így tartományunkban is, a tartományi és rajoni alárendeltségű városokon kívül ma középiskola működik Ditrón, Csíkszentmártonban, Nyárádszeredán, Vlahicán, Erdőszentgyörgyön stb. Ez a dolgozók érdekeiből fakadó iskolapolitika nagymértékben hozzájárult a dolgozó parasztok gyermekei tanulási lehetőségeinek megteremtéséhez.

Az iskolahálózat kibővítése, valamint a tanerők számának a növelése lehetővé tette, hogy mind elemi, mind középiskoláinkban a tanulók száma évről évre emelkedjen. Míg 1938-ban tartományunk mai területén lévő elemi iskolákban 54 632 gyermek tanult, addig az 1958-1959-es tanévben 76 605, vagyis 22 ezerrel több mint a burzsoá-földesúri rendszer idején. Még nagyobb arányú a tanulók számának növekedése középfokú iskoláinkban, ahol az 1938. évi 2170 diákkal szemben 1958-1959-ben 15 189 növendék tanul, vagyis 7-szer több, mint 1938-ban.

Tartományunk területén a múltban felsőfokú tanintézet nem volt. A Román Munkáspárt Központi Vezetősége irányvonalának megfelelően Marosvásárhelyen a felszabadulás óta két felsőfokú tanintézet létesült: az Orvosi és Gyógyszerészeti Felsőfokú Intézet és a „Szentgyörgyi István” Színművészeti Főiskola. E két főiskolán közel 800 diák tanul.

A régi tanonciskolák helyét új típusú szakmai iskolák foglalták el. Tartományunk területén az 1958-1959-es tanévben 26 ilyen szakmai iskola működik, mintegy 4600 tanulóval. Ezekből az iskolákból évente csaknem 2000 jól felkészült szakmunkás kerül ki. A szakmai iskolák tanulói ingyenes oktatásban részesülnek, sőt továbbmenően, népi demokratikus államunk teljes ellátást és

ruházatot is biztosít számukra.

A középfokú műszaki személyzet képzésére tartományunkban 7 műszaki és 4 mesterképző iskola létesült. A műszaki iskolákban az 1958-1959-es tanévben 922 tanuló részesült oktatásban. A mesterképző iskolát pedig 1958-ban 241 szakmunkás végezte el.

Új oktatási rendszerünk sajátossága, hogy széleskörű lehetőséget biztosít – az elemi oktatástól az egyetemig, ahol a munkások és a dolgozó parasztok termelőmunkájuk megszakítása nélkül tanulhatnak. Nagyon elterjedtek nálunk a dolgozó ifjúság esti iskolái. A Román Munkáspárt Központi Vezetőségének és a Román Népköztársaság Minisztertanácsának „Határozata az esti és a látogatás nélküli általános és felsőfokú oktatás megjavításáról” nagymértékben kiszélesíti hazánkban s így tartományunkban is a látogatás nélküli általános és felsőfokú oktatás hálózatát.

Az oktatás kiszélesítésével párhuzamosan a Román Munkáspárt különös figyelmet szentel az oktatás új tartalmának a kialakítására.

Az új típusú iskola a tanulókat az egyedüli tudományos világnézet, a dialektikus-materializmus szellemében neveli, mert ennek a világnézetnek az ismerete teszi lehetővé, hogy a tanulók helyesen tájékozódjanak a természeti és társadalmi jelenségek valamennyi területén, és tudatos építőivé váljanak az új, szocialista társadalomnak.

Abból az elvből kiindulva, hogy az iskola a szocializmus építésének legfőbb káderforrása kell legyen, a párt feladatul tűzte ki a tanítás szoros kapcsolatának megteremtését a gyakorlattal, a termelő tevékenységgel. A természetrajz, kémia, fizika, matematika tanításának kiszélesítése mellett ezt a célt szolgálja a politechnikai oktatás egyre nagyobb arányú elterjedése is. Jelenleg az iskolaműhelyek száma tartományunkban 78. Az 1959-es évben a Magyar Autonóm Tartomány néptanácsának költségvetése közel 3 millió lejt irányoz elő a politechni-

zálás kiszélesítésére. Ennek következtében a politechnikai oktatást a jövő tanévben már a tartomány minden iskolájában be fogják vezetni.

Az új embertípus kialakítása azt a feladatot tűzi iskoláink elé, hogy a szocialista hazafiság és a proletár nemzetköziség, a népi demokratikus rendszer iránti hűség, pártunk, a Román Munkáspárt iránti határtalan szeretet, valamint a rendszerünk külső és belső ellenségei elleni harc szellemében neveljék az ifjúságot.

E feladatok teljesítése érdekében iskoláink megismertetik a tanulókkal a munkásosztály és a dolgozó parasztság harci hagyományait, a munkásosztály forradalmi harcát a kizsákmányolás megdöntéséért és a proletárdiktatúra megteremtéséért, az elnyomott parasztság évszázados küzdelmét a földért. A tanórák keretében az üzemek, kollektív gazdaságok látogatásaival, valamint kirándulások alkalmával megismertetik az ifjúsággal a szocializmus építésének nagyszerű vívmányait, hazánk természeti szépségeit, kialakítva bennük a hazafias büszkeség magasztos érzését.

Az ifjúságnak a szocialista hazafiságra való nevelése iskoláinkban párosul a Szovjetunió és a szocialista országok népei iránti testvéri barátság szellemében, az egész világ dolgozóival való szolidaritás szellemében történő neveléssel.

Míg a tőkés-földesúri rendszer megfosztotta a nemzeti kisebbségeket az anyanyelvükön való oktatás jogától, addig népi demokratikus rendszerünk széleskörű lehetőséget biztosít a nemzeti kisebbségek anyanyelvű oktatására.

Annak következtében, hogy a Román Munkáspárt által vezetett népi demokratikus államunk teljes egyenjogúságot biztosított és biztosít a nemzeti kisebbségeknek, szüntelenül erősödött és erősödik hazánk összes dolgozóinak egysége és testvérisége a szocializmus felépítéséért folytatott harcban. Ez a testvériség tükröződik tartományunk román és magyar tanuló ifjúságának egyre szélesedő

kapcsolataiban is, ami megnyilvánul a román és magyar diákok közös kulturális és sportrendezvényei, közös kirándulások, táborozások, közös hazafias munkabrigádok és más közös akciók alkalmával. A román és magyar tanuló ifjúság között a legmélyebb testvériség azokban az iskolákban alakult ki, ahol a román és magyar tanulók egy iskolába járnak, egy internátusban laknak, mint a sepsiszentgyörgyi 1-es számú Középiskolában, a maroshévízi és a gyergyószentmiklósi Középiskolában stb.

Nagy szorgalommal tanulják iskoláinkban a román nyelvet. A román nyelv tanítása iskoláinkban lehetővé teszi az **együttélő nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek számára, hogy megismerjék a román nép gazdag kultúráját, hogy az állami, gazdasági és kulturális élet bármely területén megállják helyüket, és a román dolgozókkal vállvetve vegyék ki részüket a szocializmus építéséből közös hazánban, a Román Népköztársaságban.

„A népi demokratikus rendszerben – mondotta Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs az RNK Diákegyesületei Szövetségének második országos konferenciáján – az iskola hatékony eszköze az összes nemzetiségekhez tartozó fiatalok közeledésének, a nemzeti elszigetelődési törekvések, valamint a kizsákmányoló osztályok által szított nemzeti gyűlölködés maradványai felszámolásának. Iskolánk hatékony eszköze annak, hogy az ifjúságot a szocialista hazafiság és nemzetköziség szellemében, a közös cél – a szocializmus építése – érdekében folytatott közös harc szellemében neveljék.”¹⁰⁰

A néptömegek művelődésének, kultúrájának fejlesztését azonban nem csupán az iskolák, tanfolyamok, tanintézetek gyarapítása szolgálja. A lakosság kulturális színvonalának emelésében nagy szerepe van hazánkban az iskolán kívüli képzés számos formájának, mint például: a klubok, a kultúrotthonok, könyvtárak, előadótermek, mozik, újságok, folyóiratok, színházak, rádió stb. Ezeknek a politikai és tu-

¹⁰⁰ *Előre*, XIII. évf., 3520. szám., 1959. február 20.

dományos ismeretek tévesztését szolgáló eszközöknek segítségével a dolgozó lakosság széles tömegei jutnak kultúrához, műveltséghez.

Ezért a Román Munkáspárt által vezetett népi demokratikus állam az iskolahálózat fejlesztésével párhuzamosan fejleszti a kultúra és művelődés terjesztését szolgáló intézményeket, annak érdekében, hogy hazánk dolgozói kielégíthessék tudásszomjukat. A dolgozók tudásvágyára és kultúrszomjára ösztönzőleg hat a társadalomban elfoglalt helyzetük, az államigazgatásban, a társadalmi és politikai életben való egyre élénkebb részvételük, valamint a termelésben végzett munkájuk aktív, alkotó jellege. A tudásvágy az az új sajátosság, ami jellemzi hazánk, s ezen belül tartományunk dolgozóit, és termékeny talaj szellemi fejlődésük számára.

Az iskolán kívüli művelődést és nevelést szolgáló intézmények tekintetében a tőkés-földesúri rendszer talán még súlyosabb örökséget hagyott ránk, mint az iskolák terén.

A népi demokratikus rendszer az iskolán kívüli nevelést azzal kellett kezdje, hogy megteremtse azokat a formákat és intézményeket, ahol a széles néptömegek elsajátíthatják a műveltséget, a kultúrát. Színházak, mozik, kultúrotthonok, üzemi klubok, könyvtárak, múzeumok, rádiósítási központok stb. létesítésére népi demokratikus államunk jelentős beruházásokat fordított. Ennek következtében évről évre növekedett tartományunk területén a kultúrintézmények száma.

A népi hatalom éveiben létesült a marosvásárhelyi Állami Székely Színház, a sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Színház, a marosvásárhelyi Állami Filharmónia, a marosvásárhelyi Állami Bábszínház, az Állami Székely Népi Együttes stb.

Az Állami Székely Színház 1946-ban létesült. Az azóta kifejtett tevékenysége alatt méltán érdemelte ki a dolgozók elismerését és szeretetét, hiszen csak 1958-ban 244 előadást tartott közel 100

ezer néző előtt. Művészei kiváló alakításokat nyújtanak, s többen kaptak állami kitüntetések. Az 1958-as év folyamán sikeresen vendégszerepelt Budapesten és a Magyar Népköztársaság más városaiban.

A tartomány másik színháza a sepsiszentgyörgyi Állami Magyar Színház, amely ebben az évben a modern színházi követelményeknek megfelelő új otthont kapott. A dolgozók mindig szeretettel és nagy érdeklődéssel várják újabb előadásait. Tevékenységének nagy részét a környező falvak kultúrotthonaiban fejt ki. 1958-ban 5 új darabot mutatott be, 276 előadást tartott közel 100 ezer néző előtt. Kiváló teljesítményt nyújtó színészeit az állam különböző kitüntetésekkel jutalmazta.

A nemzeti kérdés elvi, marxista-leninista alapon történő megoldásának ragyogó példájaként született meg 1957-ben a népi kultúra ápolására a marosvásárhelyi Állami Székely Népi Együttes. Eddigi sikeres előadásai biztosítékot jelentenek, hogy be fogja tölteni nemes hivatását a haladó hagyományok felkutatásában s ápolásában.

Hazánk és népünk, valamint az egész emberiség története megismerésében, a dolgozók materialista szellemben történő nevelésében jelentős szerepük van a múzeumoknak. A Magyar Autonóm Tartományban 2 tartományi múzeum (Marosvásárhelyen és Sepsiszentgyörgyön), 5 rajoni múzeum (Székelyudvarhelyen, Székelykeresztúron, Gyergyószentmiklóson, Csíkszeredán és Erdőszentgyörgyön) szolgálja ezt a célt.

A tőkés-földesúri rendszer fennállásának hosszú ideje alatt a tartomány területén csupán 2 múzeumot létesítettek. A népi hatalom már egy évtized alatt 5 múzeumot hozott létre, és minden feltétel megvan arra, hogy a jövőben minden városnak, minden nagyobb helységnek múzeuma legyen. 1958-ban múzeumainkat 66 920-an látogatták meg.

A dolgozó tömegek politikai, gazdasági és tömegkulturális nevelését szolgálják a napilapok és folyóiratok. Tartományunkban egy magyar nyelvű napilap, a „Vörös Zászló”, valamint egy román nyelvű újság, a „Steaua Roşie” jelenik meg. 1953-ban Marosvásárhelyen „Igaz Szó” címmel szépirodalmi folyóirat indult, amely szépirodalmi alkotások és bírálatok közlésével járul hozzá a hazai magyar irodalom fejlődéséhez és az együttélő nemzetiségek erkölcsi és politikai egységének megerősítéséhez. 1958 májusától Marosvásárhelyen újabb folyóirat indult meg „Művészet” címmel, amely a Román Népköztársaság művészeti életét tükrözi. Ugyancsak Marosvásárhelyen jelenik meg az Akadémiai Bázis tudományos folyóirata, az „Orvosi Szemle”.

A szépirodalmi könyvkiadás is óriási fejlődésnek indult a népi hatalom éveiben. Az Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó 1955-ben Marosvásárhelyen szerkesztőséget hozott létre, mely megalakulása óta több mint 70 magyar nyelvű könyvet adott ki, főleg hazai magyar és román írók tollából.

A tömegnevelő tevékenység szerves részét szolgálják a könyvtárak, amelyek szépirodalmi, politikai, tudományos és művészeti műveket juttatnak el a dolgozókhöz. Könyvtáraink fejlődését és tevékenységének kiszélesedését az alábbi táblázatunk szemlélteti:

Megnevezés	1938	1958
Könyvtárak száma	68	835
Könyvállomány	183 654	1 643 571
Olvasók száma	x	233 938
Kikölcsönzött könyvek száma	x	1 292 282

x – nem áll rendelkezésünkre adat

Hazánk felszabadulása előtt tartományunk mai területén

mindössze 68 könyvtár működött, ami azt jelenti, hogy a községek és falvak számához viszonyítva csak minden 10 helysége jutott egy könyvtár.

Amint a táblázatból is kitűnik, a könyvtárak és a könyvek száma többszörösen meghaladja az 1938. évi színvonalat. Az állandó és következetes nevelőmunka eredményeként könyvtáraink könyvállománya nem a polcokon porosodik, hanem ténylegesen tartományunk dolgozóinak művelődését szolgálja. Ezt bizonyítják táblázatunknak azok az adatai, amelyek az olvasók és a kikölcsozött könyvek számára vonatkoznak. Ezek értelmében tartományunk minden **harmadik olvasni tudó**/második 7 éven felüli lakója valamelyik könyvtár olvasója, és évenként átlag 5-6 könyvet olvas ki.

A rádió hazánk felszabadulása előtt még igen sok faluban ismeretlen volt. Jelenleg közel 40 000 rádió sugározza a kultúra áldásait, s emellett a tartomány területén kiterjedt vezetékes rádióhálózat épült ki, 16 rádiósítási központtal és több mint 16 ezer előfizetővel.

Tartományunk kulturális életében hatalmas szerepet játszik a marosvásárhelyi Tartományi Rádióstúdió, amely 1958-ban kezdte meg adásait.

Nagy fejlődést mutat tartományunk mozihálózata is. A múltban a mozi üzleti vállalkozás volt. Ezért csaknem kizárólag a városokat ölelte fel. A Magyar Autonóm Tartomány mai területén a felszabadulás előtt mindössze 8 rendes (normál) és 10 keskenyfilmű mozgó működött, a mozikaraván ismeretlen volt. Ezért a tartomány dolgozói, s különösen a hegyvidéki dolgozók olyan ritkán láttak filmet, mint „fehér hollót”. Tartományunk mozihálózatának a fejlődését az alábbi táblázat mutatja be:

	1938	1948	1950	1955	1958
A mozik száma	18	24	75	94	114

A fejlődés eredményeképp ma már minden hatodik helység-

ben mozi van, a karavánok pedig a legeldugottabb falvakba is eljuttatják a **filmet**/kultúrát. A moziegységek számával párhuzamosan növekszik a mozilátogatók száma. 1958-ban már több mint öt és fél millió látogatója volt tartományunk mozgóképszínházainak.

A kultúra terjesztésében hatalmas szerepük van a falusi kultúrotthonoknak és üzemi kluboknak. A felszabadulás előtt a Magyar Autonóm Tartomány területén csak imitt-amott létezett egy-egy kultúrotthon-féleség, üzemi klubok pedig egyáltalán nem voltak. A kultúrforradalom kiteljesítése során népi demokratikus államunk nagy hangsúlyt helyezett ezeknek az intézményeknek a megteremtésére és kifejlesztésére.

Ennek következtében ma már tartományunk minden üzeme mellett működik egy-egy üzemi klub vagy vörös sarok. Szép, tágas s jól felszerelt üzemi klub van Galócáson, Maroshévízen, Vlahicán, Marosvásárhelyen a „Kalapács” Termelőszövetkezetnél és a „Bernáth Andor” cukorgyárban. 1957-ben avatták fel Marosvásárhelyen a Szakszervezetek Művelődési Házát, amely a város egyik kultúrközpontjává vált. Sokrétű, a dolgozók érdeklődési körének megfelelő kulturális tevékenységet fejt ki.

Tartományunk falvaiban 1958-ban már közel 500 kultúrotthon működött, míg a felszabadulás előtt mindössze 15 volt. A népi hatalom évei alatt a kultúrotthonok a falu művelődési életének központjaivá váltak. A kultúrotthonokban szervezett előadások, rendezvények, szakkörök, tanfolyamok stb. nagymértékben hozzájárulnak a dolgozó parasztság kultúrszínvonalának az emeléséhez.

A kultúrotthonok tevékenységének igen fontos része a mezőgazdasági szakkörök szervezése. Ezekben a szakkörökben a dolgozó parasztok elsajátítják a fejlett növénytermesztési és állattenyésztési eljárásokat, megismerik a természet meghódításának módszereit, a nagyüzemi gazdálkodás előnyeit. Meggyőződnek arról, hogy a jólét, a bőség forrása a nagyüzemi szövetkezeti gazdálkodás útja. A mezőgazdasági szakkörökben tanultak alapján dolgozó parasztjaink

már fejlettebb módszerekkel, nagyobb hozzáértéssel művelik a földet, ápolják a növényeket, nevelik állataikat, s így nagyobb terméshozam elérésével járulnak hozzá dolgozó népünk életszínvonalának emeléséhez. Az 1958-1959-es téli időszakban 654 mezőgazdasági szakkörben 30 932 hallgató vett részt.

Nagy látogatottságnak örvendenek a nők részére szervezett szabási, varrási, kötési körök és tanfolyamok, amelyeket a nőbizottságok szerveztek és szerveznek. Ezek a tanfolyamok a szakmai oktatást a szépirodalmi, tudományos és politikai ismeretek bővítésével kötötték egybe. Ahol villany van, ott diafilmek vetítésével és magyarázatával gondoskodtak a körök hallgatói ismereteinek bővítéséről.

A tömegnevelés keretében másik fontos helyet a különböző tudományos körök foglalják el. Ezek a körök a dolgozó parasztság tudatában élő tévhitek, hiedelmek, különböző misztikus elképzelések eloszlatását segítik elő.

A tömegnevelő tevékenység keretében, kulturális rendezvények alkalmával vagy attól függetlenül számos ismeretterjesztő előadást tartanak a kultúrotthonokban, klubokban és vörös sarkokban. 1958-ban a tartomány kultúrotthonaiban, klubjaiban stb. több mint 25 000 ismeretterjesztő előadást tartottak, melyeken több mint másfélmillió dolgozó vett részt. A tudományos ismeretek terjesztésében fontos szerepet tölt be a Tudomány- és Kultúraterjesztő Társaság. Ezen intézmény előadói 1958-ban 3253 előadást tartottak több mint 400 ezer hallgató előtt. A TKT szervezésében az elmúlt évben olyan új tömegnevelési formák honosodtak meg, mint a népi egyetemek és lektorátusok. Az 1958-1959-es tanévben a tartomány területén 4 népi egyetem és 7 szülők iskolája működik.

Kultúrforradalmunk merőben új vonása az, hogy a széles dolgozó tömegek most már nem csupán szemlélői a kultúrmunkának, ha-

nem maguk is aktív tényezőként lépnek fel. Az alábbi néhány adat csak ízelítőt szolgáltat a fenti állítás igazolására.

	Műkedvelő csoportok száma	Műkedvelők száma
Szaktanácshoz tartozó	237	4343
Termelőszövetkezetekhez tartozó	81	1536
Kultúrotthonok	1347	23 197
Pionírok és iskolások	1576	40 124
Összesen	3241	69 200

A táblázat adatai értelmében 1959-ben tartományunk minden 10-ik lakosa kapcsolódott be a műkedvelő csoportok munkájába. Ezek a műkedvelő csoportok felölelik a legnagyobb tömegeket mozgósító énekkarokat, színjátszó csoportokat, a hagyományos népi táncainkból egyre fejlettebb művészetet és főleg új tartalmat tolmácsoló táncscsoportokat, a hangszerek ezerféle tónusát megszólaltató különféle zenekarokat, műkedvelő művészeti mozgalmunk legújabb hajtásait, az agitációs művészbrigádokat stb., stb.

Tartományunk műkedvelő csoportjai közül kimagasló eredményeket értek el: a Kalapács és Vasas termelőszövetkezetek immár országhatárainkon túl is híres agitációs művészbrigádjai, a számos versenyen győztes lövéri táncscsoport, az országos versenyen díjat nyert peteki és ditrói kórusok. A mezőgazdaság szocialista átalakításáért folyó harcban különleges érdemeket szerzett a gyergyószentmiklósi és a felsőboldogfalvi agitációs művészbrigád.

A műkedvelő művészeti mozgalom tartalmi és művészeti irányításának szervezett egységes és átfogó megoldására rendszerünk a tartomány területén is megfelelő intézményeket hozott létre. Tartományunkban 11 rajoni művelődési ház – köztük az újonnan épült székelyudvarhelyi – ellenőrzi és irányítja a területileg

hatáskörébe tartozó minden műkedvelő egység munkáját.

Tartományi szinten, a hivatásos művészek legjobbjainak bevonásával a népi demokratikus rendszer által 1955-ben létrehozott intézmény, a Népi Alkotások Tartományi Háza végzi el ezt a feladatot. Műsorajánlások és műsoranyagok biztosításával, a műkedvelő csoportok vezetői és tagjai számára rendezett különböző tanfolyamok, tanácskozások és tanácsadások szervezésével, a rajoni művelődési házak ilyen irányú munkájának módszertani vezetésével oldja meg a reáháruló feladatokat.

* *

A lakosság anyagi jólétének és kultúrszínvonalának az emelésében elért eredmények szemléltetően bizonyítják, hogy a Román Munkáspárt gazdaságpolitikájának központi célkitűzése a dolgozók növekvő szükségleteinek egyre fokozottabb kielégítése.

Jelenleg a Román Munkáspárt Központi Vezetőségének közvetlen irányításával készül hazánk népgazdasági fejlesztésének 15 éves távlati terve. Amint azt Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs a Bukarest tartományi és városi pártaktíva gyűlésén 1959 márciusában megállapította, népünk az 1960–1965-ös időszakban nagyvonalakban befejezi a szocializmus építését és új szakaszba, a szocialista építés kiteljesítésének szakaszába lép.

Ennek megfelelően az elkövetkező években hazánk, s ezen belül tartományunk ipari és mezőgazdasági termelése tovább fog növekedni, tovább fog emelkedni a munka termelékenységé s csökkenni a termékek önköltsége, minek következménye a nemzeti jövedelem gyarapodása, valamint az egy főre eső termelés és fogyasztás növekedése lesz. Mindez azt jelenti, hogy hazánk dolgozóinak anyagi jóléte és kulturális színvonala a jövőben is emelkedni fog.

A román nép és az **együttélő nemzetiségek**/nemzeti kisebbségek, munkások, parasztok és értelmiségiek, férfiak és nők, ifjak és öregek bizakodással és

odaadással követik a Román Munkáspártot s annak harcokban megedzett központi vezetőségét, mert meg vannak győződve arról, hogy a párt vezetésével gondtalan és bőséges életet teremtenek maguknak.